

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Samlet oversikt

Satsing på barn og ungdom

Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2008

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Samlet oversikt

Satsing på barn og ungdom

Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2008

Innholdsfortegnelse

FORORD	5
Kapittel 1	
Kunnskap, rettigheter og innflytelse	7
1.1 Forskning og kunnskapsutvikling	8
1.2 Barn og unges rettigheter i samfunnet	9
FNs konvensjon om barnets rettigheter	9
Barneombudet	10
Menneskerettigheter i opplæringen	11
Barn og unges rettigheter i arbeidslivet	12
1.3 Styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet	13
Styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i lokalsamfunnet	14
Medier, IKT og offentlig informasjon til barn og ungdom	16
Barn og unge som bevisste forbrukere	18
Kapittel 2	
Familie og omsorg	21
2.1 Bedre økonomiske vilkår for barnefamiliene	22
Barnetrygd	23
Kontantstøtte	23
Foreldrepenger	24
Adopsjonsstøtte	24
Bostøtte	25
2.2 Støtte i samliv og i omsorgs- og oppdragerrollen	26
Samlivstiltak og foreldreveiledning	26
Familievern	27
Kapittel 3	
Barnehage og opplæring	29
3.1 Barnehager til flere og lavere foreldrebetaling	30
Driftstilskudd til barnehager	30
Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage	32
Investeringsstilskudd og lån	32
Et mangfoldig barnehagetilbud	34
3.2 Grunnskole og videregående opplæring – grunnopplæringen	36
Kunnskapsløftet	37
Utdanningsdirektoratet	37
En tilpasset opplæring	37
IKT i norsk opplæring og utdanning	39
Tema- og fagspesifikke satsinger	39
Skolefritidsordninger	41
3.3 Minoriteter i opplæringen	42
Språklige minoriteter i skole og utdanning	43
Samiske barn og unges opplæringstilbud	44
3.4 Høyere utdanning, voksenopplæring og studiefinansiering	46
Høyere utdanning	46
Voksenopplæring/Tiltak for å fremme kompetanseutvikling	47
Studiefinansiering	47
Økonomisk trygghet til studenter som blir alvorlig syke	47

Kapittel 4

Kultur, idrett og aktivitet	49
4.1 Mangfoldig barne- og ungdomskultur	50
Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner	50
Støtte til lokale aktiviteter	51
Kunst og kulturopplevelser	52
Barne- og ungdomsarbeid i Den norske kirke	58
Flerkulturelle tiltak	59
4.2 Idrett, friluftsliv, miljøengasjement og fysisk aktivitet	62
Idrett og fysisk aktivitet	62
Friluftsliv og miljøengasjement	66

Kapittel 5

Nærmiljø og inkludering	69
5.1 Et sosialt og inkluderende oppvekstmiljø	70
Satsinger rettet mot barn og ungdom i større byer	71
Et godt skolemiljø	71
Innsats mot mobbing	74
5.2 Innsats mot rusmiddelproblemer	75
Opptrappingsplan for rusfeltet	76
Forebygging av rusrelatert kriminalitet blant unge	76
Lokalt rusforebyggende arbeid	77
Tilskudd til frivillig rusmiddelforebyggende arbeid	78
De regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål/ tiltak i kommunene	78
Behandling og oppfølging av personer med rusmiddelproblemer	79
5.3 Innsats mot kriminalitet	80
Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet	81
Tverretatlig samarbeid – SLT modellen	81
Konfliktråd	82
Samfunnsstraff	82
Ofre og pårørendes møte med straffesakskjeden	83
5.4 Innsats mot rasisme og diskriminering	84
Handlingsplan mot rasisme og diskriminering	85
Holdningsskapende arbeid i skolen mot rasisme og diskriminering	86
Likestillings- og diskrimineringsombudet	86
Tilskudd til lesbiske og homofile	87

Kapittel 6

Helse og sosiale forhold	89
6.1 Helsefremmende og forebyggende arbeid	90
Folkehelse	91
Forebygging av uønsket svangerskap og abort	95
Trafikksikkerhet	95
6.2 Innsats overfor utsatte barn, ungdom og familier	97
Statlig forvaltning av barnevernet	98
Tiltak i barne- og ungdomsvernet	98
Innsats mot barnefattigdom	102
Tiltak overfor barn av foreldre med rusmiddelproblemer og psykisk syke foreldre	105
Individuelle planer for barn med behov for langvarige helse- og sosialtjenester	106
Mindreårige asylsøkere og flyktningbarn	106
6.3 Arbeid mot vold overgrep og utnytting av barn og unge	109
Handlingsplan om vold i nære relasjoner (2008–2011)	109
Arbeid mot vold, seksuelle overgrep og utnytting av barn og unge	110
Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	111
Tiltak mot menneskehandel	113

6.4	Styrking av psykisk helsearbeid	114
	Kommunale tjenester	115
	Flere og bedre spesialisthelsetjenester	115
	Informasjonsarbeid om psykisk helse for barn og unge	115
	Tiltak for kompetanseheving om psykisk helse	116
	Innsats mot selvmord	116
6.5	Bedre forhold for barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne	117
	Handlingsplan for universell utforming	118
	Tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier	118
	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler	121

Kapittel 7

Etablering, bolig og arbeid	123
Se mulighetene og gjør noe med dem.....	124
Unge som målgruppe i distriktpolitikken	126
Boligetablering	128
Alle skal gis muligheter for å komme i arbeid.....	130

Kapittel 8

Internasjonalt samarbeid, kontakt og bistand	133
8.1 Internasjonalt barne- og ungdomssamarbeid	134
Nordisk samarbeid.....	134
Europeisk samarbeid	134
Globalt samarbeid	137
Internasjonalt organisasjons- og solidaritetsarbeid	139
8.2 Utdanningssamarbeid	140
Nordisk utdanningssamarbeid	140
Europeisk utdanningssamarbeid	141
Annet internasjonalt utdanningssamarbeid	143
8.3 Bistand til barn i norsk utviklingssamarbeid	144
Multilateralt samarbeid	145
Bilateralt samarbeid	148
Kortversjon av FNs Konvensjon om barnets rettigheter	150
Årets barne- og ungdomskommune	153

Regjeringen legger stor vekt på gode og trygge oppvekstkår for barn og unge. Hjem og nærmiljø er viktige for trivsel, trygghet og utvikling. Vårt utgangspunkt er et samfunn hvor det er plass til alle. Fordommer, intoleranse, rasisme og diskriminering må bekjempes gjennom en kontinuerlig innsats. Alle beslutningstagere, lokalt og nasjonalt, må legge til rette for likeverdig samhandling og en likestilt dialog.

Barn og ungdoms oppvekstvilkår er avhengig av kommunale prioriteringer av kvalitet og omfang av tjenester og tilbud. Det handler grunnleggende sett om å jobbe for rettferdighet i samfunnet. Dette er det bærende elementet. Det handler om likeverd og sikring av demokrati og velferd for hele befolkningen. Felles for de som lykkes godt ute i kommunene er at de tar denne type premisser på alvor. Rettferdig fordeling handler om bredde og samarbeid i det forebyggende arbeidet og det er nødvendig at alle barn og unge sikres gode oppvekstvilkår og trygge, forutsigbare rammer for sine liv. Seks departement utarbeidet høsten 2007 et rundskriv om forebyggende innsats for barn og unge. Hovedbudskap til landets kommuner er at et godt forebyggende arbeid er et viktig veivalg og en god investering for framtiden.

I Soria Moria-erklæringen heter det at regjeringen vil styrke barn og unges mulighet for medvirkning og innflytelse. Det er viktig at alle forvaltningsnivåer tar med barn og unge i utforming og gjennomføring av barne- og ungdomspolitikken. Barn og ungdom er en ressurs og deres kunnskaper og synspunkter er viktige bidrag.

Regjeringen leverer våren 2008 Norges fjerde rapport til FNs barnekomité om oppfølging av barnekonvensjonen. Som ledd i rapporteringen er det gjennomført et prosjekt hvor det er innhentet synspunkter fra barn og unge i åtte kommuner på hvordan det er å vokse opp i Norge. Målet er både å engasjere barn og unge i rapporteringen til FN, og å videreutvikle kompetanse i kommunene når det gjelder å innhente og følge opp synspunkter fra barn og unge.

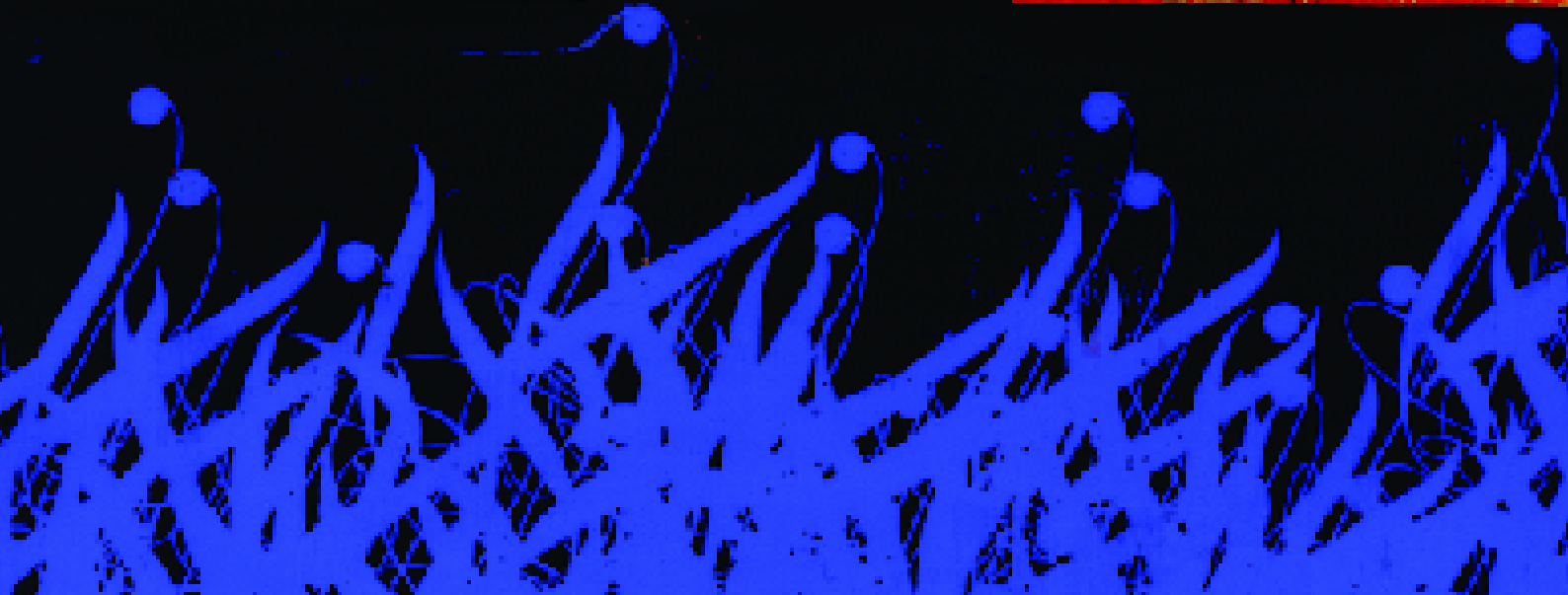
I arbeidet med å stimulere det lokale barne- og ungdomsarbeidet kårer Barne- og likestillingsdepartementet hvert år Årets barne- og ungdomskommune. Kommunen som kåres skal utmerke seg i arbeidet med å gi barn og ungdom innflytelse og gjennom langsiktig og tverrfaglig arbeid for å bedre oppvekstmiljøet. I 2007 ble Kristiansand kåret. En presentasjon av kommunens arbeid følger som vedlegg til denne publikasjonen og vi håper at lesingen vil inspirere flere i arbeidet.

Denne publikasjonen blir utgitt årlig av Barne- og likestillingsdepartementet, og er en sammenfatting av regjeringens politikk på barne- og ungdomsområdet. Publikasjonen er ment som et oppslagsverk og et redskap for kunnskap om aktuelle satsingsområder og tilskuddsordninger i statsbudsjettet.

Lykke til med det lokale arbeidet for og med barn og ungdom!

Manuela Ramin-Osmundsen

Kunnskap, rettigheter og innflytelse

1

En god barne- og ungdomspolitik er basert på kunnskap om barn og unges utvikling, behov og interesser. Gjennom forskning frambringes kunnskap om hvordan samfunnsendringer påvirker barn og ungdoms oppvekst- og levekår. Å sikre et godt oppvekstmiljø handler å utvikle fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som er i samsvar med kunnskap om barn og unge.

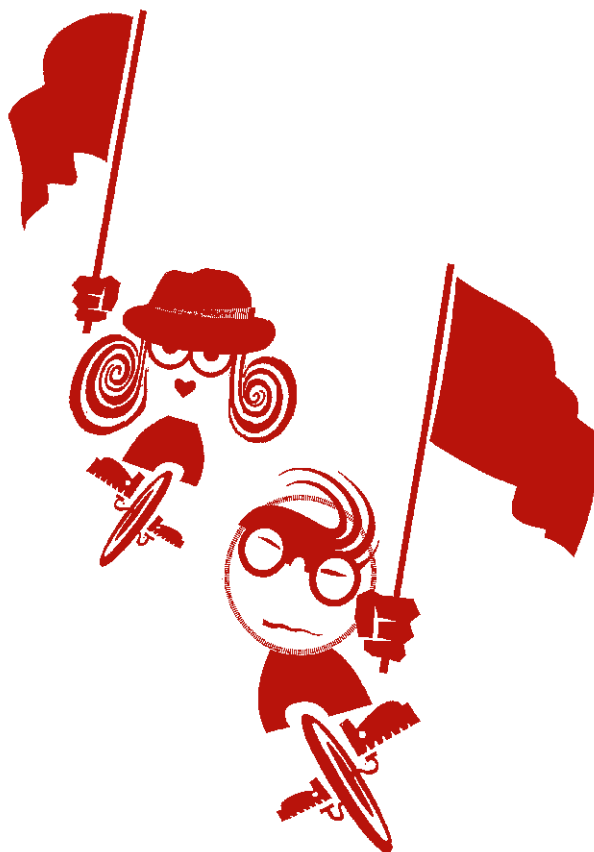
Barn har gjennom FNs konvensjon om barnets rettigheter rett til liv og helse, skolegang og utvikling, deltakelse og innflytelse og omsorg og beskyttelse. Regjeringen vil sikre og styrke barns rettigheter gjennom en bedre overvåking av barnekonvensjonen. Norges 4. rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen vil bli oversendt våren 2008.

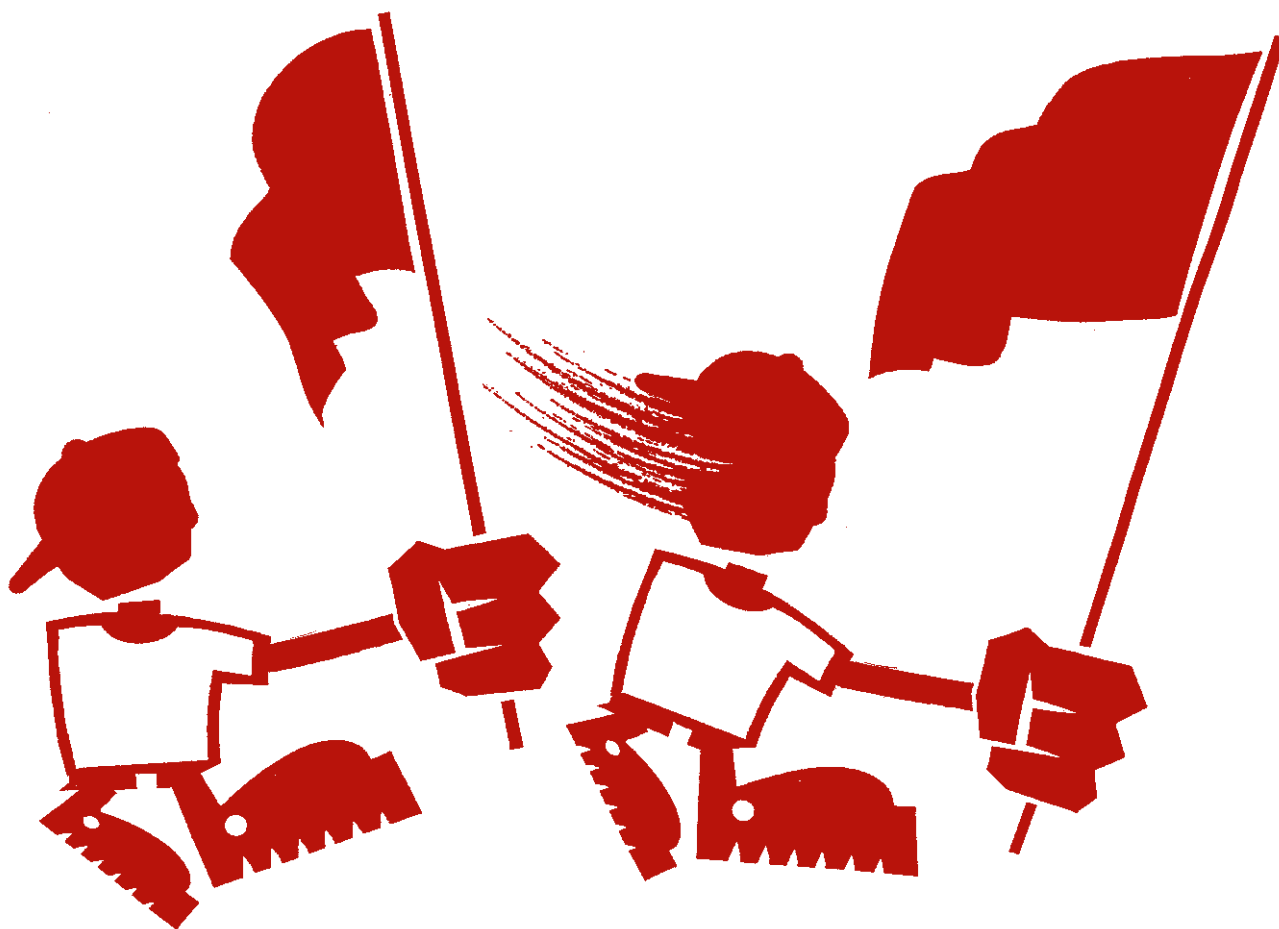
Regjeringen vil legge til rette for at barn og unge i økende grad blir hørt i saker som angår dem. Barn og ungdom er selvstendige individer som skal behandles med respekt. Rettigheter gitt i FNs barnekonvensjon understreker deres rolle som medborgere i samfunnet. Barn og unges erfaringer og synspunkter må høres og legges til grunn for arbeidet innen barne- og ungdomspolitikken generelt. Å ta dialogen med barn og unge på alvor stiller nye og andre krav både til politikerne og til fagfolk. Det er et felt hvor det er nødvendig med både læring og utvikling.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 3: Til barnets beste

Ved alle handlinger som angår barn som foretas av myndigheter og organisasjoner skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Staten skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for omsorgen eller beskyttelsen av barn, har den standard som er fastsatt, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.

1.1 Forskning og kunnskapsutvikling

For å sikre et godt arbeid på barne- og ungdomsområdet er det viktig med forskning og forskningsrelatert virksomhet. Forskning skal bidra til å framskaffe kunnskap om hvordan samfunnsendringer påvirker barn og ungdoms oppvekst- og levekår, og gi et sikrere grunnlag for politiske og faglige beslutninger. Både grunnforskning, oppdragsforskning og utviklingsarbeid er nødvendig for å ivareta behovene. Betydningen av forskning som grunnlag for politikkutforming og offentlig forvaltning øker stadig. Det er derfor av betydning at de som har ansvar i forhold til barn og ungdoms oppvekstmiljø, enten det er på statlig, regionalt eller kommunalt nivå, får anledning til å nyttiggjøre seg forskningskunnskap i sitt arbeid. For at forskningen skal ha samfunnsmessig betydning må resultatene formidles til ansatte i praksisfeltet, utdanningssektoren, politikere, frivillige organisasjoner og andre brukere på en effektiv måte, og i et tilgjengelig språk.

Regjeringen ser det som viktig å ivareta og utvikle et langsiktig perspektiv på forskning om barn og ungdom.

En rekke departement og direktorat gir støtte til barne- og ungdomsforskning. Det gis støtte både til programvirksomheten innenfor Norges forskningsråd og direkte støtte til enkeltprosjekt, evalueringer og utviklingsarbeid i regi av en rekke ulike forskningsmiljø. Videre gis det støtte til utvikling av statistikk om barn og ungdom, som blant annet kommuner og fylker kan nyttiggjøre seg av i sitt arbeid.

Regjeringen vil også i 2008 stimulere til en bred anlagt barne- og ungdomsforskning, både gjennom forskningsbevilgninger og gjennom kontakt og dialog med forskningsmiljøene. Siktemålet er å få til en god barne- og ungdomsforskning, som kan legge grunnlag for utvikling av en enda bedre barne- og ungdomspolitik.

MER INFORMASJON

www.forskningsradet.no

www.forskning.no

www.ssb.no/barnogung

1.2 Barn og unges rettigheter i samfunnet

FNs konvensjon om barnets rettigheter ble inkorporert i norsk lov 1. oktober 2003. Konvensjonen er føyd til listen av menneskerettighetskonvensjoner som etter menneskerettsloven skal gjelde som norsk lov. Regjeringen vil sikre og styrke barns rettigheter, og vil aktivt følge opp anbefalingene fra FNs ekspertkomité for barn, som etterser at FNs barnekonvensjon følges opp.

Regjeringen vil også sikre barns rettigheter gjennom barneombudsordningen, opplæring om menneskerettigheter i skolen, og arbeid for likestilling mellom gutter og jenter på alle samfunnsområder.

FNS konvensjon om barnets rettigheter

FORMÅL

FNs barnekonvensjon er en internasjonal avtale som gir barn og unge under 18 år et særskilt menneskerettighetsvern. Konvensjonen inneholder følgende hovedprinsipper:

- Hensynet til barnets beste
- Barnets rett til medbestemmelse
- Prinsippet om ikke-diskriminering
- Barnets rett til liv og utvikling, som innebærer:
 - Rett til helsetilbud
 - Rett til sosial trygghet og tilstrekkelig levestandard
 - Rett til utdanning
 - Rett til hvile og fritid

Barnas menneskerettigheter – slik de er uttrykt i barnekonvensjonen – skal prege og gjennomsyre alle beslutninger og all offentlig virksomhet som berører barn og unge.

FNS BARNEKONVENSJON GJELDER SOM NORSK LOV

Barnekonvensjonen ble vedtatt av FNs generalforsamling 20. november 1989. Norge ratifiserte konvensjonen 8. januar 1991 og den trådte i kraft 7. februar 1991. I 2003 ble barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov. Den ble da føyd til listen over menneskerettighetskonvensjoner som etter menneskerettsloven (lov 21. mai 1999 nr. 30) skal gjelde som norsk lov. Lovendringen trådte i kraft 1. oktober 2003.

To tilleggsprotokoller til barnekonvensjonen er vedtatt i FN og ratifisert av Norge: Tilleggsprotokoll om barn i væpnet konflikt, vedtatt i mai 2000 og ratifisert av Norge i april 2003, og tilleggsprotokoll om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, vedtatt i mai 2000 og ratifisert av Norge i oktober 2001.

Regjeringen har besluttet å styrke og sikre barns rettigheter gjennom en bedre overvåking av implementeringen av barnekonvensjonen. Barne- og likestillingsdepartementet vil få et styrket overvåkings- og pådriveransvar.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 4: **STATENS ANSVAR**

Det er statens ansvar å sette barnerettighetene ut i livet.

OM ARBEIDET MED FNS BARNEKONVENSJON I NORGE

Statene som har ratifisert barnekonvensjonen må rapportere til FNs barnekomité hvert femte år om sin oppfølging av konvensjonen. Norges 4. rapport skal sendes barnekomitéen i februar 2008. Rapporten utarbeides av Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med berørte departement. I forbindelse med utarbeidelse av rapporten har det vært avholdt høringsmøte med barneombudet og frivillige organisasjoner som har kommet med skriftlige høringsuttalelser.

Som ledd i rapporteringen til FN er det igangsatt et prosjekt der det innhentes synspunkter fra barn og unge i 8 kommuner på hvordan det er å vokse opp i Norge. Målet er både å engasjere barn og unge i rapporteringen til FN, og å videreutvikle kompetanse i kommunene når det gjelder å innhente og følge opp synspunkter fra barn og unge. Synspunktene vil bli samlet i en egen rapport og vedlagt Norges 4. rapport til FNs barnekomité.

Regjeringen har vedtatt å styrke overvåkings- og pådrivelsesansvaret i Barne- og likestillingsdepartementet når det gjelder implementeringen av FNs barnekonvensjon. Det settes i gang tiltak som statistikk- og indikatorutvikling, dialogforum mellom barne- og likestillingsministeren og ungdomsrepresentanter, kartlegging av opplæringstilbud om barnekonvensjonen i aktuelle utdanninger, informasjons- og kompetanseutviklingstiltak i barnerettigheter for departementene/statlig sektor, informasjonsstrategi for barnekonvensjonen i Norge, og forbedring av veiledning, informasjonsgrunnlag og analytiske metoder til bruk ved konsekvensanalyser av statlige beslutningsprosesser som vedrører barn.

MER INFORMASJON

- «FNs barnekonvensjon - fra visjon til kommunal virkelighet», Q-1078 B
- Plakat med informasjon beregnet på barn og ungdom, Q-1095 B (bokmål), Q-1095 N (nynorsk) og Q-1095 S (samisk)

- Hefte med selve konvensjonsteksten og tilleggsprotokollene: Q-0648 B (bokmål), Q-0648 N (nynorsk), Q-0648 S (samisk)
- Norges første rapport til FN om barnekonvensjonen: Q-0827 B (bokmål), Q-0827 E (engelsk)
- Norges andre og tredje rapport, avsluttende merknader fra FNs komité for barns rettigheter til Norges tredje rapport og informasjon om FNs Spesialsesjon om barn, www.bld.dep.no
- www.unicef.no

Andre konvensjoner

Norge ratifiserte i 1980 International Labour Organisation, ILOs Minstealderkonvensjon (nr. 138) hvor den generelle aldersgrensen er satt til 15 år, men 18 år for spesielt farlig arbeid. Konvensjonen er innarbeidet i norsk rett.

Sommeren 1999 vedtok ILO en ny konvensjon om avskaffelse av de verste former for barnearbeid for barn under 18 år (nr. 182) som supplerer minstealderkonvensjonen.

Barneombudet

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 850 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
9 179	9 590	9 801

FORMÅL

Barneombudet er et uavhengig, selvstendig og partipolitisk nøytralt organ, opprettet gjennom en egen lov (lov om barneombud av 6. mars 1981 nr. 5). Barneombudets hovedoppgave er å fremme barns interesser overfor det offentlige og private og følge med i utviklingen av barns oppvekstvilkår.

Barneombudet skal særlig:

- Ivareta barns interesser i forbindelse med planlegging og utredning på alle felter
- Følge med på at lovgivning som skal verne om barns interesser blir fulgt, og om norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter
- Foreslå tiltak som kan styrke barns rettssikkerhet
- Fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn
- Følge med på om det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter, og tiltak barn har behov for

OM OMBUDET

Loven pålegger ombudet å følge med på om norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barns rettigheter.

Ombudet skal også bidra til at hjelpetilbudet og det forebyggende arbeidet overfor utsatte barn og unge styrkes, og bidra til økt forståelse og kunnskap om barnebefolkningens rettigheter. Som talsperson for barn og unge søker barneombudet å omforme barn og unges erfaringer og kunnskap til politisk og praktisk handling. Gjennom høringer til Stortinget og regjeringen, innspill til lovforslag og debatt blant fagfolk og opinion, ønsker ombudet å virkeliggjøre FNs barnekonvensjon. Barneombudet vil særlig fokusere på samfunnets ansvar i forhold til utsatte barn og unge, blant annet innenfor barnevernet, det kriminalitetsforebyggende arbeidet, utlendingsmyndighetenes arbeid, i skolesektoren og i

helsesektoren. Barneombudet vil også bidra til å utvikle informasjon til og kommunikasjon med barn og unge, slik at deres medvirkning i samfunnet blir reell. Ombudet arbeider for en helhetlig og samordnet innsats for å bedre barn og unges oppvekstvilkår i kommunene, blant annet gjennom å bidra til at kunnskap om barn blir formidlet til alle som arbeider med barn.

I 2008 vil særlig fem hovedområder være sentrale i Barneombudets arbeid:

- Sikre bruk og synliggjøring av FNs barnekonvensjon
- God helse blant barn og unge

- Trygghet for barn og unge
- Deltakelse og innflytelse fra barn og unge
- Bidra i internasjonalt rettighetsarbeid

Barneombudet vil i 2008 fortsatt arbeide for å fremme rettighetene til samiske barn og unge og forholdene til barn og unge med minoritetsbakgrunn, herunder barnevernets oppfølging og ansvar for mindreårige asylsøkere og deres familier.

MER INFORMASJON

www.barneombudet.no

Menneskerettigheter i opplæringen

Kunnskapsdepartementet

Opplæringen om menneskerettigheter er videreført i de nye læreplanene. Opplæring i menneskerettighetene er forankret i læreplanverkets generelle del som skisserer den verdimeslige, kulturelle og kunnskapsmessige overbygningen for grunnskole og videregående opplæring (grunnopplæringen). Den generelle delen av læreplanverket er videreført i Kunnskapsløftet.

Menneskerettigheter er også forankret i læreplaner for fag i Kunnskapsløftet. For grunnskolen gjelder dette særlig i samfunnsfag og i kristendoms-, religions- og livssynskunnskap. I videregående opplæring er menneskerettigheter særlig forankret i fagene samfunnsfag, rettslære, sosiologi og i helsearbeiderfaget. Menneskerettigheter er også et eget fag i videregående opplæring. Faget heter politikk og menneskerettigheter. Faget er på 140 årstimer og er et programfag i programområdet for samfunnsfag og økonomi. Menneskerettigheter er et obligatorisk emne i Rammeplanen for barnehager.

MER INFORMASJON

www.utdanningdirektoratet.no

Likestilling i barnehager

Kunnskapsdepartementet

Et aktivt likestillingsarbeid i samsvar med rammeplanen for barnehagen er et ledd i arbeidet for å heve kvaliteten i barnehagesektoren. Kunnskapsdepartementet vil legge frem Strategi for likestilling i barnehage og grunnopplæring (2008–2012) våren 2008. Strategien skal medvirke til å styrke og samordne likestillingsarbeidet i barnehager og skoler. Arbeidet med Handlingsplan for likestilling i barnehagen 2004–2007 vil bli ført videre gjennom denne strategien. Arbeidet med likestilling inngår som en del av

kompetansesatsingen i barnehagesektoren og i tiltaksplanen for å øke andelen førskolelærere.

MER INFORMASJON

www.mibnett.no

www.udir.no

- *Temahefte om menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen*
- *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen*
- *Strategi for likestilling i barnehager og grunnopplæring (2008–2012)*

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet

Likestilling i grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring

Kunnskapsdepartementet

Grunnskolen, videregående opplæring og voksenopplæring skal praktisere og fremme likestilling og likeverd mellom kjønn og solidaritet på tvers av grupper og grenser. Det er et mål at flere skoler og lærebedrifter følger opp sitt lovpålagte likestillingsansvar. Dette kan skje gjennom å være bevisst på likestilling mellom kjønn

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 2: Ingen diskriminering

Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

i virksomhetsplanlegging, organisering, arbeidsmetoder, rekruttering av nye ansatte, kontakt med foreldrene/ de foresatte og liknende.

Kunnskapsdepartementet vil våren 2008 legge fram en 5-årig strategi for å fremme likestilling mellom jenter og gutter i barnehagen og i grunnopplæringen.

MER INFORMASJON

- *Strategi for likestilling i barnehager og grunnopplæring* (www.udir.no)

- *Et felles løft for realfagene*. Strategi for styrking av realfagene 2006–2009 (www.udir.no)
- *Kjekk og pen* er en veileder i arbeid med likestilling i grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring (www.kd.dep.no)
- *Ungdom, film og kjønn – en håndbok for lærere om likestilling* (skolenettet.no)
- Læreplanverket for grunnopplæringen: www.udir.no/grep

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet

Barn og unges rettigheter i arbeidslivet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 32: **Barnearbeid**

Barnet har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- eller utviklingsmulighetene.

Arbeidsmiljøloven har et eget kapittel om arbeid av barn og ungdom som sammen med forskrift om barn og ungdom gir regler om vern av unge personer på arbeidsplassen. Hovedregelen etter loven er at barnearbeid er forbudt.

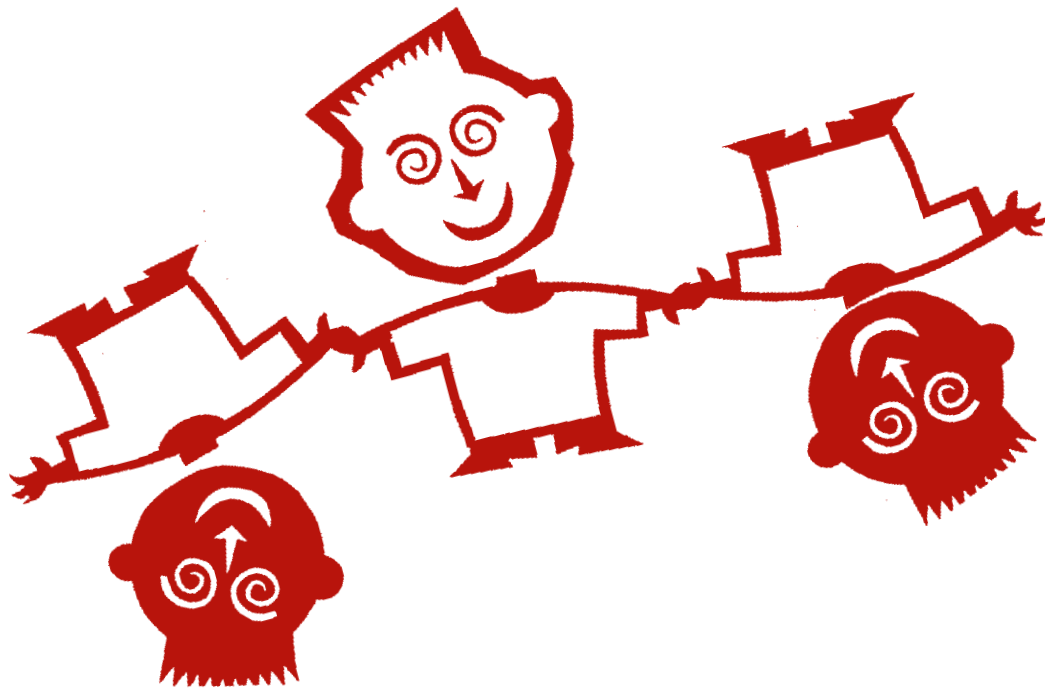
Under forutsetning av at arbeidet ikke påvirker barnets sikkerhet, helse eller utvikling på en uheldig måte og ikke går utover skolegang, kan barn som har fylt 13 år likevel utføre lett arbeid. På de samme vilkår kan barn som har fylt 14 år og fortsatt er skolepliktige nyttes til arbeid som ledd i barnets skolegang eller i praktisk

yrkesorientering. Barn som er 15 år eller skolepliktige kan utføre kulturelt, kunstnerisk, sportslig eller reklamemessig arbeid. Foreldrenes samtykke må imidlertid innhentes før barn under 15 år eller skolepliktige settes til arbeid.

Reglene om arbeid utført av barn og ungdom skal sikre at unge personer vernes mot økonomisk utnyttning og mot ethvert arbeid som kan skade deres sikkerhet, helse eller fysiske, psykiske, moralske eller sosiale utvikling, eller kan ha uheldig innvirkning på deres utdanning. For denne gruppen er det derfor egne regler om blant annet arbeidstid, nattarbeid, hvilepauser og fritid, risikovurdering og farlig arbeid. Bestemmelsene om arbeid av barn og ungdom håndheves av Arbeidstilsynet.

MER INFORMASJON

- Forskrift om arbeid av barn og ungdom (30. april 1998 nr 551)
- www.arbeidstilsynet.no
- www.hmsetatene.no
- svartjenesten@arbeidstilsynet.no
- LOs sommerpatrulje: sommerpatruljen@lo.no
- www.ungdom.no

1.3 Styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet

Barn og ungdom må få bedre mulighet til medvirkning og innflytelse i utforming og gjennomføring av barne- og ungdomspolitikken. Deres ressurser og kunnskaper er viktige bidrag. Regjeringen ser det som viktig at barn og ungdom får økt innflytelse i saker som berører dem på alle forvaltningsnivå.

Barnas kommunestyre, etablering av ungdomsråd og ungdommens fylkesting og andre tiltak som involverer barn og ungdom i lokalpolitiske prosesser viser at det satses på medvirkning fra barn og ungdom i mange kommuner. Det må imidlertid skje mer i kommunene for at barn og ungdom skal få oppleve at de blir hørt og gitt innflytelse i sitt hverdagsliv. Barn og ungdom må få tid og rom for deltakelse og innflytelse på egne premisser og gjennom deltakelse i demokratiske prosesser få være med å påvirke samfunnsutviklingen, i enda større grad enn de gjør i dag. I den nye plandelen av plan- og bygningsloven som blir lagt frem for Stortinget våren 2008, tar man sikte på å styrke kommunenes særlige ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra barn og unge.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 12: Å SI SIN MENING OG BLI HØRT

Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt.

Styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i lokalsamfunnet

Kommunal planlegging for og med barn og ungdom

Miljøverndepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet

FORMÅL

Plan- og bygningsloven er det viktigste redskapet kommunene har for å planlegge samfunnsutviklingen og arealbruken i sin kommune. Det står i plan- og bygningslovens formålsparagraf at «Hensynet til barn og unges oppvekstvilkår ... skal ivaretas i planleggingen» og at «..berørte enkeltpersoner og grupper skal gis anledning til å delta aktivt i planprosessene.» Et viktig redskap for å oppnå barn og unges innflytelse i lokalsamfunnet er nettopp deres medvirkning i planprosessene i kommunene. I den nye plandelen av plan- og bygningsloven som blir lagt frem for Stortinget våren 2008, tar man sikte på å styrke kommunenes ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra barn og unge.

Det viktigste virkemiddel vi har for å ivareta barn og unges interesser i planlegging er rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen.

RETNINGSLINJENE SKAL

- Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i den løpende plan- og byggesaksbehandling.
- Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser.

I St.meld.nr.26 (2006–2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, heter det at «Regjeringen vil håndheve rikspolitiske retningslinjer for barn og unge strengere. Hensynet til barn og unge og deres behov for gode og aktivitetsfremmede utearealer må tillegges avgjørende vekt ved avveining av ulike interesser i planleggingen.»

Mange kommuner har pekt ut en barnerepresentant, som skal ha særlig ansvar for å se til at kommunen ivaretar barns interesser når det faste planutvalget i kommunen utarbeider og behandler forslag til planer. Barnerepresentanten er en viktig aktør i arbeidet med å styrke barn og unges interesser i den kommunale planleggingen.

Miljøverndepartementet har i tråd med dette arbeidet sendt ut et nytt rundskriv våren 2008 som gir oppdatert veiledning om hvordan rikspolitiske retningslinjer for barn og unge skal brukes.

Miljøverndepartementet vil også i 2008 bidra til kompetanseheving og nettverksbygging for barnerepresentantene i de største byene og deres veiledere hos fylkesmennene og i fylkeskommunene. I 2007 ble det også utarbeidet en pedagogisk opplæringspakke for fylkeskommunene og fylkesmannen til deres arbeid med opplæring og veiledning av barnerepresentantene.

MER INFORMASJON

Rundskriv T-4/98 Barn og planlegging

www.planlegging.no

www.dirnat.no/bu

www.miljolare.no

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 13: Få og gi informasjon

Barnet har rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av alle slag og på alle måter.

Informasjon og erfaringsformidling

Barne- og likestillingsdepartementet

Det er store forskjeller mellom kommunene i forhold til hvor stor innflytelse barn og ungdom har. Hvorvidt arbeidet vil bli vellykket, er avhengig av klare retningslinjer/mandat for arbeidet, kontakt og støtte fra administrasjon og politikere i kommunen, egne ressurser til disposisjon, reell innflytelse i enkelte saker, klare rutiner på tilbakemeldinger, kontakt med resten av ungdomsmiljøet og informasjon om hva som foregår i kommunen.

Barne- og likestillingsdepartementet vil fortsette sin informasjonsvirksomhet overfor kommunene. Departementet vil bidra til idé- og erfaringsutveksling blant annet gjennom kåring av «Årets barne- og ungdomskommune» og ved at temaet drøftes på konferanser. Det vil bli stimulert til erfaringsutveksling gjennom regionale og lokale nettverk og til bruk av nettstedet ung-makt.no for ungdomsråd.

MER INFORMASJON

- www.bld.dep.no
- www.ung.no
- www.ung-makt.no
- Mer innflytelse til barn og ungdom – eksempler fra arbeidet i kommuner og fylker, Q-0302
- Deltakelse og innflytelse fra barn og ungdom – informasjon og veiledning for arbeidet i kommunene, rundskriv Q-27/2006 B
- Håndbok for ungdomsråd, Q-1122

*Samarbeidspartnere: Miljøverndepartementet,
Kommunal- og regionaldepartementet og
Kunnskapsdepartementet*

Deltakelse og innflytelse i skole og opplæring

Kunnskapsdepartementet

Skolen skal være en viktig demokratisk arena for barn og unge hvor de kan oppleve medbestemmelse. Elever i grunnskolen og i videregående opplæring skal ifølge læreplanene få opplæring i elevdemokrati ved å ha innflytelse på og medvirkning i opplæringen samtidig som de lærer om demokrati og viktige samfunnsspørsmål. Det legges til rette for selvstendighet og deltakelse og gis rom for refleksjon og et kritisk perspektiv. Dette legger grunnlag for elevenes engasjement, deltakelse og innflytelse i samfunnet. Elever og lærlingers medvirkning i skolen er lovfestet i opplæringsloven § 11-2. Det er utviklet en egen læreplan i elevrådsarbeid for grunnskolen, med vekt på selvstendighet, samarbeid og medvirkning.

Prinsipper for opplæringen omfatter Læringsplakaten, som er en del av lærerplanverket for Kunnskapsløftet. Læringsplakaten pålegger alle skoler og opplæringssteder at skolen og lærebedriften skal «legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/lærerkandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid».

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet

Ungdom og lokaldemokrati

Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet delte ut 3,2 millioner kroner i forbindelse med kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2007 til organisasjoner og andre aktører som ønsket å bidra til å øke valgdeltakelsen og kunnskapen om valget. Departementet prioriterte tiltak rettet mot ungdom, innvandrere og velgere med behov for særlig tilrettelagt informasjon.

MER INFORMASJON:

www.krd.dep.no

Tilskudd til de politiske partienes ungdomsorganisasjoner

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

kap. 1530, post 75, Tilskudd til partienes fylkesungdomsorganisasjoner (i 1000 kroner):

Regnskap	Saldert budsjett	Foreslått budsjett
2006:	2007:	2008:
15 914	16 344	17 047

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

kap. 1530, post 76, Tilskudd til de politiske partienes sentrale ungdomsorganisasjoner (i 1000 kroner):

Regnskap	Saldert budsjett	Foreslått budsjett
2006:	2007:	2008:
6 007	6 106	6 369

Bevilgningen til de politiske partienes ungdomsorganisasjoner gis til de organisasjoner hvor morpartiet er et registrert politisk parti iht. partiloven (lov 17.6.2005 nr. 102) kapittel 2. Støtten gis som en fast sats per stemme morpartiet oppnådde ved sist foregående fylkestings- og stortingsvalg.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 17: Massemedia

Staten skal sikre barn tilgang til informasjon fra et mangfold av nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre informasjon som skaper forståelse, kunnskap, sosiale ferdigheter og velvære, til å lage eget barnestoff, også for minoritetsbarn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.

Offentlig informasjon er viktig for å kunne delta og øve innflytelse i samfunnet. Barn og unge må få erfaring med kritisk informasjons-, og kommunikasjonskompetanse. Teknologien gir offentlige myndigheter bedre muligheter enn noen gang til å nå frem med informasjon og tilrettelegge for kommunikasjon med barn og unge.

Barn og unge har ulike forutsetninger for å ta i bruk og benytte de mulighetene utviklingen gir. Ulike grupper bruker teknologien ulikt og i varierende grad. Kjønn er en viktig skillelinje, alder, etnisk og økonomisk bakgrunn definerer også bruken til en viss grad.

Medie- og IKT-utviklingen representerer muligheter, men også utfordringer som det er riktig og viktig at voksensamfunnet tar grep om. Mediene er viktige for barn og unges sosialisering, identitetsutvikling og framtidsorientering. Barn og unge skal sikres tilgang til gode medietilbud, deres behov for informasjon og ytringsmuligheter skal ivaretas og de skal beskyttes mot skadelig medieinnhold.

Barn og unge er aktive forbrukere av ulike typer medier og ny teknologi, og kan i stor grad dra nytte av den raske teknologiske utviklingen for å dekke sine behov for musikk, film, spill og annen underholdning. I denne situasjonen er det viktig å sikre at barn og unge har tilgang til norske alternativer som er gode både språklig og innholdsmessig. Dette gjelder særlig fjernsynsproduksjoner, filmer, dataspill og andre audiovisuelle produksjoner. Det er også viktig at de nye mediene inngår som en naturlig del av undervisningen i skolen, slik at barna lærer å navigere på en god måte gjennom informasjonsflommen de møter i hverdagen.

Film og medier

Kultur- og kirkedepartementet

FORMÅL

Det er en viktig statlig oppgave å sørge for at barn og unge i Norge også har tilgang til medieinnhold på norsk som er av god kvalitet, både språklig og innholdsmessig.

OM ORDNINGEN/HANDLINGSPLANEN

Norsk filminstitutt har i dag ansvaret for annet filmkulturelt arbeid rettet mot barn og unge, som innkjøp, utgivelse og distribusjon av kortfilm og dokumentarfilm. Filminstituttet har også ansvar for formidling av filmkunnskap til unge, norske filmskapere. Som følge av St. meld. nr. 22 (2006–2007) *Veiviseren*. For det norske film-løftet skal ansvaret for filmkulturelle tiltak rettet mot barn og unge i hele landet styrkes og samordnes bedre. FILM&KINO får hovedansvaret for dette området og blant annet ansvar for prosjekter knyttet til skolekino og studieopplegg knyttet til skolefilmene.

FILM&KINO skal i samarbeid med Kultur- og kirkedepartementet og den nye statlige filmvirksomheten (etableres fra 1. april 2008) utarbeide en handlingsplan for den videre satsingen på barn og unge.

MER INFORMASJON

www.filmweb.no/filmogkino/barnefilm
www.nfi.no/barnunge

NRK3/NRK Super

Kultur- og kirkedepartementet

FORMÅL

Endringer på mediefeltet er i ferd med å forandre publikums mediehverdag. En av hovedtrendene er at publikum kan velge i et stadig voksende tilbud av fjernsynskanaler, i tillegg til at de får tilgang til audiovisuelt innhold via nye, internettbaserte nedlastings tjenester. I denne situasjonen er det viktig å sikre at barn og unge har tilgang til norske alternativer som er gode både språklig og innholdsmessig.

OM ORDNINGEN

NRK lanserte i september 2007 kanalen NRK3. Kanalen har sendinger fra kl. 19.00 hver dag og retter seg mot eldre barn og ungdom. NRKs barnesatsing for barn opp til 12 år, NRK Super, kom på samme kanal 1. desember 2007 med sendetid fra kl. 07.00 til 19.00 hver dag hele året. Radiokanalen NRK Super er tilgjengelig på DAB.

MER INFORMASJON

www.nrk.no
www.nrksuper.no

Barn, unge og Internett

Kultur- og kirkedepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og politidepartementet, Kunnskapsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Den allmenne tilgjengeligheten til Internett kombinert med billig forbrukerteknologi har åpnet for nye utfordringer i forhold til ytringsfrihet og personvern. Bruk av nye medier og ny teknologi inngår nå som en naturlig del av barn og unges skolehverdag og fritid. Som en følge av denne bruken blir barn og unge også i økende grad utsatt for mobbing, sjikanering og krenkende innhold på nettet.

Norge deltar i EU-programmet Safer Internet plus som skal legge til rette for tryggere bruk av Internett, spesielt for barn. Programmet skal også bidra til å motvirke ulovlig og skadelig innhold, og innhold som er uønsket av brukerne. Gjennom støtte fra programmet har Medietilsynet blant annet etablert Trygg bruk-prosjektet (tidligere SAFT), som er det nasjonale koordineringsorganet for arbeidet med trygg bruk av digitale medier for barn og unge i Norge. Departementenes tiltaksplan «Barn, unge og Internett» vil i tilknytning til Trygg bruk-prosjektet bli videreutviklet for å sikre faglig oppdatert informasjon, opplæringsressurser og veiledningsressurser. Informasjonen rettes mot barn, ungdom, foreldre og fagpersoner som arbeider med barn og ungdom.

MER INFORMASJON

www.tryggbruk.no
www.medietilsynet.no

Opplæring i sikker bruk av Internett i skolen

Kunnskapsdepartementet

Det har siden 2000 vært initiert en rekke tiltak i nasjonal- og EU-regi. Utdanningsdirektoratet har samlet materiell og informasjon om sine satsinger på nettstedene «Lov og vet» på skolenettet.no og på skolenettets IKT-sider. Nettstedene inneholder informasjonsmateriell som hefter, presentasjoner og veiledninger, men også rene nettbaserte informasjonstjenester. Utdanningsdirektoratet samarbeider med blant andre Trygg bruk-prosjektet, Statens medietilsyn og Datatilsynet i dette arbeidet. Læreplanene til Kunnskapsløftet setter fokus på kildekritikk og kritisk bruk av Internett. Utdanningsdirektoratet har siden 2006 samarbeidet med Datatilsynet og Teknologirådet om utvikling av materiell for skolene knyttet til barn og unges personvern. Blant annet er lærepakken «Du bestemmer» med tilhørende nettsted, gjort tilgjengelig i 2007.

MER INFORMASJON

skolenettet.no/lov
www.udir.no/grep
www.dubestemmer.no
www.tryggbruk.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet

Tiltak mot voldelige dataspill

Kultur- og kirkedepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og politidepartementet

Regjeringen støtter den europeiske merkeordningen for dataspill (PEGI). Ordningen, som er initiert av spillbransjen selv, vil følges for å sikre at intensjonene bak denne overholdes.

MER INFORMASJON

[www.peginfo](http://www.peginfo.no)

Ung.no

Barne- og likestillingsdepartementet

Barn og unge skal sikres offentlig informasjon og gode muligheter for kommunikasjon om rettigheter, muligheter og plikter. Nettstedet www.ung.no, som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvaret for, står sentralt i regjeringens helhetlige informasjonsarbeid rettet mot barn og unge. Ung.no vil i 2008 bli videreutviklet. Bufdir vil samarbeide med aktuelle instanser om videreutvikling av offentlig informasjonsarbeid rettet mot barn og unge. Ung.no ble i 2007 kåret til vinner av årets statlige nettsted. I begrunnelsen trakk jurien blant annet fram at ung.no tar brukervennlighet på alvor, nettstedet er bevisst sin målgruppe gjennom design og språk, og involverer brukeren i undersøkelser, spørsmål og debatt.

MER INFORMASJON

www.ung.no

Barn og unge som bevisste forbrukere

Barne- og likestillingsdepartementet

FORMÅL

Barn og unge vokser opp i et forbrukersamfunn der kommersielle innslag er sterkt integrert i barne- og ungdomskulturen. De unge ses som en attraktiv målgruppe for reklame og utsettes for stadig mer påvirkning. Barne- og likestillingsdepartementet vil følge utviklingen, og rette inn tiltak som kan motvirke uheldige markedsføringsmetoder, skjerme barn og unge mot sterkt kommersielt press, og ruste dem til å bli informerte og bevisste forbrukere og mediebrukere.

Barne- og likestillingsdepartementet vil videreføre et samarbeid med Forbrukerombudet, som ble innledet i 2007, med siktemål om å:

- forebygge svindel på nettet, herunder svindel mot barn og unge
- føre kontroll med markedsføring av elektroniske innholdstjenester (som f. eks. ringetoner, spill, bilder)
- føre dialog med næringslivet og andre aktører om deres markeds-praksis overfor barn og unge

Det er behov for informasjon og bevisstgjøring slik at de unge tidlig utvikles til å bli kritiske forbrukere. Også mange foreldre trenger å bevisstgjøres om det kommersielle trykket som barna møter blant annet gjennom

media. Det er på denne bakgrunn utviklet et diskusjonsopplegg for foreldremøter, «Foreldrepraten», som har som mål å skape diskusjon og refleksjon om barn og unges forbruk, reklame og mediebruk.

For å få økt bevissthet blant ungdom om kommersielt press utarbeidet Barne- og likestillingsdepartementet et nytt arbeidshefte om reklame høsten 2007.

Barn og mobilbruk

Barne- og likestillingsdepartementet

Barne- og likestillingsdepartementet og Forbrukerombudet samarbeidet i 2007 med mobilbransjen, frivillige organisasjoner og innholdsleverandører for å sikre tryggere mobilbruk for barn og unge. Samarbeidet med mobilbransjen har blant annet ført til at alle de store mobilleverandørene nå tilbyr alderskontroll av mobilbrukerne. Alderskontrollen skal bidra til å hindre at barn og unge mottar støtende innhold på sin mobiltelefon. Arbeidet fremover vil bli rettet inn mot også å legge til rette for trygg nettbruk blant barn, blant annet gjennom en merkeordning for trygge nettsider.

MER INFORMASJON

www.forbrukerombudet.no
www.foreldrepraten.no

Undervisning i forbrukeremner

Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

I læreplanverket for grunnskoleopplæringen er det et mål om at elevene skal tilegne seg kunnskap og ferdigheter slik at de kan opptre som bevisste og selvstendige forbrukere. Opplæringen skal omhandle generelle rettigheter og forpliktelser man har som forbruker, hvordan man henter inn og vurderer informasjon – herunder reklame – og hvordan man kan holde oversikt i sin personlige økonomi.

Om opplæringen

Utdanningsdirektoratet har laget veiledninger for skolene for opplæring til et solidarisk og klokt forbruksmønster. Opplæringen skal bidra til økt bevissthet om at forbruksmønster påvirker bruk av jordas naturressurser. Barne- og likestillingsdepartementet samarbeider med utdanningssektoren for å styrke forbrukeremnene i undervisningen både i grunnskolen og videregående opplæring. Innsatsen i 2008 vil rettes inn mot:

- å oppdatere undervisningsmateriale om forbrukerrettigheter og -plikter, personlig økonomi, reklame, digital forbrukerkompetanse og bærekraftig forbruk
- å formidle informasjon til skolene
- å bidra i etter- og videreutdanningen av lærerstudenter i forbrukeremner
- nasjonalt og internasjonalt samarbeid i tilknytning til FNs tiår for undervisning om bærekraftig forbruk (2005–2014). Samarbeidet er knyttet til undervisningsprosjektet Consumer Citizenship Network under EUs Socratesprogram og UNEPs prosjekt YouthXChange som handler om ungdom og bærekraftig forbruk.
- formidle informasjon og veiledning ved bruk av området forbruk, ressurser og fordeling

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no

www.forbrukerportalen.no

www.miljolare.no/forbruk

Samarbeidspartnere: Barne- og Utdanningsdirektoratet og likestillingsdepartementet

FNs tiår for opplæring for bærekraftig utvikling 2005–2014

Kunnskapsdepartementet

FNs generalforsamling har proklamert 2005–2014 til FNs tiår for utdanning for bærekraftig utvikling. UNESCO har fått i oppdrag å koordinere tiåret. Målet med FNs tiår er å forsterke individenes og samfunnets kapasitet til å vurdere og foreta valg til fordel for en bærekraftig utvikling. Perspektivet bærekraftig utvikling er tverrfaglig og inkluderer både naturmiljø, sosialt miljø og kulturelt miljø. Fokus rettes ofte mot bruken av naturressurser og viktigheten av fornybarhet (bærekraft). UNESCO understreker at mange tema gir bærekraftig utvikling et innhold, blant annet kampen mot fattigdom, demokrati, menneskerettigheter, fred, miljøvern, forvaltning av naturressurser, produksjons- og konsumpsjonsmønstre, likestilling og kulturelt mangfold. I forbindelse med åpningen av FNs tiår for utdanning for bærekraftig utvikling 2005–2014, ble Nettverk for miljølære relansert i mars 2005 med flere nye tema, som forbruk, ressurser og fordeling, demokrati og deltakelse m.m.

MER INFORMASJON

www.unesco.no

www.miljolare.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet

Familie og omsorg

2

En viktig oppgave for regjeringen er å legge til rette for en trygg økonomisk og sosial situasjon for barn, ungdom og deres familier. En politikk som satser på å styrke familiens omsorgsfunksjon vil også bidra til å gjøre samfunnet bedre å leve i, og vil medvirke til å sikre den nye generasjon et trygt oppvekstmiljø. Økonomisk handlefrihet og mulighet for både mor og far til å tilpasse sin tid til barnas behov er en forutsetning for gode oppvekstvilkår.

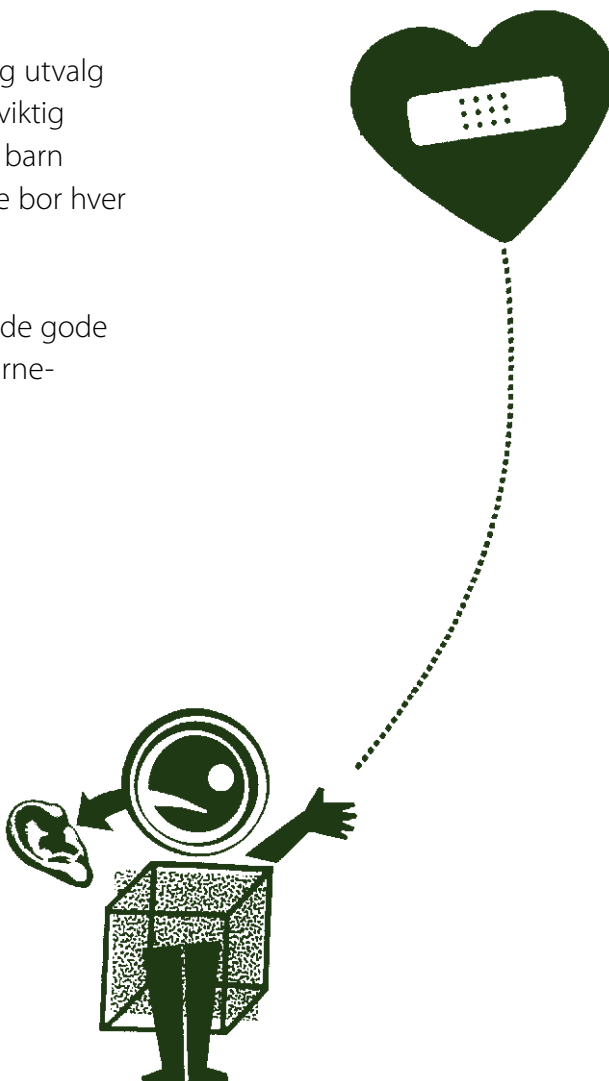
Regjeringen har oppnevnt et offentlig utvalg som skal gjennomgå barneloven. Et viktig fokus i dette arbeidet vil være å sikre barn kontakt med begge foreldre når disse bor hver for seg.

Regjeringen vil videreføre og utvikle de gode foreldrepermisjonsordningene og barne-trygden.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 27: LEVESTANDARD

Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de levevilkår som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

Barnetrygd

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 845, post 70 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
14 346 170	14 351 300	14 400 000

FORMÅL

Barnetrygd er en kontantoverføring som skal bidra til å dekke utgifter til forsørgelse av barn.

OM STØNADSORDNINGEN

Barnetrygd ytes for alle barn under 18 år som er bosatt i Norge. Trygden forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet og utbetales via det lokale NAV kontor. Barn som skal oppholde seg i landet i kortere tid enn ett år, får ikke barnetrygd. Barn som midlertidig oppholder seg i utlandet lengre enn seks måneder, skal etter hovedregelen ikke få barnetrygd. Når både barnet og den barnet bor fast hos, er medlemmer av folketrygden under utenlandsoppholdet, kan det likevel foreligge rett til barnetrygd.

Den som har barnet boende fast hos seg, har rett til barnetrygd. Dersom foreldrene ikke bor sammen og skrift-

lig har avtalt delt bosted, kan hver av foreldrene få rett til 50 prosent av barnetrygden. Det foreligger rett til barnetrygd for ett barn mer enn det faktiske barnetall når foreldre er ugift, skilt eller separert og ikke bor sammen i en felles husholdning. Fra 1. juli 2007 er det innført rett til utvidet barnetrygd for gifte og samboende foreldre som blir alene om omsorgen for barn fordi ektefellen eller samboeren kommer i fengsel. Retten til utvidet barnetrygd faller bort dersom den enslige forsørgeren gifter seg eller lever i et stabilt samboerskap.

Satsen fra 1. januar 2008 er 11 640 kroner per barn per år. Det utbetales et småbarnstillegg til enslige forsørgere som har barn i alderen 0-3 år og som fyller vilkårene for rett til utvidet barnetrygd etter barnetrygdloven og full overgangsstønad etter folketrygdloven. Tillegget utgjør 7 920 kroner per år. Det gis ett tillegg per enslig forsørger. Familier i Finnmark og Nord-Troms får i 2007 et tillegg i barnetrygden på 3 840 kroner per barn per år. Familier på Svalbard, med rett til barnetrygd, får et tilsvarende tillegg.

Kontantstøtte

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 844, post 70 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
2 289 991	1 993 000	1 614 500

Kontantstøtte utbetales i opptil 23 måneder og gis for ett- og toåringer. For adoptivbarn er aldersgrensen satt til før barnet begynner på skolen. Kontantstøtte gis til familier som ikke eller bare delvis gjør bruk av barnehageplass med offentlig driftstilskudd. De som har en deltids plass i barnehage kan få redusert kontantstøtte.

Fra 1. januar 2008 gjelder følgende satser

Avtalt oppholdstid i barnehage	Kontantstøtte i prosent av full ytelse	Utbetaling
Ikke bruk av barnehage	100	3 303 kroner per barn per måned
Til og med 8 timer per uke	80	2 642 kroner per barn per måned
9 - 16 timer per uke	60	1 982 kroner per barn per måned
17 - 24 timer per uke	40	1 321 kroner per barn per måned
25 - 32 timer per uke	20	661 kroner per barn per måned

33 timer eller mer per uke gir ikke rett til kontantstøtte

Foreldrepenger

24

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 2530 (i 1000 kroner):

Post	Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
70 Foreldrepenger ved fødsel	9 625 740	10 145 000	10 764 000
71 Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	432 396	420 875	420 000
72 Feriepenger av foreldrepenger	266 709	290 000	310 000
73 Foreldrepenger ved adopsjon	115 380	135 000	116 000

FORMÅL

Formålet med ordningen er å sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel og adopsjon av barn under 15 år. Foreldrepenger reguleres i folketrygdloven kap. 14.

OM STØNADSORDNINGEN

For å ha rett til foreldrepenger må man ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før stønadsperioden tar til. Foreldrepengene beregnes på grunnlag av egen inntekt, og er begrenset oppad til en årsinntekt som svarer til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp (400 872 kroner fra 1. mai 2007).

Stønadsperioden er 44 uker med 100 prosent inntektskompensasjon eller 54 uker med 80 prosent. Fra 1. juli 2008 vil den samme dekningsgraden gjelde for selvstendig næringsdrivende.

Ved adopsjon er stønadsperioden 41 uker med 100 prosent inntektskompensasjon eller 51 uker med 80 prosent inntektskompensasjon.

Foreldrene har anledning til å dele stønadsperioden såfremt begge har opptjent rett til foreldrepenger. Fedrekvoten på seks uker er forbeholdt far. Dersom faren ikke bruker fedrekvoten, mister familien som hovedregel retten til disse ukene. Far kan for øvrig motta foreldrepenger hvis mor etter fødselen eller adopsjonen går ut i arbeid, tar offentlig godkjent utdanning, eller er for syk til å ta seg av barnet.

ENGANGSSTØNAD VED FØDSEL OG ADOPSJON

Kvinner som ikke fyller vilkåret om yrkesaktivitet (jf post 70) får en engangsstønad ved fødsel eller adopsjon. Stønnen utgjør 33 584 kroner i 2008.

Adopsjonsstøtte

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 852, post 70 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
18 848	26 456	26 456

FORMÅL

Adopsjon av barn fra utlandet medfører store kostnader for familien. Formålet med tilskuddsordningen er å motvirke en skjev sosial fordeling av adopsjoner knyttet til foreldrenes økonomi på grunn av de høye kostnadene.

OM TILSKUDDSORDNINGEN

Adoptivforeldrene må på forhånd ha innhentet norske myndigheters samtykke til adopsjon fra utlandet. Adopsjonen må enten være gjennomført i Norge, eller

den må være gjennomført i utlandet og registrert i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdir) register. Som vilkår for ytelsen stilles det videre krav om at adoptivforeldrene faktisk var bosatt i Norge da de fikk barnet i sin omsorg og da adopsjonen ble gjennomført eller registrert her i landet. Ordningen med at staten er med på å dekke en del av utgiftene har eksistert siden 1992. I 2008 utgjør tilskuddet 38 320 kroner per barn. Tilskuddsordningen forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet etter retningslinjer om tildeling av engangsstøtte ved adopsjon av barn fra utlandet.

MER INFORMASJON

www.bufetat.no

Bostøtte

Kommunal- og regionaldepartementet

kap. 580, post 70 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
2 213 895	2 286 500	2 415 400

FORMÅL

Bostøtten skal blant annet bidra til at barnefamilier med svak økonomi skal kunne skaffe seg en passende og nøktern eie- eller leiebolig og ha mulighet til å bli boende der.

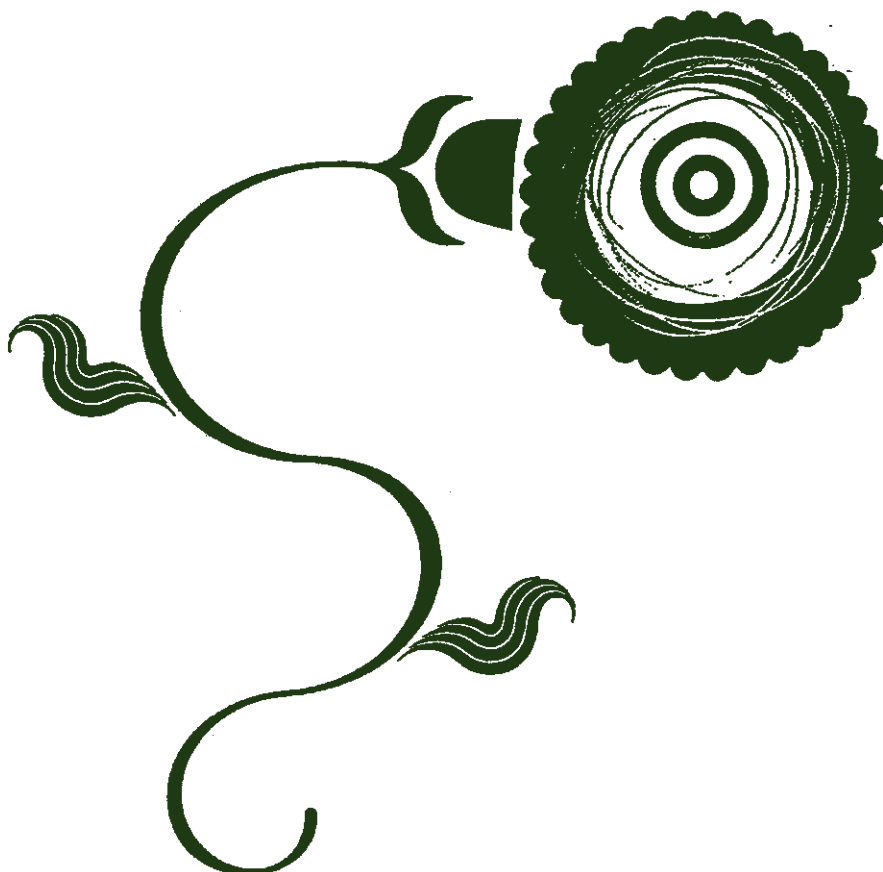
OM ORDNINGEN

For at en barnefamilie skal kunne motta bostøtte må det i husholdningen være barn under 18 år. Regelverket er

utformet slik at de med lavest inntekt og de høyeste boutgiftene får mest støtte. For barnefamilier stilles det krav om at boligen må ha kjøkken, bad og oppholdsrom. Regjeringen har satt i gang en omfattende gjennomgang av bostøtten. Siktemålet med arbeidet er å forbedre og forenkle ordningen.

MER INFORMASJON

www.husbanken.no

2.2 Støtte i samliv og i omsorgs- og oppdragerrollen

Familien er den viktigste rammen om et godt oppvekstmiljø for barn og unge. Hovedoppgaven for det offentlige er å sørge for gode rammebetingelser for familiens omsorgsoppgaver, samtidig som hjelpetiltak settes inn når familieomsorgen svikter. Støtte til samlivstiltak, foreldreveiledning og styrking av kompetanse og kapasitet i familievernnet er sentrale tiltak i dette. Samtidig er regjeringen opptatt av at den videre utviklingen av disse tiltakene må ta utgangspunkt i de endringer som har skjedd i familiestrukturen og i samlivsmønsteret de seneste år.

Samlivstiltak og foreldreveiledning

Foreldreveiledning

Barne- og likestillingsdepartementet kap. 830 post 21 (i 1000 kroner):		
Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
3 665	3 572	3 726

FORMÅL

Program for foreldreveiledning er et helsefremmende og primærforebyggende program. Det har som mål å forebygge utvikling av psykososiale vansker hos barn og unge i alderen 0-18 år, gjennom å støtte og styrke foreldre og andre omsorgsgivere i deres omsorgsrolle. Gjennom foreldreveiledningsprogrammet etableres møteplasser for foreldre på helsestasjonen, i skolehelsetjenesten, i skoler og barnehager, der foreldre og fagfolk sammen kan diskutere aktuelle problemstillinger og utveksle erfaringer. Programmet kan også benyttes som metode i barneverntjenestens forebyggende arbeid og i Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT).

OM INNSATSEN

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet overtok fra 2006 hovedansvaret for opplæring og implementering av programmet. Utvalgte fagmiljøer (familievernkontorer og fagteam) i Barne-, ungdoms- og familieetaten har fått opplæring og er blitt tillagt ansvar for opplæring og vedlikehold av kunnskap overfor ansatte i kommunene. I 2007 var det ansatt i alt 50 trenere ved familievernkontorer og

fagteam som skal drive opplæring og veiledning overfor kommuneansatte som jobber med barn og ungdom. I 2008 vil opplæringstilbudet gradvis utbygges. Det vil også bli satset på fornyelse av materiell og videreutvikling av eksisterende tilbud. For å få mer kunnskap om nytten av programmet for foreldre og barn, ble det i 2007 igangsatt en omfattende evaluering av programmet. Evalueringen forventes ferdigstilt i 2010.

Det vil bli utviklet varianter av foreldreveiledningsprogrammet for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne, for innsatte i fengsler, for familier med minoritetsbakgrunn og til bruk i barneverntjenesten.

I 2007 ble det også satt i gang ett nytt prøveprosjekt med foreldreveiledning for minoritetsforeldre som har omsorg for ungdom. Hovedansvaret for å følge opp disse prosjektene er tillagt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

MER INFORMASJON

www.bufetat.no/foreldreveiledning

www.fug.no

www.foreldrenettet.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og politidepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG)

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 5: Foreldreansvaret

Staten skal respektere de rettigheter og plikter foreldrene og andre foresatte har for å gi barnet veiledning og støtte slik at barnet skal kunne utøve konvensjonens rettigheter.

Samlivstiltak

FORMÅL

Hensikten med samlivstiltakene er å utvikle og vedlikeholde gode samliv og forebygge kriser i parforhold gjennom å ta opp temaer som kommunikasjon og samhandling. Kursene skal ikke ha karakter av behandling, men tar opp det man kan kalle «vanlige problemer i vanlige parforhold».

OM INNSATSEN

Gjennom ordningen gir Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet støtte til lokale samlivskurs og midler til utviklingsarbeid på området. Tiltakene er primært rettet mot voksne (foreldre), som ved å styrke kvaliteten i samliv også vil være en del av satsingen overfor barn og ungdom

«Godt samliv» er et parkurs for førstegangsforeldre som skal gi inspirasjon og støtte i en periode med store utfordringer i parforholdet. Hensikten med tiltaket er å styrke kvaliteten i samliv, redusere samlivskonflikter og unngå

samlivsbrudd. I 2007 ble det bevilget om lag 13 millioner kroner til tiltaket for å oppnå målsettingen om å gjøre tilbudet tilnærmet landsdekkende. Det er helsestasjonene i kommunene som er ansvarlige for å organisere tilbudet. Kursholderne blir rekruttert fra blant annet helsevesenet, familievernnet og frivillige organisasjoner. For 2008 er det bestemt at tilskudd til kommunene til gjennomføring av tiltaket skal innlemmes i rammetilskuddet til kommunene.

Kurstilbudet «Hva med oss? – samlivsveiledning for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne» er etablert som et landsdekkende tiltak. Målsettingen er å styrke parforholdet og hindre samlivsbrudd i familier med de tilleggsbelastninger det kan være å ha et funksjonshemmet barn. Utvalgte familievernkontorer har særlig kompetanse på området og fungerer som ressurskontorer både ved å lede samlivskurs og tilby faglig veiledning av annet personell. Det er utviklet en variant av kurset tilpasset enslige forsørgere.

MER INFORMASJON

www.bufetat.no

Familievern

Barne- og likestillingsdepartementet kap. 842 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008
280 116	281 042	288 498

FORMÅL

Familievernkontorene skal gi tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien, foreta mekling etter ekteskapsloven og barneloven og drive utadrettet virksomhet i form av informasjon og veiledning til publikum og det øvrige hjelpeapparat.

OM INNSATSEN

Familievernnet er en spesialtjeneste som har familierelaterede problemer som sitt fagfelt og omfatter 64 familievernkontorer på landsbasis. Klientene kan oppsøke familievernkontorene uten henvisning, og tilbudet er gratis både når det gjelder familiebehandling og mekling.

Regjeringen ser det som et viktig mål å sikre barns situasjon etter samlivsbrudd mellom foreldrene. Gifte foreldre som har barn under 16 år må møte til mekling før bevilgning til separasjon kan gis. Også samboere med barn under 16 år må mekle når de flytter fra hverandre. Foreldre som skal reise sak vedrørende barna for retten, må møte til mekling før sak kan reises. Formålet med meklingen er at foreldrene skal komme frem til en avtale

om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og hvilke samværsordning som skal gjelde. Barne- og likestillingsdepartementet har som mål at det ikke skal være mer enn tre ukers ventetid for å komme til mekling.

MER INFORMASJON

www.bufetat.no

www.hvamedoss.no

Barnehage og opplæring

3

Barnehagene, utdanningsinstitusjonene for grunnopplæring og høyere utdanning og forskningsmiljøene har viktige roller som kulturbærere og kulturformidlere og for vekst og læring. Fra høsten 2005 ble ansvaret for barnehageområdet lagt til Kunnskapsdepartementet slik at disse viktige samfunnssektorene forvaltes under ett departement.

Barnehageløftet står sentralt i regjeringens politikk for å skape gode og trygge oppvekst- og opplæringsvilkår for barn og unge. Regjeringens mål er full barnehagedekning, høy kvalitet og lav pris. Et stort flertall av kommunene i landet har nådd målet om full barnehagedekning og tilbyr et godt utbygd barnehagetilbud. For 2008 er målet at full barnehagedekning blir opprettholdt i disse kommunene, og at full barnehagedekning blir nådd i kommuner som ennå ikke har etablert tilstrekkelig med barnehageplasser. I statsbudsjettet for 2008 er det bevilgningsmessig lagt til rette for en utbygging av 7 700 nye heltidsplasser i barnehage.

Regjeringens mål er at barnehagene skal ha et pedagogisk tilbud av høy kvalitet. Et godt pedagogisk tilbud krever høyt kvalifisert personale. I 2007 lanserte Kunnskapsdepartementet Kompetanse i barnehagen – strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren (2007–2010) og Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen (2007–2011). Barnehagene skal videreutvikles som en lærende organisasjon gjennom at mangelen på førskolelærere blir redusert og at det blir

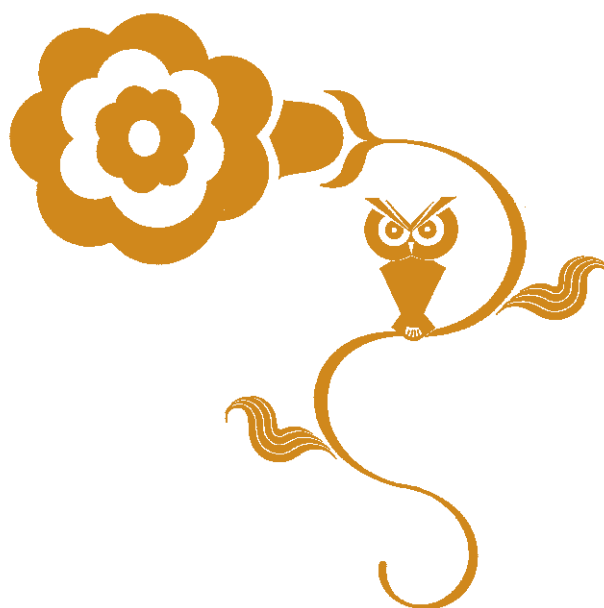
lettere å rekruttere og beholde førskolelærerne i barnehagene.

Det er et mål for regjeringen at alle som ønsker barnehageplass skal ha råd til å betale for det. Maksimalgrensen for foreldrebetaling blir videreført på samme nominelle nivå som i 2007.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 29: Målet med utdanning

Utdanningen skal fremme utvikling av barnets personlighet, og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse, og vennskap mellom folk. Utdanningen skal skape respekt for naturen, og for barnets egen og andres kultur.

3.1 Barnehager til flere og lavere foreldrebetaling

Barnehager er et godt pedagogisk tilbud og et trygt omsorgstilbud for barn og er viktig for å gi mulighet til yrkesdeltakelse for småbarnsforeldre. Førskolealderen er en læringsintensiv periode. Starten på den livslange læringen er av vesentlig betydning for det videre læringsløpet. Et overordnet mål for regjeringens barnehagepolitikk i 2008 er at barnehagen skal gi barn et pedagogisk tilbud av god kvalitet.

Antall pedagoger i barnehagene skal økes, jf. rekrutteringsstrategien. Tiltak som ble satt i gang i 2007, vil bli videreført i 2008. Personalets kompetanse er den viktigste faktoren for å kunne gi et barnehagetilbud med god kvalitet, jf. kompetansestrategien. Det foreslås å nytte 66 mill. kroner til kvalitetsutvikling i 2008. I tillegg til lokale kompetanseutviklings-tiltak og utviklingsarbeid, vil departementet finansiere noen sentrale tiltak. Departementet vil videreføre satsingen på barnehageforskning gjennom *Program for velferdsforskning* (2004–2008) og *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning* (2006–2010).

Driftstilskudd til barnehager

Kunnskapsdepartementet kap. 231, post 60 (i 1000 kroner):*		
Regnskap 2006: Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:	
12 11 297	13 692 105	16 209 680

**Bevilgningen dekker tre tilskudd til ordinær barnehagedrift: Ordinært driftstilskudd til barnehager, tilskudd til drift av barnehager på Svalbard og tilskudd som dekker lønnstillegg for førskolelærere i Finnmark og Nord-Troms. Videre gis det tilskudd til tiltak for barn av nyankomne flyktninger over posten.*

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 18: Foreldreansvaret

Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også ta hensyn til utarbeidende foreldre.

FORMÅL

Driftstilskuddet skal bidra til å nå målene om full barnehagedekning, lav foreldrebetaling og høy kvalitet i barnehagene.

OM ORDNINGEN

Tilskuddet er øremerket og gis til alle godkjente barnehager – både offentlige og private. Tilskuddet til ordinære barnehager og familiebarnehager utbetales etter satser som varierer etter barnas alder og ukentlige oppholdstid. Tilskuddet er differensiert mellom private og offentlige barnehager. Åpne barnehager får tilskuddet beregnet etter egne satser.

Tilskuddssatser fra 1.1.2008–31.12.2008**– offentlige ordinære barnehager og familiebarnehager (kroner per år)**

Barnas ukentlige oppholdstid	Barn født 2004 og tidligere	Barn født 2005 og senere
0–8 timer	8 565	16 345
9–16 timer	17 290	32 910
17–24 timer	26 235	49 575
25–32 timer	35 105	66 280
33–40 timer	37 620	70 775
41 timer og mer	47 340	85 500

Tilskuddssatser gjeldende fra 1.1.2008–31.12.2008**– private ordinære barnehager og familiebarnehager (kroner per år)**

Barnas ukentlige oppholdstid	Barn født 2004 og tidligere	Barn født 2005 og senere
0–8 timer	9 475	18 225
9–16 timer	19 145	36 650
17–24 timer	28 960	55 210
25–32 timer	38 775	73 770
33–40 timer	41 425	78 670
41 timer og mer	52 170	94 990

Tilskuddssatser gjeldende fra 1.1.2008–31.12.2008**– åpen barnehage (kroner per år)**

Barnas ukentlige oppholdstid	Tilskuddssats
6–15 timer	7 680
16 timer eller mer	14 065

Tilskudd til drift av barnehager på Svalbard*Kunnskapsdepartementet***FORMÅL**

Formålet med tilskuddet er å bidra til at barnehageeiere på Svalbard kan gi et kvalitativt godt tilbud med lav foreldrebetaling til de som ønsker barnehageplass.

OM ORDNINGEN

Det utbetales tilskudd til drift av barnehager på Svalbard etter samme satser som gjelder for barnehager på fastlandet. Barnehageloven gjelder ikke for Svalbard. Driftstilskuddet utløses derfor ikke automatisk som for barnehager på fastlandet, men etter departementets vedtak i hvert enkelt tilfelle.

Lønnstillegg for førskolelærere i Finnmark og Nord-Troms*Kunnskapsdepartementet***FORMÅL**

Formålet med dette tilskuddet er å bedre og opprettholde en god tilgang på førskolelærere i Finnmark og Nord-Troms.

OM ORDNINGEN

Lønnstillegget gis til førskolelærere ansatt som styrere og pedagogiske ledere i barnehage og barnehageadministrasjonen i alle kommunene i Finnmark og i kommunene Karlsøy, Kvæangen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord i Nord-Troms. Tilskuddet gis i de nevnte kommuner i de to fylkene der 30 prosent eller flere av de aktuelle stillingene er besatt av personer uten godkjent førskolelærerutdanning.

Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage

Kunnskapsdepartementet

kap. 231, post 62 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
736 173	762 675	794 707

FORMÅL

Tilskuddet skal bidra til at barn med nedsatt funksjonsevne skal kunne dra nytte av opphold i barnehage.

OM ORDNINGEN

Barn med nedsatt funksjonsevne kan trenge ekstra tilrettelegging av fysiske og personalmessige forhold i barnehagen. En slik tilrettelegging vil ofte medføre ekstrakostnader for barnehageeier. Det gis derfor et tilskudd fra staten som er øremerket.

Ifølge barnehageloven § 13 skal barn med nedsatt funksjonsevne ha prioritet ved opptak til barnehage. Kommunene har ansvar for at denne fortrinnsretten til barnehageplass blir etterfulgt i kommunale og private

barnehager. Tilskuddet til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne skal ikke nyttes til å finansiere tilbud eller rettigheter barnet har etter et annet regelverk, for eksempel spesialpedagogisk tiltak etter opplæringsloven § 5-7. Tilskuddet tildeles i sin helhet etter antall barn i alderen 1–5 år i den enkelte kommune.

Skjønnsmidler til barnehager

Kunnskapsdepartementet

kap. 231, post 65 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
2 310 271	3 081 331	4 159 028

Skjønnsmidlene skal kompensere for kommunenes økte netto merutgifter som følge av maksimalpris, kommunal plikt til likeverdig behandling av alle godkjente barnehager og drift av nye barnehageplasser. Skjønnsmidlene er statlige midler som blir overført kommunene og er øremerket barnehagedrift.

Investeringsstilskudd og lån

Kunnskapsdepartementet

kap. 231, post 61 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
253 301	255 000	207 500

FORMÅL

Tilskuddsordningen er et viktig virkemiddel for å nå målet om full barnehagedekning.

OM ORDNINGEN

Investeringsstilskuddet ble innført i 2003. Det er et engangstilskudd til nyetablerte barnehageplasser.

Tilskuddet skal dekke deler av anleggskostnadene (tomte- og byggekostnader) ved nybygg, tilbygg eller ombygging.

Investeringsstilskuddet gis til bygging av nye plasser i ordinære barnehager. Med ordinær barnehage forstås i denne sammenheng bygning spesielt tilpasset barnehageformål og som er godkjent til dette bruk.

Tilskuddssatser gjeldende fra 1.1.2008–31.12.2008 – Investeringsstilskudd

Oppholdstid/alder	Barn født 2003 og tidligere	Barn født 2004 og senere
Deltidsplass (under 33 timer per uke)	21 500	25 000
Heltidsplass (33 timer eller mer per uke)	43 000	50 000

Tilskudd til midlertidige lokaler

Kunnskapsdepartementet

kap. 231, post 64 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006: Saldert budsjett 2007: Budsjett 2008:

40 000

10 000

FORMÅL

Tilskudd til etablering av faste barnehageplasser i midlertidige lokaler inntil permanente barnehagebygg er ferdig, er et virkemiddel for å øke kapasiteten i barnehage-sektoren.

OM ORDNINGEN

Tilskuddsordningen ble innført 1. januar 2007.

Ordningen er en midlertidig ordning som skal stimulere barnehageeiere til å legge til rette for lokaler som gir barn fast plass i en barnehage før den planlagte barnehagen er på plass. Det forutsettes at barnehagene i midlertidige lokaler skal tilfredsstille de samme kravene til kvalitet og innhold som permanente barnehager.

Tilskuddssats er på kr 8 400 per barn som får heltidsplass (33 timer eller mer per uke) og kr 4 200 per barn som får deltidsplass (under 33 timer per uke).

Lån til barnehager fra Husbanken

Kommunal- og regionaldepartementet

FORMÅL

Husbankens barnehagelån skal medvirke til å dekke behovet for gode barnehager.

OM LÅNEORDNINGEN

Lånet gis til kommuner, enkeltpersoner, selskaper, stiftelser o.l. til bygging, kjøp og utbedring av barnehager. Lån kan gis hvis lokalene benyttes til formålet i minst 20 timer i uken. Det gis ikke lån til barnehager som eies av statlige institusjoner, etater og forvaltningsbedrifter. Barnehagen må tilfredsstille barnehagelovens krav. Lånet kan utmåles med inntil 100 prosent av godkjente kostnader inklusive merverdiavgift. Søknadsskjema får en ved å henvende seg til Husbanken. Kommunen må anbefale prosjektet.

MER INFORMASJON

www.husbanken.no

Et mangfoldig barnehagetilbud

Gratis kjernetid i barnehage

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Kap. 651, post 62 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
53 932	72 600	80 000

FORMÅL

Gjennom økt deltakelse i barnehage skal innvandrerbarn få mulighet til å forberede seg til skolestart. Lek og sosialiseringen generelt bidrar til å bedre norskkunnskapene for minoritetsspråklige barn. Tiltaket skal også sikre en målrettet oppfølging av de foresatte.

OM ORDNINGEN

I 2007 ble ordningen med gratis kjernetid i barnehage for alle femåringer i områder med en høy andel innvandrere utvidet fra kun å omfatte Stovner bydel i Oslo, til å omfatte alle bydelene i Groruddalen i Oslo, og til Søndre Nordstrand bydel. I tillegg ble det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2007 bevilget midler til gratis kjernetid for alle fireåringene i bydelene i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand fra 1. august 2007.

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet og Oslo kommune

Barnehager for nyankomne flyktningers barn

Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

Målet med tilskuddet til barnehager for nyankomne flyktninger er at kommuner og private barnehageeiere skal kunne gi barn av nyankomne flyktninger et barnehagetilbud når familien skal etablere seg i bosettingskommunen etter opphold i mottak.

OM ORDNINGEN

Ordningen gjelder også for barn av personer som har fått opphold på humanitært grunnlag. Barn av asylsøkere omfattes ikke av ordningen. Tilskuddet gis for tilbud på inntil 15 timer per uke i 8 måneder. Det må være minst tre barn i gruppen for at tilskuddet tildeles.

Tilskudd til samiske barnehagetilbud

Kunnskapsdepartementet

kap. 231, post 50 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
11 435	11 870	12 380

FORMÅL

Formålet med tilskuddet er å tilrettelegge for at samiske barn skal få utvikle sitt språk og sin kulturbakgrunn i barnehagen.

OM ORDNINGEN

Tilskuddet blir forvaltet av Sametinget og omfatter tilskudd til samiske barnehager, samiske barn i norske barnehager og midler til informasjons- og utviklingsarbeid.

MER INFORMASJON

www.samediggi.no

Språkkartlegging av fireåringer

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

kap. 651, post 62 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
10 000	10 000	10 000

FORMÅL

Tiltaket skal medvirke til at barn med dårlige norskkunnskaper og/eller dårlig språkutvikling kan fanges opp så tidlig som mulig. Gjennom å få støtte i sin språkutvikling vil de ha bedre forutsetninger for å følge undervisningen på skolen og delta i sosiale aktiviteter på lik linje med andre barn. Språkkartleggingen skal gjennomføres på helsestasjonene i de 12 kommunene med høyest innvandrerbefolkning. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) administrerer ordningen.

MER INFORMASJON

www.imdi.no

Samarbeidspartnere: Helse- og omsorgsdepartementet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Kunnskapsdepartementet

kap. 231, post 63 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006: Saldert budsjett 2007: Budsjett 2008:
98 871 102 523 106 829

FORMÅL

Tilskuddet gis til tiltak i kommunene for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Et delmål med ordningen er å bidra til at minoritetsspråklige barn går i barnehage. Et annet delmål er å bidra til at kommunene utarbeider helhetlige tiltak på tvers av tjenestetilbudene.

OM ORDNINGEN

Tilskuddet tildeles kommunene ut fra antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Tilskuddet følger ikke barnet, og kommunene kan nytte tilskuddet fleksibelt og utforme tiltak ut fra lokale variasjoner, ressurser og behov. I tillegg til å utforme tiltak i barnehage, herunder tilbud om tospråklig assistanse, kan tilskuddet nyttes til å tilrettelegge tiltak for minoritetsspråklige barn som ikke har barnehageplass, til å utvikle tverrfaglige tiltak med barnehagen som naturlig samarbeidspart og til å styrke informasjonen til foreldre.

3.2 Grunnskole og videregående opplæring – grunnopplæringen

Grunnopplæringen består av 10-årig grunnskole og 3-årig videregående opplæring, eventuelt to år i skole og to år i lærebedrift. Det 13-årige opplæringsløpet skal gjøre elever og lærlinger kvalifisert for enten videre studier eller et yrke, og motivere for livslang læring. Grunnopplæringen blir finansiert gjennom statlige rammetilskudd og skatteinntekter til kommuner og fylkeskommuner. I tillegg kommer tilskudd til frittstående skoler og til særskilte tiltak i grunnopplæringen.

Grunnopplæringen bygger på prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for alle i en inkluderende fellesskole. Gjennom innføring av Kunnskapsløftet har alle klassetrinn nye læreplaner med klare kompetansemål. I læreplanen er det lagt vekt på grunnleggende ferdigheter i å kunne uttrykke seg muntlig og skriftlig, i lesing, i tallforståelse og i å bruke digitale verktøy. All ungdom mellom 16 og 19 år har rett til videregående opplæring. Elevene kan velge mellom yrkesforberedende eller studieforberedende program. Fylkene finansierer videregående opplæring og har store friheter med hensyn til organisering av opplæringen. Læretid i bedrift eller skole er inkludert i de yrkesforberedende programmene.

Kunnskapsløftet

Kunnskapsdepartementet

Reformen startet skoleåret 2006–2007 for elevene på 1.–9. trinn i grunnskolen og på første trinn i videregående opplæring. Innen høsten 2008 vil Kunnskapsløftet være innført for hele grunnopplæringen.

Dette er de viktigste endringene i grunnopplæringen som følge av Kunnskapsløftet:

- Grunnleggende ferdigheter styrkes
- Lese og skriveopplæring vektlegges fra de første årstrinnene
- Nye læreplaner i alle fag, med tydelige mål for elevenes og lærerens kompetanse
- Programfag til valg og prosjekt til fordypning

Utdanningsdirektoratet

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for utviklingen av grunnskole og videregående opplæring. Direktoratet har et overordnet faglig ansvar for tilsyn med opplæringen, samt forvaltningen av embetsstyringen og sentrale lover og forskrifter. Forvaltningen av det statlig spesialpedagogiske støttesystemet – Statped, statlige skoler og fagstyringen av nasjonale sentre er også direktoratets ansvar.

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for nasjonal statistikk for grunnopplæringen, og skal på bakgrunn av resultatene initiere, utarbeide og følge opp forsøk og

- Ny fag- og timefordeling
- Ny tilbudsstruktur i videregående opplæring
- Lokal valgfrihet når det gjelder arbeidsformer, lærestoff og organisering av opplæringen

Eksamen og karakterer på ungdomstrinnet og i videregående opplæring skal videreføres. Regjeringen vil gjennomgå dagens system for elevvurdering og nasjonal kvalitetsvurdering, herunder eksamen og prøveformer, i dialog med skoleeiere og skoleleder, lærer- og elevorganisasjonene. Målsettingen med å revidere systemet for elevvurdering er å sikre en mer rettferdig og fagrelevant tilbakemelding til eleven, skolen og de foresatte om læringsutbyttet på bakgrunn av fastsatte mål i læreplanverket.

utviklingstiltak. Målet for Utdanningsdirektoratet er å sikre barn, unge og voksnes rettigheter til en likeverdig opplæring av høy kvalitet. Utdanningsdirektoratet har etablert et eget program for likeverdig opplæring for å styrke, støtte og samordne dette arbeidet.

Utdanningsdirektoratets råd for inkluderende opplæring skal ha et spesielt fokus på barn, unge og voksne med spesielle opplæringsbehov. Rådet har medlemmer oppnevnt etter forslag fra interesseorganisasjoner for barn, unge og foresatte og fagmiljøer/ etater som arbeider med læring og læringsmiljø.

En tilpasset opplæring

All opplæring i skolen og andre opplæringsarenaer skal være tilpasset evnene og forutsetningene hos den enkelte elev, lærling og lære kandidat. Prinsippet om tilpasset opplæring og et likeverdig opplæringstilbud for alle elever og lærlinger er nedfelt i opplæringslovens § 1-2. Elever som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, har rett til spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Barn under skolepliktig alder kan også ha rett til spesialpedagogisk hjelp, jf. opplæringsloven § 5-7.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) er et nasjonalt nettverk av spesialpedagogiske kompetansesentre, styrt av Utdanningsdirektoratet. Sentrene gir tjenester til kommunene i deres arbeid med å realisere opplæringslovens mål om likeverdig, tilpasset og inkluderende opplæring i forhold til barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov. Tjenesten gir støtte på individ- og systemnivå og skal bidra til å videreutvikle

spesialpedagogisk kompetanse til nytte for elever med store og spesielle behov og for foresatte, lærere og andre fagfolk i skoleverket. Statped skal sikre heltids skole- og miljøtilbud for hørselshemmede elever i grunnskole og videregående opplæring.

MER INFORMASJON

www.statped.no
www.skolenettet.no
www.udir.no

Samarbeidspartnere: Sosial- og helsedirektoratet, bruker-organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner, høyskoler og universitet og regionale helseforetak

Læremidler

*Arbeids- og inkluderingsdepartementet,
 Kunnskapsdepartementet*

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for utvikling, produksjon og distribusjon av læremidler for barn, unge og voksne med særskilte behov. På grunnlag av offentlige kunngjøringer tildeles midler fra Utdanningsdirektoratet til utvikling og produksjon av multifunksjonelle læremidler. Multifunksjonelle læremidler utvikles av forlag og andre utviklermiljø. I tillegg utvikles det læremidler for synshemmede ved Huseby og Tambartun kompetansesenter, og for hørselshemmede ved Møller kompetansesenter. Huseby kompetansesenter har også ansvar for lydbøker for elever med lese- og skrivevansker. For hørselshemmede elever har Møller kompetansesenter utviklet 1. utgave av en søkbar tegnordbok med 1 000 tegn.

Utdanningsdirektoratet har også ansvar for utvikling og produksjon av læremidler for minoritetsspråklige elever i grunnsopplæringen som også omfatter voksne innvandrere. Dette gjelder læremidler i grunnleggende norsk, morsmål og tospråklig fagopplæring. I tillegg utvikles det illustrerte, nettbaserte tospråklige ordbøker i LEXIN-serien.

MER INFORMASJON

www.tegnordbok.no
www.skolenettet.no/laremidler
www.skolenettet.no/lexin
www.utdanningsdirektoratet.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet

Oppfølgingstjenesten

Kunnskapsdepartementet

Fylkeskommunens Oppfølgingstjeneste har en lovfestet plikt til å følge opp ungdom mellom 16 og fylte 21 år som ikke er under opplæring eller i arbeid.

Oppfølgingstjenesten har primært tre oppgaver:

- ha oversikt over ungdom som til en hver tid befinner seg utenfor videregående opplæring
- ha kontakt med disse ungdommene
- tilby veiledning og/eller formidle dem til et egnet opplærings- og eller arbeidstilbud. Det er et mål for tjenesten at tilbudene til ungdommen skal være kompetansegivende i den forstand at de fører fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller kompetanse på lavere nivå.

Oppfølgingstjenesten skal sikre tverretattlig samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og de statlige instanser som har ansvar for målgruppen.

Et nærmere samarbeid mellom skolen og Oppfølgings-tjenesten vil kunne forebygge avbrudd i opplæringen i større grad enn i dag. Rådgivningstjenesten og NAV-kontorene er sentrale samarbeidspartnere i arbeidet med målgruppen.

MER INFORMASJON

- Satsing mot frafall i videregående opplæring, NIBR-rapport 2004:19
- Organisering av Oppfølgingstjenesten – sluttrapport fra kartleggingen, SINTEF Teknologiledelse, 2004.
- www.udir.no
- www.skolenettet.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet, Arbeids-markedsetaten, Sosial- og helsetjenestene i kommunene, rådgivingstjenesten, fylkeskommunene og Fylkesmannen

Rådgiving i skolen

Kunnskapsdepartementet

Elever på ungdomstrinnet og elever og lærlinger i videregående opplæring har lovfestet rett til sosialpedagogisk rådgiving samt utdannings- og yrkesrådgiving (karriereveiledning). Regjeringen vil styrke skolens rådgiving ved at rådgiving i skolen skal deles i hhv sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving. Forskriften til opplæringsloven vil beskrive nærmere formålet med de to formene for rådgiving og hvilke oppgaver som er knyttet til de to formene for rådgiving. Det vil bli utarbeidet veiledende kompetansekriterier for begge former for rådgiving. Det er viktig at det sosialpedagogiske rådgivningsarbeidet ses i en helhet slik at det er sammenheng i til-

takene rundt eleven. For å sikre dette vil departementet blant annet presisere at rådgiving bør skje i samarbeid andre instanser, for eksempel PPT, skolehelsetjenesten eller oppfølgingstjenesten. Utdannings- og yrkesrådgiving må forankres i skolens virksomhetsplaner, slik at elevene fra og med ungdomstrinnet får systematisk utdannings-

og yrkesrådgiving knyttet til valg av utdanning og yrke. Slik rådgiving og veiledning må blant annet skje i samarbeid med andre utdanningsnivåer og lokalt næringsliv. Det skal vurderes om en individuell utviklingsplan skal benyttes som virkemiddel for å gi utdannings- og yrkesrådgiving.

IKT i norsk opplæring og utdanning

Program for digital kompetanse 2004–2008

Kunnskapsdepartementet

Det har vært en bred satsing på IKT i opplæring og utdanning. I læreplanene for Kunnskapsløftet er bruk av digitale verktøy en av fem grunnleggende ferdigheter som er integrert i mål for alle fag både i grunnskolen og i videregående opplæring. En rekke lærere har fått tilbud om og gjennomført kompetanseutviklingstiltak i pedagogisk bruk av IKT. Det er en bedring i tilgang på datamaskiner og bredbånd i skolen. Tilbudet på digitale læringsressurser har økt. Utdanningsportalene www.skolenettet.no og www.utdanning.no tilbyr variert innhold rettet direkte mot utdanningssektoren. De fleste skoler bruker nå IKT i variert grad og på forskjellig vis i sitt pedagogiske arbeid. Kunnskapsgrunnlaget innenfor IKT og læring har økt og er i stadig utvikling.

Handlingsplanen Program for digital kompetanse 2004–2008 retter seg mot grunnopplæringen, høyere utdanning og voksnes læring i og utenfor utdannings-systemet. Grunnopplæringen har et særlig fokus.

Program for digital kompetanse 2004–2008 skal medvirke til utviklingen av skolenes bruk av IKT, både med

tanke på kvantitet og kvalitet. Handlingsplanen søker også å motvirke digitale skiller, øke innovasjonen og bidra til pedagogisk utvikling innen IKT i læring. For å kunne være aktive deltakere i informasjonssamfunnet, skal lærere, elever og læringer mestre teknologien på en sikker, fortrolig og kreativ måte. Det er tiltak på fire områder:

- Infrastruktur.
- Kompetanseutvikling.
- Digitale læringsressurser, læreplaner og samarbeidsformer.
- Forskning, forsøk og utvikling.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no
www.udir.no
www.udir.no/grep
www.utdanning.no

Samarbeidspartnere: Fylkesmannen, Utdanningsdirektoratet, universiteter og høyskoler, Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning (ITU), Norgesuniversitetet og VOX UNINETT abc

Tema- og fagspesifikke satsinger

Det har de senere årene blitt satt i gang ulike tema- og/eller fagspesifikke satsinger innen grunnopplæringen.

Matematikkfaget blir styrket i hele grunnopplæringen, og nye læreplaner er utviklet og tatt i bruk. For å øke lærernes kompetanse på opplæring i matematikk og norsk, er det utviklet fleksible og praksisnære etter- og videreutdanningstilbud.

Strategien Et felles løft for realfagene 2006–2009 har som mål å styrke kompetansen i realfag i hele utdannings-systemet, i arbeidslivet og hos allmennheten, øke rekrutteringen til arbeidsliv og utdanning innen real-

fagene, samt fremme positive holdninger til realfag hos alle i utdanningssystemet og hos allmennheten. De nasjonale sentrene innen realfag og vitensentrene har viktig oppgaver med utvikling og spredning av gode tiltak. Overordnet organ for satsingen er Nasjonalt Forum for Realfag. Næringslivet og utdanningssektoren samarbeider om satsingen. Det er laget en ny tiltaksplan for perioden 2007/2008.

Tiltaksplanen «Gi rom for lesing» 2003–2007 har hatt som mål å styrke elevenes leseferdighet og lese lyst. Mer lesing og formidling av litteratur i barnehage, skole, hjem og fritid har også vært et mål. Planen har ført til

større bevissthet og mer målrettet og helhetlig satsing i hele opplæringen. I tillegg har planen skapt økt oppmerksomhet, engasjement og entusiasme i arbeidet. Litteraturtiltakene «Bok til alle», «Aksjon tXt» og «Ungdommens kritikerpris» blir ført videre gjennom «Skapende læring – strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007–2010». Publikasjonen «Gi rom for lesing! – veien videre» er en oppfølger som viser hvordan lesing og språkutvikling fortsetter gjennom Kunnskapsløftet og andre nasjonale satsinger. Her presenteres også en rekke prosjekter som har fått støtte. Å kunne lese er en av fem grunnleggende ferdigheter som er integrert i målene i alle fag i grunnskolen og i videregående opplæring.

Strategiplanen «Likeverdig opplæring i praksis!» 2007–2009 er en viktig plattform for utvikling av likeverdig opplæring for språklige minoriteter. Planen legger vekt på tidlig språkstimulering, ulike tiltak for å bedre språkopplæringen i skolen og tiltak for å styrke samarbeidet med foreldrene. Strategien har også søkelys på å jevne ut forskjeller i læringsutbytte mellom majoritets- og minoritetsspråklige elever. Planen peker særlig på nødvendigheten av tiltak for å bedre språklige minoriteters gjennomføring av videregående opplæring. Strategiplanen legger til rette for å øke tallet på minoritetsspråklige lærere i barnehage og skole. Videre omfatter planen å bedre norskferdighetene til minoritetsspråklige voksne for å øke mulighetene for utdanning og aktiv deltakelse i samfunns- og arbeidsliv. En viktig samarbeidspart i arbeidet med strategiplanen er det nasjonale senteret for flerkulturell opplæring – NAFO.

«Språk åpner dører – Strategiplan for styrking av fremmedspråk i grunnopplæringen 2005–2009» har som overordnet mål å bedre ferdigheter i flere fremmedspråk hos elever, lærlinger og lærere i grunnskole og videregående opplæring og økt interesse og motivasjon for språkopplæring. Det er utviklet nye læreplaner for engelsk, for fremmedspråk og for engelsk fordypning. Strategiplanen legger blant annet vekt på større mangfold og bredde i opplæringen, bedre kvalitet på opplæringen og økt rekruttering og kompetanseheving av lærere i fremmedspråk. En revidert utgave av planen forelå i januar 2007. Utdanningsdirektoratet og Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen ved Høgskolen i Østfold er viktige aktører i arbeidet med å realisere tiltakene i strategien.

Skapende læring – Strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007–2010 ble lansert i juni 2007. Planens overordnede målsetting er å utvikle kunst-kulturfaglig, estetisk og skapende kompetanse hos barn, elever og ansatte i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning. Planen inneholder 27 tiltak som skal bidra til å utvikle og integrere kunst og kulturuttrykk innenfor opplæringen. Videreutvikling av kulturskolen som lokalt

ressurssenter for barnehage, grunnskole og videregående opplæring og opprettelse av en digital ressursbase for å utvikle kunnskap og bevissthet om kunst og kultur, er to av tiltakene i strategiplanen. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen ble etablert i Bodø i januar 2007. Strategiplanen gir grunnlaget for senterets virksomhet.

Handlingsplan for utdanning for bærekraftig utvikling ble utgitt våren 2006. Den inneholder tiltak som vil gi støtte til skolens opplæringsarbeid innenfor en rekke tema knyttet til bærekraftig utvikling. Målet er å bidra til at alle i opplæringssystemet har de kunnskaper, holdninger, ferdigheter og vilje til handling som skal til for å skape og opprettholde en global rettferdighet og økologisk, bærekraftig utvikling.

Strategi for likestilling i barnehage og skole (2008–2012) legges fram tidlig i 2008.

MER INFORMASJON

www.utdanningsdirektoratet.no
www.skolenettet.no
www.kunstkultursenteret.no
www.kd.dep.no
www.udir.no/grep

Prosjekt fysisk aktivitet og måltider i skolen

*Helse- og omsorgsdepartementet og
 Kunnskapsdepartementet*

FORMÅL

Formålet med prosjektet Fysisk aktivitet og måltider i skolen har vært å utvikle modeller der daglig fysisk aktivitet og gode rammer for sunne måltid er integrert i skolehverdagen.

OM PROSJEKTET

Fysisk aktivitet og sunne skolemåltider er sammen viktige komponenter i et helhetlig helseperspektiv i rammen av et godt læringsmiljø, og er et ledd i å følge opp Opplæringslovens § 9.a som skal sikre alle elevers rett til et læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er modellskoler i alle fylker og utviklet en veileder som beskriver modeller og tiltak deltaker-skolene har valgt å innføre. Viktige suksesskriterier har vært forankring i skolens ledelse og at tilbudet er en integrert del av skolens virksomhet. Endelig evaluering foreligger i 2008.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom
www.utdanningsdirektoratet.no

*Samarbeidspartnere: Sosial- og helsedirektoratet,
 Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og Fylkeskommunene*

Entreprenørskap

Kunnskapsdepartementet

Det er utarbeidet en strategi for entreprenørskap i utdanningen, «Se mulighetene og gjør noe med dem!»

Strategien skal motivere og inspirere opplæringsinstitusjoner, kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn til å planlegge og forankre opplæring og studier i entreprenørskap i samarbeid med næringslivet og andre relevante aktører i lokalmiljøet. En bevisst satsing på entreprenørskap vil bidra til utvikling av en nyskapende kultur lokalt og nasjonalt, en kultur som fremmer nytenkning og innovasjon, samt evne og vilje til å ta initiativ og risiko.

Entreprenørskap i utdanningen omfatter utvikling både av personlige egenskaper og holdninger så vel som formelle kunnskaper og ferdigheter. Utvikling av kunnskap og ferdigheter handler om å få opplæring i hva som må gjøres for å etablere ny virksomhet, og hvordan man lykkes med å utvikle en idé til praktisk og målrettet aktivitet. Ett av målene er at elevbedrifter og ungdomsbedrifter skal bli en ordinær del av grunnopplæringen.

I Kunnskapsløftet er det utviklet en læreplan i entreprenørskap og bedriftsutvikling innenfor studiespesialiserende utdanningsprogram.

MER INFORMASJON

www.utdanningsdirektoratet.no

www.skolenettet.no

www.ungdomsbedrift.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet, Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet

Skolefritidsordninger

FORMÅL

Skolefritidsordningen skal være et frivillig tilbud til barn på 1.–4. klassetrinn, som trenger omsorg og tilsyn utenom skoletiden og til barn med særlige behov på 1.–7. klassetrinn.

OM ORDNINGEN

Skolefritidsordningen skal legge til rette for lek, kultur og fritidsaktiviteter og leksearbeid med utgangspunkt i barnas alder, funksjonsnivå og interesser. Alle kommuner skal ha et tilbud om skolefritidsordning (SFO) før og etter skoletid. SFO omfattes av opplæringsloven, jf. opplæringsloven § 13-7. Om trygghet for elevene heter det i forskrift til opplæringsloven § 12-1 at «Når skolen

Opplæring innenfor kriminalomsorgen

Kunnskapsdepartementet

Det er etablert flere elevplasser de siste årene, og det blir nå gitt opplæring i et flertall av anstaltene i Norge. Oppfølgingen av St. meld. nr. 27 (2004–2005) Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen, «Enda en vår», er et sentralt element i arbeidet med å forbedre opplæringen og sikre at kvaliteten er av samme kvalitet som ellers i samfunnet. Sentrale områder for kvalitetsforbedring er bedre tilpasset opplæring, bedre tilbud om yrkesfaglige utdanningsprogram på videregående nivå, videreutviklingen av arbeidsdriften i anstaltene, økt bruk av realkompetansevurdering, bedre norskopplæring for innsatte med minoritetsbakgrunn, tilrettelegging for bruk av IKT i opplæringen og opplæring gjennom hele kalenderåret.

MER INFORMASJON

- St.meld. nr. 27 (2004–2005). Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen, Enda en vår
- Plan for oppfølging av St.meld. nr. 27 (2004–2005). Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen, Enda en vår
- Rundskriv G-5/2005. Rundskriv om forvaltnings-samarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen

Samarbeidspartnere: Justis- og politidepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen i Hordaland og Kunnskapsdepartementet

er ansvarlig for tryggleiken til elevane, må tilsynet i praksis være forsvarleg i forhold til risikoen for at skade eller ulykke kan skje.» Denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for skolefritidsordningen.

Skoleåret 2006–2007 gikk i alt 134 290 barn i skolefritidsordningen (SFO), og dette er en liten økning fra foregående år. Av barna i SFO, går ca 95 prosent i kommunale ordninger. Regjeringen vil iverksette tiltak for å styrke kvaliteten og redusere prisen på skolefritidsordningen i løpet av regjeringsperioden. Ved utvidelse av skoletiden vil tiden i SFO gå ned, og da vil også foreldrebetalingen reduseres.

3.3 Minoriteter i opplæringen

En god offentlig skole, der elever med ulik bakgrunn får et likeverdig opplæringstilbud, er et viktig bidrag til et framtidig inkluderende samfunn. Grunnlaget som blir lagt i grunnskolen har store konsekvenser for deres videre utdanning og muligheter i samfunnet. Skolen står overfor store utfordringer i å gi et fullverdig tilbud og tilpasset opplæring til alle barn, også de med annen språklig bakgrunn enn norsk.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 30: Minoriteter og urbefolkning

Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, har rett til sammen med andre i sin gruppe, å leve i pakt med sin kultur, religion og eget språk.

Språklige minoriteter i skole og utdanning

Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

Strategiplanen Likeverdig opplæring i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2007–2009, har som overordnet målsetting å sikre en bedre inkludering av minoritetsspråklige i barnehage, skole, utdanning, samfunns- og arbeidsliv.

OM STRATEGIPLANEN

Strategien skal bidra til et helhetlig perspektiv på innsatsen overfor barn og unge med minoritetsbakgrunn fra førskolealder til høyskole og universitet. For å oppnå planens mål, er det viktig at aktører fra alle deler av utdanningssystemet og frivillig organisasjoner involveres og ansvarliggjøres. Strategiplanen skal evalueres og de enkelte tiltakene følges opp gjennom årlige tilstandsrapporteringer. Strategiplanen har fem hovedmål:

- bedre språkferdighetene blant minoritetsspråklige barn i førskolealder.
- bedre skoleprestasjonene til minoritetsspråklige elever i grunnsopplæringen.
- øke andelen blant minoritetsspråklige elever og læringer som begynner på og fullfører videregående opplæring.
- øke andelen av minoritetsspråklige studenter i høyere utdanning og bedre mulighetene for å gjennomføre utdanningen.
- bedre norskferdighetene til minoritetsspråklige voksne, for å øke mulighetene for utdanning og aktiv deltakelse i samfunnsliv og arbeidsliv.

Utdanningsdirektoratet har et hovedansvar for oppfølgingen av strategiplanen og samarbeider med Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ved Høgskolen i Oslo, det nasjonale senteret for læring i arbeidslivet (VOX) og Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG).

Det er utviklet læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og i morsmål. I tillegg er det utviklet kartleggingsverktøy, veiledningsmateriell og etterutdanning for lærere som skal undervise i grunnleggende norsk.

MER INFORMASJON

www.udir.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet

Ungdom med svak grunnsopplæring fra hjemlandet og kort botid i Norge

Kunnskapsdepartementet

På bakgrunn av NAFOs kartlegging av hvilke tilbud som gis til minoritetsspråklig ungdom som kommer til landet sent i skolealderen, arbeider Utdanningsdirektoratet med hvordan en skal følge opp gruppen for å sikre et bedre tilpasset tilbud. Direktoratet gjennomfører derfor et pilotprosjekt med grunnskoleopplæring i videregående opplæring for unge minoritetsspråklige med svak skolebakgrunn. Prosjektet tar sikte på å utvikle gode modeller for opplæring i samarbeid mellom skole og arbeidsliv, på bakgrunn av erfaringer og forsøk. Verktøy for kartlegging av skolebakgrunn er prøvd ut og skal ferdigstilles tidlig i 2008. Prosjektet arbeider også med å bedre informasjonen om videregående opplæring og utdannings- og yrkesrådgiving rettet mot minoritetsspråklig ungdom og foreldrene deres, for eksempel gjennom Partnerskap for karriereveiledning og rekruttering av tospråklige lærere som rådgivere. Tidsramme er 2007–2009.

MER INFORMASJON

www.hio.no/nafo

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet, NAFO, VOX, FUG og skoleeiere

Skolerapportering og kartlegging av tidligere skolegang for barn i asylmottak

Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet ved Utdanningsdirektoratet har prosjektansvar for utarbeiding av kartleggingsverktøy for å vise skolebakgrunn og minoritetsspråklige elevers språklige ferdigheter, og for å bidra til at kommunene/skolene kan få et bedre kunnskapsgrunnlag om mulige behov for hjelp ut fra retten til spesialundervisning etter opplæringslovens § 5. Arbeidet gjennomføres i samarbeid med Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Utlendingsdirektoratet. Verktøyet skal anvendes på barn som kommer i løpet av skoleåret, og vil i første omgang prøves ut for enslige mindreårige asylsøkere i mottak, men skal også kunne anvendes for andre minoritetsspråklige elever. På bakgrunn av erfaringer fra pilotprosjektet vil det bli vurdert om kartleggingsverktøyet skal tilbys alle kommuner som bosetter barn i skolealder eller som er vertskommuner for statlige mottak. Det skal dessuten utarbeides verktøy for kartlegging av skolebakgrunn beregnet for elever i alderen 16–19 år med mangelfull skolebakgrunn.

I kartleggings- og utredningsarbeidet skal Utdanningsdirektoratet:

- utarbeide og prøve ut metoder for observasjons- og kartleggingsmateriell i forbindelse med utredning av elever med behov for spesialpedagogisk hjelp. Resultatene skal foreligge i 2008.
- videreføre utvikling av kartleggingsmateriell for lese- og skriveutvikling på ulike språk og vurdere å utvide bruksområdet til flere nivåer. Nye prøver skal foreligge i 2007, 2008 og 2009.

Samarbeidspartnere: Kommunal- og regionaldepartementet, Utlendingsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)

Tilskudd til barn og unge i statlige asylmottak

Kunnskapsdepartementet

kap. 225, post 64, Barn og unge i statlige asylmottak (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
850 541*	66 905*	60 867

** Tilskuddet til særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring for barn med annet morsmål enn norsk er innlemmet i rammetilskuddet til kommunene fra 2007.*

Det gis statlig tilskudd til grunnskoleopplæring av barn og unge i statlige asylmottak. Målet med tilskuddet er å medvirke til finansiering slik at barn og unge i statlige asylmottak får grunnskoleopplæring så snart som mulig

etter at de har kommet til landet. Tilskuddet skal bidra til opplæring av barn og unge i asylmottak, inkl. grunnskoleopplæring for 16–19-årige asylsøkere som ikke har fullført grunnskole fra hjemlandet.

MER INFORMASJON

www.udir.no
www.skolenettet.no

Ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring

Kunnskapsdepartementet

kap 225 post 65 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
28 839	29 880	31 135

Målet med tilskuddsordningen er å stimulere skoleeierne til å gi ekstra språkopplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring.

Tilskuddsordningen kan for språklige minoriteter nyttes til støtteundervisning i norsk, i morsmål og i engelsk. Undervisningen kan for eksempel gjennomføres i et tolærersystem, i egne grupper eller klasser, eller som egne innføringskurs.

MER INFORMASJON

Rundskriv F-07-03, Kunnskapsdepartementet
www.udir.no
www.skolenettet.no

Samiske barn og unges opplæringstilbud

FORMÅL

Det er et mål å styrke samiske barn og unges identitet og tilhørighet til det samiske samfunnet, og utvikle oppvekstmiljøer der samisk og norsk kultur i størst mulig grad oppleves som likeverdige. Formålet med tilskuddsordningen er derfor å styrke kommunenes evne til å finansiere opplæring i og på samisk. Tilskuddet går også til styrking av lærernes kompetanse i samisk språk og kultur.

Alle elever i grunnskolen i samiske distrikt har i henhold til opplæringsloven rett til å få opplæring i og på samisk. Utenfor samiske distrikter har en gruppe på minst ti elever som ønsker det i en kommune, samme rett. Samiske barn og unge utenfor samiske distrikter har rett til opplæring i samisk. Dersom denne opplæringen ikke kan gis av egne lærere ved skolen, kan alternative

opplæringsformer tas i bruk. Fjernundervisningstilbudene i sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk dekker hele landet.

I videregående opplæring har samer rett til opplæring i samisk.

SAMISKE LÆREPLANER I KUNNSKAPSLØFTET

Utgangspunktet for opplæringen for samiske elever skal være reell likeverdighet. Det er to likeverdige læreplanverk for grunnopplæringen: Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet Samisk. Sametinget har utarbeidet og fastsatt i samsvar med § 6-4 i opplæringsloven, læreplaner for de samiske språkfagene (samisk som førstespråk, samisk som andrespråk), læreplaner i design og duodji samt reindrift innen de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående skole.

I tilknytning til nasjonale planer har Sametinget utarbeidet forslag til likeverdige parallelle læreplaner for fagene mat og helse, kunst og håndverk/duodji, musikk, KRL og de gjennomgående fellesfagene norsk for elever med samisk som førstespråk (samisk 1), samfunnsfag og naturfag. Sametinget har også utarbeidet forslag til samiske læreplaner for fellesfagene samfunnsfag, historie, geografi samt religion og etikk i den videregående skolen. Innen programområde for samfunnsfag og økonomi har Sametinget utarbeidet forslag til læreplan i samisk historie og samfunn. I tillegg har Sametinget utviklet en læreplan innen utdanningsprogram musikk, dans og drama samt en læreplan for samisk formgivning innenfor programområde for formgivingsfag. Disse planene skal nyttes i den samiske skolen og er blitt fastsatt av Sametinget, jf § 6-4 i opplæringsloven.

Sametinget har dessuten utarbeidet forslag til og fastsatt samisk innhold i de nasjonale læreplanene i Kunnskapsløftet, jf. § 6-4 i opplæringsloven.

SAMETINGETS OPPLÆRINGSAVDELING

Sametingets opplæringsavdeling skal generelt ta seg av opplæringstiltak for den samiske befolkningen. Blant annet skal de utarbeide læreplaner etter opplæringslovens bestemmelser samt planlegge og sørge for produksjon av samiske læremidler. De har også omfattende veilednings-, rådgivnings- og informasjonsarbeid på alle utdanningsnivåer, både overfor forvaltningen, institusjonene og brukerne.

Sametinget forvalter en stipendordning for å stimulere samisk ungdom til å velge samisk som fag i videregående skole. Årlig avsettes det 1,1 millioner kroner til denne ordningen. Maksimalt stipend som kan tildeles per elev per år er 10 000 kroner.

Samiske veivisere

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Prosjektet Samiske veivisere har vært i gang siden 2004. Samisk Høgskole har administrert prosjektet. Gjennom prosjektet får tre samiske ungdommer stipend for å informere om samisk kultur og samfunnsliv i skoler, organisasjoner og foreninger i hele landet. Prosjektet vil bli fulgt opp i 2008. I Statskonsult sin evaluering av veiviserprosjektet, tegnes et meget positivt bilde av prosjektet, og det blir pekt på at Sverige og Finland vil kunne dra nytte av å slutte seg til opplegget. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har bevilget 150 000 kroner til et forprosjekt i regi av Samisk høyskole for å vurdere om det samiske veiviser-prosjektet også kan utvides til Sverige og Finland.

MER INFORMASJON

www.samiskeveivisere.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet og Samisk Høgskole

3.4 Høyere utdanning, voksenopplæring og studiefinansiering

Høyere utdanning

Kunnskapsdepartementet

kap. 260–282 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006: Saldert budsjett 2007: Budsjett 2008:		
20 333 283	20 937 974	22 256 230

Kvalitetsreformen innenfor høyere utdanning ble iverksatt høsten 2003. Høyere utdanning er nå organisert med en gradsstruktur som normalt er 3-årig bachelorgrad og 2-årig mastergrad bestående av mer varierte eksamensformer og en tettere oppfølging av studentene.

Kvalitetsreformen er evaluert av Norges Forskningsråd og sluttrapporten forelå ved årsskiftet 2006/2007. På bakgrunn av denne har regjeringen lagt fram St.meld. nr. 7 (2007–2008) Statusrapport for Kvalitetsreformen i høgre utdanning. Kvalitetsreformen ble gjennomført fra høsten 2003, og meldingen er en statusrapport etter de første fire årene.

Det har skjedd store endringer ved universiteter og høyskoler som ledd i gjennomføringen av Kvalitetsreformen for høgre utdanning. Institusjonene har fått økt frihet, gradsstrukturen er lagt om, studentene har fått tettere oppfølging og det har kommet på plass systemer for kvalitetssikring. Regjeringen mener at disse hovedmålene med reformen fortsatt er viktige og relevante og må videreføres. I meldingen vises det til at reformen, sammen med ny lov om universiteter og høyskoler, har gitt institusjonene økt frihet i faglige, økonomiske og organisatoriske spørsmål. Det blir derfor nå institusjonene selv som skal finne de beste lokale løsningene på mange av de utfordringene som evalueringen av Kvalitetsreformen avdekker.

På andre områder er det fortsatt viktig å følge utviklingen av reformen og effektene av denne for å få økt kunnskap om de endringer som er gjennomført. For å lykkes i dette arbeidet må institusjonens ledelse utvikle en samlet og helhetlig strategi som tydeliggjør prioriteringene.

Det er fortsatt en utfordring å oppnå en felles forståelse i sektoren for hvordan den nye karakterskalaen skal brukes. Det skal arbeides videre for å sikre den nye sensurordningen legitimitet. Det er også viktig at forskningen ved institusjonene gis tilfredsstillende rammevilkår for å oppnå målet om høy kvalitet. Departementet vil følge utviklingen når det gjelder tid til forskning og legger opp til en god dialog med sektoren. Det er videre et potensial

for bedre samarbeid med samfunns- og arbeidsliv med sikte på å øke kvalitet og relevans i både utdanning og forskning.

Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler er et av flere virkemiddel for å realisere målet om økt kvalitet i utdanning og forskning. Departementet vil vurdere enkelte endringer i finansieringssystemet inn mot 2009-budsjettet. Det foreslås å ikke innføre en egen komponent for formidling nå. Departementet vil sette i gang en evaluering av finansieringssystemet i løpet av 2009.

I mai 2006 oppnevnte regjeringen et utvalg med mandat å utrede den videre utviklingen innenfor høyere utdanning (Stjernø-utvalget). Soria Moria-erklæringens mål om å styrke det regionale universitets- og høyskolesystemet er en sentral premiss for utvalgets arbeid. Stjernø-utvalget skal legge frem sin innstilling 28. januar 2008

Lov om universiteter og høyskoler er felles for statlig og privat sektor. Den gir felles rammeverk for institusjonenes virksomhet, med hensyn til faglige fullmakter, kvalitetssikring av utdanningstilbud og studentenes rettigheter og plikter, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004).

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) er et uavhengig organ som har i oppdrag å akkreditere og evaluere virksomheten i høyere utdanningen.

De siste årene har det vært en stadig økende andel kvinner blant studentene. Kvinner utgjør nå i gjennomsnitt ca 60 % av studentene ved høyere utdanning. Prioriterte områder innen likestilling i høyere utdanning er nå at flere menn tar høyere utdanning, og å øke andelen kvinner i faste vitenskapelige stillinger, også toppstillinger.

Ungdom med minoritetsspråklig bakgrunn er fortsatt underrepresentert i norsk høyere utdanning, men deltakelsen i høyere utdanning har økt betydelig for alle med innvandrerbakgrunn i tidsrommet 1994 til 2006. Andre generasjons innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn er nå representert i høyere utdanning i like stor grad som ungdom uten innvandrerbakgrunn, da omtrent 32 prosent tar høyere utdanning i begge grupper.

MER INFORMASJON

www.samordnaopptak.no

www.kd.dep.no

Voksenopplæring/Tiltak for å fremme kompetanseutvikling

Kunnskapsdepartementet

kap. 252–258 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
824 012	1 067 347	1 142 292

Voksenopplæring/kompetanseutvikling for voksne skal kvalifisere for arbeidslivet, og legge et grunnlag for kulturell og demokratisk kompetanse og for deltakelse i kultur- og samfunnsliv. Målgruppen omfatter også ungdom som har falt utenfor utdanningssystemet, og/eller som ønsker en annen type opplæring enn den de kan få gjennom et tradisjonelt opplæringsløp. Målet er å legge til rette for et inkluderende kunnskapssamfunn og et arbeidsliv med rom for alle.

Tiltakene har ulike nedre aldersgrenser. Alle har rett til videregående opplæring som ikke har fullført slik opplæring, og som ikke ble omfattet av Reform 94, dvs. de som er født før 1978. Voksne som trenger slik opplæring, har også individuell rett til grunnskoleopplæring. Finansieringen av grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne ligger i rammeoverføringene til hhv kommunene og fylkeskommunene.

Hovedsatsingsområdene i Kompetansereformen, som gjelder voksnes rett til opplæring og utdanning, er blant annet å tilpasse opplæringstilbudene bedre til ulike gruppers behov og å legge rammevilkårene best mulig til rette for kompetanseutvikling for den enkelte. Det er utviklet ordninger for at voksne skal få vurdert sin realkompetanse i forhold til videregående opplæring, og det er åpnet for at studieløp kan avkortes på bakgrunn av realkompetanse. Lov om universitet og høyskoler åpner for at søkere over 25 år uten videregående opplæring kan komme inn på universitet eller høyskole dersom deres realkompetanse for vedkommende studium blir godkjent.

Regjeringen vil videreføre Program for basiskompetanse i arbeidslivet, som ble etablert i 2006. Programmet er rettet mot de gruppene som mangler den grunnleggende kompetansen de trenger for å fungere godt i arbeids- og samfunnslivet. Kommunene har ansvaret for opplæring på grunnskolenivå. I 2008 vil det offentlige opplærings-tilbudet i grunnleggende ferdigheter bli styrket for å sikre et kvalitativt godt tilbud for voksne.

Studiefinansiering

Statens lånekasse for utdanning

Kunnskapsdepartementet

kap. 2410, (i 1000 kroner):

	Saldert budsjett :	(Forslag)
Regnskap 2006:	2007:	Budsjett 2008:
26 065 096	28 492 510	29 754 909

Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen) administrerer de stipend- og låneordninger som er opprettet med hjemmel i lov om utdanningsstøtte. Det gis blant annet

stipend og lån til elever i videregående opplæring. Regjeringen viderefører blant annet ordningen med gratis læremidler for unge elever i videregående opplæring. En komponent i ordningen er et ikke-behovsprøvd læremiddelstipend til elever i videregående opplæring. Rådgivere i videregående opplæring kan gi informasjon om lånekassens regler.

MER INFORMASJON

www.lanekassen.no

Økonomisk trygghet til studenter som blir alvorlig syke

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Det kan gis rehabiliteringspenger til en student som er under 26 år som har vært sammenhengende arbeidsufør

i minst 20 uker på grunn av alvorlig sykdom. Minste årlige ytelse er 1,8G, dvs. tilsvarende 120 262 kroner per år (per 1. desember 2007).

Kultur, idrett og aktivitet

4

Barn og unge bør ha tilgang på et kunst- og kulturtilbud som er likeverdig med det voksne får. Møtet med kunst og kultur gjennom hele oppveksten kan medvirke til at barn og unge får kunnskap som kan danne grunnlaget for egne kreative aktiviteter og evne til å vurdere ulike kunst og kulturuttrykk.

Gjennom frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner på ulike samfunnsarenaer stimuleres barn og unge til å engasjere seg aktivt for å forme sin egen hverdag. En aktiv hverdag kan også danne grunnlag for miljøvernengasjement, økt livskvalitet og bedre helse.

Regjeringens kulturpolitikk for barn og unge er oppbygd av forskjellige ordninger. De mest sentrale ordningene er de kommunale kulturskolene, Ungdommens kulturmønstring og Den kulturelle skolesekken. De tre ordningene har ulike siktemål. I kulturskolene er det opplæringen som er viktigst, i Ungdommens kulturmønstring er det aktiviteten og i Den kulturelle skolesekken er det opplevelsen.

Skolen er en viktig kulturbærer. Arbeid med kulturelle aktiviteter i og i tilknytning til grunnskolen er viktig for å stimulere barnas interesse og forståelse for forskjellige kunst- og kulturuttrykk. Skolen er en arena som gir unike muligheter for å nå alle barn og unge med et kulturtilbud på lik linje, uavhengig av sosial, geografisk eller etnisk bakgrunn. Satsingen på Den kulturelle skolesekken er et særlig verdifullt tiltak som Regjeringen vil videreutvikle, slik at også elever i videre-

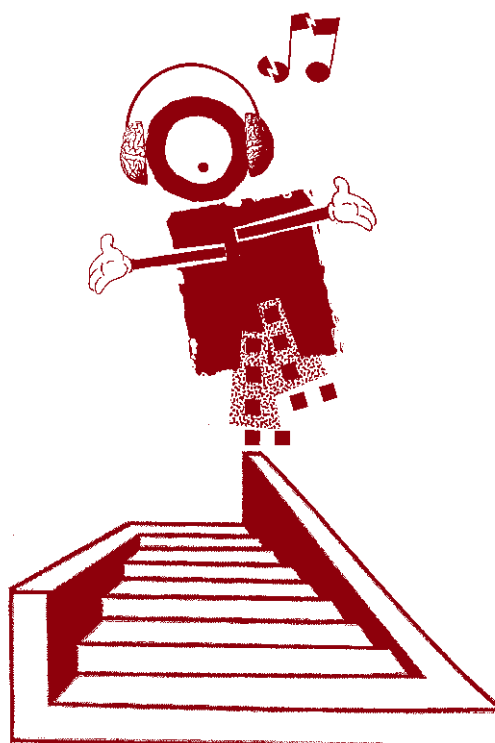
gående skoler får et profesjonelt kulturtilbud i skolehverdagen.

Regjeringen legger også til rette for et allsidig tilbud av idrett, friluftsliv og annen fysisk aktivitet for barn og unge i fritiden. Et viktig mål for idrettspolitikken er å gi barn og unge mulighet til å drive med idrett og fysisk aktivitet ut fra ulike behov, forutsetninger og interesser.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 31: LEK OG FRITID

Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

4.1 Mangfoldig barne- og ungdomskultur

Barn og ungdom må få utfolde seg og eksperimentere ut fra egne behov og egen kultur. Det må legges til rette for forskjellige kulturuttrykk, både i skolen og som fritidstilbud, der barn og unge har medbestemmelse og direkte innflytelse over sin egen hverdag. Den frivillige kulturvirksomheten spiller en sentral rolle. De frivillige organisasjonenes virksomhet er vesentlig for tilhørighet, trivsel og aktiv deltakelse i lokalsamfunnet og representerer et mangfold av aktiviteter for og med barn og ungdom. Spesielt gjelder dette barne- og ungdomsorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner der barn og unge har fullverdige muligheter til å delta i og bestemme over aktiviteter og/eller andre gjøremål. Regjeringens satsing legger til rette for et mangfoldig organisasjonslandskap og en stor bredde i barn og ungdoms muligheter for kulturell utfoldelse.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 15: ORGANISASJONSFRIHET

Barnet har rett til organisasjons- og forsamlingsfrihet

Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

Barne- og likestillingsdepartementet kap. 857, post 70 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert 2007:	Budsjett 2008:
72 290	80 151	89 597

FORMÅL

Barne- og likestillingsdepartementet gir tilskudd til landsomfattende frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Formålet med tilskuddsordningene er å legge til rette for barn og ungdoms deltakelse i barne- og ungdomsorganisasjonene. Tilskuddsordningene skal stimulere organisasjonene til engasjement og medansvar nasjonalt og/eller internasjonalt, og sikre organisasjonene som arena for medbestemmelse og demokrati.

OM TILSKUDDSORDNINGENE

Det gis nasjonal og internasjonal grunnstøtte. Ordningen reguleres av en egen forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Denne forvaltes av Fordelingsutvalget, som har sekretariat i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). På grunn av at nytt regelverk innføres for søknadsåret 2008 flyttes søknadsfrist for grunnstøtte til 1. februar 2008 (påfølgende år vil

søknadsfrist være 1. september året før tilskuddsåret). I tillegg gir Barne- og likestillingsdepartementet driftstilskudd til de tre paraplyorganisasjonene: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Ungdom & Fritid og Unge funksjonshemmede. Disse tilskuddene forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

Barne- og likestillingsdepartementet har et pågående arbeid for å styrke rammevilkårene til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Som en del av denne innsatsen er et nytt regelverk for grunnstøtte utarbeidet i dialog med de frivillige organisasjonene selv. Den nye forskriften vil distribueres til barne- og ungdomsorganisasjonene og offentliggjøres på departementets og Fordelingsutvalgets hjemmesider (se lenker under).

MER INFORMASJON

www.fordelingsutvalget.no

www.bld.dep.no

Frifond – frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt

Kultur- og kirkedepartementet

kap.315,post 72 (i 1000 kr):

Tilskudd til frivillig virksomhet

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
15 000	25 570	30 000

Tildeling av spillemidler ifølge overskuddsprognose

Tildelt 2006:	Tildelt 2007:	Prognose 2007:
120 000	125 000	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Bevilgningen skal gå til barns og unges kulturaktivitet på lokalt nivå. Formålet med bevilgningen er å bedre betingelsene for frivillige organisasjoner og gruppers lokale virksomhet. Det er et mål at ordningen skal nå ut til et bredt spekter av organisasjoner og grupper med ulike formål og aktivitetsgrunnlag.

OM ORDNINGEN

Midlene fordeles gjennom de tre paraplyorganisasjonene Norsk musikkråd, Norsk teaterråd og Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Hver av de tre paraplyorganisasjonene blir tildelt midler som rundsumstilskudd. Det er ikke fastsatt detaljerte kriterier for den videre fordelingen utover de generelle føringene som departementet gir i sine tilsagnsbrev. Paraplyorganisasjonene har ansvar for å fordele midlene videre, behandle eventuelle klager, samt å rapportere til departementet om bruk av midlene på lokalt nivå. Tilskuddene gis som generell grunnstøtte til lokale aktiviteter og prosjekter. Ordningen er ment å være enkel og ubyråkratisk, tilpasset lokal frivillig aktivitet.

Fra og med 2006 har midlene blitt fordelt mellom paraplyorganisasjonene etter forslag fra organisasjonene på bakgrunn av erfaringstall fra tidligere år. I 2007 ble midlene fordelt med 69 prosent til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, 25,5 prosent til Norsk musikkråd og 5,5 prosent til Norsk teaterråd. I tillegg kommer midler fra overskuddet til Norsk Tipping AS. Spillemidlene fordeles mellom paraplyorganisasjonene i samme forhold som midler til ordningen over statsbudsjettet.

MER INFORMASJON

www.frifond.no

www.lnu.no

www.musikk.no

www.teater.no

www.mvo.no

Musikkverkstedordningen for aktiviteter innenfor jazz, rock, folkemusikk og verdensmusikk

Kultur- og kirkedepartementet

kap. 320, post 74 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
14 016	16 549	19 049

FORMÅL

Musikkverkstedordningen (MVO) har som formål å støtte virksomheter som styrker og utvikler aktivitet, utøvelse og kvalitet innenfor rock, jazz, folkemusikk og verdensmusikk.

OM ORDNINGEN

Ordningen administreres av Norsk musikkråd. MVO støtter utstyr til øvings- og framføringslokaler, opplæring/kortere kurs, bygningsmessig tilrettelegging og ikke-personlige instrumenter.

Tilskudd til kjøp av musikkinstrumenter til skolekorps

Kultur- og kirkedepartementet

kap. 320, post 74 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
2 500	5 095	7 500

FORMÅL

Bidra med tilskudd til innkjøp av musikkinstrumenter for skolekorps.

OM ORDNINGEN

Ordningen er lagt til Norsk kulturråd, mens Norges Musikkorps Forbund fordeler tilskuddet innenfor ordningen. Alle skolekorps, uavhengig av organisasjonstilknytning, skal behandles likeverdig. For 2008 er ordningen økt med 2,4 mill. kroner og utgjør 7,5 millioner kroner.

MER INFORMASJON

www.musikkorps.no

Kunst- og kulturopplevelser

Ungdommens kulturmønstring (UKM)

Kultur- og kirkedepartementet kap. 320, post 74 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
5 876	6 598	6 882

FORMÅL

Ungdommens kulturmønstring er et landsomfattende kulturtiltak for barn og unge i hele Norge fra 10 år og oppover.

OM ORDNINGEN

Gjennom små og store lokale og regionale festivaler (kulturmønstringer) får deltagerne opptre med ulike innslag og treffe annen kulturinteressert ungdom. Juryenes utvelgelse av vinnere fra lokale festivaler skjer på grunnlag av originalitet, kreativitet, publikumskontakt og kvalitet. Det legges også vekt på at de utvalgte deltagerne skal speile bredden i den lokale mønstringen. Premien for de som går videre er å få stå på en enda større scene, og treffe ungdom fra andre steder. Tiltaket ble økt med vel 0,7 millioner kroner i 2007.

MER INFORMASJON

www.web.ukm.no

Kommunale musikk- og kulturskoler

Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

Målet med de kommunale kulturskolene er å medvirke til å utvikle musikk- og kulturskoletilbudet i kommunene. Det legges vekt på utvikling av gode modeller for innhold, organisering og samarbeid lokalt. Kulturskolen skal gi barn og unge et tilbud om opplæring i skapende og utøvende musikk og andre kunstformer, i tillegg til den obligatoriske opplæringen på skolen.

OM ORDNINGEN

Det er lovfestet at alle kommuner, alene eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og det øvrige kulturliv.

Det er etablert nettverksbaserte program for kulturskoler, *Kreativt oppvekstmiljø (KOM!)* og *Kulturskolefokus*. I tillegg gis det støtte til lokale og regionale utviklings tiltak, informasjonsarbeid, norsk musikkskoleorkester, ledelse, kvalitetsutvikling, etterutdanning og utviklingsarbeid. En evaluering av tilskuddsordningen forelå høsten 2006.

I *Skapende læring*, strategien for kunst og kultur i opplæring 2007-2010 som ble lansert i juni 2007, er flere tiltak direkte knyttet til kulturskolenes tilbud og utvikling av kulturskolene til kommunale ressursentre innen flere kunstuttrykk. Høsten 2007 ble det tildelt 4,3 millioner kroner til disse tiltakene.

Kulturkort for ungdom

Kultur- og kirkedepartementet kap. 320, post 78 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
1 200	3 900	3 900

FORMÅL

Formålet med kulturkort for ungdom er å få ungdom til å benytte seg oftere av kulturtilbudene og å rekruttere nytt publikum. Kulturkortet skal gi ungdom billigere billetter til et bredt spekter av kulturarrangementer.

OM ORDNINGEN

Prøveordningen med kulturkort for ungdom startet i 2006 da Rogaland og Østfold fylkeskommune fikk ansvaret for administrasjon, utforming og gjennomføring av ordningen for skoleåret 2006/2007. I budsjettproposisjonen for 2007 ble prøveordningen med kulturkort for ungdom styrket og 10 fylkeskommuner mottok til sammen 3,9 millioner kroner. Foruten Rogaland og Østfold ble Aust-Agder, Buskerud, Hordaland, Møre og Romsdal, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Vest-Agder innlemmet i ordningen. I budsjettforlaget for 2008 tas det sikte på å videreføre den samme tildelingen som i 2007.

MER INFORMASJON

www.kulturkort.no

Norsk kulturråd

Kultur- og kirkedepartementet kap. 320, post 50 (i 1000 kroner):

Rapport 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
9 294	11 294	13 780

FORMÅL

Norsk kulturråd forvalter Norsk kulturfond. Fondet har som formål å stimulere skapende virksomhet innenfor litteratur og kunst, verne om kulturarven og formidle kulturgodene til så mange som mulig. Barne- og ungdomskultur er et prioritert område for Norsk kulturråd og omfatter både voksenproduserte kulturtiltak og barn og ungdoms egne kulturuttrykk.

OM ORDNINGEN

Rådets arbeid omfatter større forsøksprosjekter, innsats på områder der det er dokumentert spesielle behov og støtte til prosjekter etter søknad. Det kan dreie seg om støtte til tiltak innenfor de tradisjonelle kunstrområdene, prosjekter på tvers av ulike fagområder og etater, samt å få frem erfaringsmateriale og kunnskap på nye felt. Det legges vekt på at tiltakene og prosjektene er modellskapende og har overføringsverdi.

Norsk kulturråd avsetter midler til barne- og ungdomskulturformål, både som særskilt avsetning og under de ulike fagområdene innenfor rådets ordinære virksomhet. Norsk kulturråd forvalter blant annet innkjøpsordninger for barne- og ungdomslitteratur. Kulturrådet har også produksjonsstøtte for bildebøker og tegneserier. For 2008 er avsetningen styrket med 2 millioner kroner i anledning Mangfoldsåret.

MER INFORMASJON

www.kulturrad.no

Fond for lyd og bilde

Kultur- og kirkedepartementet

kap. 320, post 51 (i 1000 kroner)

Rapport 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
21 500	25 000	26 075

FORMÅL

Fondets midler skal nyttes til å fremme produksjon og formidling av innspillinger i lyd og/eller bilde og skal støtte tiltak som stimulerer til nyskapende virksomhet. Tiltak som stimulerer utviklingen av en levende barne- og ungdomskultur og kulturelt mangfold skal vektlegges.

OM ORDNINGEN

Det ble i Ot.prp. nr 46 (2004-2005) *Om endringer i åndsverksloven* varslet at departementet vil vurdere nødvendige endringer i Forskrift for fond for lyd og bilde for å

inkludere rettighetshavere til tekst, fotografi og billedkunst. Et utkast til ny forskrift for Fond for lyd og bilde, som inkluderer rettighetshavere til tekst, fotografi og billedkunst, ble sendt på høring i løpet av høsten 2007 med sikte på ikrafttredelse våren 2008.

MER INFORMASJON

www.kulturrad.no

Musikkformål

Kultur- og kirkedepartementet

kap. 323 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
507 945	561 217	710 413

Bevilgningen gjelder den totale virksomheten på området. Bevilgningen til Rikskonsertene er inkludert.

FORMÅL

Et av hovedmålene er å gjøre musikk av høy kunstnerisk kvalitet tilgjengelig til et bredt publikum. Å utvikle forestillingsformer og formidlingstiltak, særlig overfor barn og unge, er et av Kultur- og kirkedepartementets resultatmål på musikkområdet.

OM VIRKSOMHETEN

Foruten Rikskonsertene, som er omtalt under eget punkt, omfatter ordningen symfoniorkestre, festspill og festivaler og en rekke faste tiltak, avsetning til musikk under Norsk kulturfond og Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge.

De statsstøttede musikk institusjonene har en viktig oppgave i å presentere og utvikle et tilbud av musikk som er tilpasset barn og unge i alle aldre.

MER INFORMASJON

www.nto.no

Rikskonsertene

Kultur- og kirkedepartementet kap. 323 (i 1000 kroner):		
Regnskap	Saldert budsjett	Budsjettforslag
2006:	2007:	2008:
123 897	134 659	139 406

Bevilgningen gjelder den totale virksomheten på området.

FORMÅL

Rikskonsertene har i samarbeid med fylkeskommunene ansvaret for skolekonsertordningen. Profesjonelle musikere fra alle verdensdeler presenterer levende musikk innen alle sjangere. Skolekonsertene skal ivareta tradisjonsmusikken samtidig som nye musikkuttrykk formidles.

OM ORDNINGEN

Alle kommuner får tilbud om skolekonserter for sine grunnskoleelever. I 2007 oversteg antall konserter for første gang 10.000. Dette innebærer at Norge er en ledende nasjon på verdensbasis når det gjelder å gi et profesjonelt konserttilbud for skolebarn. Nasjonalt kompetansesenter for skolekonserter skal sikre kvaliteten, styrke kompetansen og utvikle gjennomføringen av skolekonsertordningen. Rikskonsertene samarbeider også med 11 fylkeskommuner om konserter for barn i førskolealder. Rikskonsertene vil videreføre arbeidet overfor barn og ungdom i 2008.

MER INFORMASJON

www.rikskonsertene.no

Scenekunstformål

Kultur- og kirkedepartementet kap. 324 (i 1000 kroner)		
Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
963 870	1 043 396	1 225 385

Bevilgningen gjelder den totale virksomheten på området.

FORMÅL

Et av hovedmålene er å gjøre scenekunst av høy kunstnerisk kvalitet tilgjengelig for flest mulig. Å utvikle forestillingsformer og formidlingstiltak, særlig overfor barn og unge, er et av Kultur- og kirkedepartementets resultatomål på scenekunstområdet.

OM VIRKSOMHETEN

Virksomheten omfatter teater, opera og dans. De statsstøttede scenekunstinstitusjonene har en viktig oppgave i å presentere og utvikle et tilbud av teater, opera og dans

som er tilpasset barn og unge i alle aldre. Budsjettallet for 2008 inkluderer midler til scenekunst under Norsk kulturfond.

MER INFORMASJON

www.nto.no

www.danseogteatersentrum.no

www.scenekunstbruket.no

Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom

Kultur- og kirkedepartementet kap. 322 (i 1000 kroner):		
Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
278 664	303 571	343 309

Bevilgningen gjelder den totale virksomheten på området. I tillegg kommer tiltak under KKD's kap.328 Museums- og andre kulturvernformål som inngår i virksomheten til kunstmuseene.

FORMÅL

Et av hovedmålene er å sikre at flest mulig skal få tilgang til, forståelse for og opplevelse av billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur og design av god kvalitet. Det samlede formidlingstilbudet skal styrkes med sikte på å nå flest mulig, og særlig barn og unge.

OM VIRKSOMHETEN

Et utvidet formidlingstilbud, særlig overfor barn og unge, er et av Kultur- og kirkedepartementets resultatomål på billedkunstområdet. Dette innebærer at kunstmuseene legger vekt på utstillingstilbud for barn og unge. Utvikling av et bedre tilbud for kunstformidling i grunnskolen og videregående skoler, vil være en viktig oppgave. Nasjonalmuseet har ansvaret for formidling av skoleutstillinger over hele landet. Oppgavene blir ivare tatt innenfor en handlingsplan for landsdekkende formidling av billedkunst.

Kunst i offentlige rom (KORO), tidligere Utsmykkingsfondet for offentlige bygg, og Norsk Form bistår i arbeidet med estetisk utforming/kunstproduksjon i skoleanlegg. I tillegg arbeider Norsk Form for utvikling av undervisningstilbud med arkitektur og design som tema. Formidlingen av billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur og design i skolen stimuleres gjennom tilskudd til flere institusjoner, tiltak og prosjekter.

MER INFORMASJON

www.nasjonalmuseet.no

www.norskform.no

www.koro.no

Språk, litteratur og bibliotek

Kultur- og kirkedepartementet

kap 326 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
483 198	474 244	631 004

Bevilgningen gjelder den totale virksomheten på området.

FORMÅL

Et av hovedmålene er å fremme økt leseinteresse og god språkbruk for å sikre norsk språkkultur. Leseinteressen hos barn og unge stimuleres gjennom flere prosjekter, både i regi av bibliotekene og i tilknytning til andre tiltak.

OM ORDNINGEN

Bibliotekene har et bredt og allsidig tilbud til barn og ungdom. Tilbudet er knyttet til bibliotekenes tredelte funksjon; funksjonen som kultur- og litteraturformidler, som lokalt møtested og som læringsarena for hele befolkningen. Tilbudet omfatter i stigende grad nett baserte tjenester, ofte organisert som samarbeid mellom flere bibliotek. Omtrent halvparten av det samlede bokutlån i folkebibliotekene er bøker beregnet på barn og unge. Ved siden av utlån av litteratur, musikk og film gjør bibliotekene et stort arbeid med litteraturformidling til skoleelever, barnehager og andre grupper, ofte som samarbeidsarrangementer med skolene gjennom Den kulturelle skolesekken og tiltaksplanen *Gi rom for lesing!* Statens og kommunenes satsing på informasjonsteknologi over flere år har bidratt til at bibliotekene tilbyr Internett-tilgang til brukerne. Mange har også dataspill som fast del av bibliotektilbudet.

Kultur- og kirkedepartementet deler årlig ut premier for god barne- og ungdomslitteratur. Videre bidrar departementet med tilskudd til ulike institusjoner som arbeider med å stimulere leseinteressen blant barn og unge. Dette gjelder Norsk Barnebokinstitut og Norsk Forfattersentrum som mottok hhv. 4,5 og 7,9 mill. kroner i 2007. *Foreningen !les* er en ideell organisasjon som organiserer en rekke arrangementer og lesestimulerende tiltak rettet mot barn og ungdom, blant annet den årlige *Aksjon tXt*. *Foreningen !les* mottok ca. 2,1 millioner kroner fra Kultur- og kirkedepartementet i 2007. I 2008 er det lagt opp til en videreføring på samme nivå. Agenda X er en del av Antirasistisk Senter, med aktiviteter rettet mot minoritetsungdom mellom 13 og 24 år. Det foreslås en økning på nær 0,3 mill. kroner, til 1 mill. kroner, til Agenda X i 2008.

MER INFORMASJON

www.biblioteknett.no
www.abm-utvikling.no
www.barnebokinstitutet.no

www.txt.no
www.forfattersentrum.no

Skolebibliotek

Kunnskapsdepartementet

Gjennom skolebibliotekene har alle barn og unge lovfestet tilgang til skolebibliotek. Bruk av skolebibliotek og formidling av litteratur har vært blant satsingsområdene i strategiplanen *Gi rom for lesing! Strategi for stimulering av leselyst og leseferdighet 2003-2007*. Planen har ført til større oppmerksomhet og satsing på skolebibliotek og samarbeid mellom skole- og folkebibliotek. Resultater fra den nasjonale kartleggingen av skolebibliotekene i grunnopplæringen i 2006 viser at eleven i videregående opplæring har langt bedre tilgang på materiell, veiledning og hjelp enn elevene i grunnskolen. Utdanningsdirektoratet utreder for Kunnskapsdepartementet et program for skolebibliotekutvikling som startet januar 2008. Hensikten med programmet er å utvikle skolebiblioteket som kulturbærer og læringsarena for en moderne skole.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet, ABM-utvikling og Norsk Bibliotekforening.

Den kulturelle skolesekken

Kultur- og kirkedepartementet, Tildeling av spillemidler ifølge overskuddsprognose*:

Tildelt 2006:	Tildelt 2007:	Prognose 2008:
161 000	167 000	167 000*

*Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordeling av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Den kulturelle skolesekken skal gi barn og ungdom i grunnskolen, og på sikt den videregående skolen over hele landet, et profesjonelt kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet. Den kulturelle skolesekken skal bidra til å integrere kunst og kultur i skolens læringsarbeid.

OM ORDNINGEN

Den kulturelle skolesekken er forankret i den generelle delen av læreplanen for grunnskolen. Satsingen er et samarbeid mellom Kultur- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet. Fylkeskommunene, kommunene og noen kulturinstitusjoner forvalter spillemidlene til formålet.

Kultur- og kirkedepartementet har høsten 2007 lagt frem en ny stortingsmelding om Den kulturelle skolesekken. St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skolesekk for framtida*,

omhandler den videre utviklingen av ordningen i årene fremover. Regjeringen foreslår i meldingen at Den kulturelle skolesekken skal utvides til videregående opplæring. Midlene for skoleåret 2008-2009 fordeles ved kongelig resolusjon våren 2008.

MER INFORMASJON

- www.denkulturelleskolesekken.no
- Stortingsmelding nr. 38 (2002-2003) «Den kulturelle skolesekken»
- Stortingsmelding nr. 39 (2002-2003) «Ei blot til Lyst» Om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, fylkeskommuner, kommuner og kulturinstitusjoner

Museer og andre kulturvernformål

Kultur- og kirkedepartementet		
kap. 328 (i 1000 kr)		
Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
613 094	670 253	746 707

Bevilgningen gjelder den totale virksomheten på området

FORMÅL

Hovedformålet for museene er å skape grunnlag for kunnskap om, forståelse for og opplevelse av natur, kultur og samfunn på en måte som viser både kontinuitet og endring, sammenheng og forskjeller.

OM VIRKSOMHETEN

Departementet legger til grunn at museene skal legge vekt på formidling til barn og unge og videreføre arbeidet med å utvikle innholdet i Den kulturelle skolesekken. Dette innebærer å prøve ut nye formidlingsmetoder i samarbeid med skoleverket og etablere et utvidet samarbeid med ulike aktører innenfor kulturvernet og andre deler av kulturfeltet.

De fleste museene under Kultur- og kirkedepartementet rapporterer om formidlingstiltak rettet spesielt mot skoleelever og om samarbeid med skolen på forskjellige nivåer. Nye læreplaner i grunnskole og videregående skole krever at museene redefinerer sin rolle i forhold til skoleverket. Gjennom tiltaket «Den kulturelle skolesekken» og prosjektene «Reform 94 og museene» og «L97 og museene», har museene høstet viktige erfaringer ved å være opplevels-, kunnskaps- og undervisningsressurs for skolen.

ABM-utvikling – Statens senter for arkiv, bibliotek og museum – deltar i et samarbeid med Norges forskningsråd om oppbygging av et nettverk for utvikling av vitensentre. Vitensentrene fremmer en formidlingsmetode som bygger på interaktivitet, deltakelse, opplevelse og læring. Denne pedagogikken brukes i stadig større grad ved museene. ABM-utvikling arbeider med nettverksbygging mellom museene for å styrke formidlingen av kulturarv til barn og unge, spesielt gjennom Den kulturelle skolesekken. ABM-utvikling samarbeider med Høyskolen i Oslo om et tilbud om utdanning innen museumsformidling (60 studiepoeng), der formidling til barn og unge er en egen modul.

MER INFORMASJON

www.kulturnett.no

www.abm-utvikling.no

www.denkulturelleskolesekken.no

Tilskudd til kulturbygg

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
119 000	124 700	125 000*

* Avsetningen for 2008 er avhengig av Norsk Tipping AS' overskudd.

FORMÅL

Formålet med ordningene er å bidra til hensiktsmessige lokaler for ulike kulturaktiviteter på lokalt og regionalt nivå.

OM ORDNINGENE

Det gis tilskudd til kulturbygg gjennom to tilskuddsordninger:

- Desentralisert ordning for tilskudd til kulturhus
- Ordning for tilskudd til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur

Den desentraliserte tilskuddsordningen skal tilføres om lag 40 prosent av den delen av spillemiddeloverskuddet som skal benyttes til kulturbygg. Forvaltning av denne tilskuddsordningen er delegert til fylkeskommunen. Midlene kan benyttes til nybygg, ombygging og modernisering, men ikke til ordinært vedlikehold eller drift. Kulturbyggene skal være åpne for alle og for all lovlig kultur- og organisasjonsvirksomhet. Barn og ungdom er viktige målgrupper. Mange steder er kulturbyggene bygget sammen med skole, barnehage eller egnede ungdomslokaler, og inngår som del av det daglige oppvekstmiljøet for barn og ungdom.

Ordningen for tilskudd til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur skal tilføres om lag 60 prosent av den delen av spillemiddeloverskuddet som skal benyttes til kulturbygg. Ordningen gjelder prosjekt over hele landet, derfor vil søknadene bli vurdert på nasjonalt nivå. Tilskuddene skal bidra til etablering av lokaler med regionale funksjoner for produksjon, utøvelse og formidling av kunst og kultur. Det kan søkes om tilskudd til nybygg, ombygging og modernisering. Søknader om tilskudd behandles i Kultur- og kirkedepartementet.

MER INFORMASJON

www.kkd.dep.no

Barne- og ungdomsarbeid i Den norske kirke

Kultur- og kirkedepartementet

kap. 340, post 71.16, Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2007:
94 968	99 000	103 250

Kultur- og kirkedepartementet

Tilskudd til trosopplæring

kap. 340, post 75 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
66 209	100 000	125 000

FORMÅL

Kirkeloven pålegger menighetsråd å ha sin oppmerksomhet rettet mot at barn og unge kan samles om gode formål. Trosopplæringsreformen har som mål at alle barn og unge fram til de er fylt 18 år skal få tilbud om systematisk og sammenhengende opplæring i kirkens tro. Opplevelsen av tilhørighet og kjennskap til egen tro skal legge grunnlaget for trygg identitet og dialog i et flerkulturelt samfunn.

OM ORDNINGEN/HANDLINGSPLANEN

74 prosent av barna som blir født i Norge, blir døpt, og 67 prosent av ungdomskullene konfirmeres. Kirkens undervisningsprogram forutsetter at en del av under-

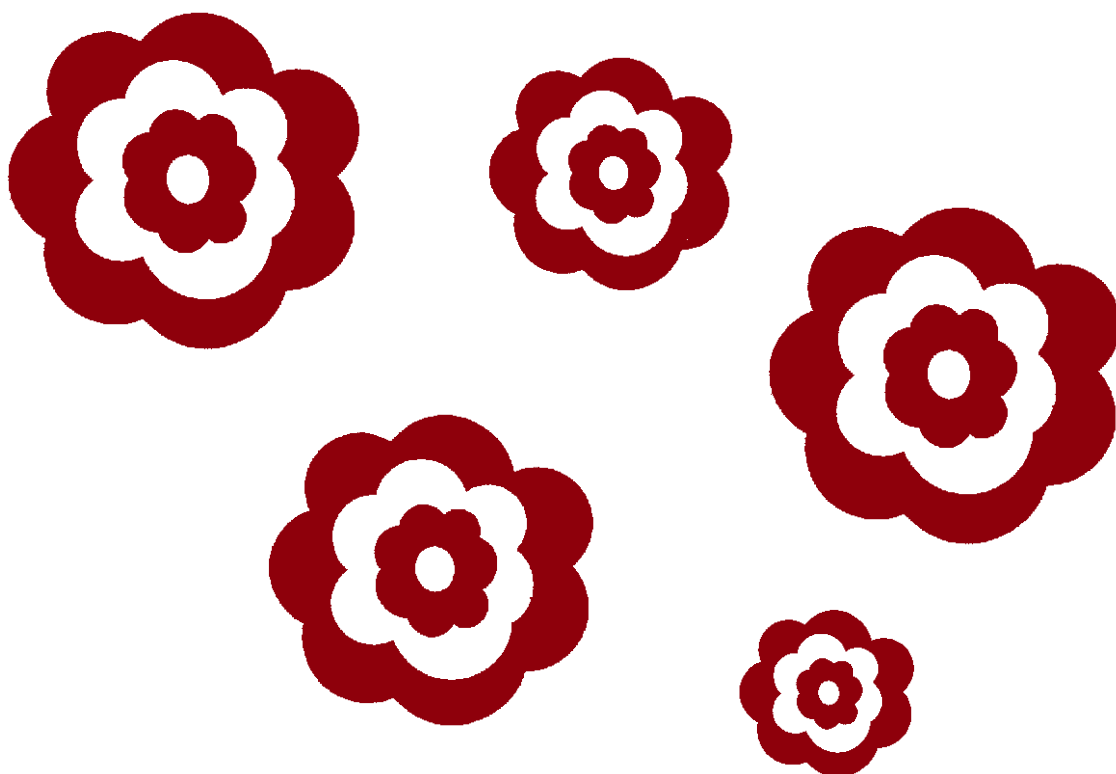
visningen er knyttet til kulturelle, nettverksbyggende og miljømessige tiltak, som oppsetting av drama eller konsertvirksomhet, leirer o.l. Det alminnelige menighetsarbeidet i landets 1300 menigheter omfatter mange steder barne- og ungdomskor, klubber og lederopplæring for barn og unge. Enkelte tiltak foregår i samarbeid med offentlige og frivillige organisasjoner, for eksempel nettverksbygging for småbarnsforeldre i samarbeid med helsestasjonene og barne- og ungdomsarbeid som er knyttet til solidaritets-, misjons- og miljøorganisasjoner.

Trosopplæringen er knyttet til menighetenes øvrige tilbud til barn og unge, men har fra oppstarten av reformen i 2004 vært et eget satsningsområde. I de første fem årene skal arbeidet utvikles gjennom en forsøks- og utviklingsfase som favner bredt. Per høsten 2007 er det igangsatt 75 regionale og nasjonale prosjekt. I tillegg er 350 menigheter engasjert i forsøk og utviklingsarbeid innenfor trosopplæringsprosjektet, med ulike målgrupper i alderen 0–18 år.

MER INFORMASJON

www.kirken.no

Samarbeidspartnere: Kirkerådet, kirkelige fellesråd, kommuner og frivillige organisasjoner

Oppvekstvilkår for samiske barn og unge

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Sametinget

Gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge er et prioritert område for regjeringen og sametinget. Barne- og likestillingsdepartementet vil fremme utviklingen av tilbud i kommunene som styrker samisk identitet og tilhørighet til det samiske samfunnet. Utforming og oppfølging av barne- og ungdomspolitikken for samiske barn og ungdom må ha som mål å skape oppvekstmiljø for barn der samisk og norsk kultur i størst mulig grad har samme status og oppleves som likeverdige.

Samiske barn og unge må sikres et trygt grunnlag for utvikling av språk, kultur og identitet. Det er også viktig for utviklingen av den samiske kulturen og det samiske samfunnet.

Barneombudet styrker sin kompetanse på samiske spørsmål blant annet gjennom samarbeid med ombudene i Sverige og Finland.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) får bevilgning over Sametingets budsjett. Midlene på kulturområdet retter seg også mot ungdom. Det gjelder særlig aktiviteter knyttet til samiske kultur- og språksentra, midler til samiske festivaler og til samisk idrett. Midler til samiske publikasjoner omfatter også midler til barne- og ungdomsmagasiner. Samiske ungdomsorganisasjoner er tilskuddsberettiget i forhold til midler til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Det stilles krav til organisasjonenes størrelse og utbredelse, men det er tatt hensyn til de forhold og muligheter som gjelder samiske organisasjoner. Det er behov for å gjøre en positiv diskriminering i tråd med norsk samepolitikk.

De samiske ungdomsorganisasjonene vil spille en sentral rolle i utviklingen av ungdomssamarbeidet i Barentsregionen. Barents Regional Youth Forum (BRYF) har representanter fra urfolksungdom. Forumet vil få en rolle som pådriver og initiativtaker til videre utvikling av samarbeid i regionen.

Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge arbeider med forsknings- og utviklingsarbeid blant annet knyttet til barnevernets møte med det flerkulturelle samfunnet i Nord-Norge, med vekt på barnevern i en samisk kontekst. I 2007 utarbeidet senteret på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familieetaten *Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov for barnevernet i samiske områder av Norge*. Det er

imidlertid fortsatt behov for å styrke og integrere det samiske perspektivet og kompetansen i barnevernet.

MER INFORMASJON

Samisk oppvekst – om tilbud til samiske barn og ungdom, Q-1066 B + S
www.samediggi.no
www.same.net
www.barneombudet.no
www.regjeringen.no
www.infonuorra.no

Barn og ungdom fra nasjonale minoriteter

Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

De nasjonale minoriteter i Norge er jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (tatere/reisende) og skogfinner. Gjennom ratifisering av Europarådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter har Norge forpliktet seg til å fremme de forutsetninger som er nødvendig for at personer som tilhører nasjonale minoriteter kan bevare og utvikle sin kultur, samt bevare de grunnleggende bestanddelene av sin identitet, dvs. religion, språk, tradisjoner og kulturarv. Dette følger også av FNs konvensjon om barnets rettigheter, artikkel 30.

Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil i 2008 videreføre støtten til prosjektet «Romanifolket fra barn til voksen» i regi av Dronning Mauds minne – Høgskole for førskolelærerutdanning. Prosjektet er et utviklingsprosjekt i barnehage og skole. Det har som siktemål å få fram romanikulturen i barnehagens og skolens virksomhet.

I 2008 settes det av midler til tiltak for rom som blant annet skal brukes til et voksenopplæringsprosjekt for unge voksne rom. Formålet er å bidra til større skolemotivasjon i romgruppen. Midlene skal også nyttes til å etablere et samlingssted for gruppen. Tiltakene utvikles og gjennomføres i samarbeid mellom departementene og Oslo kommune.

Det foreligger nå læreplaner for finsk som 2. språk i skolen.

MER INFORMASJON

www.samfunnsforskning.no

Støtteordningen Mangfold og inkludering

Barne- og likestillingsdepartementet

Dette er en nyopprettet støtteordning, som viderefører målsettingene til den europeiske ungdomskampanjen «All Different – All Equal» som pågikk i 2006 og 2007. Formålet er å fremme mangfold og inkludering i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og organiserte fritidsmiljøer for barn og unge. Ordningen skal støtte tiltak og aktiviteter som fokuserer bredt på integrerings- og inkluderingsarbeid. I tillegg til inkludering av barn og unge fra ulike etniske minoriteter, vil den også ha et fokus mot lesbiske og homofile samt unge med nedsatt funksjonsevne.

Støtteordningen forvaltes av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) og skal fungere som idéformidler i arbeidet for å fremme mangfold, deltakelse og menneskerettigheter i de frivillige organisasjonene og organiserte fritidsmiljøer for barn og unge. Den skal nyttiggjøre seg de nettverk og ressurser som ble utviklet som del av den europeiske ungdomskampanjen. Etablering av møtesteder og nettverk, sommerleire, blader og magasiner, seminarer og konferanser, idrettsarrangementer, antirasistiske konserter og opplysnings tiltak er blant aktivitetene som kan motta tilskudd.

Denne tilskuddsordningen erstatter støtteordningen Idébanken. Den har imidlertid også blitt tilført mer midler, og er i 2008 på kr 1 250 000.

MER INFORMASJON

www.lnu.no

Støtte til innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet kap.651, post 71 (i 1000 kroner)		
Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
38 216	30 800	43 800

Denne tilskuddsordningen er delt i fire. På posten er det også avsatt midler til særlige utsatte innvandrergrepper og til organisasjoner i Groruddalen i Oslo

LANDSDEKKENDE ORGANISASJONER

Målet med tilskuddsordningen er å støtte landsdekkende organisasjoner som arbeider for å sikre at alle har samme muligheter, rettigheter og plikter når det gjelder å delta i samfunnet og ta i bruk egne ressurser.

INNVAANDRERORGANISASJONER OG FRIVILLIG VIRKSOMHET I LOKALSAMFUNN

Ordningen er todelt, og gjelder støtte til drift av lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i regi av

ulike lokale aktører. Midlene fordeles til fylkeskommunene som forvalter av ordningen, ut fra antallet utenlandsfødte personer, samt deres barn, som er fast bosatt i fylket og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand.

STØTTE TIL FRIVILLIGE ORGANISASJONERS HOLDNINGS-SKAPENDE/FOREBYGGENDE ARBEID MOT TVANGSEKTESKAP

Målet for ordningen er å mobilisere frivillige til å forebygge tvangsekteskap gjennom å motarbeide undertrykkende holdning og praksis i aktuelle miljøer, og dermed styrke de unges muligheter til å ta selvstendige valg. Målgruppen for tilskudd vil primært være eksisterende nasjonale og andre frivillige organisasjoner med kompetanse og nettverk i aktuelle miljøer. Det er viktig at kvinner og ungdom med innvandrerbakgrunn bruker sine erfaringer, perspektiver og nettverk i arbeidet mot tvangsekteskap. Ordningen er et tiltak i handlingsplan mot tvangsekteskap.

TILSKUDD TIL INFORMASJONS OG VEILEDNINGSTILTAK RETTET MOT INNVANDRERE

Frivillige organisasjoner som gir målrettet informasjon og veiledning til innvandrere kan få støtte til dette arbeidet. Formålet med ordningen er blant annet å utvikle nettverk og styrke deltakelse i lokalsamfunnet, samt å bistå i formidling av kunnskap om rettigheter og plikter, og om lover og regelverk i det norske samfunn.

MER INFORMASJON

www.imdi.no

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen:

Handlingsplan mot tvangsekteskap:

Samarbeidspartnere: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) og fylkeskommunene

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM)

Arbeids- og inkluderingsdepartementet kap. 652, post 01 (i 1000 kroner)		
Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
5 212	5 000	5 300

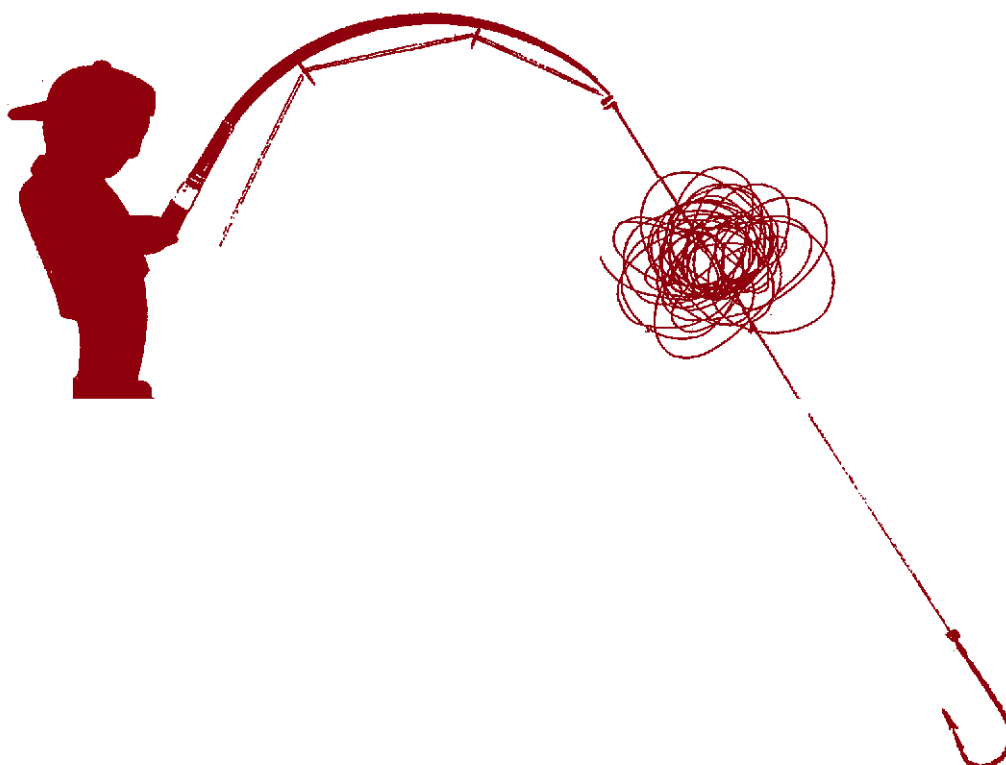
Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) er det sentrale forumet for dialog mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene. I tillegg er KIM et rådgivende organ som avgir høringsuttalelser. KIM består av representanter for innvandrerbefolkningen, og representanter for offentlige myndigheter og de politiske partiene på Stortinget. KIM oppnevnes av Kongen i Statsråd for en periode som samsvarer med stortingsvalgene. KIM består av et Innvandrersforum og

et Kontaktutvalg. Innvandrerforumet består av representanter for innvandrerbefolkningen, som er foreslått av lokale innvandrerorganisasjoner fra hele landet. Innvandrerforumet fungerer som KIMs rådgivende organ og er de som avgir høringsuttalelser. I Kontaktutvalget sitter alle medlemmene av Innvandrerforumet, samt representantene for myndighe-

tene og de politiske partiene. Dette er forumet for dialog, kontakt og utveksling av informasjon. Det nåværende utvalget er for perioden 2006–2009.

MER INFORMASJON

www.kim.no

4.2 Idrett, friluftsliv, miljøengasjement og fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet i fritiden er av stor betydning for barn og ungdoms trivsel, helse og sosiale samvær. Nærmiljø med tilgang på grønne arealer og trygge områder for ulike typer aktiviteter er en forutsetning for lek og fysisk utfoldelse, sosialt samvær og god helse.

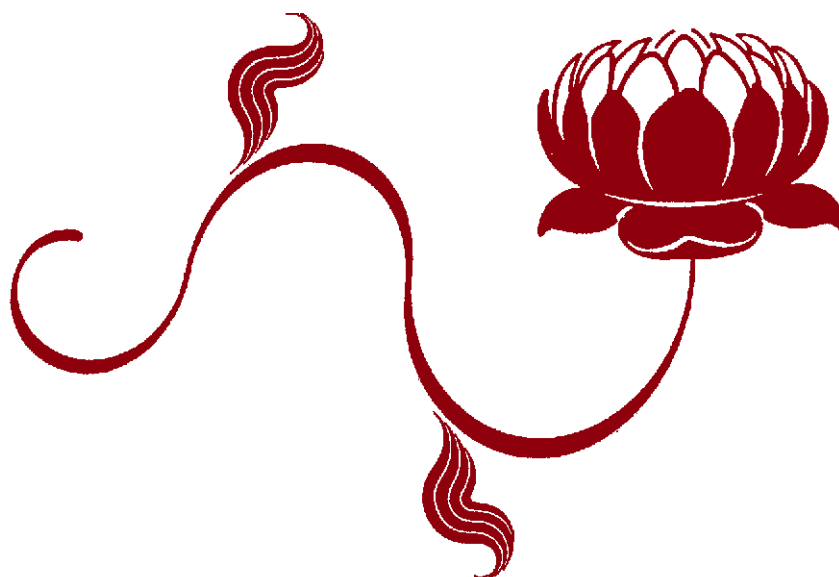
Barn og ungdom er den viktigste målgruppen i den statlige idrettspolitikken. Gjennom støtte til den frivillige medlemsbaserte idretten kan idrettsorganisasjonene opprettholde og utvikle et omfattende og godt aktivitetstilbud. Det er først og fremst gjennom tilskudd til ulike anleggstyper, både i nærmiljøet og i lokalmiljøet for øvrig, at det legges til rette for at flest mulig barn og ungdom kan være aktive gjennom egeninitiert aktivitet og i organisert idrett.

Barn og unge må få oppleve naturglede, få kunnskap om og respekt for naturen. Gjennom friluftsliv dannes et grunnlag for miljøvernengasjement, bedre helse og en bærekraftig utvikling.

Idrett og fysisk aktivitet

Kultur- og kirkedepartementets tilskudd til idrettsformål kommer i sin helhet fra overskuddet i Norsk Tipping AS. Spillemidlene til idrettsformål bevilges ikke over statsbudsjettet, men blir fordelt av Kongen i statsråd.

Spillemidlene til idrettsformål fordeles hovedsaklig til idrettsanlegg i kommunene og til Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité. I det følgende gis en gjennomgang av enkelte av postene på hovedfordelingen av spillemidler til idrettsformål.

Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler (i 1000 kroner):

Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
349 000	352 000	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved kongelig resolusjon medio desember 2007

FORMÅL

Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité (NIF) får hvert år statlig tilskudd fra spillemidlene. En del av spillemidlene til NIF går direkte til aktivitetstiltak for barn og ungdom. Det overordnede målet med denne delen av tilskuddet er å bidra til et godt tilbud for barn og ungdom innenfor den frivillige, medlemsbaserte idretten og bidra til gode rammebetingelser for de lokale idrettslagene.

OM ORDNINGEN

Det overordnede målet med det samlede tilskuddet til NIF er å bidra til å opprettholde og utvikle NIF som en frivillig, medlemsbasert organisasjon, å bidra til å opprettholde og utvikle et godt aktivitetstilbud gjennom den organiserte idretten, samt å bidra til å sikre NIF som en åpen og inkluderende organisasjon og til at idrettslagene framstår som arenaer for meningsdannelse og verdifulle rammer for sosialt fellesskap.

Tilskudd til lokale lag og foreninger

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler post 6 (i 1000 kroner):

Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
120 000	125 000	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Målet for tilskuddsordningen er å bidra til aktivitet og deltakelse i medlemsbaserte foreninger som driver med idrett og fysisk aktivitet for barn og ungdom (6–19 år). Det er lagenes primæraktiviteter som skal støttes, og det er et mål å understøtte den frivillige innsatsen i lagene.

OM ORDNINGEN

Idrettsrådene står for fordelingen av midlene i sin kommune. Summen det enkelte idrettsråd har til fordeling bestemmes av antallet innbyggere i kommunen i aldersgruppen 6–19 år. Midlene skal i sin helhet tilfalle lagene, og ikke nyttes til administrasjon av ordningen. Frivillige medlemsbaserte lokallag som har idrett som hovedaktivitet kan motta støtte gjennom tilskuddsordningen. Det

enkelt idrettsråd skal påse at midlene benyttes til aktivitet for barn og ungdom og at likestillingsaspektet og hensynet til funksjonshemmede ivaretas. Tilskudd fra ordningen skal ikke kunne danne grunnlag for fortjenestebaserte eierformer eller omdannes til fortjeneste for private eiere. Ut over dette skal fordelingen gjøres på bakgrunn av lokale behov og anbefalinger fra Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité.

Idrettsanlegg i kommunene

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler post 1 (i 1000 kroner):

Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
596 050	625 000	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Tilskudd til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg i kommunene skal bidra til en infrastruktur som gir befolkningen mulighet til å drive både egenorganisert aktivitet og aktivitet i regi av den frivillige, medlemsbaserte idretten.

OM ORDNINGEN

Kommuner, fylkeskommuner, idrettslag/organisasjonsledd i Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité og andre sammenslutninger kan søke om spillemidler til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg som er åpne for allmenn idrettslig aktivitet. Det er et grunnleggende prinsipp at spillemidler ikke skal omdannes til fortjeneste for private fortjenestebaserte aktører. Anlegg for barn og ungdom, samt anlegg med stort brukspotensial, vil bli prioritert. For å bli tildelt spillemidler, må anleggene inngå i en kommunal plan. Det er fylkeskommunene som står for detaljfordelingen av tilskudd til idrettsanlegg i kommunene. Tilskudd til nærmiljøanlegg inngår i denne tilskuddsordningen. Se nærmere omtale nedenfor.

MER INFORMASJON

- www.kkd.dep.no
- Om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet – 2007», V-0732

Nærmiljøanlegg

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler post 6 (i 1000 kroner):

Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
105 000	85 000	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Nærmiljøanlegg er enkle anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder.

OM ORDNINGEN

Nærmiljøanlegg skal være allment tilgjengelige og beregnet på egenorganisert fysisk aktivitet, primært for barn og ungdom, men også lokalbefolkningen for øvrig. Nærmiljøanlegg skal ikke dekke behovet for anlegg til organisert idrettslig aktivitet eller ordinære konkurranser i idrett. Det kan søkes om spillemidler til nærmiljøanlegg i tilknytning til skolens uterom.

Innenfor rammen av de totalt 85 millioner kronene som ble avsatt til nærmiljøanlegg ved hovedfordelingen av spillemidler til idrettsformål i 2007, ble det avsatt 15 millioner kroner til forenklet ordning knyttet til mindre kostnadskrevende nærmiljøanlegg.

MER INFORMASJON

«Om tilskudd av spillemidlene til anlegg for idrett og fysisk aktivitet-2007», V-0732

Anleggspolitisk program

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler post 1 (i 1000 kroner):		
Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
59 800	60 000	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Kultur- og kirkedepartementets anleggspolitiske program skal forbedre rammebetingelsene for barn og ungdom som driver idrett og fysisk aktivitet ved å stimulere til mer og bedre anleggsutbygging i befolkningstette områder.

OM ORDNINGEN

Det anleggspolitiske programmet for perioden 2003–2007 har gjennomført tiltak delt inn i fire ulike grupper; 1) tilskudd til utstyr, 2) tilskudd til moderne anlegg, 3) tilskudd til kostnadskrevende anlegg og 4) tilskudd til pressområder der det er en underdekning av idrettsanlegg.

Programmet har gitt mulighet til målrettet innsats på prioriterte områder, både mht. dekningsgrad og geografisk og demografisk spredning. Departementet vurderer hvordan programmet skal videreføres.

MER INFORMASJON

www.kkd.dep.no

Tilskudd til inkludering i idrettslag

Kultur- og kirkedepartementet spillemidler post 4 (i 1000 kroner):		
Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
11 500	8 500	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Det overordnede målet med tilskuddsordningen er å inkludere nye grupper inn i lagenes ordinære aktivitets-tilbud, gjennom å motvirke økonomiske og kulturelle barrierer som kan være til hinder for å delta i organisert idrettsaktivitet. Tilskuddet skal benyttes til tiltak rettet mot barn (6–12 år) og ungdom (13–19 år) med innvandrerbakgrunn – med særlig vekt på jenter, og barn og ungdom fra familier med lav betalingsevne.

OM ORDNINGEN

Midlene som avsettes til dette formålet fordeles gjennom Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité. Tilskudd skal gå til prosjekter og tiltak i regi av idrettslag i utsatte bydeler i de største byene, herunder utsatte områder i randkommuner til Oslo hvor en relativt stor andel av befolkningen har innvandrerbakgrunn. Det er et krav at tiltakene skal innebære fysisk aktivitet for deltakerne.

Fysisk aktivitet i grunnopplæringen

Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

Mål for grunnopplæringen (trinn 1–13) er å sikre at det fysiske og psykososiale arbeids- og læringsmiljøet fremmer helse, trivsel og læring, jf. Læringsplakaten som inngår i læreplanverket.

KOMPETANSEUTVIKLING

Det er utviklet et etterutdanningsopplegg for daglig fysisk aktivitet utenom kroppøvingstimen. Friluftsliv er en del av dette opplegget, og det vil bli publisert på nettstedet til Norges idrettshøgskole, på Utdanningsdirektoratets nettsted og på skolenettet. 22 ulike høyskoler/universitet tilbyr skoler veiledning i tilrettelegging av daglig fysisk aktivitet.

NETTVERK FOR FYSISK AKTIVITET

I regi av *Strategi for kompetanseutvikling* (2005–2008) er det etablert et nettverk for fysisk aktivitet for å utvikle kompetanse på området. Det er et ønske at alle elever skal få fysisk aktivitet de dagene de ikke har kroppøving.

PROSJEKT «FYSISK AKTIVITET OG MÅLTIDER I SKOLEN»

Dette er et prosjekt som er gjennomført over en 3-årsperiode. På grunnlag av erfaringene i prosjektet er det utpekt modellskoler som kan vise gode eksempler på gjennomføring av fysisk aktivitet inkludert friluftsliv. Disse eksemplene vil bli spredd til alle skoler i landet, og det finnes en slik modellskole i hvert fylke.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

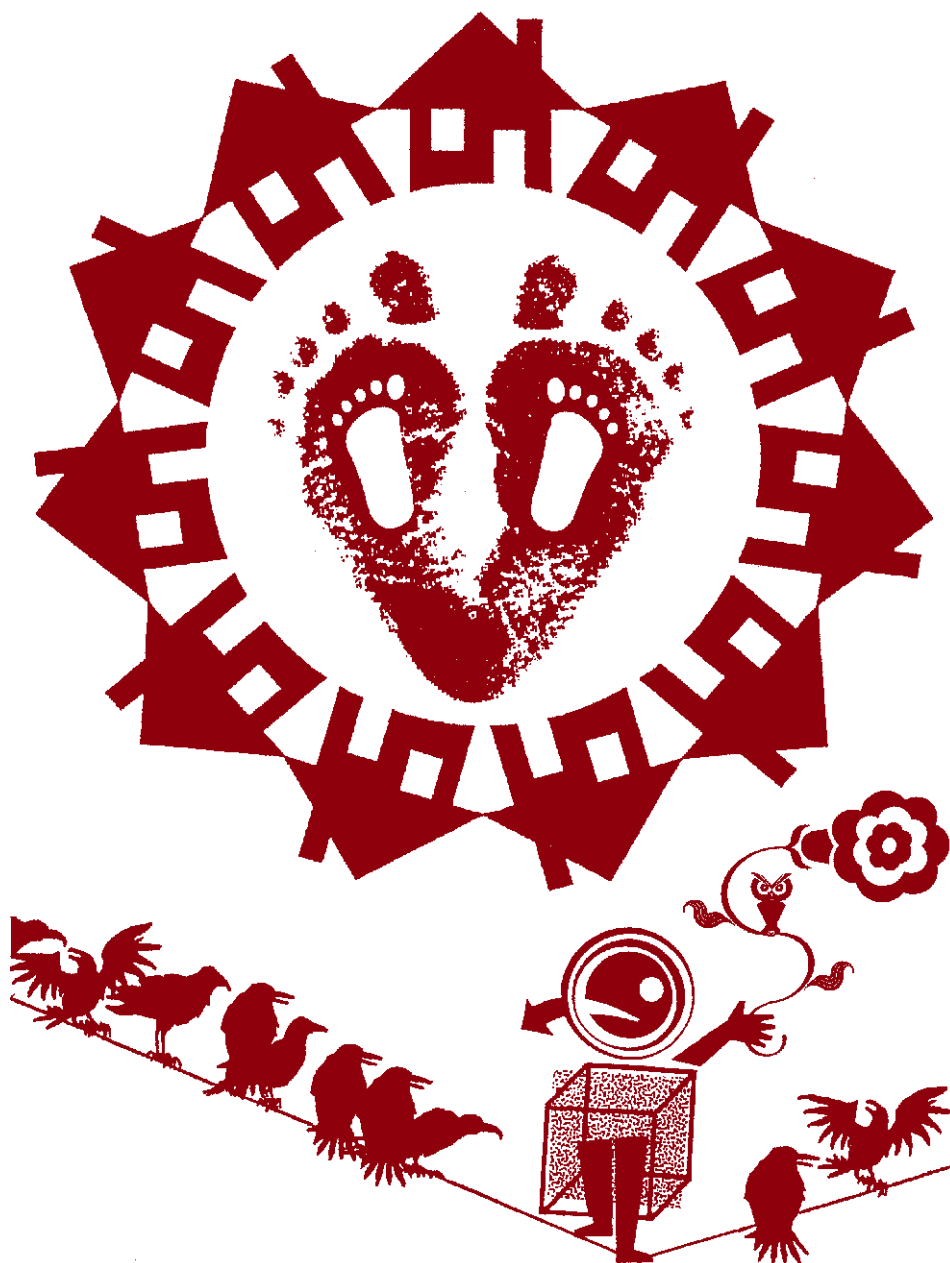
Friluftsliv er et område innenfor strategi for utdanning for bærekraftig utvikling. I planen er dette slik formulert: Friluftslivsmeldingen, St. meld. nr. 39 (2000–2001) Friluftsliv, sier at naturomplevelser og friluftsliv gir grunnlag for den enkeltes bidrag til en bærekraftig. Friluftsliv

må stå sentralt i opplæringen, blant annet fordi barns opplevelser og erfaringer i naturen gir inspirasjon og kunnskaper til å ta medansvar for en bærekraftig utvikling. Allemannsretten til tilgang til natur er viktig. Et tiltak innenfor planen for utdanning for bærekraftig utvikling er et nettbasert interaktivt nettsted som inneholder en rekke veiledninger for opplæring.

MER INFORMASJON

www.miljolare.no/friluftsliv

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet

Friluftsliv og miljøengasjement

Friluftsliv

Miljøverndepartementet

kap. 1427, post 74 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
15 509	14 520	14 520

Forvaltes av Direktoratet for naturforvaltning. Post 74 Tilskudd til friluftslivstiltak, kan overføres.

FORMÅL

Målet med tilskuddsordningen er å medvirke til stimuleringsstiltak og holdningsskapende arbeid for friluftsliv, herunder tiltak som styrker allmennheten sine interesser. Målgruppe for ordningen er lokale lag og organisasjoner, Friluftslivets Fellesorganisasjon (FRIFO), interkommunale friluftstråd og andre landsdekkende organisasjoner med friluftsliv som arbeidsområde. Posten skal også dekke driften av de regionale nettverkene «Forum for natur og friluftsliv» (FNF).

OM ORDNINGEN

Ordningen skal gi barn og unge, særlig inaktive, funksjonshemmede og barn av annen etnisk opprinnelse positive naturopplevelser og gode miljø- og helsevaner. Midlene skal fremme glede og mestring gjennom tilbud om fysisk aktivitet i natur.

Friluftstiltak for barn og ungdom

Kultur- og kirkedepartementet

spillemidler post 4 (i 1000 kroner):

Avsetning 2006:	Avsetning 2007:	Avsetning 2008:
5 200	5 400	*

* Avsetningen for 2008 vil fastsettes ved hovedfordelingen av spillemidlene medio april 2008.

FORMÅL

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til fysisk aktivitet i form av friluftsliv for barn og ungdom (6–19 år).

OM ORDNINGEN/HANDLINGSPLANEN EL

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) og Friluftsrådernes Landsforbund (FL) mottar midler fra spillemidlene til Friluftstiltak for barn og ungdom. Aktivitetsstøtten skal brukes til iverksetting og gjennomføring av tiltak og prosjekter som har til hensikt å øke omfanget av friluftslivsaktiviteter blant barn og ungdom. Prosjektene skal gi grunnlag for at barn og ungdom

blir stimulert og motivert til fysisk aktivitet gjennom friluftslivsaktiviteter.

MER INFORMASJON

www.kkd.dep.no

Miljøvernorganisasjoner

Miljøverndepartementet

kap. 1400, post 70 (i 1000 kr):

Regnskap 2006	Budsjett 2007	Budsjett 2008:
32 005	33 216	38 544

FORMÅL

Tilskuddsordningen har som mål å bidra til å opprettholde en bredde av demokratisk oppbygde, landsomfattende miljøvernorganisasjoner for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkningen i miljøvernspørsmål lokalt og sentralt, basert på faglig innsikt.

OM ORDNINGEN

Flere av organisasjonene som får støtte over dette kapitlet arbeider for å stimulere barn og unge til et aktivt miljøvernengasjement. Friluftslivets fellesorganisasjon har fire barne- og ungdomsorganisasjoner som medlemmer. Miljøagentene og Natur og Ungdom er de eneste barne- og ungdomsorganisasjonene med miljøvern som hovedformål.

Fastsetting av størrelsen på driftstilskuddene bygger blant annet på en vurdering av organisasjonenes aktivitetsnivå sentralt og lokalt, deres økonomi og alternative finansieringsmuligheter, og ikke på medlemstall alene. Det gis ikke driftsstøtte til private stiftelser over denne posten.

4H Norge

Landbruks- og matdepartementet

kap 1138, post 70 (i 1000 kr)

Støtte 2006:	Støtte 2007:	Forslag 2008:
5 850	6 500	6 800

Gjennom Landbruks- og matdepartementets bevilgning til Norsk 4H i 2008 gis det føringer om at organisasjonen skal videreføre intensjoner og aktivitetsområder knyttet til arbeidet med det formål å drive opplæring innen naturbruk, jord- og skogbruk, skape bedre forståelse, interesse for og holdninger blant barn og voksne til naturressurser og primærnæringen, og være en samarbeidspartner for landbruksforvaltningen i fylkene og kommunene.

Videre skal 4H Norge drive opplæring i entreprenørskap og etablering av 4H-ungdomsbedrifter, medvirke til å skape livskraftige bygder og bevisstgjøre jenter i forhold til en mulig fremtid knyttet til bygda og primærnæringene.

4H Norge skal motivere for utdanning og yrke knyttet til naturbruk og ressursgrunnlaget lokalt og skolere medlemmene i organisasjonsarbeid og demokratiske prosesser.

MER INFORMASJON

www.4h.no

Miljølæreprosjektet «Lære med skogen»

Landbruks- og matdepartementet

FORMÅL

Lære med skogen er et undervisningsprogram som henvender seg til undervisningsinstitusjoner fra barnehage til høgschooler, med vekt på grunnskolene over hele landet. Programmet skal skape forståelse og interesse for skognaturen og dens mangfold. Videre skal Lære med skogen bidra til friluftsliv, rekreasjon og naturopplevelse – og formidle kunnskap om skognæringenes bruk av fornybare ressurser.

OM ORDNINGEN

Lære med skogen henvender seg til elever, studenter og lærere ved undervisningsinstitusjoner fra barnehager til høgschooler og universiteter, med vekt på grunnskolene over hele landet. Lære med skogen drives av Skogbrukets Kursinstitutt. Læremidlene finnes også som nettbaserte tilbud.

MER INFORMASJON

www.skoleskogen.no

Det norske Skogselskap og Statskog – aktiviteter rettet mot barn og unge

Landbruks- og matdepartementet

Landbruks- og matdepartementet gir organisasjonsstøtte til Det norske Skogselskap som bidrar til informasjonsaktivitet rettet mot barn og unge når det gjelder bærekraftig forvaltning av skogen, skogens mangesidige betydning og skog som grunnlag for verdiskaping.

Departementet gir også støtte til forvaltningsdrift av Statskog, med føringer om at selskapet skal utvikle tiltak rettet mot barn og unge. Statskog gjennomfører derfor hvert år aktiviteter for å stimulere til et aktivt friluftsliv hos denne målgruppen.

MER INFORMASJON

www.statskog.no

www.skogselskapet.no

Nettverk for miljølære

Kunnskapsdepartementet

Ungdom er en viktig ressurs i miljøvernarbeidet, og skolen spiller en viktig rolle i arbeidet med lokal Agenda 21. Kunnskapsdepartementet og Miljøverndepartementet m. fl. har opprettet Nettverk for miljølære – et møtested for skoler, forvaltning, forskning og andre samfunnsinteresser. Ansvar for oppfølging av Nettverk for miljølære er lagt til Utdanningsdirektoratet.

Gjennom å bruke Nettverk for miljølære aktivt, kan skolen hjelpe kommunen med å ta vare på miljøet, blant annet ved å overvåke vannkvaliteten, kartlegge og sikre trivelige snarveier, rydde rekreasjonsområder, overvåke energibruken og inneklimate i skolen, praktisere energisparing m.m.

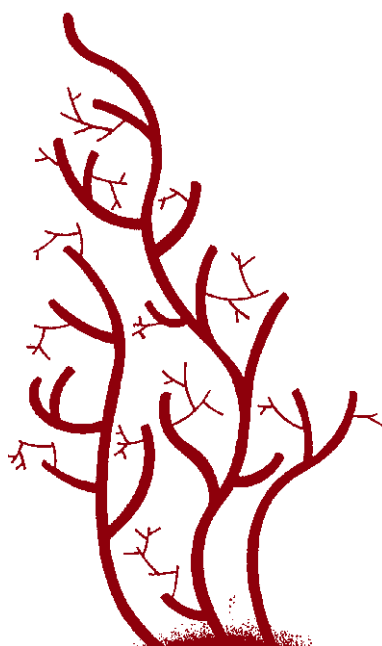
2005–2014 er FNs tiår for opplæring for bærekraftig utvikling. Nettverk for miljølære vil bli videreutviklet og være et tilbud til skolene i forbindelse med FN-tiåret. Det utvikles en engelsk utgave av nettstedet www.sustain.no

MER INFORMASJON

www.miljolare.no

www.unesco.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet, Miljøverndepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

Nærmiljø og inkludering

5

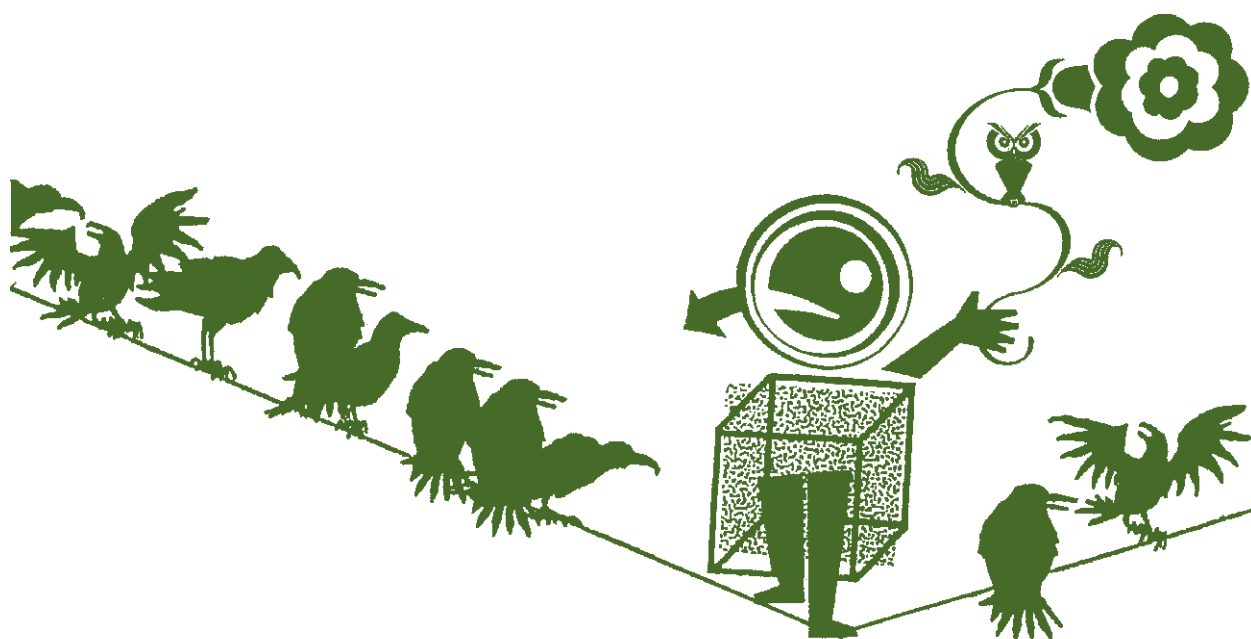
Trygge og inkluderende nærmiljø er viktig for å sikre barn og ungdom en god oppvekst. Lokalmiljøet gir viktige rammer for samvær og aktiviteter, og for tilhørighet i et større fellesskap. Regjeringen ser det som viktig å stimulere til trygge og inkluderende lokalmiljø gjennom et samspill mellom offentlige myndigheter, frivillige krefter, foreldre og barn og ungdom selv. Tilgang til åpne og inkluderende møteplasser for samvær, utfoldelse og aktivitet står sentralt.

Det er viktig å arbeide for et nærmiljø der det finnes gode rusfrie alternativer, et lokalsamfunn uten rasisme, diskriminering og mobbing, og et samfunn som oppleves trygt å ferdes i og som inkluderer alle barn og ungdom.

Regjeringen viderefører Manifest mot mobbing. Manifestet forplikter partene til å arbeide

for at alle barn og unge skal ha et godt fysisk og psykososialt miljø i barnehagen, på skolen, i skolefritidsordningen og andre organiserte aktiviteter. Opptrappingsplan for rusfeltet ble ferdigstilt i 2007. Planen prioriterer tiltak rettet mot barn og unge. En ny nasjonal handlingsplan mot rasisme og diskriminering er tenkt lagt fram ved årsskiftet 2008/09. Arbeidet mot mobbing videreføres gjennom Manifest mot mobbing for perioden 2006–2008.

Regjeringen er opptatt av å bedre oppvekst- og levekårene for barn og unge i større byer. Storbyene står overfor andre og større utfordringer blant annet når det gjelder rus, gjengdannelser, vold og annen kriminalitet enn andre deler av landet. Det rettes en særlig innsats inn mot utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljø.

5.1 Et sosialt og inkluderende oppvekstmiljø

Regjeringen ser det som viktig å styrke og videreutvikle de lokale oppvekstmiljøene gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige og frivillige krefter. En samlet innsats mot vold, mobbing, rus og rasisme er en forutsetning i dette arbeidet.

Storbyene har særskilte utfordringer knyttet til integrering og inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn. En større andel av barn og unge berøres av fattigdomsproblemer i de største byene. Gjennom tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn ønsker regjeringen å bidra til at kommunene kan sette i gang tiltak og aktiviteter overfor utsatte ungdommer og ungdomsgrupper.

Skolen er en viktig arena i arbeidet med å sikre et godt oppvekstmiljø. I skolen skal barn og unge få oppleve trygghet, trivsel gjennom et godt læringsmiljø. Elevene selv bør involveres i arbeidet med å skape et godt miljø.

Satsinger rettet mot barn og ungdom i større byer

Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 857, post 73 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008
40 408	51 436	48 336

FORMÅL

Tilskuddsordningen er et virkemiddel for å bedre oppvekst- og levekår i de 23 bykommunene; Oslo Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Tromsø, Drammen, Skien, Fredrikstad, Sandnes, Sarpsborg, Bodø, Sandefjord, Larvik, Ålesund, Arendal, Porsgrunn, Haugesund, Tønsberg, Halden, Moss, Hamar og Gjøvik.

Målgruppen er barn og unge, og særlig ungdom i alderen 12–25 år med særskilte behov, og utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljø. Ordningen har en særlig innsats rettet mot tiltak som tar sikte på å nå barn, unge og familier berørt av fattigdom. Barn og unge med innvandrerbakgrunn står overfor spesielle utfordringer, og arbeid som fremmer integrering er høyt prioritert. Tiltakene og prosjektene bør inngå i en helhetlig og samordnet barne- og ungdomspolitik og bykommunens planarbeid.

DET LEGGES VEKT PÅ:

- å forebygge uønsket sosial atferd, blant annet vold, mobbing, kriminalitet, rus og rasisme, å motvirke fordommer, diskriminering, homofobi og å fremme gjensidig aksept
- deltakelse for ungdomsgrupper som i liten grad benytter seg av de eksisterende kultur- og fritidstilbud
- kvalifisering, inkludering og etablering av alternative mestringsarenaer
- arbeid og innsats som tar sikte på å nå barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer
- likeverd og like muligheter for jenter og gutter

- deltakelse og likeverdige muligheter for barn og unge med nedsatt funksjonsevne

OM TILSKUDDSORDNINGEN

Tilskuddsordningen består av 4 deler:

1. Spesialsatsing – ungdomstiltak i de fire største byene; Oslo (inkludert syv prioriterte bydeler), Bergen, Trondheim og Stavanger
2. Tilskudd til ungdomstiltak i 19 bykommuner
3. Tilskudd til tiltak mot fattigdom blant barn, unge og familier (omfatter 23 bykommuner)
4. Tilskudd til strakstiltak (omfatter 23 bykommuner)

I overkant av en tredjedel av bevilgningen blir nyttet til ungdomstiltak. De fire største byene; Oslo (inkludert syv prioriterte bydeler), Bergen, Trondheim og Stavanger tildeles en ramme (pkt.1), mens de øvrige 19 byene tildeles midler etter søknad (pkt.2). 31,5 mill. kroner er øremerket tiltak rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer (pkt. 3). Det kan søkes om tilskudd til ferie- og fritidsaktiviteter for barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer, til tiltak som bidrar til arbeidsmarkedstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning og til samordnende tiltak som motvirker marginalisering av barn og unge som berøres av fattigdomsproblemer. Det er og avsatt et mindre beløp til strakstiltak for å løse oppgaver og problemer av akutt karakter i ungdomsmiljøene (pkt 4). Departementet kan og ta initiativ til å støtte enkelte prioriterte områder.

Offentlige og private instanser, bydeler, frivillige organisasjoner og ungdomsgrupper kan søke om tilskudd. Det er faste søknadsfrister og søknader sendes via bykommunen/bydelen. Mer informasjon fins i departementets årlige rundskriv som er tilgjengelig på regjeringen.no

MER INFORMASJON

Rundskriv, Q-10/2007

Et godt skolemiljø

Rett til et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø

Kunnskapsdepartementet

Opplæringslovens kapittel 9a omhandler det fysiske og psykososiale skolemiljøet og blir ofte omtalt som elevenes arbeidsmiljølov. Bestemmelsene om det fysiske miljøet slår fast: «Skolane skal planleggjast, byggjast, tilretteleggjast og drivast slik at det blir teke omsyn til

tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane. Dersom ein elev eller forelder, eller eit av råda eller utvala ved skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å rette på fysiske miljøtilhøve, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova.»

Om det psykososiale miljøet heter det: «Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psyko-

sosialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør. Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.» I følge disse bestemmelsene skal skolen snarest mulig varsle elevene og de foresatte «dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane.»

Utdanningsdirektoratet utarbeidet i 2006 et kartleggingsverktøy som skoleeier, rektor og brukerorganene kan benytte til å kvalitetssikre skolemiljøet ved den enkelte skole.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom
www.lovdatab.no

Rett til medvirkning i skolemiljøarbeidet

Kunnskapsdepartementet

Gjennom bestemmelsene i opplæringslovens kapittel 9a har elevene og foreldrene mulighet til å påvirke skolemiljøet. Loven sier at skolen har en plikt til å holde elevrådet, foreldrerådet og andre organer der elevene og foreldrene er representert, løpende underrettet om alle forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet. Elevene og foreldrene skal være med å utforme og delta i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet ved skolen.

Elevenes og foreldrenes rett til medvirkning er ytterligere styrket gjennom tilføyelser i 2005 til opplæringsloven i form av § 11-1a og § 11-5a. De nye bestemmelsene pålegger alle grunn- og videregående skoler å opprette skolemiljøutvalg. Lovteksten sier at «skolemiljøutvalet skal medverke til at skolen, dei tilsette, elevane og foreldra tek aktivt del i arbeidet for å skape eit godt skolemiljø. Skolemiljøutvalet har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skolemiljøet, jf. kapittel 9a». I grunn-skolene skal elever og foreldre utgjøre flertallet i utvalget, mens elevene skal utgjøre flertallet ved videregående skoler.

Utdanningsdirektoratet utarbeidet i 2007 en veileder for arbeid i skolemiljøutvalg. I veilederen legges det vekt på skolemiljøutvalgets bidrag til fremme trygghet, trivsel og helse ved skolene.

MER INFORMASJON

www.kd.dep.no
www.skolenettet.no/lom
www.lovdatab.no

Forebyggende og helsefremmende innsatser i skolen

Kunnskapsdepartementet

Forebyggende og helsefremmende arbeid i skolen må så langt mulig bli basert på dokumentert kunnskap om hva som virker og hva som ikke virker. I 2006 utarbeidet flere forskergrupper på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet rapporten «Forebyggende innsatser i skolen». Rapporten kan betraktes som en kunnskapsstatus for skolens forebyggingsarbeid og inneholder informasjon om hvilke forebyggingsprogram og undervisningsopplegg som har dokumentert virkning og derfor kan anbefales til bruk i skolen. Rapporten er publisert på Skolenettet.no og har følgende hovedtemaer:

- Vurdering av program for forebygging av problematferd og utvikling av sosial kompetanse
- Kunnskapsplattform for det forebyggende og helsefremmende arbeidet i skolen, med særlig vekt på rus og tobakk
- Vurdering av forebyggende rusprogrammer i skolen
- Læreren som leder
- Prinsipper og strategier for implementering

Barn og unge lever sine liv på mange arenaer. Seks departement utarbeidet høsten 2007 rundskrivet Forebyggende innsats for barn og unge (Rundskriv Q-16/2007) som henvender seg til kommunene med en oppfordring om å samordne sine forebyggende og helsefremmende innsatser på system- og individnivå på tvers av tjenestesektorene.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom
www.bld.dep.no
www.forebygging.no

Elevundersøkelsen og Lærlingundersøkelsen

Kunnskapsdepartementet

Elevundersøkelsen og Lærlingundersøkelsen er nettbaserte spørreundersøkelser der elever på 5.-7.-trinn og ungdomstrinnet, og elever og lærlinger i videregående opplæring kan gi sin vurdering av opplæringen og lærings- og arbeidsmiljøet. Hensikten er at elever og lærlinger skal kunne påvirke og si sin mening om forhold som er viktige for å lære og for å trives. Deler av Elevundersøkelsen er obligatorisk for skolene å gjennomføre på 7.-, 10.- og 11.-trinn. Det er ikke obligatorisk for fylkeskommuner å gjennomføre Lærlingundersøkelsen.

Ved hjelp av Elev- og Lærlingundersøkelsen skal skolene og fylkeskommunene kunne kartlegge eventuelle forhold i opplæringen som ikke fungerer etter hensikten. En

kontinuerlig kunnskap om og overvåkning av elevenes og lærlingenes læringsmiljø er viktig for å kunne sette inn tiltak der læringsmiljøet ikke er godt.

MER INFORMASJON

www.udir.no/undersokelser

Strategi for læringsmiljøet i grunnsopplæringen (2005–2008)

Kunnskapsdepartementet

Strategi for læringsmiljøet i grunnsopplæringen (2005–2008) er et virkemiddel for å realisere målene i læreplaner, opplæringsloven og forskrifter. Strategien har til hensikt å være til hjelp for skoleeier og den enkelte skole når de skal sette seg mål, lage planer og sette i verk tiltak for å utvikle gode læringsmiljøer. Den er delt inn i følgende tiltaksområder:

- sikre et fysisk og psykososialt arbeids- og læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring
- styrke elevenes og lærlingenes mulighet til å utvikle seg mot verdibeviste, samfunnsengasjerte og læringsorienterte individer
- styrke kompetansen i skole, lærebedrift og lærerutdanning for å oppnå et inkluderende og helsefremmende læringsmiljø for alle
- bidra til at kvalitetsvurderingen av læringsmiljøet styrkes
- spre forskningsbasert kunnskap om ulike forhold ved læringsmiljøet
- styrke internasjonalt samarbeid

Strategiplanens tiltaksplan revideres årlig. Det er etablert egne nettsider for lærings- og oppvekstmiljø på Skolenettet.

MER INFORMASJON

skolenettet.no/lom

Samarbeidspartner: Utdanningsdirektoratet

Innsats mot mobbing

Manifest mot mobbing 2006–2008

Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

Manifest mot mobbing (2006–2008) forplikter partene (regjeringen, KS, Foreldreutvalget for grunnskolen og Utdanningsforbundet) til å arbeide for at alle barn og unge skal ha et godt fysisk og psykososialt miljø i barnehagen, på skolen, i skolefritidsordningen og i andre organiserte aktiviteter. Manifest mot mobbing legger særlig vekt på at:

- tydelig ledelse er en forutsetning for å forebygge og håndtere mobbing
- lokal forankring og handling er avgjørende for at arbeidet skal lykkes
- foreldrene inkluderes i arbeidet med å skape et godt miljø i barnehage, skole og SFO
- god administrasjon og forvaltning på alle nivåer bidrar til å sikre barns rettigheter
- effekten av arbeidet for et godt miljø forsterkes ved at tiltakene våre er koordinerte og langsiktige

Partene har sammen, og hver for seg, igangsatt en rekke tiltak.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom

www.foreldrenettet.no

www.utdanningsforbundet.no/utdanningspolitikk/mobbing

www.ks.no

Samarbeidspartner: Utdanningsdirektoratet

Tiltak mot mobbing i barnehagen

Kunnskapsdepartementet

Rammeplanen for barnehagen stadfester at barnehagen har en samfunnsoppgave i tidlig forebygging av diskriminering og mobbing. Manifest mot mobbing (2006–2008) understreker at det er viktig å arbeide for et godt omsorgs- og læringsmiljø. Det legges særlig vekt på innføring av rammeplan for barnehagen og barns rett til medvirkning.

MER INFORMASJON

www.utdanningsdirektoratet.no

www.skolenettet.no/lom

Tiltak mot mobbing i skolen

Kunnskapsdepartementet

Alle landets skoler mottar invitasjon til å ta i bruk program for å forebygge og bekjempe mobbing, i form av Olweus- og Zero-programmene. Arbeidet mot mobbing kan også settes inn i en bredere tilnærming, der skolen arbeider med utvikling av hele skolemiljøet. Derfor er det nå satt i gang en nasjonal implementering av LP-modellen (Læringsmiljø og pedagogisk analyse) og PALS (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling). Det er utgitt en informasjonsbrosjyre om elevene og foreldrenes rettigheter etter opplæringslovens § 9a om elevenes arbeidsmiljø og §§ 11-1a og 11-5a om skolemiljøutvalg. Elevundersøkelsen gir informasjon til skolene og skoleeierne om elevenes opplevelse av læringsmiljøet, blant annet forekomst av mobbing.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet

Tiltak mot mobbing i fritidsmiljøene

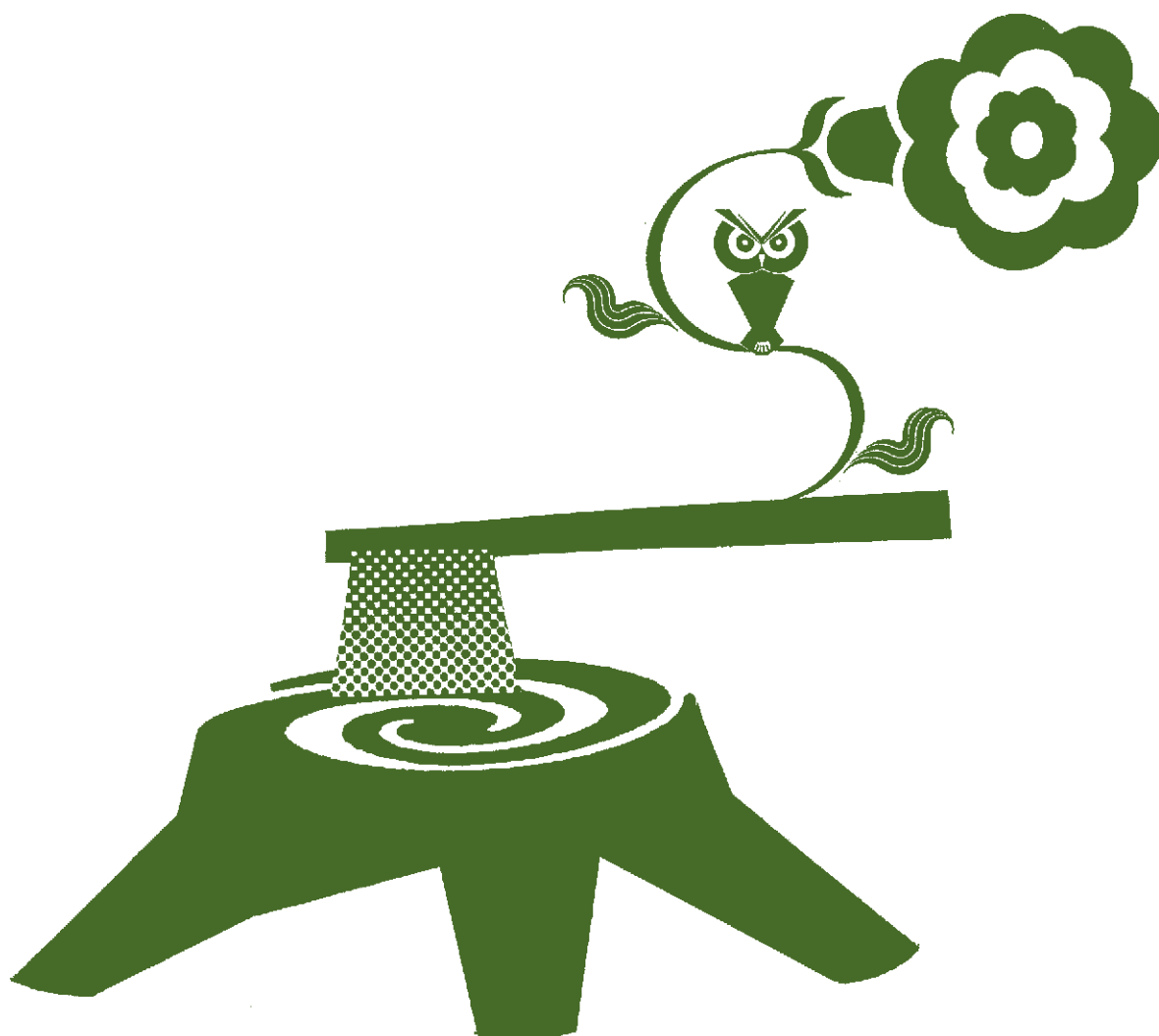
Barne- og likestillingsdepartementet

I Norge har vi gode data på omfanget av mobbing i skolen, og det er grunn til å tro at mobbing også forekommer i organiserte fritidsmiljø. En konsekvens av dette kan være at en del barn og unge har negative opplevelser på disse arenaene og vegrer seg for å delta.

Barne- og likestillingsdepartementet ønsker å sette fokus på innsats mot mobbing i fritidsmiljøene. Det vil bli lagt vekt på arbeid og innsats i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fritidsklubber. Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet en håndbok om mobbing og ekskludering i fritidsmiljøene. Håndboken inneholder informasjon om hvordan man kan identifisere, forhindre og stoppe mobbing og ekskludering. Målgruppen er ledere – både tillitsvalgte og ansatte – i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, fritidsklubber og andre organiserte fritidsmiljø.

MER INFORMASJON

www.bld.dep.no

5.2 Innsats mot rusmiddelproblemer

Innsatsen mot rusmiddelproblemer må skje på mange arenaer og på flere nivå. Den handler både om å gi god behandling og oppfølging til personer med rusmiddelproblemer og å forebygge at rusmiddelproblemer oppstår, blant annet ved å drive informasjonsarbeid, lokale forebyggingstiltak og å gi tilskudd til frivillig rusmiddelforebyggende arbeid. Den nye Opptrappingsplanen for rusfeltet reflekterer dette mangfoldet.

Opptappingsplan for rusfeltet

Helse- og omsorgsdepartementet ferdigstilte høsten 2007 en Opptappingsplan for rusfeltet. I St.prp. nr.1 (2007–2008) for Helse- og omsorgsdepartementet er satsingsområdene for rusfeltet beskrevet. Planen omfatter hele rusfeltet og omhandler tiltak blant annet innen forebygging, behandling og oppfølging, samt forskning og kvalitetsheving. Det overordnede målet for planen er å redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk for enkeltpersoner og for samfunnet. Barn og unge og tidlig intervensjon står sentralt i planen.

Informasjonstiltak

Helse- og omsorgsdepartementet

FORMÅL

Generelt er formålet å øke kunnskapen om konsekvenser av rusmiddelbruk, for derigjennom å redusere skader og ulykker forbundet med alkohol. I 2008 satses det blant annet på å styrke kompetansen om lokal rusforebygging og få flere kommuner til å utarbeide helhetlige rusmiddelpolitiske planer.

NÆRMERE OM INFORMASJONSTILTAK

Alkoholforbruket øker og ungdom mangler kunnskap om alkoholbrukens skadevirkninger. Undersøkelser viser at ungdom undervurderer skadene som alkohol påfører samfunnet. Media fremstiller narkotika som farlig mens alkoholens skadevirkninger ofte bagatelliseres. Dette skaper et betydelig kunnskapsbehov som må adresseres. For å øke bevisstheten om alkoholens skadevirkninger, og hvilke politiske virkemidler som fungerer best så har Sosial- og helsedirektoratet gjennomført kampanjer de siste tre årene. Ungdom og deres foreldre er viktige målgrupper for disse kampanjene og skal derfor involveres mer i utføringen av slike kampanjer fremover.

MER INFORMASJON

www.shdir.no

Samarbeidspartnere: Sosial- og helsedirektoratet, SIRUS og andre kunnskapsmiljø

Forebygging av rusrelatert kriminalitet blant unge

Justis- og politidepartementet

Det skal legges vekt på forebyggende arbeid for å hindre at unge glir inn i narkotikamisbruk og annet rusrelatert misbruk. Tverrsektorielt samarbeid mot rusmiddel-misbruk skal, sammen med andre statlige etater, kommunale instanser og frivillige organisasjoner, følges opp med forebyggende tiltak for å hindre tidlig debut med rusmidler og nyrekruttering til miljøer som kjenne-tegnes av misbruk av illegale rusmidler. Politiet kan i større grad ta i bruk utarbeidete opplegg og planer til bruk for det forebyggende arbeidet i skolen, overfor foreldre og i samarbeid med frivillige organisasjoner, blant annet kurset «Tegn og symptomer» eller kurset «Bry deg» som i vesentlig grad er rettet inn mot både elever og foreldre. Kurset legger vekt på foreldres engasjement og arbeid overfor elevene med særlig sikte på å lære elever til å si nei til bruk av narkotika. Politiet skal med grunnlag i problemorientert politiarbeid hindre at det utvikler seg åpne salgs- og distribusjonsmiljøer av narkotiske stoffer. Politidirektoratets handlingsplan for bekjempelse av narkotikakriminalitet skal videreføres i overensstemmelse med St.prp. nr. 1 (2007–2008).

MER INFORMASJON

www.jd.dep.no

Rusmiddelforebyggende arbeid i opplæringen

Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

- å engasjere elever og foresatte i en bevisstgjøring rundt bruk av rusmidler
- å medvirke til redusert bruk av alkohol blant de unge og heve eventuell debutalder
- å forebygge enhver bruk av narkotiske stoffer og stanse nyrekruttering
- å fange opp elever med spesifikke rusmiddelproblemer for å tilby hjelp

OM ARBEIDET

Det rusmiddelforebyggende arbeidet er et satsingsområde for regjeringen. Opplæring om og forebygging av bruk og misbruk av alkohol, narkotika og dopingmidler inngår i det generelle forebyggende arbeidet rettet mot alle elever i grunnskolen og videregående opplæring. En styrket innsats rettet mot barn og unge når det gjelder å motvirke bruk av rusmidler, sees i sammenheng med det forebyggende arbeidet i skolen for å motvirke uønsket atferd blant elevene. Det er utarbeidet informasjons- og idémateriell der elevmedvirkning er vektlagt.

Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet la høsten 2006 fram rapporten «Forebyggende innsatser i

skolen – Rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier». I rapporten har forskere blant annet vurdert ulike programmer og opplæringspakker rettet mot rusforebyggende arbeid i skolen. Rapporten gir grunnlag for at programmer med lav sannsynlighet for resultater kan endres og videreutvikles. Rapporten kan danne en viktig plattform for det videre holdningsskapende arbeidet i skolen på alle

nivåer. Fra direktoratenes side blir rapporten fulgt opp i sammenheng med øvrig arbeid for å sikre utvikling av gode forebyggende tiltak.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom
www.shdir.no

Samarbeidspartnere: Helse- og omsorgsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Sosial og helsedirektoratet

Lokalt rusforebyggende arbeid

Helse- og omsorgsdepartementet

Sosial- og helsedirektoratet tildeles midler knyttet til forebygging av rusmiddelproblemer og store deler av midlene vil benyttes til innsatser for barn og unge. I statsbudsjettet for 2008 er Sosial- og helsedirektoratet styrket med 7 mill. kroner til blant annet veiledning og samordning av lokale forebyggingstiltak, utarbeidelse av helhetlige rusmiddelpolitiske handlingsplaner, samt arbeid med tidlig intervensjon. I tillegg er det bevilget 12 mill. kroner til etablering av rusrådgivere hos fylkesmannen som skal bistå kommunene i lokalt rusmiddelarbeid.

Sosial- og helsedirektoratet har i perioden 2004–2006 gjennomført et forskningsbasert prøveprosjekt for å utvikle målrettede og samordnede forebyggende innsatser på kommunalt nivå, det såkalte regionprosjektet. Ni kommuner deltok i prosjektet som ble avsluttet i september 2006. Prosjektet har blitt evaluert av SIRUS og har hatt tre hovedfokusområder:

- fremskaffe relevante lokale data om rusmiddelsituasjonen
- utvikle og samordne lokale tiltak
- evaluering

Sosial- og helsedirektoratet skal utarbeide og gjennomføre et opplegg for kunnskapsformidling til øvrige kommuner basert på erfaringene fra prosjektet. Opplegget skal ses i sammenheng med den kommende strategien om tidlig intervensjon og arbeidet med å ta i bruk kommunale rusmiddelpolitiske handlingsplaner, jf. den nye Opptappingsplanen for rusfeltet. Arbeidet gjøres i samarbeid med de regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål.

MER INFORMASJON

www.shdir.no
www.forebygging.no/region

Tilskudd til frivillig rusmiddelforebyggende arbeid

Helse- og omsorgsdepartementet

kap. 0718 post 70 (i 1000 kroner):

	Saldert budsjett	Forslag til
Regnskap 2006:	2007:	budsjett 2008:
83 561	86 936	90 374

FORMÅL

Formålet med tilskuddsordningen er at frivillige rusmiddelforebyggende organisasjoner, som arbeider for å fremme en rusfri livsstil og for å redusere forbruk og skader forårsaket av rusmidler, skal få midler til å vedlikeholde og utvikle sin innsats på området.

OM TILSKUDDSORDNINGEN

De frivillige organisasjonene er en viktig ressurs i det forebyggende arbeidet på rusmiddelområdet. Det ytes

derfor drifts- og prosjekttilskudd til frivillig rusmiddelforebyggende arbeid i regi av organisasjoner, foreninger og bedrifter. Tilskuddsordningen skal støtte opp under arbeidet med å styrke oppslutningen om rusmiddelfrie arenaer og rusmiddelfrie soner knyttet til blant annet idrett, trafikk, arbeidsliv, graviditet og oppvekst.

Tilskuddsordningen skal videre støtte opp under målet om en mer kunnskapsbasert forebygging, og det legges vekt på å støtte kunnskapsbaserte tiltak og strategier. Tilskuddsordningen skal også inkludere rusmiddelfrie kulturtilbud som driver primærforebyggende arbeid på rusmiddelfeltet. Sosial- og helsedirektoratet forvalter tilskuddsordningen.

MER INFORMASJON

www.shdir.no

De regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål/ tiltak i kommunene

Helse- og omsorgsdepartementet

Kommunene har et omfattende ansvar for å forebygge rusmiddelproblemer, og for å følge opp unge mennesker og familier med rusmiddelproblemer. Forebygging av rusmiddelproblemer må i større grad ses i sammenheng med generell forebygging, og i langt større grad integreres i andre deler av forebyggings- og hjelpeapparatet. Blant annet er det viktig at kommunene i større grad ser forebygging av disse problemene i sammenheng med kommunal bevilningspolitikk.

Kompetansesentrene har derfor en viktig oppgave i å bistå kommunene i det forebyggende arbeidet gjennom å gi råd og bistand om hvordan kommunene kan møte utfordringene i forbindelse med ungdommers bruk av rusmidler. De kan ta initiativ overfor kommuner gjennom å foreslå aktuelle tiltak og bistå skolene i holdnings- og skapende arbeid.

Kommunene har hovedansvaret for hjelpetiltak og oppfølging av personer med rusmiddelproblemer.

Kommunalt rusarbeid berører ofte andre tjenestoområder, som psykisk helsearbeid, barnevern, sosialtjenester og helsetjenester, samt NAV. De frivillige organisasjonene er også en viktig medspiller i mange kommuner.

Sosial- og helsedirektoratet forvalter flere tilskuddsordninger rettet mot kommunalt rusarbeid. For å utvikle kommunalt rusarbeid og styrke innsatsen i kommunene, vil regjeringen styrke samarbeidet med KS om kvalitetsutvikling, og satse mer på forskning som omfatter sosialtjenesten for å få en mer kunnskapsbasert praksis. Opptrappingsplan for rusfeltet vektlegger tiltak for kompetanse- og kvalitetsheving og tiltak for å bedre tilgjengeligheten til tjenestene.

MER INFORMASJON

www.forebygging.no

www.rustiltak.no

www.tiltak.no

Samarbeidspartner: Sosial- og helsedirektoratet

Behandling og oppfølging av personer med rusmiddelproblemer

Helse- og omsorgsdepartementet

Med rusreformen fikk staten, ved de regionale helseforetakene, fra 1. januar 2004 ansvaret for tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet.

Rusmiddelavhengige fikk med dette pasientrettigheter etter pasientrettighetsloven. Det overordnede målet med rusreformen er at rusmiddelavhengige skal få bedre tjenester og at behandlingsresultatene skal bli bedre. En evaluering av rusreformen forelå ved utgangen av 2006 og ble presentert i revidert nasjonalbudsjett 2007. Evalueringen viser at det har skjedd en betydelig styrking av kapasitet, kvalitet og kompetanse i tjenestene til rusmiddelavhengige. Flere har fått hjelp og behandling, samtidig som ventetiden på behandling fortsatt er for lang.

Rusmiddelavhengige med alvorlige psykiske lidelser vil særlig ha behov for helhetlige og koordinerte hjelpetiltak. Det polikliniske psykiatriske tilbudet, bestående av blant annet barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker og psykiatriske ungdomsteam, representerer viktige tilbud i denne sammenheng. Det er et mål at hjelpetilbudet til denne gruppen skal styrkes.

Regjeringen la i 2007 frem Ot.prp.nr. 53 (2006–2007) med forslag om å innføre en ventetidsgaranti for barn og unge under 23 år med psykiske lidelser eller rusmiddelavhengighet. Forslaget ble vedtatt i Stortinget 4. desember 2007. Vedtaket innebærer at ingen skal måtte vente mer enn 10 virkedager på vurdering av rett til nødvendig helsehjelp. Dersom slik rett blir gitt, skal ingen måtte vente mer enn maksimalt 90 dager (65 virkedager) før behandling senest blir iverksatt. For å sikre at fastsatte mål og frister overholdes ved innføringen av ventetidsgarantien har Stortinget bevilget 7 millioner kroner, til de regionale helseforetakene, som skal gå til tiltak som tar sikte på å øke effektiviteten i barne- og ungdomspsykiatrien.

Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere behovet for en rettslig regulering som kan ivareta behovene til barn av foreldre med psykiske lidelser og rusmiddelavhengige innen rus- og psykiatritjenestene. Stortinget har i romertallsvedtak VII fra Budsjett-innst. S. nr. 11 (2006–2007) bedt om at det gjøres en slik vurdering. Forslag til endringer vil sendes på høring våren 2008.

MER INFORMASJON

www.rustiltak.no

5.3 Innsats mot kriminalitet

Målsettinger for arbeidet mot kriminalitet er å bidra til å skape et trygt samfunn for barn og unge. Innsatsen må være styrt av kunnskap om forholdet mellom trygghet og kriminalitet. Gjennom forebygging og samarbeid skal vi hindre at de mest utsatte utvikler en kriminell karriere. Straffesakskjeden skal ha adekvate reaksjoner overfor unge lovbrytere, samtidig som den skal virke gjenopprettende og ivareta ofre og pårørende.

Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 40: Behandling i saker om straff

Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger har rett til en behandling som fremmer dets følelse av verdighet og egenverd og styrker dets respekt for menneskerettighetene. Målet er at barnet påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet. Staten skal fastsette en kriminell lavalder. Det skal være mulighet til å få overprøvet en straffedom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke snakker det språket som blir brukt.

Justis- og politidepartementet

Handlingsplanen Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005–2008) er utarbeidet i samarbeid mellom seks departement og fokuserer på den enkelte unge lovbryster under 18 år – både over og under kriminell lavalder. De 21 tiltakene skal sikre samordnet, alderstilpasset, ansvarliggjørende og rask oppfølging av den enkelte unge lovbryster. Planen er særlig rettet mot gjengangerne og de som begår alvorlig kriminalitet.

For ungdom mellom 15 og 18 år skal det legges til rette for «skreddersydd» og samordnet bruk av virkemidlene innenfor strafferetten og samfunnet for øvrig. I denne aldersgruppen utgjør ungdom som sitter i fengsel, enten i varetekt eller etter dom, en særlig utfordring. Flere av tiltakene er rettet inn mot innholdet i straffegjennom-

føring og samspill med hjelpeapparatet, under og etter fengselsopphold.

Et viktig tiltak for å legge til rette for samarbeid på alle nivåer av samfunnets oppfølging etter lovbrudd er utprøving av lokale oppfølgingsteam for strukturert, forpliktende, og forutsigbart samarbeid i enkeltsaker mellom rettshåndhevere, hjelpeapparat og barnets nære nettverk. Slike oppfølgingsteam prøves ut på fire prosjektsteder over en periode på 3 år (2006–2008). Det legges vekt på prinsippene for «restorative justice» (aktiv konfliktløsnings- og gjenopprettingsjustis). Prosjektene ble iverksatt i 2006 i Stavanger, Kristiansand, Oslo og Trondheim. Evaluering er påbegynt fra NTNU som skal følge prosjektene frem til avslutning. Erfaringene fra oppfølgingsteamene skal sluttevalueres primo 2009 og brukes i vurderingen av eventuelle behov for strukturelle eller lovmessige endringer.

For å følge opp St.meld. nr. 20 (2005–2006) Alternative straffereaksjonar overfor unge lovbrytarar har regjeringen nedsatt et offentlig utvalg med bred sammensetning som innen 01.10. 2008 skal utrede reaksjoner og tiltak overfor ungdom mellom 15 og 18 år som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Tiltakene skal imøtekomme gruppens behov, samtidig som de skal sikre hensynet til ofrene og imøtekomme samfunnets behov for beskyttelse mot kriminalitet.

MER INFORMASJON

www.jd.dep.no

Samarbeidspartnere: Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet

Tverretatlig samarbeid – SLT modellen

Justis- og politidepartementet

Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) er en modell for å samordne tiltak ovenfor barn og unge. Det har vist seg at samordningen bare fungerer optimalt dersom det forankres på topp-plan i kommunen og politiet, og det ansettes en koordinator som får et overordnet ansvar for å være pådriver i alle ledd. Med disse faktorene på plass kan samarbeidet gi en rasjonaliseringsgevinst både økonomisk og tidsmessig og i sin tur virke preventivt i forhold til enkeltpersoners og gruppers forhold til kriminalitet.

199 kommuner og bydeler har tatt i bruk SLT-modellen i sitt kriminalitetsforebyggende arbeid. I noen tilfeller har flere kommuner gått sammen om å starte SLT. Justis- og politidepartementet vil også i 2008 utlyse stimuleringsmidler via Det kriminalitetsforebyggende råd.

MER INFORMASJON

www.krad.dep.no

Konfliktråd

Justis- og politidepartementet

FORMÅL

Konfliktrådsordningen reguleres av lov om megling i konfliktråd av 1991. Som det fremgår av loven er konfliktrådets oppgave å megle i tvister som oppstår på grunn av at en eller flere personer har påført andre skade, tap eller annen krenkelse.

Fra 1. januar 2004 ble konfliktrådene fullt ut statlige organ underlagt Justis- og politidepartementet. Samtidig ble Sekretariatet for konfliktrådene opprettet. Det finnes i dag 22 konfliktråd som dekker alle landets kommuner. Ordningen med meglere i hver enkelt kommune er videreført, og det finnes i alt cirka 650 lokalt oppnevnte legmeglere. Konfliktrådene utgjør en viktig del av rettspleien og tilbyr megling i straffesaker, i saker som gjelder ellers straffbare handlinger med gjerningspersoner under 15 år, og i rene sivile saker, for eksempel nabo tvister og familietvister. I straffesaker kan megling benyttes som alternativ eller supplement til straff, og eventuelt settes som vilkår ved betinget dom.

Konfliktrådenes metoder er blitt videreutviklet ved at man har tatt i bruk stormøter. Metoden innebærer at alle som er berørt av konflikten kan møtes for å snakke om hva som har skjedd, hvordan det har påvirket den enkelte og hva som kan gjøres for å gjenopprette skade og få en bedre fremtid. Metoden innebærer en aktiv involvering av støttepersoner i partenes nettverk og er et velegnet tiltak blant annet i voldssaker der flere ungdommer er involvert.

Konfliktrådsmegling er et gratis tilbud som er tilgjengelig for hele befolkningen. Ved konfliktrådsbehandling deltar partene frivillig og aktivt, og blir slik bevisst konsekvensene av sine handlinger. Konfliktrådsbehandling kan virke gjenopprettende og forsonende, samtidig vil det kunne forebygge utviklingen av kriminell atferd. Det er derfor regjeringens mål å øke antallet saker i konfliktrådene, blant annet overfor unge lovbrøyttere som ordningen er særlig godt egnet for.

MER INFORMASJON

www.konfliktraadet.no

Samfunnsstraff

Justis- og politidepartementet

FORMÅL

Samfunnsstraffen er en straffereaksjon som særlig kan være egnet for unge lovbrøyttere som trenger umiddelbar reaksjon med tydelige konsekvenser ved brudd. Ordningen trådte i kraft i mars 2002.

OM SAMFUNNSSTRAFFEN

Innholdet i samfunnsstraffen kan bestå i samfunnsnyttig tjeneste, program, individuelle samtaler, behandling, megling i konfliktråd og andre tiltak som er relevante i forhold til den enkeltes kriminalitet. Det er bred enighet om at samfunnsstraff skal brukes mer overfor mindreårige. Innholdet i samfunnsstraffen kan «skreddersys» for den enkelte ungdom. Kontakten med Kriminalomsorgen

gjennom en idømt samfunnsstraff kan være et viktig skritt for den enkelte for blant annet å utforske hvilke faktorer som utløste den unges kriminalitet, for derigjennom å bidra til at kriminaliteten ikke gjentar seg. Samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter er derfor viktig når det gjelder å skaffe til veie best mulig kunnskap om lovovertrederen og tilpassede tiltak som kan brukes som «samfunnsnyttig tjeneste». Det er videre en målsetting å også øke bruken av andre tiltak enn samfunnsnyttig tjeneste. Megling i konfliktråd er ett av tiltakene som det er ønskelig å gjøre mer bruk av.

MER INFORMASJON

www.kriminalomsorgen.no

Ofre og pårørendes møte med straffesakskjeden

Justis- og politidepartementet

FORMÅL

Bedre situasjonen for ofre og pårørendes møte med straffesaksskjeden

OM ORDNINGEN

Det er ofte en stor belastning for ofre for kriminalitet, ikke minst for ofre for seksualisert vold, å vitne i straffesaker. Fornærmedeutvalget la i mai 2006, frem en utredning med forslag til tiltak for å styrke fornærmedes og etterlattes prosessuelle stilling i straffesaker (NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv, nye rettigheter). Utredningen er fulgt opp av Justis- og politidepartementet i Ot.prp. 11 (2007–2008). Her fremmes tiltak for å styrke ofrenes stilling i straffeprosessen, blant annet; Utvidelse av bistandsadvokatordningen til å gjelde flere sakstyper. For fornærmede foreslås retten til bistandsadvokat utvidet til å gjelde seksuell handling med barn under 16 år, vold i nære relasjoner, jf. straffeloven § 219, saker om besøksforbud på grunnlag av mulig overtredelse av § 219, menneskehandel, kjønnslemlestelse og alle saker der det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred.

For etterlatte foreslår regjeringen å gi rett til bistandsadvokat, der noen er død som følge av en straffbar handling, hvis særlige forhold tilsier at det er behov for advokat. Regjeringen foreslår i tillegg at det innføres en skjønsmessig adgang til å oppnevne bistandsadvokat når sakens art og alvor eller hensynet til de involverte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for det.

Ordningen med rett til en kostnadsfri konsultasjon med advokat for å vurdere spørsmål av betydning for anmeldelse foreslås utvidet. En slik rett gjelder i dag for personer som er utsatt for voldtekt eller menneskehandel. Retten foreslås utvidet til å gjelde fornærmede i de fleste saker om seksuallovbrudd, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, overtredelse av besøks- og kontakforbud og saker om kjønnslemlestelse.

Retten til informasjon, innsyn og deltagelse styrkes på alle stadier av saken og aldersgrensen for bruk av dommeravhør heves fra 14 til 16 år. Likevel skal fornærmede mellom 14 og 16 år kunne forklare seg under hovedforhandling etter ønske.

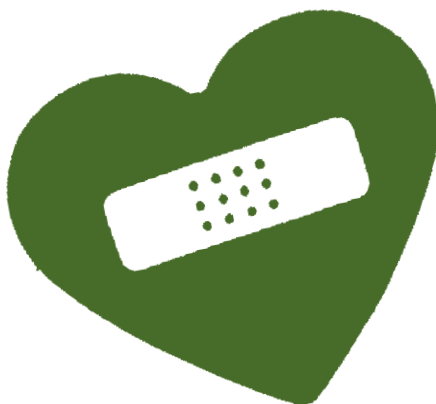
Sivile vernepliktige i voldsforebyggende arbeid (VOKT)

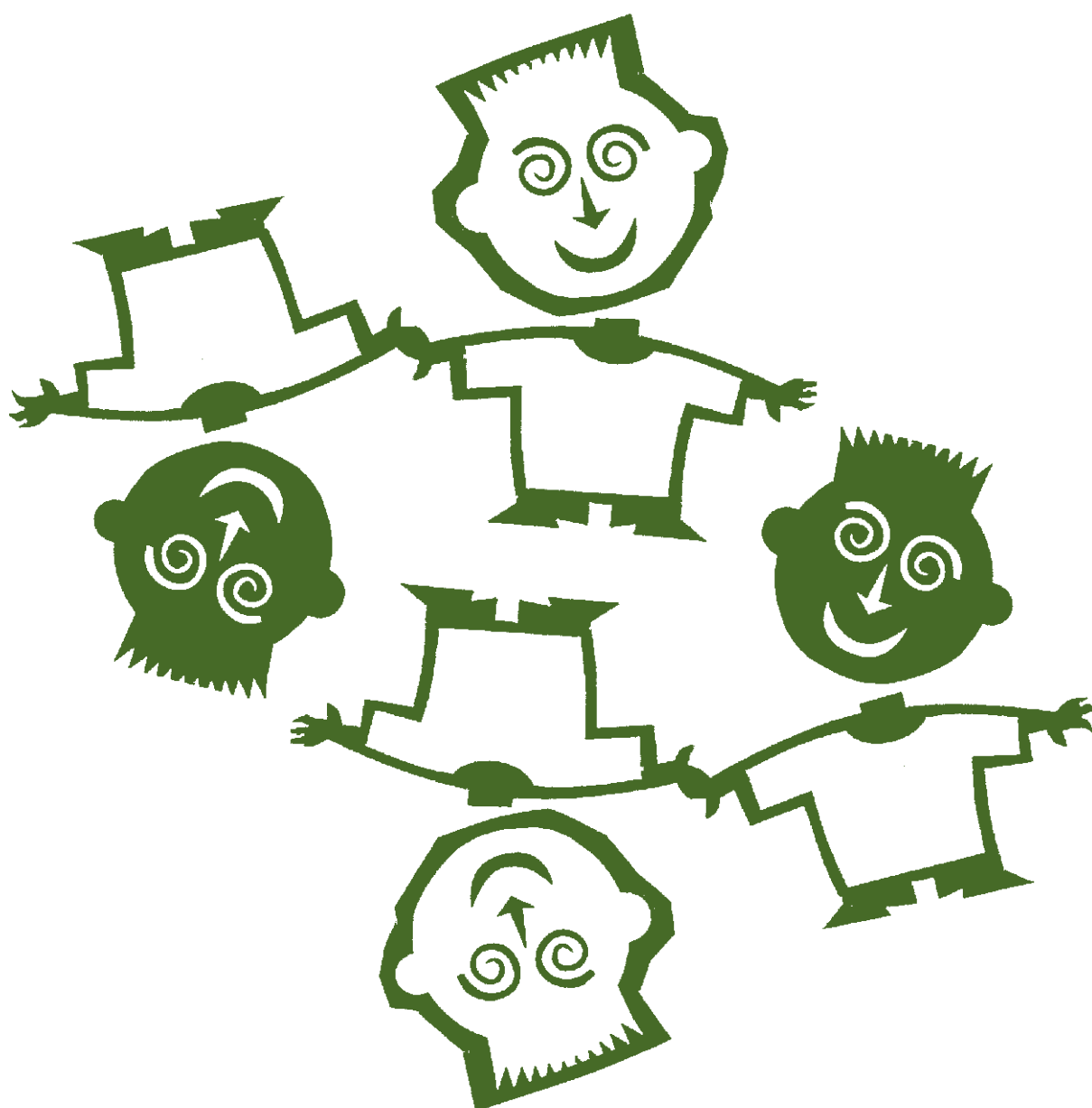
Justis- og politidepartementet

Personer som fritas for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, gjennomfører tjeneste som sivile vernepliktige mannskap. Justis- og politidepartementet bruker en andel av de sivile vernepliktige til volds- og konfliktforebyggende arbeid (VOKT) ved skoler og ungdomsmiljøer, og i institusjoner for kultur og idrett. VOKT-arbeideren skal konsentrere seg spesielt om å avdekke og forebygge mobbing, vold og konflikter i ungdomsmiljøet. Evalueringer viser at VOKT-tjenesten har en voldsforebyggende effekt.

MER INFORMASJON

www.siviltjenesten.no

5.4 Innsats mot rasisme og diskriminering

Aktiv innsats, mot rasisme og diskriminering og for like muligheter, er grunnleggende i regjeringens arbeid. Utviklingen i samfunnet når det gjelder rasisme og diskriminering må følges nøye. Det er særlig viktig å ha fokus på diskriminering av ungdommers deltakelse i arbeidsmarkedet. Regjeringen ønsker at mange aktører bidrar i arbeidet mot rasisme og diskriminering. Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i dette arbeidet.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 2: Ingen diskriminering

Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

Handlingsplan mot rasisme og diskriminering

Barne- og likestillingsdepartementet

Det er behov for å bevisstgjøre offentlige myndigheter om rasisme og diskriminering. Regjeringen tar påstander om diskriminerende holdninger i det offentlige alvorlig, og har derfor igangsatt en bred og systematisk kartlegging av hvordan situasjonen er når det gjelder diskriminering overfor innvandrerbefolkningen fra statlige myndigheter. Høsten 2007 redegjorde departementene for hva som gjøres for å bekjempe diskriminering innen statlig sektor, og av forekomst av etnisk diskriminering/opplevd forskjellsbehandling utøvd av statlige myndigheter. Likestillings- og diskrimineringsombudet skal videre utarbeide en samlet oversikt over dette materialet, og andre foreliggende rapporter som omhandler opplevd diskriminering. Det vil vurderes om og innenfor hvilke sektorer det er behov for mer analyse og kunnskap om forekomsten av diskriminering overfor personer med innvandrerbakgrunn og om det er behov for å sette i gang tiltak for å bekjempe diskriminering i statlig forvaltning. Utformingen av tiltak vil være basert på resultater av det innsamlede datamateriale.

På bakgrunn av den brede og systematiske kartleggingen og den samlede oversikten knyttet til diskriminering i statlig sektor, tar regjeringen sikte på å legge frem en nasjonal handlingsplan mot rasisme og diskriminering ved årsskiftet 2008/2009.

Regjeringen ser behov for å samle, og derigjennom styrke, vernet mot diskriminering. 1. juni 2007 oppnevnte regjeringen i statsråd et utvalg som skal utrede en samlet lov mot diskriminering og spørsmålet om ratifikasjon av tilleggsprotokoll nr. 12 til Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). Utvalget skal også utrede spørsmålet om en grunnlovsbestemmelse mot diskriminering, med mindre en grunnlovskommisjon oppnevnt av Stortinget får i oppgave å utrede dette. I tillegg skal utvalget utrede bortfall av det unntaket fra diskrimineringsforbudet som likestillingsloven og arbeidsmiljøloven i dag har for religiøse trossamfunn. Utvalget skal levere sin innstilling innen 1. juli 2009. En delutredning om unntaket for trossamfunn ble levert på nyåret 2008.

Holdningsskapende arbeid i skolen mot rasisme og diskriminering

Kunnskapsdepartementet

Arbeidet med å motvirke problematferd, rasistiske og diskriminerende holdninger skal gjennomsyre all virksomhet i skolene og lærebedriftene, og være en del av skolens ordinære virksomhet. Menneskeverd, rasisme og diskriminering er tema i læreplaner i flere enkeltfag. Skolen må inngå i et nært samspill og samarbeid med lokalsamfunnet og med det øvrige tjenesteapparatet i kommuner og fylkeskommuner. Særlig er samarbeidet med foreldrene og elevene viktig.

Den internasjonale minnedagen for Holocaust, 27. januar, markeres i grunnskoler og i videregående skoler hvert år. Denne dagen deles det ut en pris, Benjaminprisen, til

en skole som har markert seg i arbeidet mot rasisme. Utdanningsdirektoratet har utviklet en oversikt over læringsressurser skolene kan bruke i sitt holdningsskapende arbeid mot rasisme og diskriminering. Dette, samt informasjon om hvordan skolene kan undervise om Holocaust og eksempler på skoler som har et godt arbeid mot rasisme finnes på nettsidene for læringsmiljøet på Skolenettet.no.

MER INFORMASJON

www.skolenettet.no/lom

www.udir.no/grep

Samarbeidspartner: Utdanningsdirektoratet

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Barne- og likestillingsdepartementet

FORMÅL

Ombudet skal bekjempe diskriminering og fremme likestilling uavhengig av blant annet kjønn, etnisitet, funksjonshemming, språk, religion, seksuell orientering og alder. Ombudet er faglig uavhengig, men administrativt underlagt Barne- og likestillingsdepartementet.

OM ORDNINGENE

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) ble opprettet 1.1.2006 med hjemmel i den nye diskrimineringsombudsloven. LDO er en sammenslåing av Likestillingssenteret, Likestillingsombudet og Senter mot etnisk diskriminering (SMED).

Ombudet håndhever flere lovverk med diskrimineringsvern, herunder diskrimineringsloven, likestillingsloven, kapitlene om likebehandling i arbeidsmiljøloven og diskrimineringsvernet i boliglovene. Ombudets lovhåndheverrolle innebærer å avgi uttalelser i klager om brudd på lover og bestemmelser under ombudets virkeområde, og å gi råd og veiledning om dette regelverket. I tillegg skal ombudet være pådriver og drive dokumentasjonsarbeid. Ombudet skal også påse at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med Norges forpliktelser etter FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda behandler klager på Likestillings- og diskrimineringsombudets uttalelser og vedtak. Ombudet kan også bringe saker inn for Nemnda, dersom en av partene ikke retter seg etter Ombudets uttalelse. Nemnda kan også kreve at Ombudet bringer inn saker.

Tilskudd til lesbiske og homofile

Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 846, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
3 800	7 100	7 560

Driftsstøtten til Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring (LLH) opprettholdes på samme nivå som i 2007 (2,9 millioner kroner). Driftsstøtten til Blikk, landets eneste publikasjon for lesbiske og homofile som gjennom abonnement og landsdekkende løssalg når målgruppen over hele landet, videreføres. Om lag to millioner kroner skal nyttes til tilskudd til organisasjoner og tiltak og prosjekter med sikte på å bedre homofiles og lesbiskes levekår.

Det er satt av en særskilt bevilling på 2,8 millioner kroner øremerket nødvendig forskning om homofiles og lesbiskes levekår.

Barne- og likestillingsdepartementet gjennomførte høsten 2007 Trygghet og mangfold, en skeiv erfaringskonferanse, der det ble gjort opp status for arbeidet for homofiles og lesbiskes rettigheter til nå. Det ble også utarbeidet forslag til mål og tiltak på en rekke samfunnsområder. Blant annet på bakgrunn av denne konferansen er flere departementer nå i gang med å utvikle en ny tiltaksplan for det videre arbeidet for å sikre lesbiske og homofile en bedre livssituasjon. Den nye planen skal legges fram i løpet av våren 2008. Samlet utgjør alle tiltakene, for å sikre lesbiskes og homofiles rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering, over 12 millioner kroner i 2008.

Helse og sosiale forhold

6

Regjeringen la i 2007 fram en nasjonal strategi for barn og unges miljø og helse – Barnas framtid. Strategien vil løpe fram mot 2016 og formålet er å løfte fram og synliggjøre de miljø- og helseutfordringene som betyr mest for barn og unge i Norge. Utfordringene må møtes gjennom tverrsektoriell innsats. Strategien skal bidra til å realisere vedtatt politikk og samtidig legge premisser for det videre arbeid på feltet. Barn og unge har selv bidratt i utarbeidelsen av strategien.

Regjeringen ønsker å styrke det forebyggende psykososiale arbeidet overfor barn og unge. Utsatte barn og unge skal sikres gode oppvekst- og levekår gjennom målrettede tiltak av god kvalitet og med høy rettssikkerhet. Gjennom tjenester rettet mot barn og unge vil regjeringen sikre at barn og ungdom som lever under forhold som kan skade deres helse eller utvikling, får riktig hjelp til rett tid. Det er et mål å finne fram til gode og varierte tiltak og hjelpetilbud for å forhindre plasseringer av barn og unge utenfor hjemmet. Barnevernet, helsetjenesten og sosialtjenesten må være pådrivere for å sikre barn og ungdom trygge livsforhold både fysisk, psykisk og sosialt.

Opptappingsplanen for psykisk helse 1999–2008 setter som mål en økning på 1060 årsverk i planperioden til psykisk helsetjenester til barn og unge, her inngår tilbud til ungdom under skolehelsetjenesten og helsestasjonene. Det skal foreligge en politisk vedtatt plan for

det psykiske helsearbeidet i kommunene, denne skal omhandle psykososiale tiltak for barn og unge.

Regjeringens har som ambisjon å styrke det forebyggende barne- og ungdomsarbeidet. Forebyggende virksomhet er nedfelt i en rekke lover og regelverk og arbeidet er først og fremst et kommunalt ansvar, hvor staten skal bistå kommunene. Seks departement utarbeidet høsten 2007 et rundskriv om forebyggende innsats for barn og unge som henvender seg til kommunene med en oppfordring om å samordne sine forebyggende og helsefremmende innsatser på system- og individnivå på tvers av tjenestesektorene.

Bekjempelse av barnefattigdom er viktig for å sikre barns velferd på kort sikt, og for å forebygge fattigdom på lengre sikt. Regjeringens mål er at alle barn og unge skal ha de samme rettigheter og muligheter til utvikling uavhengig av foreldrenes økonomi, utdanning, etnisk bakgrunn og geografiske tilhørighet. Regjeringen fremla sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 en handlingsplan mot fattigdom.

God tilgjengelighet til steder hvor barn og unge oppholder seg, som i barnehage, skole, kultur- og fritidstilbud er en forutsetning for deltakelse og likestilling for mange barn og unge med funksjonsnedsettelser.

6.1 Helsefremmende og forebyggende arbeid

Tverretattlig samarbeid, kunnskap om og overvåking av helsetilstanden i kommunene er forutsetninger for arbeidet med å skape et best mulig oppvekstmiljø for barn og unge. Til dette arbeidet ligger også ansvar for å opparbeide seg kunnskap om hvordan helsesvikt kan forebygges gjennom helsefremmende og forebyggende tiltak.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 24: HELSE

Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp til å komme seg etter sykdom. Staten skal arbeide for å redusere spedbarns- og barnedødelighet, sikre at alle barn får nødvendig legehjelp, gi god helsemessig omsorg til mødre etter fødselen, bekjempe sykdom og gi orientering og utdanning om helse og riktig ernæring.

Staten skal også avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helse- og omsorgsdepartementet

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er et tilbud til gravide og barn og ungdom under 20 år. Tjenesten skal i et tverrfaglig samarbeid bidra til å skape et godt oppvekstmiljø for barn og ungdom gjennom tiltak for å styrke foreldrenes mestring av foreldrerollen og fremme barn og ungdoms lærings- og utviklingsmiljø. Tjenesten skal også bidra til og legge til rette for et godt psykososialt og fysisk arbeidsmiljø i skolen.

Tjenestens tilbud omfatter helseundersøkelser, forebyggende psykososialt arbeid, vaksinasjoner, informasjonsvirksomhet, veiledning, miljøarbeid, samarbeid om habilitering av barn og unge, samt henvisning ved behov.

Tjenesten har en viktig rolle i samarbeid med psykisk helsevern for å forebygge psykiske plager og lidelser, rusbruk, spiseforstyrrelser, utvikling av overvekt og å fange opp tidlige signaler på omsorgssvikt, mistriksel, og utviklingsavvik mv. Videre bør tjenesten rette særlig oppmerksomhet mot barn og unge med spesielle behov, som for eksempel barn og unge med liten sosial støtte, kronisk sykdom og nedsatt funksjonsevne, risiko for å utvikle psykiske plager/sykdom, ved mobbing, overgrep og annen vold og ved problemer knyttet til identitet og seksualitet. Styrket tverrfaglig samarbeid er et satsningsområde for tjenesten for å kunne sikre tidlig hjelp gjennom iverksetting av spesielle tiltak og tilrettelegging av støtte tilbud. Tjenestetilbudet skal tilrettelegges for barn og ungdom med flerkulturell bakgrunn.

- Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten (www.lovdata.no)
- Rundskriv I-7/2004 Forskrift om stønad fra folketrygden til dekning av utgifter til jordmorhjelp (www.hod.dep.no)
- Veileder IS-1154, Kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, veileder til forskrift (www.shdir.no)
- Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn. Nasjonale faglige retningslinjer, IS-1235 (www.shdir.no)

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og kommunene

Tannhelsetjenesten

Helse- og omsorgsdepartementet

FORMÅL

Fylkeskommunen skal gjennom den offentlige tannhelsetjenesten både organisere forebyggende tiltak for hele befolkningen og gi et regelmessig og oppsøkende tilbud om tannhelsetjenester til barn og ungdom 0-20 år.

OM ORDNINGEN

Det er fremdeles en del barn som har betydelige tannhelseproblemer. En av utfordringene for tannhelsetjenesten fremover, vil være å fange opp barn og unge med risiko for å utvikle tannsykdommer. Tannhelsetjenesteloven er i dag den eneste helsetjenesteloven som prioriterer forebyggende tiltak fremfor behandling. Den offentlige tannhelsetjenesten trenger hjelp fra andre typer personell for å kunne fange opp barn og unge med tannhelseproblemer og de som kan ha en større risiko for å få det. Viktige samarbeidspartnere er foreldre, personell i skoler, barnehager, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, interesseorganisasjoner, PP-tjenesten, habiliteringstjenesten, sosialtjenesten og det lokale barnevernet. Regjeringen la i juni 2007 fram St.meld. nr 35 (2006–2007) Tilgjengelighet, kompetanse og sosial utjevning – framtidens tannhelsetjenester. I denne foreslår regjeringen blant annet å styrke folkehelsearbeidet i fylkeskommunene og å videreføre rettighetene til gratis tannhelsetjeneste for barn og ungdom.

Miljørettet helsevern i barnehager og skoler

Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet

MÅL OG KRAV

Forskrift om miljørettet helsevern for skoler og barnehager stiller som et overordnet krav at barnehager og skoler skal være helsemessig tilfredsstillende. Det stilles krav til valg av beliggenhet, krav til utforming og innredning, muligheter for aktivitet og hvile, og krav til egnede muligheter for bespisning. Barnehager og skoler skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold og drives slik at skader og ulykker forebygges. Forskriften stiller også krav om tilfredsstillende inneklima, belysning og lydforhold, hygienisk tilfredsstillende sanitære forhold, samt forsvarlig avfallshåndtering.

Både barn og foresatte har rett til å få informasjon om miljø- og helseforholdene på skolen eller i barnehagen og til å klage på godkjenning av skoler og barnehager. Barn og unge har også rett til medinnflytelse på eget «arbeidsmiljø».

MER INFORMASJON

- Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten (www.lovdato.no)
- Rundskriv I-7/2004 Forskrift om stønad fra folketrygden til dekning av utgifter til jordmorhjelp (www.hod.dep.no)
- Veileder IS-1154, Kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, veileder til forskrift (www.shdir.no)
- Retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn Nasjonale faglige retningslinjer, IS-1235 (www.shdir.no)
- Veileder IS-1405, Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene (www.shdir.no)

Samarbeidspartnere: Barne- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og kommunene

Forebygging av astma, allergi og inneklimate sykdommer

Helse- og omsorgsdepartementet

Sosial- og helsedirektoratet skal i første halvdel av 2008, legge fram en ny strategi for forebygging av astma, allergi, og inneklimateplager. Barn og unge er den primære målgruppen i den nye strategien. Det skal legges særlig vekt på veiledning og kontroll i forhold til at inneklimate i skoler og barnehager er i overensstemmelse med gjeldende regelverk. Det skal også legges vekt på å utvikle bedre rutiner for diagnostisering og behandling, herunder riktig medisinbruk.

MER INFORMASJON

www.shdir.no

Forebygging av ulykker og skader

Helse- og omsorgsdepartementet

Skader etter ulykker er et stort folkehelseproblem, og det er i særlig grad barn og unge og eldre som rammes. Sosial- og helsedirektoratet har i samarbeid med berørte myndigheter utarbeidet en strategiplan for det ulykkesforebyggende arbeidet. Strategiplanen baseres på et oppdatert faktagrunnlag og viderefører arbeidsmetodikken i Trygge lokalsamfunn. Ny strategi for arbeidet vil særlig legge vekt på bedre skadestatistikk, koordinering av tverretattlig innsats og kommunebasert forebyggende innsats rettet mot barn og ungdom samt den eldre delen av befolkningen.

MER INFORMASJON

www.shdir.no

Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007–2011)

Oppskrift for et sunnere kosthold

Helse- og omsorgsdepartementet

FORMÅL

Handlingsplanens visjon er «bedre helse i befolkningen gjennom et sunt kosthold». Hovedmålsettingene er å endre kostholdet i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger og å redusere sosiale forskjeller i kosthold.

OM HANDLINGSPLANEN

I alt 12 departementer har tatt del i arbeidet med å utvikle denne handlingsplanen med 10 innsatsområder og 73 konkrete tiltak. Handlingsplanen bygger på helsemyndighetenes anbefalinger for kostholdet. Barn og unge er målgrupper som er løftet spesielt fram. Barn og ungdom er i en fase av livet hvor grunnleggende kunnskaper, ferdigheter og holdninger etableres, og potensialet for å fremme god helse og forebygge framtidig sykdom er stort.

Tiltak som er dels igangsatt i 2007 og som skal følges opp i 2008:

- Innføring av et landsdekkende tilbud om gratis vitamin D-tilskudd til spedbarn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.
- Ammekyndig helsestasjon – fylkesvise kurs som del av Mor-barnvennlig initiativ.
- Nye retningslinjer for mat i barnehagen – pedagogiske støttetiltak.
- Frukt- og grøntordning til elever i grunnskolen.
- Kokebok til alle elever på ungdomstrinnet i faget mat og helse.
- Oppfordre skoleeier til å hindre tilgang til brus og fremme tilgang til kaldt drikkevann.
- Følge opp bransjens egne retningslinjer om markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn og unge.
- Nettbasert undervisningsopplegg i mat og helse.
- Oppfølgingstilbud innen mat og fysisk aktivitet for overvektige barn og unge i bydeler i Oslo i samarbeid mellom Ullevål universitetssykehus, helsestasjoner og frivillige organisasjoner.

MER INFORMASJON

www.hod.dep.no

www.shdir.no

www.matportalen.no

Retningslinjer for mat og måltider i barnehagen

Helse- og omsorgsdepartementet

FORMÅL

Retningslinjene skal være et verktøy som i arbeidet med mat og måltider i barnehagen.

OM RETNINGSLINJENE

Retningslinjene er basert på helsemyndighetenes gjeldende anbefalinger for ernæring, og retter seg mot barnehageeier, barnehagepersonell, foresatte og andre interesserte. Dette er ett av tiltakene i regjeringens Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007–2011), jf. eget punkt om dette. Det utvikles pedagogisk støttmateriell til retningslinjene og tilbys faglig bistand til fylker som tar opp emnet på kurs for barnehagepersonell.

MER INFORMASJON

www.shdir.no/matibarnehaen

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet, Sosial- og helsedirektoratet og fylkesmennene

Skolefruktordningen

Helse- og omsorgsdepartementet

kap. 719, post 74 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
24 311	28 521	16 047

Kommunal- og regionaldepartementet

kap. 571, post 60 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
0	87 000	218 824

FORMÅL

Det er ønskelig å øke inntaket av frukt og grønnsaker i hele befolkningen, og spesielt blant barn og unge.

OM ORDNINGEN

Fra høsten 2007 ble det etablert to hovedordninger for å få frukt eller grønnsaker på skolen. Skoler med ungdomstrinn omfattes av en ny gratisordning, med bevilgninger til kommunene, mens abonnementsordningen fortsetter slik den har fungert de siste årene for dem som ikke omfattes av gratisordningen. I tillegg ble det startet opp et gratisprosjekt for utvalgte barneskoler i Oslo, Drammen og Finnmark. Det er en klar ambisjon på sikt å kunne gi et tilbud til alle elevene i grunnskolen.

MER INFORMASJON

www.kd.dep.no

www.skolefrukt.no

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet, Sosial- og helsedirektoratet og Opplysningskontoret for frukt og grønnsaker

Mat, barn- og unge-prosjektene

Landbruks- og matdepartementet

FORMÅL

Målet er å sette fokus på, og øke forbruket av og kunnskapen om sunn mat som frukt og grønt og stimulere til bruk av lokal og økologisk mat.

OM ORDNINGEN

Prosjektene er spredt over hele landet og favner om ulike måter å skape økt matglede og sunnere matvaner for barn og unge i skoler og barnehager. Målet er å sette fokus på, og øke forbruket av, sunn mat i særlig barnehage- og skolesektoren, men også i tilknytning til fritidsaktiviteter, samt å øke forbruket og et variert tilbud av frukt og grønt, lokal mat og økologisk mat. Samarbeid med lokale produsenter er sentralt.

MER INFORMASJON

www.hageselskapet.no

www.okologiskskolefrukt.no

www.sweetgreens.no

Forebygging av spiseforstyrrelser

Helse- og omsorgsdepartementet

Til grunn for arbeidet med spiseforstyrrelser ligger en samlet strategiplan fra 2000, som skal bidra til å styrke behandlingstilbud, forebygging og kompetansen om spiseforstyrrelser. I løpet av 2008 ferdigstilles en rapport

med råd og anbefalinger til tjenesten om hvordan de skal organisere tilbudet til personer med spiseforstyrrelser. Rapporten skal inneholde en oversikt over behandlings-tilbudet i spesialist- og kommunehelsetjenesten.

Helseforetakene har et ansvar for å styrke behandlings-tilbudet til personer med alvorlige spiseforstyrrelser. Det nasjonale kliniske nettverk for behandling av spiseforstyrrelser med representanter i hver helseregion videreføres. Utdanningsprogrammet «Kropp og selv-følelse» videreføres i regionene.

Det er utarbeidet et internettbasert undervisningsopp-legg som tar sikte på å bevisstgjøre barn og unge med hensyn til medienes og reklamens bruk av virkemidler og metoder – Prosjektet «TENK – mobilisering for egenverd og mediaforståelse». I 2008 skal undervisnings-opplegget revideres i henhold til skolens lærerplaner og utvikles mot yngre målgrupper (TENK jr).

MER INFORMASJON

- Strategiplanen, I-0984 B
- Temahefte for foreldre om barn og unge med spiseforstyrrelser, Q-1074 B, Program for foreldreveiledning
- Om kultur, kropp og kommunikasjon – og om forebygging av spiseforstyrrelser, I- 0955B
- www.skolenettet.ls.no/tenk

Samarbeidspartnere: Barne- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet

Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005–2009

Helse- og omsorgsdepartementet		
kap. 719, post 73 (i 1000 kroner):		
Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
12 741	13 219	18 287

Handlingsplanen for fysisk aktivitet gir en samlet oversikt over virkemidler og tiltak på åtte departementers ansvarsområder. Barn, unge og grupper som er for lite fysisk aktive, er prioriterte målgrupper. Ett hovedmål er å øke andelen barn og unge som er moderat fysisk aktive i minst 60 minutter per dag. Handlingsplanen legger et godt grunnlag for et bredt samarbeid på alle forvaltningsnivåer, blant annet ved at fysisk aktivitet skal inngå som en prioritert satsning i partnerskap for folkehelse regionalt og lokalt. Tiltakene i planen skal bidra til:

- Utvikling og tilrettelegging av lokalbaserte lavterskelaktiviteter
- Gode muligheter for fysisk aktivitet i fritiden og på viktige hverdagsarenaer som barnehager og skoler, samt på arbeidsplasser
- Fysiske omgivelser som ivaretar behovet for lek og

fysisk utfoldelse for alle grupper og som gir muligheter for aktiv ferdsel på en trygg måte.

- Motivasjonstiltak ovenfor hele befolkningen og bedre veiledning og oppfølging i helse- og sosialtjenesten

Tilskudd til frivillige organisasjoner som arbeider med forebyggende helsearbeid gjennom fysisk aktivitet vil bli prioritert. Tilskuddsmidlene kanaliseres til lokale tiltak via regionale partnerskap for folkehelse ved fylkeskommunen.

MER INFORMASJON

www.hod.dep.no
www.shdir.no
www.1-2-30.no
www.miljolare.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Miljøverndepartementet og Samferdselsdepartementet

Tobakksfrie barn og unge

Helse- og omsorgsdepartementet

På Verdens røykfrie dag 31. mai 2006 ble *Nasjonal strategi for det tobakksforebyggende arbeidet 2006–2010* fremlagt. Regjeringen har en målsetning om å halvere ungdomsrøykingen (16–24 år) i løpet av de neste fem årene fra 24 prosent i 2005.

FRI (tidligere VÆR røykFRI) er et tobakkskade-forebyggende undervisningsprogram rettet mot elever i ungdomsskolen. Programmet har dokumentert effekt: I klasser som deltok i programmet var det betydelig færre elever som røykte eller brukte snus i forhold til elever som fikk annen tobakksundervisning.

Det er også utviklet tobakksforebyggende program for videregående skoler: *Røyksignaler* (rettet både mot elever og ansatte), *Ditt liv* (utdanningsprogram for helse- og sosialfag) og *Prosjekt tobakk* (andre utdanningsprogram). Regjeringen har oppfordret alle fylkeskommunene til å innføre bestemmelser om tobakksfri skoletid ved videregående skoler.

MER INFORMASJON

- www.shdir.no/tobakk
- www.fristedet.no
- www.sluk.net
- Røyketelefonen 800 400 85

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og fylkesmennene

Forebygging av uønsket svangerskap og abort

Helse- og omsorgsdepartementet

kap. 719, post 71 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
23 892	24 994	24 069 (forslag)

Forebygging av uønskete svangerskap og abort er en integrert del av arbeidet i kommunehelsetjenesten, og opplæring og verdiformidling om samliv, seksualitet og prevensjon inngår i opplæringen av barn og unge med bakgrunn i læreplanverket for grunnskolens ungdomstrinn og for videregående opplæring. I handlingsplan for perioden 2004–2008 er det blant annet lagt vekt på å styrke ungdommens kunnskap om samliv og seksualitet.

Det er utarbeidet ressursbok for lærere, samt elev- og foreldrehefter knyttet til undervisningen om samliv, seksualitet og prevensjon. Ressursboken, elev- og foreldreheftene skal evalueres. Senter for ungdom, samliv og seksualitet (Suss, www.suss.no) tilbyr rådgivningstjeneste på internett. Suss-telefon for ungdom når ut til

en stor andel av landets ungdomsbefolkning. Bruk av helsestasjon på internett (www.klara.klok.no) øker.

For å redusere abortforekomsten i aldersgruppen kvinner 16 til og med 19 år har helsesøstre og jordmødre med relevant utdanning i samliv, seksualitet og prevensjon fra 1. mars 2006 rett til å rekvirere flere typer hormonell prevensjon enn p-piller til aldersgruppen.

MER INFORMASJON

- Handlingsplan for forebygging av uønsket svangerskap og abort 2004–2008 (I-1096 B).
- Rundskriv I – 1/2006 Innføring av fast bidragssats for dekning av utgifter til hormonell prevensjon til unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år.
- Informasjonshifter til elever og foreldre om samliv og seksualitet. www.skolenettet.no/samliv

Samarbeidspartnere: Sosial- og helsedirektoratet, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmennene, fylkeslegene og kommunene

Trafikksikkerhet

Trygg Trafikk

Samferdselsdepartementet

kap. 1300, post 71 Tilskudd til trafikksikkerhetsformål mv. (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
18 500	19 200	21 000

Trygg Trafikk har et særlig ansvar for trafikkopplæring og informasjon om trafikksikkerhet. Finansieringen av organisasjonen skjer dels gjennom statstilskudd og dels gjennom andre tilskudd og egne inntekter.

Trygg Trafikk er pådriver og veileder overfor barnehage- og skoleeiere, pedagoger og foreldre. Organisasjon har hovedansvar for å utvikle materiell til trafikkopplæring i skoleverket og tilbyr alle barnehager og skoler oppdatert materiell. Organisasjonen holder kurs for ansatte i barnehager og på skoler, underviser på høyskoler, driver trafikkklubber og motiverer alle som arbeider med barn og unge til å forholde seg bevisst til trafikksikkerhet som en del av oppdragelsen og opplæringen.

MER INFORMASJON

www.tryggtrafikk.no

Barns Skoleveg

Samferdselsdepartementet

Statens vegvesen gjennomfører en rekke kontroller på skoleveg i forbindelse med skolestart og bistår i lokale aktiviteter og kampanjer. For å bedre framkommelighet og trafikksikkerhet for gående og syklende bygger etaten gang- og sykkelveger langs riksvegene. Denne innsatsen øker vesentlig i 2008. Statens vegvesen inspiserer og forbedrer eksisterende gang- og sykkeltraséer langs riksvegene, og gjennomgår fartsgrenser på riksveg i byer og tettbygde strøk, noe som blant annet betyr økt bruk av fartsgrensene 30 og 40 km/t.

Aktive skolebarn er et fellesprosjekt mellom Sosial- og helsedirektoratet, politiet, Statens Vegvesen og Trygg Trafikk. Målet er å øke andelen barn som bruker skolevegen på en trygg og aktiv måte. Målgruppen for prosjektet er foreldrene som har ansvaret for barns transport på skoleveg. Informasjon til foreldre om hvilket ansvar de har og hvilke krav de kan stille til sikkerhet på skolevegen er viktig. Foreldrene oppfordres til mindre bilkjøring i skolens nærområder og informeres om aktiv og sikker bruk av skoleveg.

MER INFORMASJON

www.aktiveskolebarn.no

Trafikkopplæring i skoleverket

Kunnskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet

Trafikkopplæring er viktig i barnehage og på alle trinn i skolen. Trafikk er et kunnskapsområde som kan behandles på tvers av fagene slik at bredden og helheten kommer frem. Lærerplanene for Kunnskapsløftet gir gode muligheter for kontinuitet og progresjon i trafikkopplæringen, og utfordringen er at skolene tar dette ansvaret. Det er formulert konkrete kompetansemål innen trafikk etter 4. 7. og 10. trinn. Alle som er opp-tatt av trafikksikkerhet kan nå etterspørre hva skolene gjør i praksis.

Som en del av Regjeringens satsing på trafikksikkerhet og ungdomstiltak i distriktene er det startet opp et prøveprosjekt om førerkortopplæring i tilknytning til videre-

gående skoler for ungdom som bor i distriktene. Et begrenset antall skoler i distriktene ble invitert til å delta i en frivillig forsøksordning fra januar 2007. Målet med prøveprosjektet er å gi et bidrag for økt trafikksikkerhet for ungdomsgruppen, redusere elevens fravær fra den ordinære undervisningen og å gjøre føreropplæringen billigere og mer tilgjengelig om hvordan et slikt samarbeid om trafikk- og føreropplæring eventuelt kan utvikles videre.

MER INFORMASJON

www.vegvesen.no

www.tryggtrafikk.no

www.udir.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet, Statens vegvesen, Politidirektoratet og Trygg Trafikk

6.2 Innsats overfor utsatte barn, ungdom og familier

Omsorg for og oppdragelse av barn er i første rekke foreldrenes ansvar. Foreldre kan likevel ha behov for hjelp til å ivareta dette ansvaret i kortere eller lengre perioder. Barnevernet skal være en garanti for at alle barn og unge sikres omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter. Et viktig mål for barnevernpolitikken er at utsatte barn og unge sikres gode oppvekst- og levekår gjennom egnede tiltak av høy kvalitet og rettssikkerhet. Regjeringen viderefører i 2008 arbeidet med å styrke kunnskapen og kompetansen innenfor den kommunale barneverntjenesten. Flerkulturelt barnevernarbeid og bruk av nye metoder i hjelpetilbudet vil bli prioritert.

Arbeidet med å forbedre tiltakene overfor ungdom med alvorlige atferdsvansker, barn som har rusmisbrukende og/eller psykisk syke foreldre og familier, barn og unge som er rammet av fattigdomsproblemer og arbeidet med å bekjempe ulike former for vold og overgrep mot både barn og voksne fortsetter. Det tverretatlige samarbeidet mellom barneverntjenesten og andre tjenestetilbud for utsatte barn, unge og familier skal videreutvikles.

Alle barn og unge skal ha de samme rettigheter og muligheter til utvikling uavhengig av foreldres økonomi, etnisitet, utdanning og geografisk tilhørighet. For å unngå at økonomisk fattigdom skal ramme barn og ekskludere dem fra sosiale fellesskap, er sosial boligpolitikk, aktiv arbeidsmarkedspolitikk, tilgang til ferie- og fritidsaktiviteter, gratis eller rimelige fellesgoder og en viss inntektssikring viktige virkemidler.

Statlig forvaltning av barnevernet

Barne- og likestillingsdepartementet kap. 855 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
3 995 165	3 830 217	4 315 525

ORGANISERING OG MÅL FOR VIRKSOMHETEN

Barne-, ungdoms- og familieetatsens (Bufetat) hovedoppgave er å gi barn, unge og familier hjelp, støtte og tiltak med høy kvalitet uansett geografisk plassering i Norge. Bufetat har blant annet ansvar for drift av barneverninstitusjoner, fosterhjemstjenester og faglig bistand til kommunene ved bruk av hjelpetiltak og andre familie-

baserte barneverntiltak og i vanskelige barnevernsaker. Staten er underlagt Barne- og likestillingsdepartementet og består av en sentral enhet; Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), fem regionale enheter, de statlige barneverninstitusjonene og familievernkontorene.

Oslo kommune ivaretar selv andrelinjetjenesten i barnevernet som finansieres via rammetilskuddet til fylkeskommunene.

MER INFORMASJON

www.bufetat.no

Tiltak i barne- og ungdomsvernet

Barne- og likestillingsdepartementet kap. 854 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
447 881	473 835	510 300

OM BARNEVERNTJENESTEN – FORMÅL OG HOVEDMÅLSETTINGER

Barneverntjenestens oppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse eller utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Det er viktig for barnevernet å komme tidlig inn med hjelp i familier som har det vanskelig, slik at foreldrenes omsorgsevne styrkes og plassering av barn utenfor hjemmet og nærmiljøet kan unngås.

Regjeringen ønsker å sikre god kvalitet på tjenester og tiltak og høy rettssikkerhet i alle faser av behandlingen av barnevernssaker. Dette forutsetter blant annet et tidsmessig og tilpasset regelverk, utvikling av ny kunnskap, oppdatering av kompetanse, fleksible tiltak og god informasjonsutveksling mellom tjenesteytere og brukere. Barneverntjenesten skal ha tillit og legitimitet i befolkningen. Kommunikasjonsstrategien Et åpnere barnevern i regi av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) skal bidra til dette. I 2008 vil en sentral målsetning være å skape et økt lokalpolitisk engasjement om barnevernet i kommunene. Dette skal skje innenfor rammen av en bilateral samarbeidsavtale om barnevernet mellom Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) og Kommunenes interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS).

Fylkesmennene fører tilsyn med barn og unge i institusjon og med kommunenes forvaltning av barnevernloven. Fylkesmennene foretar også landsomfattende tilsyn

på ett eller flere utvalgte temaområder i barnevernloven. I 2008 skal det, i samarbeid med Statens Helsetilsyn, gjennomføres et felles landsomfattende tilsyn med tjenester til utsatte barn som har behov for tiltak etter to eller tre lovverk (sosial-, barnevern- og kommunehelsetjenestelovgivningen).

Styrket kunnskaps- og kompetanseutvikling

Barne- og likestillingsdepartementet startet i 2007 et *flerårig kunnskaps- og kompetanseprogram (2007–2011)* for det kommunale barnevernet. Målet er å heve kompetansen i det kommunale barnevernet og kommunenes forutsetninger for å løse et økende antall sammensatte og komplekse barnevernssaker. Programmet skal bedre det regionale tilbudet om opplæring og kursvirksomhet gjennom etter- og videreutdanningstilbud til ansatte i tjenesten. Det tas også sikte på å styrke det praksisrelaterte utviklingsarbeidet på området barnevern ved enkelte høyskoler, slik at de kan gi et bedre tilbud om opplæring for kommunalt ansatte.

I 2008 vil programmet bli styrket ytterligere og videreutviklet i samarbeid med høyskoler og universiteter, KS og ansattes organisasjoner.

Det ble igangsatt en rekke prosjekter i 2007 som vil bli videreført i 2008:

- **Flerkulturell kompetanse i barnevernet:** Det ble i 2007 inngått et samarbeid med fire høyskoler for å utvikle et opplæringsprogram rettet mot det kommunale barnevernet. Programmet skal starte opplæringen som tilbud til kommunene skoleåret 2008/2009. Rapporten Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt (NIBR 2007) gir en nyttig oversikt over virksomme tiltak og metoder/verktøy som kan brukes i

barneverntjenesten. Et mål er også å øke andelen ansatte med minoritetsnorsk bakgrunn i tjenesten.

- **Positive rollemodeller:** BLD starter i 2008 opp en utprøving av tiltaket Positive rollemodeller. Høgskolen i Oslo har prosjektlederansvaret. Tiltaket er en mentorordning for barn i alderen 8–12 år og studenter i barnevern- eller sosialfaglige utdanningsretninger. Studentene får tilbud om å være mentor for barn med minoritetsbakgrunn i grunnskolen. Tilbudet skal utprøves i tre år og vil bli evaluert. Hensikten er at flere barn med minoritetsbakgrunn gjennomfører videregående skole og fortsetter i høyere utdanning, samt å øke studenters kompetanse for arbeid i et flerkulturelt samfunn.
- **Styrke kunnskapen om ettervern:** Det er sendt ut en DVD til kommunene og et større FoU prosjekt om ettervern er igangsatt i regi av Bufdir.
- **Opplæring og implementering av nye metoder i barnevernet,** blant annet FFT (Funksjonell familierapi).
- **Faglige, regionale konferanser rettet mot landets kommuner:** I 2008 tar BLD sikte på å ni regionale fagkonferanser. Hensikten er å øke kunnskapen om effektive tiltak og metoder rettet mot barn og unge med atferdsvansker, barn som lever med vold i familien og barn og unge av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre.
- **Prosjektet Det nye barnevernet:** Barne- og likestillingsdepartementet gir støtte til prosjektet som gjennomføres som et samarbeid mellom flere regionale kompetansemiljøer. Formålet er å utvikle verktøy for å bedre samsvaret mellom barnets/familiens behov og barnevernets tiltak.
- **Styrking av grunnutdanningen i barnevern:** En ekspertgruppe skal vurdere muligheter for styrking av grunnutdanningen i barnevernet i samarbeid med universitets- og høyskolemiljøene.
- **Styrking av kompetansen på områdene barn av psykisk syke og /eller rusmisbrukende foreldre og barn som har vært utsatt for vold:** Det er opprettet én ny stilling i hver region som skal bidra med kompetanse til kommunene i oppfølgingen på disse områdene.
- **Forslag til rutiner og tiltak som bedre kan ivareta barn med foreldre med psykiske problemer og/eller rusproblemer:** Departementet vil utgi en veileder til tjenesteapparatet.
- **Bedre barnevernets kompetanse i å snakke med barn:** Departementet utvikler en plan for hvordan barnevernets kompetanse i å snakke med barn kan bedres. Flere fagpersoner og fagmiljøer er trukket inn i arbeidet som skal resultere i en veileder med retningslinjer til bruk i barnevernet og et videobasert opplæringsprogram.
- **Bedre kunnskap og retningslinjer for hvordan barneverntjenesten skal ivareta foreldre på en god måte etter omsorgsovertakelse:** BLD ut-

arbeidet i 2007 en kunnskapsoversikt, et veiledningsmaterieell og en opplæringspakke som skal tilbys kommunene. Det er lagt vekt på systematisering av gode erfaringer fra kommuner og organisasjoner i inn- og utland som arbeider aktivt med dette området. Høgskolesektoren er en aktuell samarbeidspartner til å arrangere opplæring for kommunene i 2008.

Et av de viktigste målene i barnevernet er å gjøre tjenesten mer kunnskapsbasert. BLD har i samarbeid med Bufdir utviklet en *langsiktig forsknings- og utviklingsstrategi (2005–2008)* på barnevernområdet. Innsatsen skal i 2008 særlig rettes mot følgende satsingsområder:

- barn under offentlig omsorg.
- rusmisbruk, psykiske lidelser og psykiske belastninger sett i en barnevernkontekst,
- etnisitet og barnevern.
- vold i nære relasjoner (barn som er vitner til vold, fysisk barnemishandling, seksuelle overgrep).
- ettervern.
- barnevernets praksis, system og organisering, herunder konflikthåndtering i det daglige arbeidet.

Barne- og likestillingsdepartementet gir også støtte til barnevernforskning som en del av forskningsprogrammet Velferdsprogrammet – samfunn, familie og oppvekst (1999–2008) i regi av Norges Forskningsråd. Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) driver forskning om atferdsproblemer blant barn og unge, utvikling av nye metoder for behandling og implementering av evidensbaserte metoder i samarbeid med berørte instanser. Kommuneimplementeringen av Parental Management Training Oregon-modellen (PMTO) etter modell av Lørenskog kommune fortsetter i de 26 utvalgte kommunene. Departementet gir fortsatt støtte til tre regionale utviklingssentre innen barnevern i Bergen, Trondheim og Tromsø. Sentrene driver forskning, forsøks- og utviklingsarbeid, gir råd og veiledning innen prosjektarbeid, formidling og informasjonsvirksomhet og fungerer som viktige ledd i regionale faglige nettverk.

Forebygging og samarbeid

Forebyggende arbeid for barn og unge og deres familier er først og fremst et kommunalt ansvar. Barne- og likestillingsdepartementet utga i 2005 rundskrivet Barnevernet og det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier (Q-25/2005). Et nytt felles rundskriv om *Forebyggende innsats for barn og unge* (Q-16/2007) ble høsten 2007 sendt til ordførere og rådmenn i landets kommuner fra seks statsråder. Målet er å styrke det forebyggende arbeidet og samarbeidet lokalt. Rundskrivet beskriver hva forebygging er, omtaler forankring av forebygging og samarbeid i lovverket, grunnleggende forutsetninger og viktige prinsipper på området og ansvarsfordelingen mellom kommune og stat.

I 2008 vil det bli utformet en ny samarbeidsavtale om barnevernet i kommunene mellom KS og BLD. Avtalen vil i større grad enn den tidligere avtalen fra 2005 sette fokus på hvordan det kommunale barnevernet kan komme høyere opp på den politiske dagsorden i kommunene. Gjennom støtte til effektiviseringsnettverkene En lærings og utviklingsarena for barneverntjenesten, vil departementet bidra til at flere kommuner kan delta i nettverk som arena for effektivisering og kvalitetsutvikling i det kommunale barnevernet.

BLD vil i 2008 igangsette et treårig kommuneprosjekt, der målsettingen er å få fram eksempler på godt koordinert tverrfaglig og tverretattlig samarbeid om utsatte barn og unge som har behov for hjelp fra flere instanser. Utvalgte kommuner skal prøve ut tverretattlig samarbeid der bruk av individuell plan skal inngå som et verktøy. Utprøvingen skal evalueres, og det tas sikte på å samle gode eksempler og publisere disse.

Sammen med Helse- og omsorgsdepartementet vil Barne- og likestillingsdepartementet fortsatt arbeide for å videreutvikle samarbeidet mellom barnevern, psykisk helsevern og tverrfaglig, spesialisert rusbehandling. Blant annet har alle regionale helseforetak og de respektive regionene i barnevernet underskrevet gjensidig forpliktende samarbeidsavtaler.

Barnehagepersonell er i en unik posisjon til å observere barnet i lek og samspill med andre i ulike situasjoner. I dag vet vi at barnehagene i liten grad benytter seg av muligheten til å melde bekymring til barnevernet. At barnehager og den kommunale barneverntjenesten samarbeider godt er vesentlig for å identifisere utsatte barn som har behov for hjelp tidlig. Et godt samarbeid mellom barnehagene og den kommunale barneverntjenesten vil er et viktig ledd i det forebyggende arbeidet lokalt. Barne- og likestillingsdepartementet vil derfor i 2008 arbeide med å utvikle virkemidler for et bedre samarbeid mellom de to tjenestene.

Tilbud om fosterhjem og institusjoner

Regjeringen er opptatt av å styrke tilbudet for barn i fosterhjem. Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem, samt opplæring og generell veiledning av fosterforeldre. Kommunene har ansvaret for plassering og oppfølging. Det statlige regionale barnevernet skal bistå kommunene i plasseringssaker utenfor hjemmet og kunne formidle tilpassede fosterhjem ved behov. Etaten skal også bistå kommunene når det gjelder å legge til rette for tilsynsførere.

Fosterforeldre skal ha et godt opplærings- og veiledningstilbud, blant annet gjennom en videreutvikling av opplærings- og rekrutteringsprogrammet PRIDE

(Parents, Resources, Information, Development, Education). I tillegg skal det utvikles modeller for veiledning og vakttelefon for fosterforeldre utenom barneverntjenestens vanlige kontortid.

Departementet er, i samarbeid med Bufdir, i ferd med å foreta en gjennomgang av fosterhjemsområdet med sikte på en ny organisering av de statlige fosterhjemmene. Det vil i den forbindelse bli utarbeidet nye standardkontrakter for statlige familiehjem og beredskapshjem. Det skal også utvikles gode plasseringsalternativer til institusjon.

Bufetat har også ansvar for å følge opp statlige og private barneverninstitusjoner. Etaten vil i 2008 arbeide videre med å implementere metoder og systemer for oppfølging av kvaliteten i institusjonstilbudet.

Tilbud for barn og ungdom med atferdsvansker

Parent Management Training-Oregon modellen (PMTO) for yngre barn, Multisystemisk Terapi (MST) og Funksjonell Familierapi (FFT) for ungdom er familie- og hjemmebaserte metoder som legger vekt på å ta i bruk ressurser i familie og nærmiljø. Målet med tilnærmingene er å gi støtte og effektiv behandling i forhold til atferdsendring og således unngå plassering utenfor hjemmet.

FFT-behandling retter seg også mot ungdom med atferdsvansker og er et nytt tilbud i det statlige barnevernet. Behandlingen tar sikte på å bedre familiens samspill, kommunikasjon og problemløsningsferdigheter. Endringer i familiens fungering skal bidra til å endre ungdommens atferd. Behandlingen er intensiv og kan foregå hjemme hos familien eller på behandlers kontor. Gjennomsnittlig behandlingstid er tre måneder.

Til tross for satsing på hjemmebaserte metoder finnes det ungdom med atferdsvansker som er avhengige av en alternativ omsorgsbasis for kortere eller lengre tid. Internasjonal forskning har vist at det er mulig å oppnå gode resultater med hensyn til endring av unges atferd også gjennom institusjonsbehandling. På grunnlag av denne nye kunnskapen har Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med svenske myndigheter tatt initiativ til å utvikle en helt ny modell for institusjonsbehandling av ungdom med alvorlige atferdsvansker. Den nye modellen, MultifunC – Multifunksjonell Behandling i Institusjon og Nærmiljø, er en kombinasjon av institusjonsbehandling og nærmiljøbaserte tiltak. Fem MultifunC-institusjoner er opprettet, en i hver av Barne-, ungdoms- og familieetatens regioner, samt en tilsvarende institusjon i Oslo.

Både barnevernstjenesten og psykisk helsevern har ansvar for tiltak overfor barn og ungdom med atferdsvan-

sker. Barne-, ungdoms- og familieetaten har, i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet, ansvar for driften av PMTO, MST, FFT og MultifunC. Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) har et hovedansvar for evaluering av tilbudene.

Familie- og nærmiljøbaserte tiltak og metoder

Økt satsing på forebygging, familie, nettverk og lokale løsninger bør være utgangspunkt for barnevernets arbeid. Det er en viktig oppgave å sørge for god kvalitet i tiltak som utvikles lokalt. Familie- og nærmiljøbaserte tiltak og metoder skal rettes mot utsatte familier for å bedre deres muligheter til å gi barn gode omsorgs- og oppvekstbetingelser. Samtidig er det et mål å komme tidlig inn og forebygge og behandle akutte kriser. Barne- og likestillingsdepartementet vil fortsatt stimulere til videreutvikling og bruk av kunnskapsbaserte tiltak og metoder i barnevernet som vektlegger barn og unges familie og nærmiljø.

FAMILIERÅD

Uprøving og evaluering av metoden Familieråd som metode i barnevernet ble iverksatt i 2003 som et treårig prosjekt. Intensjonen med familieråd er å mobilisere familiens egne ressurser og evne til problemløsning. Metoden innebærer en ny og alternativ beslutningsform i barnevernet, der familiens ansvar og mulighet for egen innsats blir tillagt vekt på en annen måte enn det som har vært vanlig innenfor barneverntjenestens arbeid. Den utvidede familie (slekt og andre nære) samles og kommer fram til gode tiltak overfor barnet eller den unge. Barnevernet skal godkjenne tiltaksplanen, før den iverksettes.

NOVA framla høsten 2006 en evalueringsrapport som viser at familieråd kan være et godt alternativ til den ordinære beslutningsprosessen i barneverntjenesten. Arbeidet med å implementere familieråd vil derfor bli videreført over hele landet. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har det overordnede ansvaret for implementeringen.

HOME-START FAMILIEKONTAKTEN

Home-Start Familiekontakten er et familiestøtteprogram for familier med barn under sju år som er i en vanskelig livs- eller krisesituasjon. Home-Start Familiekontakten tilbyr støtte, avlastning, vennskap og praktisk hjelp. Hjelpen blir gitt gratis av frivillige i familiens egne hjem og er et supplement til det offentlige hjelpeapparatet. Det er behov for å styrke forebyggende tiltak i utsatte familier med små barn. Det gis derfor økonomisk støtte til nasjonal samordning og oppfølging av programmet i 2008. Likeledes gis det fortsatt midler til Home-Start-programmets arbeid med å gi støtte og hjelp til familier med kronisk syke barn og barn med nedsatt funksjonsevne.

TILTAK FOR Å BEDRE SITUASJONEN TIL BARN AV FORELDRE I FENGSEL

Barn av innsatte er en sårbar og usynlig gruppe barn og unge. Livssituasjonen og oppvekstvilkårene for barn av innsatte må bedres. Dette blant annet for å forebygge senere levekårsproblemer, psykososiale problemer, framtidig kriminalitet m.m. En rapport om fangers pårørendes helse og livssituasjon, i regi av Foreningen for Fangers Pårørende, forelå høsten 2007. Undersøkelsen ga informasjon om 333 pårørende heriblant 110 barn. Rapporten som gir kunnskap om levekår og om fangers barns helsesituasjon, vil bli fulgt opp.

Fra 1. juli 2007 ble det gitt rett til utvidet barnetrygd når den ene av foreldrene er i fengsel. Retten gjelder fra innsettelsesdato for innsettelse over seks måneder. Den fengslede forelderen kan trenge veiledning om foreldrerollen ved besøk og samvær med barn og i forbindelse med løslatelse. Arbeidet med opplæring av fengselsansatte i foreldreveiledning for innsatte (jf. omtale under Foreldreveiledning) videreføres. Det skal i 2008 etableres en alarmtelefon for barn som et to-årig pilotprosjekt.

AKUTTBEREDSKAP

Barnevernvaktene er den tjenesten som ofte kommer først i kontakt med barn og unge med ulike problemer. Justis- og politidepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet har gitt tilskudd til en evaluering av barnevernvaktordningen og annen akuttberedskap i kommunene, Barnevernvakten – mellom barnevern og politi i regi av NOVA. Evalueringen skal sluttføres i 2008 og vil være et ledd i det videre arbeidet med utvikling av akuttberedskap for barn og unge. Det er også gitt støtte til et felles nettsted for barnevernvakter, www.barnevernvakt.no. Det skal i 2008 etableres en alarmtelefon for barn som et to-årig pilotprosjekt.

ETTERVERN

I mange tilfeller kan det være behov for ettervern gjennom hjelp og støtte fra barnevernets side også for ungdom mellom 18 og 23 år. I følge barnevernloven kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak inntil barnet har fylt 23 år, dersom den unge samtykker. Barneverntjenesten skal, i god tid før ungdommen fyller 18 år og i samarbeid med ungdommen, utarbeide en tiltaksplan for vedkommende. Ungdommene kan klage til fylkesmannen hvis de ikke får nødvendig hjelp. Kommunene har plikt til å gjøre oppmerksom på klageretten dersom det gis avslag på søknad om tiltak.

I regi av Landsforeningen for barnevernsbarn og organisasjonen Voksne for barn er det laget en DVD om ettervern. Filmen fokuserer på erfaringer som ungdommen selv har, og skal være et verktøy for dialog mellom ung-

dom, fosterforeldrene/institusjonene og barneverntjenesten. DVDen ble våren 2007 distribuert blant annet til kommunene.

Det er også igangsatt et større FoU-prosjekt om ettervern i regi av Bufdir. Formålet med prosjektet er å få fram forskningsbasert kunnskap som kan bidra til å forbedre og systematisere ettervernsarbeidet. Det skal blant annet identifiseres god praksis som kan spres i kommunene gjennom eget veiledningsmateriale og konferanser i 2008/2009.

For å motvirke varig fattigdom har Barne- og likestillingsdepartementet igangsatt et utviklingsarbeid i åtte utvalgte kommuner som innebærer tett oppfølging av utsatt ungdom (Handlingsplan mot fattigdom). Departementet deltar også i regjeringens arbeid med å motvirke bostedsløshet (St.prp. nr. 1 (2007–2008) Kommunal- og regionaldepartementet).

MER INFORMASJON

- www.bld.dep.no
- www.bufetat.no
- www.fosterhjem.no
- www.home-start-norge.no
- www.atferd.unirand.no

Rundskriv, rutinehåndbøker og veiledere til bruk i den kommunale barneverntjenesten:

- Barnevernet og det forebyggende arbeidet for blant barn og unge og deres familie, rundskriv Q-25/2005
- Forebyggende innsats for barn og unge, rundskriv Q-16/2007
- Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær, Q-1121 B
- Opplysningsplikt til barnevernet og barnevernets adgang til å gi opplysninger, Q-1094 B
- Barnevernet – til barnets beste, Q-0801 B
- Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, rundskriv Q-24/2005
- Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, Q-1101
- Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem, Q-1102
- Tilsynsførere i fosterhjem – en veileder, Q-1103
- Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten – en veileder, Q-1104
- Internkontroll i barneverntjenesten i kommunene – en veileder, Q-1105

Samarbeidspartner: Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)

Innsats mot barnefattigdom

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 26: Sosieltjenester

Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.

Handlingsplan mot fattigdom

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen la sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 fram en handlingsplan mot fattigdom. Handlingsplanen inneholder tiltak på flere sektordepartementers ansvarsområder og er rettet inn mot 3 delmål:

- at alle skal gis mulighet til å komme i arbeid
- at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg
- å bedre levekårene for de vanskeligst stilte

Regjeringen vil avskaffe fattigdom og redusere sosiale og økonomiske forskjeller gjennom universelle velferdsord-

ninger, sterke fellesskaps-løsninger og ved å gi flere anledning til å delta i arbeidslivet. Gjennom å styrke arbeidstilknyttingen for foreldre vil Regjeringen forebygge og avhjelpe fattigdom blant barn og unge. Regjeringen vil gjennom handlingsplan mot fattigdom iversette tiltak for å sikre deltakelse og inkludering av utsatte barn og unge, og styrke innsatsen mot sårbare grupper av barn og unge.

I statsbudsjettet for 2008 følger regjeringen opp handlingsplanen med en ytterligere styrking på 336,1 mill. kroner, samtidig med at tiltakene fra 2007 videreføres. Tiltak for å sikre at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg er et prioritert innsatsområde i handlingsplan mot fattigdom.

Offentlige velferdsordninger kan bidra til å skjerme og motvirke negative konsekvenser av det å vokse opp i en økonomisk vanskeligstilt familie. Gratis eller rimelige fellesgoder er viktige for å sikre inkludering av utsatte barn og unge. Regjeringen vil blant annet gjennom handlingsplan mot fattigdom iverksette tiltak slik at barn og unge i vanskeligstilte familier kan delta på lik linje

med andre. Regjeringen vil styrke arbeidet rettet mot sårbare grupper av barn og unge for å hindre at levekårsproblemer og fattigdom går i arv.

KOMPETANSE- OG UTVIKLINGSTILTAK FOR Å FOREBYGGE OG REDUSERE BARNEFATTIGDOM

Tiltak mot fattigdom som er iverksatt i perioden 2002–2006 og videreføres i 2008. Det ble i 2005 ble igangsatt kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere fattigdom blant barnefamilier som er i kontakt med sosialtjenesten. Målgruppen er barn, unge og barnefamilier som mottar bistand fra sosialtjenesten. Sosial- og helsedirektoratet samarbeider om dette med Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som har en tilsvarende ordning knyttet til barneverntjenesten. Formålet med tiltaket er å forebygge og redusere fattigdom og sosial eksklusjon blant barn og unge ved å styrke det sosiale og forebyggende arbeidet i kommunene, utvikle nye tiltak ovenfor målgruppen, bedre samordningen av lokale tiltak og å styrke og utvikle kunnskap og kompetanse blant aktørene i lokalsamfunnet. I 2005 mottok 30 kommuner og fem bydeler i Oslo tilskudd fra Sosial- og helsedirektoratet. 29 kommuner inngår i ordningen til Barne- og likestillingsdepartementet.

Tiltaket knyttet til sosialtjenesten ble styrket i 2007, og 14 nye kommuner har mottatt tilskudd til utvikling av lokale tiltak. Det har i 2007 blant annet vært fokusert på utvikling av kunnskap og kompetanse i forholdet mellom barneverntjenesten og sosialtjenesten og styrking av det sosiale og forebyggende arbeidet i kommunene. Tiltaket videreføres og styrkes med 10 mill kroner i 2008. Midlene skal benyttes til samarbeidsprosjekter omkring barn og fattigdom.

Barne- og likestillingsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet har også iverksatt et utviklingsarbeid for ytterligere styrking av samarbeidet og samhandlingen mellom barneverntjenesten og sosialtjenesten lokalt. Utviklingsarbeidet omfatter oppfølging av den eldre delen av ungdomsgruppen 17 til 23 år, fra hjelp og støtte fra barnevernet og over til et selvstendig voksenliv. Åtte kommuner deltar.

BARNE- OG UNGDOMSTILTAK I STØRRE BYSAMFUNN

De store byene preges i større grad av fattigdomsproblemer og opphoping av levekårsulempen. Tilskuddsordningen Barne og ungdomstiltak i større bysamfunn omfatter 23 større bysamfunn (og 7 prioriterte bydeler i Oslo). Ordningen forvaltes av Barne- og likestillingsdepartementet. Innenfor ordningen har det siden 2002 vært en særlig innsats rettet direkte mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer. I 2008 er 31,5 mill øremerket denne satsingen. Midlene benyttes til ferie- og fritidsaktiviteter rettet mot barn, unge og familier

berørt av fattigdomsproblemer og til tiltak som bidrar til arbeidsmarkedstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning. Det gis også tilskudd til mer langsiktige og samordnende tiltak som motvirker marginalisering av barn og unge som berøres av fattigdomsproblemer. Tiltakene skal ta sikte på å utvikle arbeidsformer og metoder som bidrar til åpne og inkluderende sosiale arenaer for målgruppen.

TILTAK FOR BARN AV PSYKISK SYKE ELLER OG/ RUSMIDDELAVHENGIGE FORELDRE

Barn som vokser opp i familier der rusmiddelproblemer er en del av hverdagen har selv en forhøyet risiko for å utvikle rusmiddelproblemer. Vi vet også at en stor andel av barn som lever i en familiesituasjon med foreldre som er psykisk syke, selv ofte får alvorlige psykiske problemer. Mange av disse barna får ikke alltid nødvendig oppfølging og hjelp. Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet samarbeider om satsingen overfor barn og unge i risikosoner. Det tas sikte på en flerårig felles satsing.

TILTAK FOR UNGDOM I RISIKOSONEN

Barne- og likestillingsdepartementet vil i 2008 videreføre en særlig satsing rettet mot ungdom i alderen 15–25 år som står utenfor opplæring og arbeidsliv (Unge utenfor) som startet i 2007. Det ble satt av 5 mill. kroner til arbeidet i statsbudsjettet 2007. Satsingen videreføres på sammen nivå i 2008. Som et ledd i denne satsingen er åtte kommuner/bydeler invitert til å delta i et utviklingsarbeid. Dette er kommuner/bydeler som allerede har utviklet gode arbeidsmetoder ovenfor målgruppene. Innsatsen skal skje i samarbeid med berørte departement.

Utviklingsarbeidet skal bidra til å videreutvikle, forsterke, kartlegge og systematisere og kvalitetssikre arbeidet, slik at dette kan komme hele landet til gode. Erfaringer og kompetanse vil bli spredd gjennom konferanser og publikasjoner.

MER INFORMASJON

- www.aid.dep.no
- Handlingsplan mot fattigdom. Vedlegg til St.prp. nr. 1 (2006–2007) Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Tiltak for barn og unge i større bysamfunn (innsats mot fattigdom), Fafo-notat 2004:29
- Fattigdom blant barn, unge og familier – et kunnskaps- og erfaringshefte, Barne- og likestillingsdepartementet
- Ungdoms levekår, Statistisk sentralbyrå 2007, Statistiske analyser 2007/93
- Økonomi og levekår for ulike grupper, Statistisk sentralbyrå 2005, Statistiske analyser 2006/3
- Barn i husholdninger med lav inntekt: Omfang, utvikling, årsaker, Statistisk sentralbyrå, Rapporter 2001/9

- Barn i lavinntektsfamilier 1996–2004, Statistisk sentralbyrå 2007/33
- Tilbud til barn av foreldre med rusmiddelproblemer, Sirius rapport nr 1/2006
- Barn innlagt sammen med foreldre som er i behandling for rusmiddelproblemer. Sirius rapport nr 5/2005

Samarbeidspartnere: Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kunnskapsdepartementet, Justis- og politidepartementet, Sosial- og helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Husbanken

Barn i familier som mottar sosialhjelp

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Sosialtjenesten skal fremme økonomisk og sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til økt likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer. Videre skal sosialtjenesten bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre.

Den landsomfattende arbeidsmarkedssatsingen for å motvirke fattigdom for langtidsmottakere av sosialhjelp, ungdom 20–24 år, enslige forsørgere som mottar sosialhjelp og innvandrere videreføres i 2008.

Det er behov for en forsterket innsats overfor personer som i dagens system blir avhengige av økonomisk sosialhjelp over lengre tid. I Om lov om endringer i sosialtjenesteloven og i enkelte andre lover som trådte i kraft 1. november 2007, har Regjeringen iverksatt et nytt kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad for personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og med ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold i folketrygden. Formålet med kvalifiseringsprogrammet og den tilhørende kvalifiseringsstønad er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid. Tilbudet skal gis til personer som vurderes å ha en mulighet til å komme i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging, også i tilfeller der veien fram kan være relativt lang og usikker. En kvalifiseringsstønad innebærer forutsigbarhet, og gir stønads-mottakeren mulighet for å planlegge sin økonomi over tid. Kvalifiseringsstønaden skiller seg fra økonomisk sosialhjelp ved at ytelsen ikke er økonomisk behovsprøvd. Kvalifiseringsprogrammet skal være arbeidsrettet og bestå av tiltak som støtter opp under og forbereder overgangen til arbeid. Ansvar for ordningen er kommunalt og forvaltningen legges i likhet med økonomisk sosialhjelp til NAV-kontoret. Deltakerne på kvalifise-

ringsprogrammet inngår i personkretsen for statlig bostøtte.

Den nye arbeids- og velferdsforvaltningen skaper dermed en ramme for et helhetlig og samordnet tilbud til personer som har behov for bistand for å komme inn i og stå i et arbeidsforhold.

MER INFORMASJON

St.prp. nr. 1 (2007–2008) Arbeids- og inkluderingsdepartementet

St.meld. nr. 9 (2006–2007) Arbeid, velferd og inkludering

Behovsprøvd barnetillegg til mottakere av alderspensjon og uføreytelser

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Det gis et inntektsprøvd forsørgingstillegg til mottakere av alderspensjon, uførepensjon og tidsbegrenset uførestønad som forsørger barn under 18 år. Barnetillegget behovsprøves mot egen og ektefelle/samboers inntekt. Tillegget utgjør inntil 40 prosent av grunnbeløpet (G) for hvert barn. Det ytes ikke barnetillegg hvis barnet har inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større enn 1 G. Mottakere av tidsbegrenset uførestønad fikk tidligere et standardisert barnetillegg på kroner 17 per dag per barn. Bakgrunnen for omleggingen har vært å gi mottakere av tidsbegrenset uførestønad med forsørgeransvar og lav inntekt samme barnetillegg som uførepensjonister med barn.

Stønad til enslig mor eller far

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

kap. 2620 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
	4 126 500	3 943 500

Formålet med stønadsordningene er å gi personer med aleneomsorg for barn inntektssikring i en overgangsperiode og hjelp til selvhjelp, slik at de kan bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid.

Det kan blant annet ytes overgangsstønad, utdanningsstønad, stønad til barnetilsyn og tilskudd til flytting for å komme i arbeid. Stønaden er inntektsprøvd og kan gis inntil 1,85 G. Overgangsstønad kan som hovedregel gis fra opptil to måneder før fødselen og fram til det yngste barnet fyller åtte år, men ikke i mer enn til sammen tre år. Når det yngste barnet er over tre år, stilles det krav om yrkesrettet aktivitet.

MER INFORMASJON

www.nav.no

Tiltak overfor barn av foreldre med rusmiddelproblemer og psykisk syke foreldre

Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

FORMÅL

Gi barn med psykisk syke foreldre og rusmisbrukende foreldre bedre oppfølging og hjelp som er tilpasset deres alder og den situasjonen de lever i.

OM TILTAKENE

Barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre er en særlig utsatt gruppe. Mange av dem blir ikke sett, mens andre ikke får god nok hjelp. Regjeringen har derfor satt i gang en større satsing for å identifisere og følge opp disse barna. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere behovet for en rettslig regulering som kan ivareta behovene til barn av psykiatriske pasienter og rusmiddel-avhengige innen rus- og psykisk helsevern. Stortinget har i Budsjett- innstilling S. nr. 11 (2006–2007) bedt om at det gjøres en slik vurdering.

En viktig målsetting er å øke kompetansen i kommunene om denne gruppen. Både skolen, barnehagen og helsestasjonen er viktige i forebyggingsarbeidet og i arbeidet for å identifisere barna. Barne- og likestillingsdepartementet styrker Bufetats fem regioner med en stilling hver som skal ha i oppgave å koordinere arbeidet overfor kommunene. Å spre kunnskap og informasjon til de tjenestene som kommer i kontakt med familiene blir en viktig oppgave. Det skal blant annet gis opplæring i anbefalte kartleggingsverktøy som kan hjelpe tjenestene til å oppdage disse barna så tidlig som mulig.

Kommunene skal også få opplæring i ulike behandlingstilbud for barn og foreldre. Flere forskjellige alderstilpassede programmer skal prøves ut. Tilbudene skal både gis individuelt, i familien og i barnegrupper. Dette skal følges av forskning. Barn som lever med vold sliter med mange av de samme problemene. Der det er faglig hensiktsmessig, skal de inkluderes i tilbudene.

For å få mer kunnskap om og utvikle gode modeller for langsiktig oppfølging av barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre, skal det gjennomføres et forskningsbasert prøveprosjekt i 10 kommuner fra 2008 til 2014. Hensikten med prosjektet er å utvikle gode modeller for tidlig intervensjon og systematisk oppfølging av barn til psykisk syke og rusmisbrukende foreldre – fra graviditet til skolealder. Målsettingen er å kunne gi tidlig og riktig hjelp og forebygge problemutvikling hos denne risikogruppen.

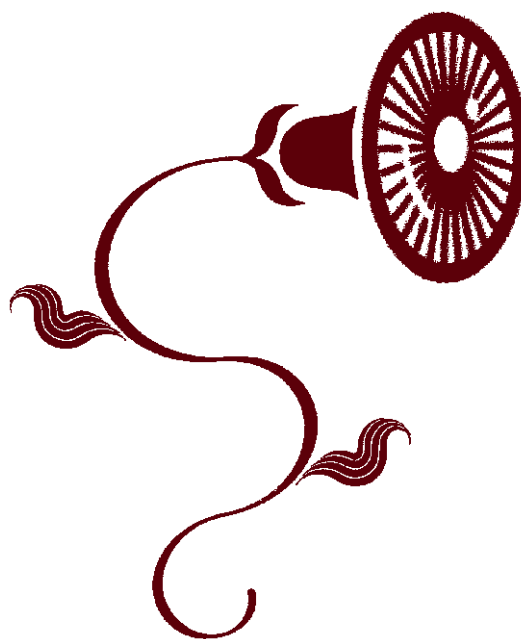
Opplæring og evaluering av samspillsmetoden Marte Meo skal igangsettes. Målet er å gi hjelp til selvhjelp. For å få mer evidensbasert kunnskap om programmet har Nasjonalt kompetansenettverket for sped- og småbarns psykiske helse (R-BUP Øst Sør) satt i gang opplæring og effektevaluering. Blant annet skal ansatte ved Sentrene for foreldre og barn få tilbud om opplæring. Dette er en gruppe som er mye i kontakt med psykisk syke og rusmisbrukende foreldre.

Barne- og likestillingsdepartementet gir også økonomisk støtte til PAG-Stiftelsen. Stiftelsen gir råd, veiledning og støtte til de som ønsker å starte opp tiltak for barn av foreldre med rusmiddelproblemer i lokalmiljøer.

MER INFORMASJON

www.bufetat.no

Samarbeidspartnere:, Sosial- og helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Individuelle planer for barn med behov for langvarige helse- og sosialtjenester

Helse- og omsorgsdepartementet

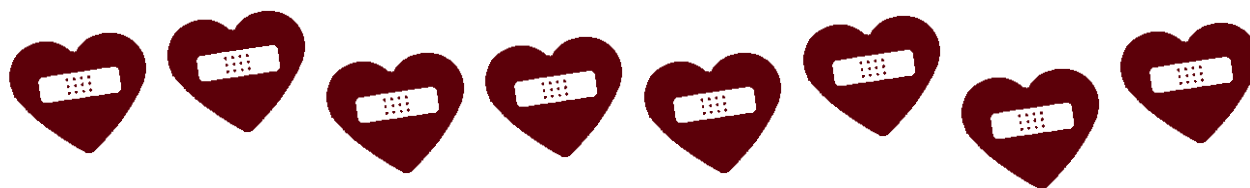
Barn som har behov for koordinerte helse- og sosialtjenester over lang tid, og alle barn innen det psykiske helsevernet, har rett til å få utarbeidet en individuell plan. En individuell plan skal være en helhetlig plan for å sikre brukermedvirkning og at de ulike tjenestene samordnes. Både kommunen og spesialisthelsetjenesten har plikt til å sørge for at individuell plan utarbeides. Som et hjelpemiddel i arbeidet med individuell planlegging er det utarbeidet en veileder.

Forskrift om habilitering og rehabilitering slår fast at kommunen skal ha generell oversikt over behov for habilitering i kommunen. Funksjonshemmede barn og kronisk syke barn trenger ofte et bredt og langsiktig habiliteringstilbud. Våren 2004 ble strategiplanen Habilitering av barn – Helsetjenestetilbudet til kronisk syke barn, deres foreldre – organisering og utvikling –

lagt fram. For å bedre tilbudet til barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne og deres familier har det pågått 30 prosjekter innen barnehabilitering i de regionale helseforetakene. Prosjektene har som mål å bedre trenings og aktivitetstilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og kronisk sykdom, og tar også sikte på å overføre kompetanse til kommunene og etablere samarbeid mellom tjenester som ytes av andre etater. Målet er å utvikle et godt og tilrettelagt tilbud av tilstrekkelig omfang for funksjonshemmede barn. De fleste av prosjektene ble avsluttet i løpet av 2007.

MER INFORMASJON

- Strategiplanen Habilitering av barn, I 1098 (www.hod.dep.no)
- Forskrift om individuell plan og forskrift om habilitering og rehabilitering (www.lovdata.no)
- Veileder til individuell plan, IS-1253 (www.shdir.no)

Mindreårige asylsøkere og flyktningbarn

Barn og ungdom i statlige asylmottak

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 22: Flyktningebarn

Barn som søker flyktningstatus eller som anses som flyktninger, skal få behørig beskyttelse og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.

Ved utgangen av september 2007 var det totalt 2 049 barn i statlige asylmottak. Mottakene skal være tilrettelagt etter barnas behov og livssituasjon. Barn som kommer alene får en annen type oppfølging enn barn som kommer sammen med foresatte. Alle barn fra to år og til grunnskole alder som bor i mottak får et tilbud i ordinære

barnehager eller i barnebase på mottaket. Dette skal gi alle barn under skolepliktig alder et daglig aktivitetstilbud. Barn i skolepliktig alder har rett og plikt til grunnskoleundervisning når de skal være i Norge i tre måneder eller lenger. Det er ikke boplikt i mottak for asylsøkere. Dette stiller dette særlige krav til statlige og kommunale myndigheter i form av skole- og aktivitetstilbud.

Regjeringen vil forbedre situasjonen for barn som kommer som asylsøkere, det være seg alene eller sammen med foreldre eller andre foresatte. Beboere i mottak har generelt svak økonomi. Dette medfører at barn som bor i asylmottak ofte ikke får muligheten til å delta i aktiviteter utenfor mottaket. I 2007 ble det bevilget 5,5 millioner kroner over Utlendingsdirektoratets budsjett til å gjennomføre ulike aktivitetstiltak for barn som bor i asylmottak. Dette videreføres i 2008. Utlendingsdirektoratet skal igangsette arbeid med foreldreveiledning, samtalegrupper for barn, bedre informasjonsarbeid for barn og unge (inklusive en DVD), opplæringsopplegg for ansatte med barnefaglig kompetanse.

ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE

Enslige mindreårige asylsøkere er en fellesbetegnelse på asylsøkere under 18 år som kommer til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar. Dette inkluderer asylsøkende barn som kommer til landet i følge med andre voksne som kan være eldre søsken, tante, onkel eller lignende. Ved utgangen av september 2007 var det registrert 203 asylsøknader fra personer som oppga å være enslige mindreårige ved ankomst.

Utlendingsdirektoratet har så langt hatt det overordnede ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere i Norge. Blant annet har direktoratet hatt ansvar for barnas trygghet i mottak, at de får en individuell oppfølging, og for at det man forsøker å oppspore og gjenforene barna med deres foresatte.

Omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ble fra 3. desember 2007 overført fra utlendingsmyndighetene til det statlige barnevernet. Samme tidspunkt sto et nytt omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, Eidsvoll omsorgssenter for barn, klart til å ta i mot enslige mindreårige under 15 år. Omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere skal hjemles i barnevernsloven. Fylkesmannen får plikt til å føre individuelle tilsyn.

MER INFORMASJON

www.udi.no

Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, og statsrefusjon av kommunenes utgifter til barneverntiltak

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 854, post 64 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
102 188	127 269	112 608

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 854, post 65 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
160 234	139 860	176 619

FORMÅL

Målet med de to økonomiske ordningene er å bidra til at enslige mindreårige kan bosettes så raskt som mulig i gode og individuelt tilpassede bo- og omsorgstilbud.

OM ORDNINGENE

Bevilgningen under post 64 skal dekke det særskilte tilskuddet som utbetales til kommuner som bosetter enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Tilskuddet var i 2007 på kr 106 500,- per barn per år, men økte til

kr 110 970,- fra 1. januar 2008. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet utbetaler tilskuddet etter fullmakt fra BLD. Post 65 omfatter bevilgningen statsrefusjon for kommunenes utgifter til barneverntiltak. Egenandelen i saker hvor det søkes om statsrefusjon er i 2008 på kr 13 160,- per måned per barn. Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for å administrere refusjonsordningen.

Andre grupper barn som omfattes av de to økonomiske ordningene:

- Barn som blir etterlatt i Norge av sine foreldre etter endelig avslag på søknad om asyl.
- Barn som kommer til Norge som turister og hvor foreldrene reiser fra Norge uten å ta med seg barna.
- Barn av enslig forelder som søker asyl, dersom forelder dør i Norge før asylsøknaden er avklart.
- Barn som kan være ofre for menneskehandel.
- Barn som har fått oppholdstillatelse, men hvor foreldrene ikke har fått oppholdstillatelse.

Det ble i 2005 iverksatt en kartlegging av kommunenes bo- og omsorgstilbud til enslige mindreårige som inkluderer en vurdering av kvaliteten på tilbudet, omfanget av barnevernets tiltak, samt kartlegging av kostnader i forbindelse med bosetting. ECON la i november 2007 fram rapporten Bo- og omsorgstiltak for enslige mindreårige i kommunene – Utgiftskartlegging og vurdering av kvalitet. Rapporten viser at det er behov for å styrke enkelte sider av arbeidet i kommunene. Barne- og likestillingsdepartementet vil på bakgrunn av resultatene i rapporten iverksette et utviklingsarbeid blant annet for å styrke kommunenes omsorgstilbud til enslige mindreårige.

MER INFORMASJON

www.bld.dep.no

www.krd.dep.no

www.aid.dep.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet, Utlendingsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige personer

Barne- og likestillingsdepartementet

kap. 856 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
	24 000	58 142

FORMÅL

Det ble i statsbudsjettet for 2007 besluttet at barnevernmyndighetene fra høsten 2007 skal ta over omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år i fasen fram til bosetting i en kommune eller retur (mot-

108

taksfasen). Bufetat, region øst har hatt ansvaret for å utvikle og etablere et omsorgssenter i Eidsvoll kommune. Eidsvoll omsorgssenter for barn åpnet 3. desember 2007 og har plass til 30 barn fordelt på fem avdelinger. Målet er å gi et bo- og omsorgstilbud som ivaretar barnas spesielle omsorgsbehov og som er kvalitetsmessig sammenlignbart med det tilbud som gis barn i barnevernet. Omsorgssenteret har fått tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å utrede og ivareta de mindreåriges behov for omsorg og oppfølging. Det arbeides med å forberede tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år.

Omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere skal hjemles i barnevernsloven. Fylkesmannen får plikt til å føre individuelle tilsyn.

MER INFORMASJON

www.bld.dep.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet, Utlendingsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

6.3 Arbeid mot vold overgrep og utnytting av barn og unge

Handlingsplan om vold i nære relasjoner (2008–2011)

Justisdepartementet

FORMÅL

Vold mot kvinner og barn i nære relasjoner er et alvorlig og til dels del skjult samfunnsproblem. I Soria Moria-erklæringen fremholder regjeringen at den vil styrke innsatsen mot familievold og vold mot kvinner og barn og sørge for en bedre koordinering av hjelpeapparatet slik at mennesker som blir berørt av alvorlig kriminalitet lettere kan få den hjelpen de trenger. Bistandsbehovet til voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn, skal vies særlig oppmerksomhet og regjeringen vil lovfeste krisesentertilbudet. Som et ledd i å styrke det forebyggende arbeidet vil regjeringen blant annet etablere et landsdekkende hjelpe- og behandlingstilbud til voldsutøvere.

OM ORDNINGEN

Justisdepartementet har i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet en ny handlingsplan for å bekjempe vold i nære relasjoner. Den ble lagt frem 13. desember 2007 og avløser handlingsplanen om vold i nære relasjoner (2004–2007).

Den nye handlingsplanen har syv hovedmålsettinger:

- Ofre for vold i nære relasjoner skal sikres nødvendig hjelp og beskyttelse.
- Voldsspiralen skal brytes ved å styrke hjelpe- og behandlingstilbudet til voldsutøveren.
- Ofre for vold i nære relasjoner skal gis tilbud om tilrettelagte samtaler med voldsutøver.
- Samarbeidskompetansen og kunnskapen i hjelpeapparatet skal styrkes.
- Forskning og utviklingsarbeid skal iverksettes.
- Vold i nære relasjoner skal gjøres mer synlig.
- Vold i nære relasjoner skal forebygges gjennom holdningsendringer.

MER INFORMASJON

www.jd.dep.no

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 34: Seksuell utnytting

Barnet har rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnytting og misbruk. For å verne barn mot slik utnytting skal staten sette i verk alle nødvendige tiltak, nasjonalt og internasjonalt.

Arbeid mot vold, seksuelle overgrep og utnyttning av barn og unge

Barne- og likestillingsdepartementet

FORMÅL

Å bedre livssituasjonen til og oppfølgingen av barn og ungdom som utsettes for vold, overgrep og utnyttning, inklusive barn som er vitner til vold i nære relasjoner er et viktig mål for Barne- og likestillingsdepartementet.

OM ORDNINGENE

Barne- og likestillingsdepartementet finansierte i perioden 2004–2007 prosjektet *Barn som lever med vold i familien*. Prosjektet gjennomføres som et samarbeidsprosjekt mellom Alternativ til Vold i Oslo og Telemark og Senter for Krisepsykologi i Bergen. Et mål for prosjektet er at hjelp skal nå fram til flest mulig av de voldsutsatte barna gjennom å øke kunnskapen i hjelpeapparatet. Familievernet var i fokus for kunnskaps- og metodeutvikling i prosjektperioden 2004–2007. Hovedfokus for perioden 2007–2009 vil være kompetanseutvikling, informasjon og veiledning til barnevernet.

Det er etablert fem regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. Fire av sentrene er administrativt lagt under de regionale helseforetakene, og ett under Barne-, ungdoms- og familie-etaten, region sør. Sentrene har blant annet fått som oppgave å veilede hjelpeapparatet direkte og å etablere nettverk mellom relevante samarbeidsparter innenfor hver region.

Tiltakene i planen Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005–2009), vil bli fulgt opp. Planen setter fokus på forebygging, avdekking, bistand og behandling, samt forskning og kompetanseheving. I samarbeid med andre berørte departementer og direktorater vil også planlagte tiltak mot seksuell utnyttning av personer under 18 år i kjønnshandel (barneprostitusjon) og visuelle framstillinger av overgrep (barnepornografi) bli fulgt opp.

MER INFORMASJON

www.jd.dep.no
www.bld.dep.no
www.bufdir.no

Prosjekt Barnehus

Justis- og politidepartementet

Arbeidet med å beskytte barn har høy prioritet. Regjeringen vil sørge for en bedre koordinering av hjelpen til barn som utsettes for overgrep, mishandling og vold, samt er vitne til vold i nære relasjoner. Regjeringen

har derfor besluttet at det skal opprettes barnehus i hver helseregion. Barnehuset er et nytt tilbud som skal gi helhetlig hjelp, omsorg og behandling til barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep, vold eller vært vitne til vold og mishandling i nære relasjoner. Huset skal være utstyrt for gjennomføring av dommeravhør og medisinske undersøkelser av barna som har vært utsatte for overgrep, vold eller mishandling, samt rom for samtale/terapi. Barnehuset skal bli et senter for å styrke kompetansen til dem som arbeider med barn og bedre samarbeidet mellom etater i forbindelse med overgrepssaker, samt gi råd og veiledning til foreldre og andre pårørende.

I mai 2006 leverte en arbeidsgruppe, nedsatt av Justisdepartementet med medlemmer fra Barne- og likestillingsdepartementet, Riksadvokaten, Domstolsadministrasjonen, Sosial- og helsedirektoratet og Politidirektoratet, en rapport om etablering av prosjektet Barnas hus. Rapporten har vært på høring. Et pilotprosjekt med Barnehus i Bergen (Region Vest) ble opprettet i november 2007. Et Barnehus på Hamar ble åpnet i desember 2007. Regjeringen planlegger også å åpne Barnehus i de tre andre regionene i løpet av 2008. Ett av disse barnehusene vil bli lokalisert i Kristiansand.

MER INFORMASJON

www.tips.kripos.no

Tipslinje ved Kripos

Justis- og politidepartementet

Kripos har en tipslinje der det kan gis opplysninger om seksuelle overgrep og bilder som viser slike overgrep mot barn. Kripos behandler tips og vurderer om de strider mot bestemmelsene i straffeloven.

MER INFORMASJON

Tips kan formidles til Kripos:
www.tips.kripos.no/tips/tips.asp eller tlf: 09989

Bedre beskyttelse av barn som bruker Internett

Justis- og politidepartementet

Et nytt straffebud for å beskytte barn mot seksuelle overgrep har trådt i kraft. Straffansvar inntreffer når en voksen person møter barn som vedkommende tidligere har opparbeidet tillit hos gjennom kontakt via Internett, og der hensikten med møtet er å ha seksuell kontakt med barnet, såkalt «grooming».

Politipatroljering på nett

Justis- og politidepartementet

Forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn er en prioritert oppgave. Regjeringen bevilget i 2007 6 mill. kr. til politiets arbeid for å forebygge internettrelaterte overgrep mot barn. Nettet skal ikke være noe «lovløst» område. Som et ledd i dette arbeidet skal politiet «patroljere» på nettet (også kalt; politistasjon på nett) og kartlegge og følge opp lovbrudd som relaterer seg til seksuelle overgrep. Internettbrukere skal også kunne rapportere direkte til politiet ved bruk av en lett identifiserbar knapp på nettsiden (Rød knapp). Utvikling av en direkte tipslinje til Kripos skal gjøres i samarbeid med nettstedene slik at tipsmottaket gjøres godt synlig for barn som bruker Internett eller andre elektroniske medier.

Interpols billedatabase over misbrukte barn

Justis- og politidepartementet

Regjeringen vil styrke Interpols arbeid for å forebygge og bekjempe seksuelle overgrep mot barn, samt bidra til å identifisere barn som har vært utsatt for slike overgrep, med sikte på at de kan få hjelp. Regjeringen vil for 2007 og 2008 bidra med til sammen 2.4 mill. kr. til Interpols billedatabase. Den nye databasen vil gi de enkelte lands etterforskere direkte tilgang til Interpols eksisterende database over misbrukte barn. Databasen inneholder mer enn 500 000 bilder av nær 20 000 ofre. På den måten kan politiet enklere arbeide parallelt med å avsløre overgrepere, samtidig som man kan identifisere ofre for overgrep og hindre distribusjon av bilder og videoer.

Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Innsats mot tvangsekteskap

Barne- og likestillingsdepartementet

Myndighetene har et hovedansvar for å bekjempe tvangsekteskap, og en overordnet målsetning i handlingsplanen er å styrke den offentlige forankringen av dette arbeidet. Å tvinge noen til å inngå ekteskap er forbudt ved norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter. FN-konvensjoner, som Kvinnekonvensjonen og Barnekonvensjonen, er inkorporert i norsk lov og skal beskytte barn og unge voksne mot tvangsgifte og annen vold. Mange av de som utsettes for dette presset i Norge er norske borgere og født og oppvokst her.

I Norge har man i flere år arbeidet for å bekjempe tvangsekteskap. Den første handlingsplanen mot tvangsekteskap kom i 1998 med 40 tiltak og i 2002 ble innsatsen ytterligere styrket med 30 tiltak.

Regjeringen la den 29. juni 2007 frem den nye fireårige handlingsplanen med 40 tiltak mot tvangsekteskap. Tiltakene rettes både inn mot forebygging og beskyttelse av dem som utsettes for slike overgrep. Regjeringen vil bruke over 70 mill. kroner til tiltak mot tvangsekteskap i 2008. Handlingsplanen inneholder en bred satsing mot tvangsekteskap som både skal ivareta forebygging og sikre beskyttelse av dem som utsettes for slike overgrep. Handlingsplanen har et særlig fokus på skolens rolle, utenriksstasjonene, behovet for trygge bosteder og en styrket offentlig samhandling og kompetanse.

Ungdom som kommer i konflikt med familien på grunn av tvangsekteskap eller trusler om tvangsgifte, kan bli

nødt til å bryte med familien for en kortere eller lengre periode. Disse ungdommene, som kan være både under og over 18 år, vil ha behov for et tilpasset botilbud tilknyttet nødvendig helsehjelp og sosial bistand. Regjeringen vil sette av 20 mill. kroner til tilpassede botilbud i 2008.

Det skal etableres minoritetsrådgivere i den videregående skole og egne rådgivere som skal ambulere mellom utenriksstasjoner i områder som har betydelig utvandring til Norge, og hvor tvangsekteskap forekommer. Det er avsatt henholdsvis 30 og 10 mill. kroner til disse to tiltakene. Tilskuddet vil bli forvaltet av IMDI.

Frivillige organisasjoner/NGO har lenge vært viktige i kampen mot tvangsekteskap. Fra 2008 opprettes et nytt tilskudd for å mobilisere frivillig sektor og trekke veksler på deres erfaringer. Tilskuddet supplerer det eksisterende tilskudd til organisasjoner som arbeider med krise-tiltak. Det er satt av 10. mill. kr. til dette tiltaket.

Drammen kommune etablerte i 2007 et treårig tverrfaglig og tverretattlig pilotprosjekt om arbeid mot æresrelatert vold, herunder tvangsekteskap. Regjeringen bevilget kr 2 mill. kroner til prosjektet i 2007, støtten til prosjektet videreføres i 2008. Drammensprosjektet er basert på SLT-modellen (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak). Erfaringene fra prosjektet vil ha en viktig nasjonal overføringsverdi for arbeidet mot tvangsekteskap i andre regioner.

Jenter og gutter som blir tvangsgiftet eller forsøkt tvangsgiftet i utlandet tar i en del tilfeller kontakt med

utenriksstasjonene for hjelp. Noen av disse ungdommene har vanskeligheter med selv å dekke utgiftene til hjemreise til Norge. Barne- og likestillingsdepartementet har i 2008 avsatt 100 000 kroner til refusjon av utgifter til hjemsendelse ved tvangsegifte. Egne retningslinjer er utarbeidet og informert om i rundskriv Q-18/2007.

Odelstinget – i det norske Storting – behandlet 5. desember 2006 regjeringens forslag til endringer i blant annet ekteskapsloven. Odelstinget gav sin tilslutning til endringsforslagene som skal sørge for å forhindre tvangsekteskap, herunder barneekteskap og hjelpe partene ut av et tvangsekteskap. Endring i ekteskapsloven trede i kraft 1. juni 2007.

MER INFORMASJON

www.regjeringen.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og politidepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kommunal og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Barne- og ungdomsdepartementet, Sosial- og helsedirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Innsats mot kjønnslemlestelse

Barne- og likestillingsdepartementet

Kjønnslemlestelse av jenter er et overgrep mot barn og strider mot grunnleggende menneskerettigheter som ikke-diskriminering, retten til privatliv og retten til helse. Intensjonen med Lov mot kjønnslemlestelse av kvinner er å gi en klar markering av norske myndigheters avstandtagen til kjønnslemlestelse av kvinner og jenter. I 2004 kom et tillegg i loven som gir navngitte yrkesgruppers plikt til å avverge en kjønnslemlestelse.

I lengre tid har det blitt gitt informasjon om at kjønnslemlestelse og tvangsekteskap er forbudt til asylsøkere. I 2007 ble det arbeidet videre med å få utvidet målgruppen for informasjonen til også å gjelde kvoteflyktninger og familiegjenforente. Tiltaket skal prøves ut i utvalgte kommuner i 2008.

I 2007 ble det innvilget 4 millioner til tiltak mot kjønnslemlestelse i Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Kunnskapsspredning og holdningsskapende arbeid skulle videreføres og det er gitt midler til distribuerende av informasjonsmateriell og flere strakstiltak som ble gjennomført sommeren 2007.

I 2007 ble det videre igangsatt en kartleggingsundersøkelse. Dette er en undersøkelse av omfanget av kjønnslemlestelse, av om avvergelsesplikten som flere yrkes-

grupper er lovpålagt blir fulgt og en undersøkelse av hva som kan være effektive tiltak for å bekjempe denne praksisen. Undersøkelsen skal ferdigstilles i mai 2008.

I Soria Moria erklæringen fremhever regjeringen at det er behov for et langsiktig og målrettet arbeid mot kjønnslemlestelse, i samarbeid med berørte og med fagmiljøer. Regjeringen følger opp sin målsetting med å styrke arbeidet mot kjønnslemlestelse og besluttet i mars 2007 at det skulle utarbeides en ny handlingsplan mot kjønnslemlestelse. Den nye handlingsplanen blir utarbeidet av 7 departementer og skal fremlegges tidlig i 2008. Handlingsplanen gjelder for perioden for 2008–2011 og har fått 18 millioner til arbeidet i 2008.

Målsettingene for bekjempelse av kjønnslemlestelse deles i 6 hovedområder i den nye handlingsplanen; Effektiv håndheving av lovverket, økt kompetanse og kunnskapsformidling, forebygging og holdningsskapende arbeid, tilgjengelige helsetjenester, styrket sesongmessig innsats og styrket internasjonal innsats mot kjønnslemlestelse.

Målgruppen for tiltakene i planen er i hovedsak offentlige og private tjenester og institusjoner, jenter og kvinner som er eller kan bli utsatt for kjønnslemlestelse, samt menn med bakgrunn fra risikolandene, frivillige organisasjoner og relevante trossamfunn.

MER INFORMASJON

www.regjeringen.no

Samarbeidspartnere: Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og politidepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Utenriksdepartementet

Tiltak mot menneskehandel

Justis- og politidepartementet

Tiltak for å sikre barn som er ofre for menneskehandel en tilrettelagt oppfølging. Regjeringens mål er å bekjempe alle former for menneskehandel. Barn som er ofre for menneskehandel, har særskilte behov for beskyttelse og bistand, og de skal sikres tilrettelagt oppfølging. I regjeringens handlingsplan «Stopp menneskehandelen» som ble lansert høsten 2006, er det lagt særlig vekt på innsats rettet mot barn.

Handlingsplanen inneholder 7 tiltak knyttet til barn:

- Regjeringen vil kartlegge lokale og regionale etaters erfaringer med bistand til mindreårige ofre. Barne- og likestillingsdepartementet vil i samarbeid med underliggende etater innhente erfaringer fra kommuner og regioner som har ivaretatt mindreårige ofre. Kartleggingen er en del av utviklingen av et systematisk kunnskapsgrunnlag på området.
- Regjeringen vil videreføre regionale opplæringstilbud om barn som er utsatt for menneskehandel. Målgruppene vil være barnevern og andre relevante hjelpetjenester.
- Det skal utarbeides en egen indikatorliste som skal hjelpe det offentlige og frivillige tjenesteapparat med å identifisere barn som er ofre.
- Regjeringen vil ta initiativ til en nordisk erfaringskonferanse for å belyse situasjonen for mindreårige ofre for menneskehandel.

- Regjeringen vil styrke Norges innsats internasjonalt mot handel med barn.
- Regjeringen vil styrke informasjonen om enslige mindreårige asylsøkeres rettigheter og krav på beskyttelse.
- Regjeringen vil forebygge og oppklare forsvinninger av mindreårige fra mottak. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som i løpet av vinteren 2008 slutfører sitt arbeid med å utrede barns forsvinning og foreslå tiltak som kan iverksettes.

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse og omsorgsdepartementet, Forsvarsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet, Politidirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet, Utlendingsdirektoratet, NORAD, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, kommunale tjenester og frivillige organisasjoner og forskningsinstitusjoner

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 35: Bortføring, prostitusjon og salg

Staten har plikt til å gjennomføre nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre kidnapping, bortføring eller salg av barn til ethvert formål og i enhver form.

6.4 Styrking av psykisk helsearbeid

Opptappingsplanen for psykisk helse 1998–2008 er en tiltaksplan rettet mot alle med psykiske problemer og lidelser. For barn og ungdom forutsetter planen en helhetlig tenkning og et bredt spekter av tiltak i kommunene på tvers av sektorgrenser. Den forutsetter videre en omfattende utbygging, kapasitetsøkning og effektivisering av spesialisthelsetjenesten. Økt satsing på informasjon og holdningsskapende arbeid, kompetansetiltak og tiltak overfor grupper med særskilte behov utgjør sentrale elementer i planen.

Kommunale tjenester

Helse- og omsorgsdepartementet

Opptappingsplan for psykisk helse 1999–2008 legger opp til både en kvantitativ og kvalitativ styrking av det psykiske helsearbeidet i kommunene. Kravet er at minimum 20 prosent av de øremerkede midlene i opptappingsplanen skal tilfalle barn og unge. Midlene skal nyttes både til forebygging og til behandling og oppfølging av barn og unge med psykiske vansker og lidelser. En av målsettingene er at helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal styrkes med 800 årsverk utført av ulike faggrupper. Andre psykososiale tjenester, støttekontakter og kultur- og fritidstiltak skal styrkes med 260 årsverk. Totalt var det pr. 1.1.2007 opprettet 1044 nye årsverk. Det er fortsatt ansatt få psykologer i det kommunale psykiske helsearbeidet. Dette vil bli fulgt opp særskilt i 2008.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har en sentral rolle i det forebyggende psykososiale arbeidet i kommunene.

Denne tjenesten samarbeider med andre aktører for å ivareta sin del av det totale psykiske helsearbeidet til barn og unge. Kommunene skal framover styrke tilbudet innen utredning, behandling og oppfølging av barn og unge med psykiske plager og lidelser.

Det satses blant annet på utbygging av familiesentre som er en lokalt forankret, samordnet virksomhet rettet mot foreldre og barn. Modellen omfatter helsestasjonsvirksomhet, barnehage, familieveileder, forebyggende barnevern og PP-tjeneste mv. For å sikre et helhetlig tilbud, og styrke det psykososiale arbeidet blant barn og unge er det ønskelig at kommunene tilrettelegger for familiesentre i tråd med modellen. Det var om lag 60 familiesentra i Norge i 2007. Sammensetning av tjenester er tilpasset lokale forhold. Regionsentrene for barn og unges psykiske helse (RBUP) har ansvar for å bistå og legge til rette for familiesentre. RBUP Nord har et nasjonalt koordinerende ansvar for faglig oppfølging av modellen.

Flere og bedre spesialisthelsetjenester

Helse- og omsorgsdepartementet

Psykisk helsevern for barn og ungdom trenger betydelig styrking. Hjelp til barn og ungdom med psykiske problemer skal primært gis fra poliklinikker og gjennom ambulant virksomhet. Hjelpen består av utredning, behandling og tilrettelegging av støtteiltak i barnets eget miljø. Samarbeid med viktige aktører i barnets eller den unges liv vil alltid være viktig.

I Opptappingsplan for psykisk helse 1998–2008 satses det på å styrke psykisk helsevern for barn og ungdom. Samlet sett er utviklingen positiv. Målet i opptappingsplanen er at spesialisthelsetjenesten skal være i stand til å ha et tilbud til 5 prosent av barn og unge. I 2006 var dekningsgraden 4,3 prosent og det ser ut som vi når målet om 5 prosent innen planen utløper i 2008. Det vil i 2008 innføres en ventetidsgaranti jf omtale av barn og unge med psykiske og/eller rusrelaterte lidelser.

Informasjonsarbeid om psykisk helse for barn og unge

Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet har i samarbeid med andre departementer utarbeidet strategiplan for barn og unges psykiske helse «... sammen om psykisk helse...». Strategiplanen har 100 ulike tiltak som i hovedsak er gjennomført eller i ferd med å bli realisert, deriblant flere tiltak som omfatter informasjonstiltak. Målet med disse er å gi befolkningen bedre kunnskap om psykisk helse og psykiske lidelser og med det skape større forståelse og åpenhet om psykisk helse. Strategiplanen kan bestilles fra Departementenes servicesenter. Publikasjonen finnes også på Helse- og omsorgsdepartementets hjemmeside.

Et sentralt tiltak er opplæringsprogrammer for Psykisk helse i skolen. Over 70 000 elever og 20 000 lærere har deltatt på minst ett kurs. Kursene skal formidle kunnskap som skal bidra til å gi toleranse og forståelse for psykisk helse. I dette skoleåret tilbys skoleprogrammene i 13 av landets fylker og til neste år over hele landet. Dette er et samarbeid med flere frivillige organisasjoner.

MER INFORMASJON

www.shdir.no

www.psykiskhelseiskolen.no

Tiltak for kompetanseheving om psykisk helse

Opptappingsplanen for psykisk helse har som mål at innholdet i tjenestene skal bli bedre. Det er et mål å rekruttere flere med spesiell kompetanse, samt å tilby etter- og videreutdanning.

Det bevilges midler til kompetansehevende tiltak, herunder etter-, videre- og spesialistutdanning. Det er igangsatt tiltak for økt kompetanse om barn og unge med psykiske lidelser. Det er opprettet regionsentre i psykisk helsevern for barn og ungdom for alle helseregionene (R-BUP), i Trondheim, Tromsø, Bergen og Oslo. Sentrenes oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, veiledning og undervisning. Det vektlegges samarbeid med barnevernets utviklingssentre samt andre kompetansemiljøer som arbeider med barn. Regionsentrene er tildelt midler til etter- og videreutdanningstiltak og antall utdan-

nede kandidater har økt betydelig. Sentrene har også bidratt til økt forskning.

Sentrene har primært vært rettet mot spesialisttjenesten, men har også kompetanse som er relevant i det helsefremmende og forebyggende arbeidet rettet mot barn og unges psykiske helse. Alle kommunale tjenester som gir tilbud til barn og unge må få styrket kunnskap om psykisk helse og psykiske vansker. Høsten 2007 startet en ny tverrfaglig videreutdanning i psykososialt arbeid med barn og unge ved flere av landets høyskoler. Målet er å bygge opp kompetanse som skal jobbe med forebygging av psykiske lidelser hos barn og unge, lavterskel behandling og med rehabilitering av barn og unge som har eller har hatt en psykisk lidelse.

Innsats mot selvmord

Helse- og omsorgsdepartementet

Satsingsområder og strategiske mål for det selvmordsforebyggende arbeidet for perioden 2006–2008 er selvmordsforebygging, forbedring av behandlingstilbudet, bedre oppfølging av etterlatte ved selvmord, kompetansetilførsel og nødvendig kunnskaps- og statistikkutvikling. De regionale ressursentre for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging er viktige aktører i forhold til fore-

bygging av selvmord og kompetanseutvikling i hjelpeapparatet. Sosial- og helsedirektoratet vil ha det overordnede ansvaret for gjennomføring av tiltak. Andre samarbeidspartner er blant annet Nasjonalt folkehelseinstitutt og seksjon for selvmordsforebygging ved Universitetet i Oslo.

Samarbeidspartnere: Andre departementer, brukerorganisasjoner, fylkesleger, kommunene, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner m.v.

6.5 Bedre forhold for barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne

I mai 2005 ble det lagt frem en strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne. Målet med planen er å gi en oversikt over strategier og tiltak som er eller skal settes i gang for å bedre barnas og familiens totale situasjon. Bedre koordinering av tjenester er et sentralt mål i planen. Regjeringen tar sikte på å revidere strategiplanen.

Regjeringen vil arbeide systematisk for å bedre tilgjengeligheten gjennom å fremme universell utforming som strategi. Universell utforming handler om utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at en virksomhets alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig. Utgangspunktet er at universell utforming gir gode løsninger for alle. God og bevisst planlegging på alle samfunnsnivåer er verktøyet for å sikre universell utforming.

Handlingsplan for universell utforming

FNs konvensjon om barnets rettigheter

Artikkel 23: Funksjonshemmede barn

Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selv-tillit, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Staten skal samarbeide med andre land om dette, og ta spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.

Miljøverndepartementet

kap. 1400 post 80 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
16 163	20 000	20 000

FORMÅL

Formålet med ordningen er å støtte opp om mål, strategier og prioriterte tiltak i «Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne – plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder (2005–2009)».

UNIVERSELL UTFORMING

Ordningen skal stimulere til nytenking i utforming av produkter, tjenester, byggverk og uteområder slik at alle,

uten omsyn til funksjonsevne, kan nytte dem på en likestilt måte. Tiltakene skal bygge på aktiv brukermedvirkning og resultatene skal formidles. Samarbeid mellom ulike aktører er en fordel. Ulike forvaltningsnivå, organisasjoner, offentlige og private instanser er målgruppe for ordningen.

«Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne – Plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder» ble lagt frem høsten 2004. Planen gjelder for perioden 2005–2009. For 2006 ble det satt av cirka 200 millioner kroner på ulike departementers budsjett til dette arbeidet. Tiltakene omfatter blant annet innsats på kollektivtransport, offentlige bygninger som skoler, kulturbygg, anlegg og områder for idrett og friluftsliv. Flere tiltak er rettet mot kommunene for å stimulere dem til å innarbeide hensyn til universell utforming i planlegging og forvaltning. Tiltakene videreføres i 2008. Regjeringen har startet arbeidet med ny handlingsplan for tilgjengelighet til transport, bygg, informasjon og andre viktige samfunnsområder.

MER INFORMASJON

Rundskriv T-1/ 06 Tilskotsordninger for 2007

www.md.dep.no

www.universell-utforming.miljo.no

Samarbeidspartnere: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Samferdselsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, andre departement og underliggende etater, Statens råd for funksjonshemmede, Deltasenteret, brukerorganisasjoner, fylker og kommuner

Tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne

Barne- og likestillingsdepartementet

«Strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne» ble lagt frem i mai 2005. Regjeringen tar sikte på å revidere planen for ytterligere å bedre forholdene for disse barna og deres familier. Planen omfatter tiltak innenfor seks departementers ansvarsområder.

God kompetanse i hjelpeapparatet, tilgang på tjenester og god kvalitet på bistand og tjenester er helt sentralt for at barna og deres familier skal få en god hverdag og en livssituasjon som er likeverdig med andre familier. Barn med nedsatt funksjonsevne skal ut fra sine forutsetninger ha en barndom som gir vekst og utvikling som andre barn. Målet for tjenestetilbudet er at familiene skal få tjenester som er koordinert og tilpasset deres behov slik at de blir i stand til å ivareta omsorgen for barnet. De

skal også få veiledning og rådgivning om hjelpetiltak og rettigheter. Det er videre et mål at familiene skal ha mulighet til å ta del i arbeidslivet på lik linje med andre, samt ha et sosialt liv utenfor familien. Familiene må sikres et økonomisk grunnlag som setter dem i stand til å ta seg av barna og leve et normalt familieliv.

MER INFORMASJON:

www.regjeringen.no

Nettportal for familier med barn med nedsatt funksjonsevne og/eller kronisk sykdom

Barne- og likestillingsdepartementet

Det ble i 2007 åpnet en egen nettportal, www.familie-nettet.no, for familier med barn med nedsatt funksjonsevne og/eller kronisk sykdom. Den er etablert av Nasjonalt Kompetansesenter for læring og mestring ved kronisk sykdom ved Aker Universitetssykehus i samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsetaten. Målet er å bedre informasjonen om barnets diagnose og funksjonsnedsettelse, tjenestetilbudet og rettigheter. Sidene inneholder også brukerforum og chatterom. Det er bevilget 500 000 kroner til nettportalen i 2008.

Læring og mestring ved kronisk sykdom

Barne- og likestillingsdepartementet

Det er etablert lærings- og mestringssentre ved en rekke sykehus. Ved senteret på Aker Universitetssykehus er det etablert et «Familieprosjektet», som har som mål å skape møteplasser for samhandling mellom familier med barn med nedsatt funksjonsevne og fagfolk. Gjennom prosjektet er det etablert spesielle tilbud til familier som har barn med nedsatt funksjonsevne i om lag 20 lærings- og mestringssentre.

MER INFORMASJON

www.aker.uio.no/LMS

Opplæring i tegnspråk for foreldre og sterkt tunghørte barn

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Opplæringsprogrammet «Se mitt språk!» er et modulbasert 40-ukers opplæringstilbud for foreldre med døve og sterkt tunghørte barn i alderen 0–16 år. Opplæringsplanen består av til sammen 900 timer i tegnspråk og 100 timer temabasert opplæring. Fire statlige spesialpedagogiske kompetansesentre for hørselshemmede og Ål folkehøgskole og kurssenter for døve står for gjennomføringen.

MER INFORMASJON

bsl@fmaa.no

Program for å forbedre de kommunale tjenestene til barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet

Det ble i 2004 igangsatt et 2-årig program kalt TaKT for å stimulere til bedre tilrettelegging av det kommunale tjenestetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Alle kommuner får nå tilbud om å delta i et opplæringsprogram for kommunale saksbehandlere og andre som arbeider med familiene. Programmet videreføres i 2008, og vil i tillegg omfatte et pilotprosjekt kalt «Familieveiviser». Målet er å utvikle modeller for å sikre at barna og deres familier får et individuelt tilpasset, koordinert og helhetlig tjenestetilbud.

MER INFORMASJON

www.shdir.no//takt

Tilskudd til ferie- og velferdstilbud for personer med nedsatt funksjonsevne

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Kap. 621, post 71 Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner m.v. (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
4 938	6 600	7 500

FORMÅL

Av bevilgningen for 2008 vil 5 mill. kroner gå til sommerleir for barn med særskilt store hjelpebehov i regi av funksjonshemmedes organisasjoner, og 2,5 mill. kroner retter seg mot leire og idretts- og kulturarrangementer i regi av frivillige organisasjoner. Fra 2008 vil tilskuddsordningen bli lagt om for å oppnå en større målretting mot barn med særskilt store hjelpebehov.

MER INFORMASJON

Sosial- og helsedirektoratet vil for 2008 utarbeide nye retningslinjer for tilskudd til ferie- og velferdstilbud for personer med nedsatt funksjonsevne i regi av frivillige organisasjoner og tilskuddet til sommerleir for barn i regi av funksjonshemmedes organisasjoner.

Samarbeidspartnere: Sosial- og helsedirektoratet

Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

kap. 2650, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
323 072	340 000	400 000

Arbeidstaker som må være hjemme fra arbeidet på grunn av omsorg for sykt barn under 12 år, har rett til omsorgspenger. Omsorgspenger ytes i opptil 10 dager og beregnes som sykepenger. Hvis vedkommende har mer enn to barn ytes de i opptil 15 dager per år. Enslig forsørger har rett til dobbelt antall dager.

Yrkesaktive foreldre med omsorg for barn under 18 år, som har en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, kan motta pleiepenger. Pleiepenger kan også ytes når barnet er innlagt eller har vært innlagt i helseinstitusjon. Denne typen ytelser utbetales i utgangspunktet ikke ved varig sykdom hos barnet, men kan ytes i perioder hvor sykdommen er ustabil. Barn med svært alvorlig fremadskridende sykdom kan gi foreldre en kontinuerlig rett til pleiepenger fram til barnet fyller 18 år.

MER INFORMASJON

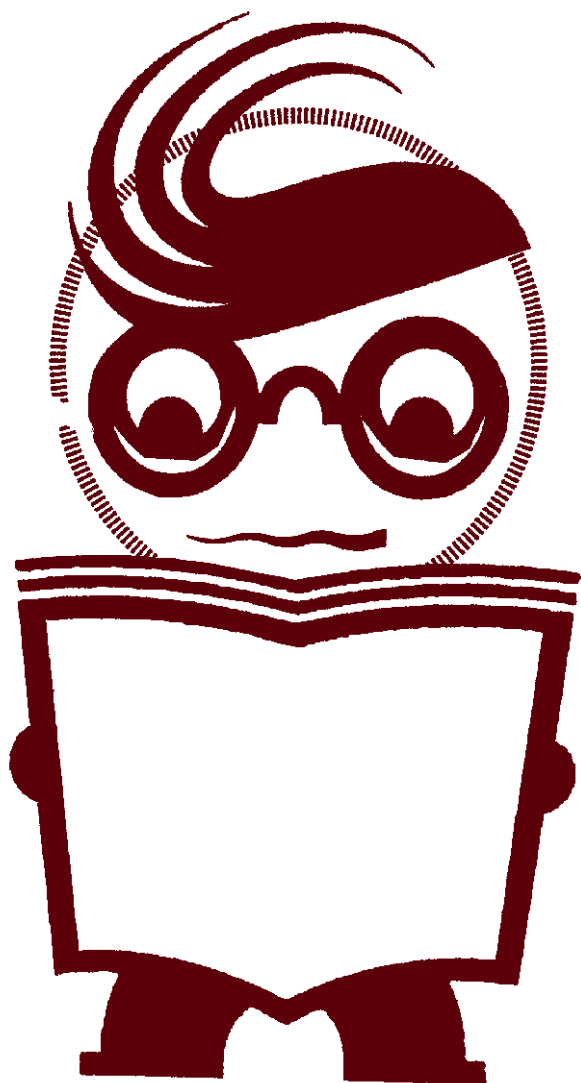
www.nav.no

Samlivskurs og avlastning for foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne

Barne- og likestillingsdepartementet

Tilbudet «Hva med oss?», samlivskurs for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne er etablert som et landsdekkende tiltak, administrert gjennom Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Utvalgte familievernkontorer har særlig kompetanse på området og fungerer som ressurskontorer både ved å lede samlivskurs og tilby faglig veiledning av annet personell. Det er utviklet en variant av kurset tilpasset enslige forsørgere, omtalt under familievernet.

Innenfor familiestøtteprogrammet Home-Start Familiekontakten fortsetter arbeidet med å gi støtte og hjelp til familier med kronisk syke barn og barn med nedsatt funksjonsevne.

Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

kap. 2661, post 70 (i 1000 kroner):

Grunnstønad

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
1 500 669	1 540 000	1 600 000

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

kap. 2661, post 71 (i 1000 kroner):

Hjelpestønad

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
1 580 236	1 640 000	1 680 000

FORMÅL

Formålet med grunnstønaden er å gi økonomisk kompensasjon for visse ekstrautgifter på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Forhøyet hjelpestønad for barn under 18 år skal bidra til at barnet får bedre mulighet til å bo hjemme.

OM STØTTEORDNINGENE

Grunnstønad kan gis til ekstrautgifter til blant annet drift av tekniske hjelpemidler, transport, hold av førerhund og fordyret kosthold ved diett. Hjelpestønad gis kun når det foreligger et privat pleieforhold. Forhøyet hjelpestønad kan gis til barn under 18 år som har vesentlig større behov for tilsyn, pleie og annen hjelp enn det som dekkes av ordinær hjelpestønad.

Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

FORMÅL

Formålet med hjelpemidler er å bidra til at personer med varig nedsatt funksjonsevne skal kunne skaffe seg eller beholde arbeid, bedre funksjonsevnen i dagliglivet eller bli pleiet i hjemmet.

OM STØTTEORDNINGENE

Personer som på grunn av sykdom, skade, eller lyte har vesentlig og varig innskrenket alminnelig funksjonsevne, kan ha rett til stønad. Til personer under 26 år kan det ytes stønad til hjelpemidler til trening, stimulering og aktivisering for å opprettholde eller bedre funksjonsevnen. Slik stønad kan også ytes til spesial- eller ekstrautstyr i forbindelse med lek eller sportsaktiviteter.

Arbeids- og velferdsetaten har tre landsdekkende kompetansesenter på hjelpemiddelområdene IKT og bil. Disse gir blant annet støtte til familier med barn med nedsatt funksjonsevne. Enhetene gir veiledning til familier og hjelpeapparatet der barnet har kommunikasjons- og bevegelsesvansker på grunn av hjerneskade eller kombinerte syns- og hørselshemninger. Det gis også prosjektmidler for å stimulere til sterkere tverretatlige nettverk innen IKT-hjelpemidler generelt, og støtte til hjelpemiddelsentralene i kompliserte bilsaker. Enhetene driver kompetanseutvikling og informasjonsspredning på de respektive fagområdene.

Etablering, bolig og arbeid

Etableringsfasen er viktig for hvordan ungdom klarer seg senere i livet, både på bolig- og arbeidsmarkedet. De fleste ungdommer greier disse overgangene godt, men det er nødvendig at samfunnet tilrettelegger støtte, oppfølging og hjelp til de som har behov for det.

Det har blitt vanskeligere å etablere seg på boligmarkedet for unge og vanskeligstilte. Ikke minst gjelder dette Oslo og andre pressområder. Regjeringen prioriterer vanskeligstilte unge innenfor Husbankens låne- og tilskuddsordninger. Gjennom nytt investerings-tilskudd til bygging av omsorgsboliger med heldøgntjeneste vil unge med funksjonsnedsettelse i samarbeid med kommunene få mulighet til tidlig å planlegge etablering i egen bolig.

Regjeringen prioriterer arbeidsledig ungdom gjennom videreføring av den såkalte ungdomsgarantien for ungdom under 20 år og gjennom oppfølgingsgarantien for arbeidssøkere i alderen 20–24 år.

Regjeringens visjon er at alle skal delta i arbeidslivet etter evne. Arbeids- og inkluderingsdepartementet og KS inngikk i mai 2007 en avtale om å styrke samarbeidet om tiltak i grenseflaten mellom arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikken. Målet er å få flere i arbeid eller utdanning gjennom effektiv samordning av de ulike partenes virkemidler. Eksempler på dette kan være bedre utdannings- og yrkesveiledning, økt bruk av realkompetansevurdering, utvikling av praksisnær opplæring mv.

Gjennom satsing på ungdom og entreprenørskap ønsker regjeringen at ungdom selv skal kunne skape sin egen arbeidsplass der de bor, i tilknytning til lokalt næringsmiljø. Flere nyetableringer kan medvirke til å styrke det lokale arbeidsmarkedet. En viktig del av satsingen på unge etablerere er entreprenørskap i utdanningen.

Se mulighetene og gjør noe med dem

Strategiplan for entreprenørskap i utdanningen 2004–2008

Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

FORMÅL

Et viktig mål for strategi for entreprenørskap i utdanningen 2004–2008 er å bidra til verdiskaping, nyetableringer og innovasjon i Norge ved å stimulere holdninger, kunnskap og ferdigheter hos elever, studenter og lærere på alle nivåer og utvikle en kultur for entreprenørskap. Med dette menes å styrke personlige egenskaper og holdninger hos den enkelte som gjør dem bedre rustet til å bedrive nytenkning, tåle motgang, være kreative og til å stole på egne valg.

OM STRATEGIPLANEN

Gjennom strategiplan for entreprenørskap i utdanningen vil regjeringen bidra til utvikling og ny kunnskap i barnehage og skole, i høyere utdanning, i etter- og videreutdanning og gjennom forskning. Den enkelte kommune/fylkeskommune, skoleledelse og lærer har relativt stor frihet til selv å bestemme hvordan entreprenørskap i opplæringen skal legges til rette og gjennomføres. Høsten 2007 ble det etablert et programfag i videregående opplæring med betegnelsen entreprenørskap og bedriftsutvikling. Det vil bli en økt satsing på elev- og ungdomsbedrifter. Det er foreslått å innføre en ordning med «næringslivsdoktorgrad» i samarbeid mellom universiteter og næringslivet for å utdanne forskere med forsterket fokus på næringslivets syn på forskning og utvikling.

MER INFORMASJON

www.ue.no

Samarbeidspartnere: Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet

Ungt Entreprenørskap

Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet

FORMÅL

Bevilgningen til Ungt Entreprenørskap (UE) skal bidra til undervisning i entreprenørskap. Dette er sentralt for å nå regjeringens mål om at folk skal ha reell frihet til å bo hvor de vil og at vi skal ta hele landet i bruk for å styrke verdiskapingen. Aktivitetene som Ungt Entreprenørskap tilbyr skal bidra til å stimulere til entreprenørskap ved utvikling av personlige egenskaper og holdninger, samt bidra til ferdigheter og kunnskaper om hvordan en starter bedrift.

UNGT ENTREPRENØRSKAP

Stiftelsen arbeider for at alle elever og studenter på alle utdanningsnivå skal få et tilbud om entreprenørskapsopplæring og for økt kontakt mellom utdanningsinstitusjoner og lokalt næringsliv. Et av programmene til Ungt Entreprenørskap innebærer å etablere egen bedrift, dette gir elever og studenter praktisk erfaring i forretningsdrift. Evalueringer viser at blant elever i den videregående skole som tar del i dette tilbudet er det dobbelt så mange som blir entreprenører som ellers i befolkningen.

MER INFORMASJON

www.ue.no

www.krd.dep.no

Samarbeidspartnere: Nærings- og handelsdepartementet og Utdanningsdirektoratet

Unge i Fokus

Kommunal- og regionaldepartementet

kap. 552, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006: Saldert budsjett 2007: Budsjett 2008:		
6 000	7 000	7 000

I tillegg vil departementet bidra med 3 mill. kr til etablering av tiltak for å forbedre den strategiske kompetansen til unge entreprenører, gjennom f.eks mentorordninger.

FORMÅL

Mål for Innovasjon Norges satsing på unge er å bidra til at flere unge skal se det som et attraktivt alternativ å etablere sin egen bedrift. Satsingen skal bidra til å:

- øke antallet etablerere gjennom holdningsskapende og motiverende tiltak og mobilisering
- sikre kvaliteten på etableringene, gjennom nettverk og kompetansehevede tiltak
- formidle kunnskap om etablereres behov til aktører som påvirker deres rammebetingelser

OM ORDNINGEN

Unge i Fokus er en del av entreprenørskapssatsingen i Innovasjon Norge og en del av Innovasjon Norge internasjonale strategi for fornyelse, vekst og utvikling av næringslivet i Norge. Programmet Unge i Fokus retter seg mot etablerere fra 18 til 35 år. Innovasjon Norge jobber spesielt mot denne målgruppen fordi de representerer framtidens verdiskapere. Unge etablerere har lite egenkapital og mye gjeld, de har lite eller ingen erfaring fra næringslivet og lite næringsrettet nettverk.

Innovasjon Norge har en viktig rolle i å bidra til å redusere unge etablereres usikkerhet og risiko. Programmet koordinerer og samkjører prosjekter rettet mot unge etablerere.

Eksempler på samarbeidsprosjekter under entreprenørskapssatsingen Unge i Fokus:

- Start Norge: Samarbeid med studentorganisasjonen Start Norge, blant annet om forretningsplan-konkurransen Venture Cup.
- Ungt Entreprenørskap: Samarbeid om NM i student-bedrift, samt lokalt samarbeid mellom Innovasjon Norges distriktskontorer og lokale Ungt Entreprenørskap arrangementer.

I tillegg er det igangsatt flere utviklingsprosjekter, som for eksempel:

- International Trade Management.
- Piloter, Ung Kultur i Vekst.
- Bygdebygger.
- Emax Nordic, Innovasjon Norge, Ungt Entreprenørskap og KaosPilotene.

MER INFORMASJON

www.nhd.dep.no

www.invanor.no

www.bygdebygger.no

www.venturecup.org

www.emaxnordic.com

www.etablerer.no

Ungt Entreprenørskap på matområdet

Landbruks- og matdepartementet

Landbruks- og matdepartementet ønsker sterkere fokusering på sammenhengen mellom barn og ungdom i forhold til næringsutvikling og entreprenørskap på matområdet. Som et ledd i denne satsingen har Landbruks- og matdepartementet, flere av Fylkesmennens landbruksavdelinger og Ungt Entreprenørskap etablert et prosjekt som setter fokus på nyskaping innen lokal og regional matkultur og nisjeprodukter innen landbruksnæring, med særlig vekt på innovasjon, kvalitet og design. Prosjektet skal også bidra til en tettere kobling til råvareproduksjonen.

MER INFORMASJON

www.ungdomsbedrift.no

www.norge.no

Praktikantordningen i landbruket

Landbruks- og matdepartementet

Innenfor rammen til bygdeutviklingsmidler i fylkene kan fylkesmannen sette av midler til en praktikantordning. Hovedmålsettingen med praktikantordningen er å fremme rekruttering, slik at man når landbrukspolitiske mål om et levedyktig og bærekraftig landbruk i hele landet. Hovedmålgruppen er ungdom av begge kjønn som ellers ville ha vansker med å skaffe seg praksis for videre arbeid eller utdanning innen landbruket. Nedre aldersgrense er 16 år.

Det er utviklet opplæringstilbud på gården og utenom gården. Opplæringstilbudet skal knyttes opp mot studieretning naturbruk på videregående skole, og skal så langt som mulig følge gangen i skoleåret og læreplaner. Likestillingsperspektivet og jenters ønske om ekstra opplæring i for eksempel bruk av maskiner, blir ivaretatt. Også bondens rolle som selvstendig næringsdrivende vektlegges.

Nå er det min tur – prosjekt for likestilling og rekruttering i landbruket

Landbruks- og matdepartementet

kap 1150 post 50, Landbrukets utviklingsfond,
(i 1000 kroner):

Budsjett 2008:

2000

FORMÅL

Å bidra til økt likestilling og rekruttering i landbruket.

OM ORDNINGEN

Prosjektet er nytt for 2008 og vil vare ut 2009. Norges Bygdeungdomslag vil ha det daglige ansvaret for prosjektet. Arbeidet retter seg mot to hovedmålgrupper; ungdom som kan rekrutteres inn i landbruket, og dagens eiergenerasjon. Gjennom arbeidet ønsker man blant annet å gi jenter som er odelsberettigede kunnskap om sine muligheter og rettigheter, skape attraktive bygder og gode faglige landbruksmiljø for unge, skolere ungdom i organisasjonsarbeid og motivere unge til gründervirksomhet i bygderelevante næringer.

MER INFORMASJON

www.lmd.dep.no

www.nbu.no

Samarbeidspartnere: Norges Bygdeungdomslag

Unge som målgruppe i distriktspolitikken

Kommunal- og regionaldepartementet

Unge er en viktig målgruppe i distrikts og regionalpolitikken, både når det gjelder å utnytte ressursene til unge i lokalt utviklingsarbeid og å legge til rette for at de som ønsker det, kan bosette seg i distriktene.

Regjeringen vil gi folk reell frihet til å bosette seg der de selv ønsker. For at et sted skal være et reelt alternativ for folk å bosette seg på, er det en forutsetning at det er tilgang på arbeidsplasser på stedet, at service- og tjenestetilgjengeligheten er god og at stedet oppleves som attraktivt.

I forhold til unge kan dette representere en spesiell utfordring. Ungdom setter andre krav til f.eks. hva en attraktiv arbeidsplass eller hva et attraktivt sted er. Derfor er det viktig å stimulere til tiltak som treffer ungdom, og som bidrar til å legge til rette for at ungdom som ønsker det, har reelle muligheter til å arbeide og bosette seg utenfor større byområder.

At ungdom velger å bosette seg i distriktene, er avgjørende for å sikre bosetting, verdiskaping og levedyktige lokalsamfunn over hele landet. I den sammenhengen er særlig unge kvinner en viktig målgruppe for å motvirke skjev kjønnsfordeling.

Bygdebygger

Landbruks- og matdepartementet

FORMÅL

Styrke bygdene gjennom unge iderike næringsutviklere, en enklere gjennomføring fra idé til næring, og sette bygder og bygdebyggere på den nasjonale dagsorden.

OM PROSJEKTET

Prosjektet er styrt av Innovasjon Norge, og Landbruks- og matdepartementet bidrar til prosjektet med øremerkede midler fra de sentrale bygdeutviklingsmidlene. Prosjektet skal tilrettelegge for at bygdeungdom med skaperkraft, engasjement og tiltakslust skal få en enklere gjennomføring fra idé til næring, og å øke antallet unge næringsetablerere. Prosjektet henvender seg til kommuner over hele landet til å utnevne lokale bygdebyggere. Kommuner med under 10 000 innbyggere og som har hatt en negativ folketilvekst er spesielt inviterte kommuner.

MER INFORMASJON

www.bygdebygger.no

Samarbeidspartnere: Innovasjon Norge

Kultur og næring

Kommunal- og regionaldepartementet

kap. 552, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006	Saldert budsjett 2007	Budsjett 2008
8 000	15 700	20 000

FORMÅL

Det finnes mange gode eksempler fra hele landet på hvordan kultur og opplevelser brukes aktivt i arbeidet med å utvikle spennende og attraktive steder. Dette kan være næringsutvikling og bedriftsetableringer, men også tiltak som i første omgang styrker stedets identitet og en positiv opplevelse av stedet; kulturbasert stedsutvikling.

Næringsutvikling, som også er basert på kultur og opplevelse vil være med på å gi identitet og omdømme. Slik kulturbasert næring gjør at stedet blir interessant som bosted og interessant for næringsetablering. Kultur betyr mye for folk, uansett hvor man bor i landet, ikke minst i forhold til hvordan hjemstedet oppleves. Som en del av regjeringens satsing vil Kommunal- og regionaldepartementet bidra med ressurser for å gjøre flere steder enda mer attraktive, særlig for unge.

OM ORDNINGEN

Prioriteringen av bruken av disse midlene er gjort i dialog med de nasjonale virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd, samt andre sentrale departementer og aktører på feltet. Samarbeidende departementer har lagt fram en handlingsplan for kulturbasert næringsutvikling.

PROSJEKTER

- *Malakoff rockefestival i Eid kommune* (Sogn og Fjordane) ble startet opp, og drives fortsatt av unge lokale ildsjeler med særlig ett mål for øyet; gjøre Eid mer spennende for ungdommen.
- *Bukkerittet* er et nettverk av små opplevelsesbedrifter i Gudbrandsdalen som tilbyr «adrenalindrevne» opplevelser.
- *Nasjonalt kulturinkubatornettverk*: Etablering av nettverk av knutepunkter i et nasjonalt inkubatorprogram for kulturnæringer, for å kunne utfylle spesialområder hos hverandre.
- *FRAM-programmet* i Innovasjon Norge skal styrke forretningsforståelsen i kultur og kulturbaserte næringer.
- *VRI-programmet* i Forskningsrådet skal stimulere til økt samarbeid og nettverksbygging i kultur og kulturbaserte næringer.
- *Nisjelandet, by: Larm*, går ut på å lete frem og eksponere stedsutviklende energi og originalitet hos grupper og enkeltmennesker i utkant-Norge, med spesielt

fokus på unge og kreative som er bosatt i distriktskommuner og småsamfunn.

- *Prosjektet Eventyrkommunen Bø* skal blant annet samle inn og formidle fortellinger knyttet til kystlandskap både nasjonalt og internasjonalt for å utvikle stedet som nasjonalt kunnskapssenter for muntlig fortelling og eventyr.
- *Prosjektet i Vefsn* skal bygge et aktivt senter for utvikling av kulturbasert næring i regionen, med ungdom som prioritert målgruppe.
- *Kulturbasert næringsutvikling langs Lyngenfjorden*: kommune og næringsliv skal skape nytt og fremtidsrettet næringsgrunnlag i utvikling av kultur og kulturbaserte næringer særlig sett i sammenheng med utvikling av området som en attraktiv turistdestinasjon for kultur, natur og opplevelser.

Samarbeidspartnere: Kommunal- og regionaldepartementet, Fylkeskommunene, Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd

Småsamfunnssatsingen

Kommunal- og regionaldepartementet kap. 552, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
23 400	50 000	34 000

FORMÅL

Regjeringen vil gjøre en særskilt innsats for de mest utsatte områdene i landet. Kommunal- og regionaldepartementet har derfor et ekstra fokus på småsamfunn. Småsamfunn kjennetegnes av lange avstander til regionale sentra, en sårbar næringsstruktur og vedvarende nedgang i folketallet.

OM ORDNINGEN

Utfordringene i ulike småsamfunn er svært sammensatte. Utviklingsarbeid i småsamfunn dreier seg i hovedsak om å gjøre samfunnene attraktive for innbyggere, tilflyttere og bedrifter, å fremme næringsutvikling basert på lokale ressurser, å sikre tilbud av offentlige og private tjenester og styrke troen og optimismen i disse samfunnene. Ungdom er en prioritert målgruppe.

Småsamfunnssatsingen skal ha fokus på gode tjeneste- og velferdstilbud, attraktive lokalsamfunn og næringsutvikling. Den nasjonale ekstrainsatsen for småsamfunn skal supplere og støtte opp under den brede innsatsen som alt skjer lokalt og regionalt. En andel av midlene vil bli brukt til å støtte opp om pilotprosjekter i småsamfunn. Fylkeskommunene er en sentral samarbeidsaktør.

I 2006 og 2007 støttet Kommunal- og regionaldepartementet flere pilotprosjekter som har unge som målgruppe:

- «Ungdomssatsing i Nordkyn» i Finnmark: Rekruttere og

motivere ungdom i Gamvik og Lebesby kommuner til å ta relevant utdanning og velge å etablere seg i hjemkommunen.

- «Internship» ved Norges Fiskerihøgskole i Tromsø: Studenter ved Norges Fiskerihøgskole skal få praksisplasser i virksomheter i fiskerirelaterte næringer i småsamfunn i Troms. Prosjektet vil bidra til å sikre rekruttering av høyt utdannet arbeidskraft til fiskerirelatert næringsvirksomhet i utsatte kommuner og lokalsamfunn.
- «Ungdomssatsing i Tysfjord og Hattfjelldal» i Nordland: Tiltak som skal mobilisere ungdom, styrke samhold og trivsel blant ungdommene.
- «UNGskaperlyst», Namdalseid kommune i Nord-Trøndelag: Siktemålet er å utvikle flere kulturelle arbeidsplasser i kommunen.
- «Ungdommens kompetansehus» i Aust-Agder: Et møte- og senter for ungdom som søker svar på spørsmål knyttet til valg av yrke og utdanning. I kompetansehuset skal unge finne informasjon om lokalt næringsliv.
- «Web-portal for unge» i Møre og Romsdal: Programmet har særlig fokus på å skape arenaer der ungdom får reell medvirkning, og utstyre all ungdom i fylket med god og viktig informasjon om tilbud og muligheter i fylket.
- «Trivselsbygda»: Prosjektet skal bidra til å øke trivselen for de som bor på bygda og skape gode og attraktive bygdemiljø. Dette skal bidra til å skape bolyst og samfunnsengasjement.
- «Slipp oss til – ungdommen inn i landbruket»: Prosjektet skal bidra til å skape økt bosetting på bygdene med utgangspunkt i ledige gardsbruk og rekruttering til landbruket. Det viktigste tiltaket er drifting av nettsiden www.gardsbruk.no.
- «Føreropplæring i distriktene»: Er et prøveprosjekt om desentralisert føreropplæring ved seks videregående skoler i distriktene.

Samarbeidspartnere: Andre departementer, Fylkeskommunene og Kommuner

Boligetablering

Studentboliger

Kunnskapsdepartementet

kap. 0270, post 75 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006: Saldert budsjett 2007: Budsjett 2008:

85 066	113 426	153 103
--------	---------	---------

Tilskudd til studentboligbygging skal sikre at det bygges studentboliger, samt sikre en rimelig boligsituasjon for studenter. Studentboliger skal være et supplement til det private boligmarkedet. Husbanken forvalter tilskuddsordningen på vegne av departementet, samt gir samskipnadene råd og veiledning i forhold til studentboligprosjektene.

Studentsamskipnadene disponerte ved utgangen av 2006 totalt 29 446 hybelenheter. I 2007 ga Kunnskapsdepartementet tilsagn om tilskudd til bygging av 396 nye hybelenheter fordelt på følgende steder: Bergen, Stavanger, Oppland, Trondheim, Ås, Buskerud og Vestfold. I tillegg ble det gitt tilsagn tilsvarende 19 hybelenheter til rehabilitering til studentsamskipnaden i Bodø. Samlet gav departementet tilsagn om tilskudd til 415 hybelenheter i 2007.

Departementet har i perioden 1999–2007 gitt tilsagn om tilskudd til 5 607 hybelenheter. Kunnskapsdepartementet vil fordele nye tilsagn innenfor en ramme på 153,1 mill.

kroner i 2008. Dette gir rom for å gi tilsagn til om lag 670 nye hybelenheter, avhengig av hvor i landet studentboligene bygges.

Startlån

Kommunal- og regionaldepartementet

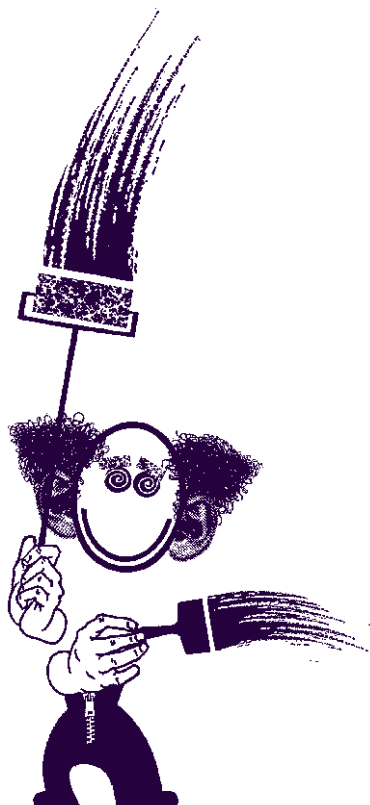
Startlån skal tildeles kommuner for videre utlån, og skal bidra til å skaffe og sikre egnede boliger for unge og vanskeligstilte på boligmarkedet. Lånet skal være et finansieringstilbud for boligtiltak som vanligvis ikke gis lån i ordinære kredittinstitusjoner.

Startlån skal gå til personer som har problemer med å etablere seg i egen bolig eller som har problemer med å bli boende i boligen. Det er kommunene som tildeler lånet. Retningslinjer og praksis kan variere noe fra kommune til kommune. Startlån gis til kjøp, utbedring, oppføring og refinansiering av bolig, og lånet kan finansiere hele boligkjøpet eller være topplån der andre gir grunnfinansieringen. Søknad om startlån sendes til kommunen lånesøker ønsker å bosette seg i.

MER INFORMASJON

www.husbanken.no

www.startlan.no

Investeringsstilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet

Fra 2008 etableres et nytt investeringsstilskudd til bygging av omsorgsboliger med heldøgntjeneste. Tilskuddet dekker 20 prosent av anleggskostnaden, maksimalt 400 000 kr. Tilskuddet gis til personer med behov for praktisk bistand på døgnbasis – uavhengig av personens alder og diagnose. Det er en forutsetning at det er kommunen som søker Husbanken om tilskudd, men tilbudet kan etableres i samarbeid med frivillige organisasjoner. Husbanken vil gi nærmere informasjon om tilskuddet.

MER INFORMASJON

www.husbanken.no

Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger

Kommunal- og regionaldepartementet

kap. 581 post 75, (i 1000 kr):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
592 087	587 200	623 400

FORMÅL

Dette boligtilskuddet skal bidra til å skaffe og sikre egnede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet.

OM TILSKUDDSORDNINGEN

Boligtilskuddsordningen forvaltes av Husbanken. Tilskuddet blir både gitt til kommuner for videre til-
deling til enkeltpersoner eller direkte fra Husbanken. Tilskuddet kan gå til både utleieboliger og eierboliger og benyttes i forbindelse med nybygging, kjøp eller tilpasning av bolig. Tilskudd til utleieboliger blir gitt fra Husbanken til kommuner, stiftelser og lignende. De personrettede tilskuddene blir gitt etter streng behovsprøving. Kommunene har anledning til å lage egne regelverk for ordningen, og blant annet reglene for behovsprøving. Derfor kan tilskuddene variere noe fra kommune til kommune. Når tilskuddet går til private må den vanskelige situasjonen til husstanden være av en mer varig karakter. Tilskuddet blir utmålt etter hvor vanskeligstilt søkeren er og etter hvilket boligbehov søkeren har. Tilsagnsrammen, dvs. det beløp det kan settes i gang ny aktivitet for i budsjettåret, er i 2008 på 641,5 mill. kroner.

Alle skal gis muligheter for å komme i arbeid

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Arbeidsmarkedet for ungdom

Det siste året har arbeidsledigheten gått betydelig ned. Dette gjelder også for ungdom. I 2006 var det registrert 2 356 arbeidsledige i aldersgruppen 16–19 år, noe som utgjør 2,2 prosent av arbeidsstyrken. I 1. halvår 2007 fortsatte nedgangen i ledigheten. Prosentvis nedgang i ledigheten sammenlignet med 1. halvår 2006 var størst for gruppen 20–24 år, mens ledighetsnedgangen for aldersgruppen 16–19 år var noe mindre enn den generelle nedgangen for ledige i alt. Gjennomsnittlig var 1 912 personer i gruppen 16–19 år ledige i 1. halvår 2007, mens tilsvarende tall for 20–24 åringer var 6 734.

Arbeids- og velferdsetatens tilbud til ungdom

Hovedtilbudet til ungdom under 20 år er videregående opplæring i fylkeskommunal regi. Arbeids- og velferdsetatens rolle overfor ungdom er å få til en rask overgang til arbeidslivet, det vil si bistå i overgangen mellom skole og arbeid. Ungdomsgarantien som bistår ungdom under 20 år uten skoleplass eller arbeid med tilbud om arbeidsmarkedstiltak, videreføres i 2008.

I statsbudsjettet for 2008 videreføres også en oppfølgingsgaranti overfor unge arbeidssøkere i alderen 20–24 år som har vært helt ledige de siste tre månedene eller lenger. Hovedfokuset i oppfølgingsgarantien er aktiv jobbsøking, egenaktivitet og motivasjon. Oppfølgingen skal tilpasses den enkeltes forutsetninger og behov, med sikte på raskest mulig overgang til arbeid eller utdanning. Ungdommer i denne aldersgruppen som er mottakere av sosialhjelp, er også blant målgruppene i satsingen på aktive arbeidsmarkedstiltak i forbindelse med regjeringens handlingsplan mot fattigdom.

Samarbeidet med den fylkeskommunale oppfølgings-tjenesten er viktig for Arbeids- og velferdsetatens tilbud til ungdom. Oppfølgingstjenesten koordinerer tiltak for å få ungdom som av ulike grunner faller ut av videregående skole, tilbake til opplæring i arbeidslivet eller skole. Ungdom som har droppet ut av skolen og oppsøker Arbeids- og velferdsetaten, får vanligvis først informasjon om arbeidsmarkedet, veiledning og avklaring av interesser og forutsetninger, samt formidlingsbistand. Arbeids- og velferdsetatens tilbud om tiltak og tjenester er basert på den enkeltes behov, og arbeidssøkere har rett til en individuell serviceerklæring. Hvis utsiktene til arbeid er små, vurderes tilbud om arbeidsmarkedstiltak. Vurderingen av behov for tiltak skjer i samarbeid med ungdommen selv og eventuelt i samarbeid med oppfølgingstjenesten eller opplæringsmyndighetene. I størst

mulig grad skal ungdom tilbys kombinerte opplegg med arbeidspraksis og videregående opplæring.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og KS inngikk i mai 2007 en avtale om å styrke samarbeidet om tiltak i grenseflaten mellom arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikken. Målet er å få flere i arbeid eller utdanning gjennom effektiv samordning av de ulike partenes virkemidler. Eksempler på dette kan være bedre utdannings- og yrkesveiledning, økt bruk av realkompetansevurdering, utvikling av praksisnær opplæring mv. Innsatsen vil kunne bidra til å gi flere ungdommer et bedre tilbud.

Arbeidsmarkedstiltak

Arbeidsmarkedstiltak nyttes for å fremme overgang til sysselsetting, redusere ledigheten og motvirke utstøting gjennom å styrke deltakernes kompetanse, arbeidsevne og mulighet for ordinært arbeid. Arbeids- og velferdsetaten har et bredt spekter av arbeidsmarkedstiltak som skal bidra til å styrke den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet. Nedenfor følger en oversikt over konkrete tiltak hyppigst brukt overfor ungdom:

ARBEIDSPRAKSIS

Tiltaket skal gi tilrettelagt arbeidstrening med oppfølging. Tiltaket skal bidra til å utprøve den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet og bidra til å styrke deltakernes muligheter til å komme i arbeid eller utdanning. Det skal utarbeides en plan for den enkelte deltaker. Arbeidspraksis foregår enten i ordinær eller skjermet virksomhet.

OPPLÆRING – AMO

Opplæring organisert som arbeidsmarkedskurs skal bidra til å kvalifiseres arbeidssøkere til ledige jobber. Målgruppen er arbeidssøkere med lave formelle kvalifikasjoner. Deltakere i opplæringstiltak skal være over 19 år. AMO-kurs kan også nyttes i mer praksisnær retning med sikte på å gi bedre læringsmuligheter for unge og andre med betydelige arbeidshindre.

LØNNSTILSKUDD

Lønnstilskudd skal bidra til at utsatte grupper arbeidssøkere ansettes på ordinære lønns- og arbeidsvilkår. Dette skal oppnås ved å gi arbeidsgivere kompensasjon i form av tidsbegrenset lønnstilskudd hvis de ansetter personer i målgruppen på ordinære ansettelses- og arbeidsvilkår med sikte på et varig arbeidsforhold. Tiltaksdeltakerne skal utføre ordinære oppgaver i en offentlig eller privat virksomhet.

JOBBSKAPINGSPROSJEKTER

Tilskudd til jobbskapingssjekter skal bidra til etablering av egen virksomhet og bedre sysselsettingsmulighetene for arbeidsledige og yrkeshemmede. Ungdom mellom 20 og 24 år er en prioritert målgruppe ved utlysning av jobbskapingssmidler.

TILTAK FOR YRKESHEMMET UNGDOM

Yrkeshemmede har tilgang til alle tiltak. De har også mulighet for å få godkjent utdanning som attføring finansiert over folketrygden. For ungdom under 26 år gjelder dette bare dersom de er i en utdanningssituasjon som avviker vesentlig fra den som gjelder for annen ungdom. Tiltakene Arbeid med bistand og Arbeidspraksis i skjermet virksomhet er aktuelle tiltak for yrkeshemmet ungdom med stort behov for personlig oppfølging.

YRKESPRØVING

Yrkesprøving er en metode for realkompetansevurdering og dokumentering i forhold til arbeidslivet. Registrerte arbeidssøkere og nyankomne innvandrere uten rett til videregående opplæring vil få mulighet til yrkesprøving ved henvisning fra henholdsvis Arbeids- og velferdsetaten eller kommunen. Blant målgruppen er også ungdom som har yrkeskompetanse som ikke er dokumentert gjennom fullført utdanning.

MER INFORMASJON

www.nav.no

www.kd.dep.no

Tilskudd ved generasjonsskifte i landbruket

Landbruks- og matdepartementet*

kap. 1150, post 50 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
15 895	371 000	380 000

* Tiltaket er finansiert innenfor rammen av de fylkesvise bygdeutviklingsmidlene

FORMÅL

Ordningen har som formål å stimulere til rekruttering av begge kjønn til landbruket.

OM ORDNINGEN

Tilskuddet gis der det i forbindelse med generasjonsskifte på landbrukseiendommer er nødvendig å gjennomføre mindre investeringer for å opprettholde tradisjonell landbruksdrift eller tilleggssnæring. Ordningen er målrettet ungdom under 35 år, for å kvalifisere til tilskudd ved generasjonsskifte og for å framskynde tidspunkt for overtakelse. Tilskudd forvaltes av Innovasjon Norge på fylkesnivå og kan gis med inntil 40 prosent av godkjent kostnadsoverslag for menn og 60 prosent til kvinner.

Internasjonalt samarbeid, kontakt og bistand

8

Globaliseringen stiller Norge overfor nye utfordringer. Barn og unge vokser opp i en verden svært forskjellig fra den tidligere generasjoner levde i. Verden er mer enn noen gang knyttet sammen med handel, informasjon og kommunikasjon. Globaliseringen har også ført med seg spredning av sykdommer, menneskehandel, narkotika, katastrofer, krig og konflikt. Dette betyr at barn og unge må forholde seg til problemstillinger som strekker seg lang utover det lokale og nasjonale. Vårt internasjonale engasjement vil komme til kort hvis vi ikke kan gi barn og unge muligheter til å bygge en bedre morgendag. De kan ikke alene være mottakere i programmer, de må være aktive deltakere i arbeidet med å definere og utføre det som skal gjøres. For å lykkes med dette må de ha kunnskap om

situasjonen i andre land og selv vinne erfaringer fra samarbeid med barn og ungdom fra andre kulturer og miljøer.

Regjeringen støtter ambisjonene i FNs tusenårsmål om å halvere ekstrem fattigdom innen 2015. Tusenårsmålene er sterkt knyttet til barn og unges rettigheter og levekår, og Regjeringen har valgt å ta en særskilt ansvar for oppfyllelsen av de helserelaterte målene.

I 2008 vil det bli lagt særlig vekt på å styrke arbeidet for barns rettigheter og beskyttelse i multi- og bilaterale prosesser knyttet til oppfølging av viktige FN vedtak og anbefalinger. Satsingen for å bekjempe barnedødelighet vil fortsatt være en høyt prioritert oppgave.

8.1 Internasjonalt barne- og ungdomssamarbeid

Det er viktig at barn og ungdom får erfaring fra internasjonalt samarbeid. Kunnskap og erfaringer fra forhold i andre land er nødvendig for å kunne forstå og delta aktivt i et moderne samfunnsliv. Dette kan de få gjennom å høste egne erfaringer i samarbeid med barn og ungdom fra andre kulturer og miljøer. Derfor er det viktig at det legges til rette for at barn og ungdom får bedre anledning til å delta i det internasjonale samarbeidet og at de får styrket sin forståelse for andre lands språk, kultur og tradisjoner. Ulike former for utvekslinger over landegrensene og andre former for internasjonalt samarbeid for barn og unge er viktige virkemidler for å oppnå disse målene. Barn og ungdom bør være aktive deltakere i arbeidet med å definere og gjennomføre tiltakene på dette området.

Nordisk samarbeid

Barne- og likestillingsdepartementet

I Nordisk Ministerråds strategi for barn og unge i Norden slås det fast at alle fagområder innen Nordisk Ministerråd har et ansvar for å ivareta et barne- og ungdomsperspektiv der det anses som relevant.

Nordisk barne- og ungdomskomiteé (NORBUK) rapporterer årlig til samarbeidsministrene om Nordisk Ministerråds samlede innsats på barne- og ungdomsområdet.

NORBUKs handlingsplan skisserer komiteens prioriterte innsatsområder for perioden 2006–2008. Disse er: unges egen organisering og unges nordiske samarbeid, nye metoder for unges deltakelse i demokratiske prosesser, mangfold, menneskerettigheter, internasjonalt barne- og ungdomspolitisk samarbeid og koordinering av barne- og ungdomsforskning.

Ministerrådet for helse og sosial har et ansvar for at barn og unge synliggjøres i det nordiske samarbeidet på det nordiske helse og sosialområdet. I det nordiske samarbeidet har Embetsmannskomiteen for sosiale spørsmål et spesielt ansvar for temaer og spørsmål knyttet til utsatte barn og unge i Norden og i Nordens nærområder. Barn, ungdom og familiespørsmål har fått økt fokus i det nordiske sosialpolitiske samarbeidet. Det har resultert i flere nordiske rapporter om status på kunnskap om barn og unges levekår i Norden, prosjektsamarbeid og konferanser med fokus på barn og unges levekår, helse og sosiale forhold. For å dele kunnskap om tilsyn med barneverntjenestene herunder barneverninstitusjonene, arbeides det med planer om en felles nordisk tilsynskonferanse på barnevern- og sosialområdet i 2008. Formålet er å øke kompetansen hos tilsynsmyndighetene for å styrke rettsikkerheten for barn og unge i tiltak.

MER INFORMASJON

www.norden.org

Europeisk samarbeid

Samarbeid med nærområdene

Barne- og likestillingsdepartementet

Regionalt samarbeid i Barentsregionen og Østersjøområdet har som målsetting å styrke samarbeidet med og bidra til utvikling av demokratiske tradisjoner i nærområdene. Barne- og likestillingsdepartementet vil særlig legge vekt på samarbeidstiltak på det barne- og ungdomspolitiske området med de baltiske stater og Nordvest-Russland.

ØSTERSJØRÅDET

Samarbeidet i Østersjøregionen foregår gjennom etablerte nettverk på departements-, forsknings- og tjenestenivå i regi av Working Group for Cooperation on Children at Risk (WGCR), et samarbeidsorgan i Østersjørådet for utsatte barn og unge.

I 2007 og 2008 følger medlemslandene opp et regionalt handlingsprogram med formål å sikre bistand til og beskyttelse av mindreårige som utsettes for menneske-

handel. Det er i 2007 utgitt et kompendium om tiltak og forskning om barn og unge som utsettes for overgrep og unyttes i internettrelatert sammenheng. Det ble startet et prosjekt i regi av WGCC i 2007 for å styrke rettssikkerheten for barn og unge som oppholder seg i institusjon. Formålet er å utvikle gode veilednings- og tilsynsordninger med barne- og ungdomsinstitusjonene, spre kunnskap om gode programmer og lovgiving knyttet til barn og unge som skrives ut av institusjonene og utvikling av ettervernsplaner. Tiltaket fortsetter i 2008. En kartlegging og beskrivelse av livssituasjonen og oppfølging av barn og unge som utsettes for menneskehandel i regionen vil være ferdig tidlig i 2008.

Barne- og likestillingsdepartementet deltar i en arbeidsgruppe under Østersjørådet for å utvikle det ungdomspolitiske samarbeidet i regionen. Det er etablert et informasjonssekretariat i Kiel, Tyskland, til oppfølging av arbeidet.

BARENTSRÅDET

Samarbeidet i Barentsregionen utgjør Barne- og likestillingsdepartementets viktigste bidrag til oppfølgingen av regjeringens nordområdestrategi.

Barne- og likestillingsdepartementet er, gjennom samarbeidet med Helse- og omsorgsdepartementet, engasjert i oppfølgingen av Barents Helseprogram og deltar i arbeidsgruppen for helse og sosiale spørsmål som Barentsrådet og Regionrådet har opprettet. Som en oppfølging av det norsk-russiske formannskapet i Barents helse- og sosialprogram vil Barne- og likestillingsdepartementet, på oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet, i 2008 arbeide videre med å utvikle et program rettet mot satsningen på utsatte barn og unge i Barentsregionen.

Det er inngått bilaterale samarbeidsavtaler mellom Barne- og likestillingsdepartementet og sosial- og utdanningsmyndigheter i republikken Karelen i Nordvest Russland. Formålet er å styrke kompetansen i arbeidet med utsatte barn og unge i denne regionen. Dette skjer gjennom kompetansestyrking av lokale sosiale myndigheter og spredning av anerkjente metoder i barnevernet til faglige instanser gjennom ulike prosjekter. Barne-, ungdoms og familieetaten i region Nord har ansvar for gjennomføring av dette samarbeidet.

Barne- og likestillingsdepartementet deltar i arbeidsgruppen som har ansvar for ungdomspolitiske spørsmål under Barentsrådet. Hovedoppgaven er å gjennomføre handlingsplanen som ble vedtatt på Ungdomsministerkonferansen i Tromsø i 2001. Det er etablert et kontor i Murmansk, Barents Youth Cooperation Office (BYCO) som gir informasjon og veiledning til aktører på det ungdomspolitiske området i regionen. Kontoret bidrar til gjennomføringen av om lag 30 aktiviteter og tiltak

hvert år. Kontoret er finansiert av Russland, Finland, Sverige og Norge i fellesskap.

Samarbeid i EU/EØS – området

Barne- og likestillingsdepartementet

EUS UNGDOMSPROGRAM 2007–13, AKTIV UNGDOM

Norge vil gjennom EØS-avtalen delta i EUs ungdomsprogram, Aktiv Ungdom. Programmet blir gjennomført i perioden 2007–2013 og omfatter barn og ungdom i alderen 13–30 år. Alle landene som deltar i programmet har et nasjonalt kontor som informerer om programmet og behandler søknader om midler. I Norge er det nasjonale kontoret knyttet til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

AKTIV UNGDOM HAR FØLGENDE HOVEDMÅLSETTINGER:

- Fremme unge menneskers medborgerskap generelt og spesielt deres europeiske medborgerskap.
- Utvikle solidaritet og toleranse blant ungdom, gjennom å vektlegge styrking av sosial samhörighet i Europa.
- Fostre gjensidig forståelse mellom ungdom fra forskjellige land.
- Bidra til å fremme kvaliteten i organisering av ungdomsaktiviteter og dyktiggjøre sivile samfunnsorganisasjoner på ungdomsområdet.
- Fremme europeisk samarbeid på ungdomsområdet.

Programmet er delt inn i 5 tiltak som utgjør virkemidlene for å nå disse målsettingene:

1. UNG I EUROPA

Tiltaket er i hovedsak støtte til ungdomsutvekslingsprosjekter. Dette omfatter gruppeutveksling med organisert program og samarbeid mellom ungdomsgrupper i minst to land. Målgruppen er 13 – 25 år. Tiltaket skal også gi støtte til ungdoms egne prosjekter, hvor målgruppen er 18 – 30 år. Tiltaket skal også gi støtte til medvirkningsprosjekter som bidrar til ungdoms deltakelse i de demokratiske prosessene i samfunnet.

2. EUROPEISK VOLONTØRTJENESTE

Ungdommer kan delta med frivillige innsats i prosjekter i et annet land, for inntil 12 måneder. Målgrupper er aldersgruppen 18 – 30 år.

3. UNG I VERDEN

Tiltaket er et samarbeid med EUs naboland og enkelte regioner utenfor Europa på de områdene som er dekket av Europeisk volontørtjeneste og UNG i Europa.

4. ORDNINGER FOR STØTTE TIL SAMARBEID PÅ UNGDOMSOMRÅDET

Tiltaket omfatter blant annet støtte til frivillige (ikke-statlige) europeiske barne- og ungdomsorganisasjoner og til Det europeiske ungdomsforumet. Det omfatter også opp-

læring og samarbeid mellom ungdomsarbeidere og ungdomsledere i Europa, støtte til europeisk ungdoms-informasjon og prosjekter som fremmer nyskapning og kvalitet i ungdomsarbeidet. Dessuten skal en kunne støtte partnerskap med regionale og lokale organer, støtte gjennomføringen av programmet Aktiv Ungdom og utvikle programmets verdier.

5. STØTTE TIL EUROPEISK SAMARBEID PÅ UNGDOMS-OMRÅDET

Tiltaket bidrar med støtte til ungdomsmøter og -konferanser, og til samarbeid mellom dem som har ansvaret for å utvikle ungdomspolitikken nasjonalt. Tiltaket skal også gi støtte til prosjekter som skaffer bedre kunnskap om ungdoms situasjon.

ANDRE EU PROGRAMMER

Barne- og likestillingsdepartementet har også ansvaret for Norges deltakelse i EU-programmet DAPHNE III, som et ledd i arbeidet mot vold og seksuell utnyttning av barn, ungdom og kvinner. Barne- og likestillingsdepartementet er sammen med andre departementer norsk deltaker i EU programmet «Sikrere Internett pluss».

EØS FINANSIELLE ORDNINGER

Den utvidede EØS-avtalen omfatter finansielle ordninger som skal bidra til utviklingen i de nye medlemslandene. Når det gjelder tiltak på de barne- og ungdomspolitiske områdene har Barne- og likestillingsdepartementet spesielt prioritert et samarbeid med Litauen og Ungarn. Videreføring av tiltak i de baltiske land, som tidligere har blitt gjennomført med støtte fra Nordisk Ministerråds Nærområdeprogram og Østersjørådet, vil også bli prioritert.

MER INFORMASJON

www.ungieuropa.net

Samarbeid gjennom Europarådet

Barne- og likestillingsdepartementet

Europarådet, hvor 49 europeiske land deltar, er et viktig samarbeidsforum på det barne- og ungdomspolitiske området.

Europarådets toppmøte for stats- og regjeringssjefer i 2005 vedtok en handlingsplan for Europarådets framtidige arbeid. Her vedtok de blant annet:

- Å arbeide for «Et Europa for og med barn» blant annet gjennom lanseringen av en treårig handlingsplan for å bekjempe vold mot barn.
- Å gjennomføre en kampanje for mangfold, menneskerettigheter og deltakelse i samfunnet i 2006 og 2007, basert på kampanjen «All different – all equal» mot rasisme, fremmefrykt, intoleranse og antisemittisme, som ble gjennomført i 1995.

Ungdomskampanjen for mangfold, menneskerettigheter og deltakelse ble avsluttet i 2007. I Norge er det lagt opp til en videreføring av kampanjens formål i den løpende barne- og ungdomspolitikken. Barne- og likestillingsdepartementet vil fra 2008 etablere en ny støtteordning som viderefører målsettingen fra ungdomskampanjen og støtteordningen Idebanken.

Europarådet har to ungdomssentre (Strasbourg og Budapest) som benyttes til kurs, konferanser og ledertrening for nasjonale og internasjonale frivillige organisasjoner. Europarådet har også et Europeiske ungdomsfond som gir tilskudd til de frivillige organisasjonenes samarbeid. Europarådet samarbeider også med Europakommisjonen om ledertreningskurs for ungdom og om forskning og kunnskapsformidling på ungdomsområdet. Dessuten arbeider Europarådet med råd og veiledning overfor medlemslandene, blant annet ved vurderinger av ungdomspolitikken i de enkelte landene.

Barne- og familiepolitiske spørsmål i Europarådet hører inn under styringskomiteen for sosial-, arbeids- og trygdespørsmål (CDCS). Norge har aktivt engasjert seg for å synliggjøre barneperspektivet og arbeidet for en samordning av Europarådets barnepolitikk og aktiviteter. En ny enhet er nå etablert og den skal blant annet samordne aktivitetene i det nye Europa-programmet for og med barn og unge. Ministerkomiteen vedtok en rekommandasjon om godt foreldreskap («positiv parenting») i 2007. Rekommandasjonen gir anbefalinger til medlemslandene om gode prinsipper for godt foreldreskap og medvirkning fra barn og unge selv. Norge har stått sentralt i utforming av rekommandasjonen og bidratt med innspill til forarbeid og til selve tekstutformingen.

Etter oppstart i 2007 deltar Norge også i 2008 til Europarådets program «Bygging av et Europa for og med barn» gjennom en beskrivelse og vurdering av tiltak og politikktutforming for å forebygge vold mot barn. Rapporten skal nyttes som grunnlag for utforming av instrumenter og anbefalinger til medlemslandene i deres arbeid for å forebygge vold mot barn.

MER INFORMASJON

www.coe.int

Bilateralt samarbeid

Barne- og likestillingsdepartementet

LITAUEN

Barne- og likestillingsdepartementet har hatt en bilateral samarbeidsavtale med Litauen om samarbeid på det barne- og ungdomspolitiske området for perioden 2006–07. Departementet har videreført avtalen for

perioden 2008–10. Samarbeidet ses også i sammenheng med at Litauen er ett av de landene departementet har prioritert når det gjelder oppfølging av EØS og Norges finansielle ordninger overfor de nye medlemslandene i EU.

REPUBLIKKEN KARELEN

Barne- og likestillingsdepartementet har inngått en samarbeidsavtale med republikken Karelen i Den russiske føderasjonen om videreføring av samarbeid om kompetanseutvikling i barnevernet. Bufetat region Nord følger opp dette samarbeidet gjennom konkrete prosjekter og bidrar til å styrke Barentssamarbeidet på området utsatte barn og unge.

UNGARN

Ungarn er ett av de landene departementet har prioritert når det gjelder oppfølging av EØS og Norges finansielle ordninger overfor de nye medlemslandene i EU. Barne- og likestillingsdepartementet har gjennomført et samarbeidsprosjekt med det ungarske sosial- og arbeidsdepartementet. Det består i å skape plattformer og møteplasser for ungarske og norske aktører som kan samarbeide om å gjennomføre konkrete prosjekter i Ungarn, innenfor rammen av de finansielle ordningene.

ENGLAND

Det bilaterale samarbeidet med forskningsmiljøer og myndigheter ansvarlig for barnpolitikken i England og Norge ble videreført for 15. året på rad. Samarbeidet består i utveksling av nyere forskning og politiske prioriterte områder med vekt på utsatte barn og unge.

Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

Barne- og likestillingsdepartementet

Barne- og likestillingsdepartementet bevilger midler til de landsomfattende, frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes internasjonale arbeid. Tilskuddsordningen reguleres av forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 29. november 2007.

Ordningen forvaltes av Fordelingsutvalget, som har sekretariat hos Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). I tillegg fordeler Bufdir også tilskudd til det internasjonale arbeidet som Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) gjennomfører.

MER INFORMASJON

www.bufdir.no

www.fordelingsutvalget.no

Globalt samarbeid

Barn i krig og væpnet konflikt

Utenriksdepartementet

FNs Sikkerhetsråd har særlig et sterkt fokus på å stanse praksis med barnesoldater og alvorlige brudd på barns rettigheter i situasjoner med væpnet konflikt. Oppfølging av Sikkerhetsrådsresolusjon 1612 om beskyttelse av barn rammet av væpnet konflikt, vil utgjøre utgangspunkt for handling. Gjennom Norges engasjement i fredsprosesser legges det også vekt på å følge FNs anbefalinger i spørsmål som berører barn, og særlig rekruttering av barnesoldater. En vil arbeide videre for tiltak som sikrer barn og unges rettigheter og som tar sikte på å involvere dem som en ressurs i freds- og fredsbyggingsprosesser og utvikling. Til grunn for dette legges bl.a anbefalinger fra den strategiske gjennomgangen av barn og endrede konfliktmønstre som Norge har støttet i 2007 med utgangspunkt i Machel Studien om barn og væpnet konflikt.

Det sivile samfunn har en viktig rolle på dette felt og Norge vil fortsatt støtte deres viktige arbeid. Departementet vil også ha dialog og samarbeide med norske organisasjoner og fagmiljøer på disse felter.

MER INFORMASJON

www.un.org/children/conflict

FN studie om vold mot barn

FNs Generalsekretærs rapport om vold mot barn, utarbeidet av den uavhengige ekspertten Paulo Pinheiro, ble lansert i FNs Generalforsamling høsten 2006. Dens anbefalinger og konklusjoner er et resultat av en bredt deltagende prosess der også barn og unge har vært direkte involvert på en unik måte. Et hovedbudskap i rapporten er at ingen vold kan rettferdiggjøres og at all vold kan forebygges. Volden skjer i alle land uavhengig av kultur, inntekt og status og utøves ofte av de som står barn og unge nærmest. Rapporten tar for seg vold i hjem, skole, omsorgsinstitusjoner, i rettsapparatet, i arbeidsrelasjoner og samfunnet.

Norge har fra starten av støttet prosessen og vil medvirke til at anbefalingene fra FNs Generalforsamling også følges opp gjennom multi- og bilateralt samarbeid. Norge har støttet forslaget om at det opprettes en spesialrepresentant for FNs Generalsekretær for å lede det internasjonale arbeidet for å bekjempe vold mot barn. Samarbeidet med sivile samfunnsaktører vil bli videreutviklet. Utenriksdepartementet vil også videreføre samarbeidet med Barne- og Likestillingsdepartementet og andre aktører i det hjemlige miljø for at studien gjøres følges opp.

MER INFORMASJON

www.crin.org
www.violencestudy.org

Barn og migrasjon

Utenriksdepartementet

Migrasjon berører svært mange barn på flere måter, og barn påvirker også i stor grad migrasjonsbildet. Mange av migrantene er barn – enten ved at de følger med sine foreldre, blir født «underveis» eller i mottakerlandet, eller er selvstendige migranter som reiser på egen hånd. Mange barn blir igjen i opprinnelseslandet etter at en eller begge av deres foreldre migrerer. Enda flere lever i omgivelser som er sterkt preget av migrasjon – dette gjelder ikke minst barn i rurale strøk i mange utviklingsland.

Fra norsk side vil det bli arbeidet for å kartlegge både de positive og de negative effekter av migrasjon for barn, enten de selv er migranter, er igjen i opprinnelseslandet eller på andre måter er berørte av migrasjon. Målet må være å utvikle politikk som beskytter barn fra negative effekter (barnearbeid, trafficking, vold, kriminalitet, manglende statsborgerskap/formell identitet og tidlig ekteskap), og ikke fra migrasjon i seg selv.

Barnekonvensjonens tilnærming – med vekt på ikke-diskriminering, hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt – vil tillegges stor vekt i videre politikktutvikling fra norsk side.

Handlingsplan mot kjønnslemlestelse av jenter

Utenriksdepartementet

Regjeringens handlingsplan for Norges internasjonale arbeid mot kjønnslemlestelse av jenter ble presentert i 2003. Planen fokuserer på tre innsatsområder: 1) forebygging av og bidrag til sosial mobilisering mot kjønnslemlestelse; 2) behandling og rehabilitering av jenter og kvinner som har gjennomgått inngrepet; og 3) styrking av kompetansen på alle nivåer i arbeidet mot kjønnslemlestelse. Fire land – Etiopia, Eritrea, Tanzania og Uganda – ble identifisert som særlig relevante med hensyn til oppskaleringen av satsningen. Norge har støttet et fond i regi av FNs befolkningsfond (UNFPA) og FNs barnefond (UNICEF) for bekjempelse av kjønnslemlestelse.

Samarbeidspartnere: Samarbeidspartnere er myndigheter i opprinnelsesland, internasjonale organisasjoner og lokale frivillige organisasjoner

Tiltak for å forebygge handel med barn i opprinnelsesland

Utenriksdepartementet

Norsk utviklingsstrategi for barn og ungdom i sør «Tre Milliarder Grunner» prioriterer innsatsen overfor kritisk sårbare og risikoutsatte grupper av barn og ungdom. Arbeidet med å forebygge handel med barn har to hovedelementer: Å redusere rekruttering gjennom å styrke barns stilling generelt, samt å gi barn som er ofre beskyttelse og bistand til å komme ut av en livssituasjon med utnyttelse og tvang.

Gjennom langsiktig fattigdomsbekjempelse, tiltak i konflikt- og postkonfliktsituasjoner, rettighetsarbeid og likestillingsfremmende tiltak i opprinnelsesland bidrar Norge til å gjøre barn mindre sårbare for rekruttering til menneskehandel. Tilrettelegging for at alle barn får skolegang er særlig viktig. Det gjennomføres informasjonskampanjer om faren for menneskehandel i skoler.

Barn som er ofre, skal gis et tilbud om beskyttelse og rehabiliteringsprogrammer. Barn som er ofre i andre land enn sitt eget, skal få tilbud om en trygg retur til hjemlandet jfr. regjeringens handlingsplan mot handel med mennesker (2006–2009).

Samarbeidspartnere: Samarbeidspartnere er myndigheter i opprinnelsesland, internasjonale organisasjoner og lokale frivillige organisasjoner

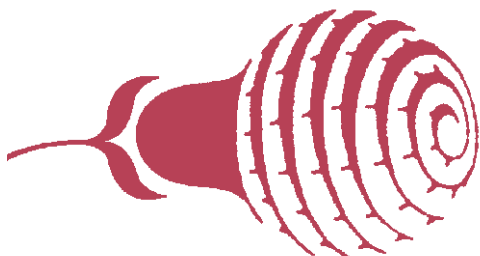
Utteksling av elever

Kunnskapsdepartementet

Den generelle del av læreplanen for norsk grunnopplæring poengterer at «oppfostringen skal motvirke fordommer og diskriminering og fremme gjensidig respekt og toleranse mellom grupper med ulike levesett.» Ulike norske og utenlandske institusjoner og organisasjoner, har derfor ansvar for en omfattende utveksling av elever både på grunnskolenes øverste trinn og i videregående opplæring. Innenfor videregående opplæring finnes det tilbud for elever både innenfor studiespesialiserende og yrkesfaglige utdanningsprogram.

Det finnes ordninger gjennom utvekslingsorganisasjoner for enkeltever der elevene blir tilbudt et halvt til et år i utlandet. Det eksisterer også ordninger for hele klasser. I tillegg har norske elever mulighet til å søke utvekslingsopphold gjennom EUs program for livslang læring og også gjennom andre nasjonale og nordiske aktører. I tillegg driver grunnskoler og videregående skoler over hele landet internasjonaliseringsarbeid i stor grad av den enkelte skole i form av vennskapsskoler, elev – lærerutveksling, skolebesøk, korrespondanse og hospitering.

Samarbeidspartner: Utdanningsdirektoratet

Operasjon dagsverk

Kunnskapsdepartementet

All opplæring skal ha et internasjonalt perspektiv. Operasjon Dagsverk (OD) arrangeres av Elevorganisasjonene og elevene jobber under mottoet «Utdanning for likeverd». Hensikten er å fremme global forståelse og bidra til å heve kunnskapene om nord-sør problematikk. I forbindelse med Operasjon Dagsverk gjennomfører også mange ungdoms- og videregående skoler hver høst en Internasjonal uke. Internasjonal uke setter søkelyset på barn og ungdoms oppvekstvilkår i andre deler av verden, menneskerettigheter, miljø- og fattigdomsspørsmål. Antallet elever som deltar hvert år er om lag 120 000.

For å stimulere til aktivitet, kreativitet og internasjonalt engasjement på skolene, deles det ut en pris for beste Internasjonal uke. Prisbeløpet er på 50 000 kroner og går til den ungdoms- eller videregående skole som gjennomfører og dokumenterer det beste opplegget.

MER INFORMASJON

www.od.no

Samarbeidspartnere: Utenriksdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Elevorganisasjonen/Operasjon Dagsverk, Utdanningsforbundet og Norsk skolelederforbund

Fredskorpset – Fredskorpset Ung

Utenriksdepartementet		
kap. 160, post 50 (i 1000 kroner):		
Regnskap 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
165 000	165 000	165 000

Fredskorpset skal bidra til å skape kontakt og samarbeid mellom partnere i Norge og i utviklingsland gjennom utveksling og partnerskap mellom organisasjoner og institusjoner, blant annet for å bidra til styrking av sivilt samfunn i utviklingslandene.

Fredskorpset skal ha en klar og tydelig ungdomsprofil, og 90 prosent av alle Fredskorpsdeltakere skal være i aldersgruppen 18 – 35 år. Programlinjen FK-Ung er særskilt lagt til rette for ungdom i alderen 18 – 25 år.

MER INFORMASJON

www.fredskorpset.no

Bistand til barn og ungdom på Vest-Balkan (ODA – godkjente land på Balkan)

Utenriksdepartementet

Landene på Vest-Balkan befinner seg i en utpreget post-konflikt fase, hvor etniske motsetninger fortsatt er fremherskende.

For å kunne bidra inn mot fred og forsoning og varige endringer er barn og ungdom en spesielt viktig målgruppe for bistandssamarbeidet. På denne bakgrunn prioriteres støtte til tiltak for opplæring i demokrati; menneskerettigheter; flerkulturell forståelse; fredelig konflikthåndtering, dialog og forsoning for ungdom. I tillegg gis støtte til etablering av etnisk integrerte barnehager og skoler. Støtte gis også til tiltak for å styrke barn- og ungdoms rettigheter til tiltak for å bekjempe vold mot barn, blant annet preventive tiltak mot handel med barn og til assistanse til ofre og oppfølging av barn som har blitt utsatt

for vold og overgrep. Annen type støtte gis til utdanning og yrkesopplæring, spesielt for jenter, samt tiltak for å skape arbeidsplasser og sysselsetting for ungdom. I tillegg gis støtte til rehabilitering av skolebygg. Støtte ytes til tiltak for funksjonshemmede barn; til minoritetsbarn, spesielt roma; til opplysningsarbeid om HIV/AIDS og støtte til helsetiltak for mor og barn. Gjennom Landsforeningen for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) og Norsk Folkehjelp gis støtte til utvikling og kapasitetsbygging av barne- og ungdomsorganisasjoner i regionen.

Gjennom et samarbeidsprogram for høyere utdanning og forskning bidras det med 15 millioner kroner årlig (2006–2009) blant annet til kompetanse- og kapasitetsutvikling ved høyere utdanningsinstitusjoner. Midlene forvaltes av Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) og Norges Forskningsråd.

Samarbeidspartnere: Myndigheter og en lang rekke lokale frivillige organisasjoner i samarbeidslandene, UNICEF, Redd Barna, Nansen Dialognettverket, LNU, Den norske Helsingforskomite, Norsk Folkehjelp, Norges Fotballforbund, Kirkens Nødhjelp, Venstres Opplysningsfond, Terre des Hommes, Rådet for psykisk helse og SOS Barnebyer

8.2 Utdanningssamarbeid

Internasjonalt og nasjonalt er kunnskapsutvikling viktig for å sikre fremtidig velferd og livskvalitet. Sammenhengen mellom utdanning, forskning og utvikling er i mange tilfeller synonymt med samfunnsutvikling generelt. Det internasjonale utdanningssamarbeid bør derfor bidra til at barn og unge oppdras til demokratisk medborgerskap. Utvekslingsavtaler, mobilitets- og nettverksprogram og utdanningsfelleskap er viktige redskaper i dette arbeidet. Et slikt arbeid må vektlegge samarbeid som fremmer utdanning i demokratiforståelse, menneskerettigheter, «citizenship» og rettsstatens prinsipper. Norge skal i 2008 være vertskap for den internasjonale konferansen om utdanning for alle i samarbeid med UNESCO og andre internasjonale organisasjoner.

Nordisk utdanningssamarbeid

Kunnskapsdepartementet

I Strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007 (Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser) er følgende områder utpekt som viktige tverrsektorielle samarbeidsområder:

- kvalitet i utdanning og forskning
- fleksibel læring
- Nordens språk
- nedbygging av grensehindringer
- mobilitet og nettverksbygging
- utdanning for bærekraftig utvikling
- informasjonsteknologi

Avtalen om nordisk utdanningsfelleskap for den videregående skole sikrer ungdom i de nordiske land adgang til videregående opplæring i hele Norden. Den nordiske avtalen om adgang til høyere utdanning sikrer at stats-

borgere i nordiske land behandles som det enkelte lands egne borgere ved søknad om opptak til høyere utdanning. På samme måte sikrer Reykjavikerklæringen (2004) godkjenning av kvalifikasjoner fra høyere utdanning mellom de nordiske landene.

Nordisk skolenett, som administreres av Myndigheten för skoleutveckling i Stockholm, er en tjeneste fra Nordisk Ministerråd med hovedformål å stimulere til samarbeid mellom nordiske skoler, elever og lærere.

MER INFORMASJON

www.norden.org
www.nordiskol.org
www.norden.org

Samarbeidspartnere: Nordisk Ministerråd og Utdanningsdirektoratet

Nordplus

Kunnskapsdepartementet

Utdanningssektorens mobilitets- og nettverksprogram Nordplus er et viktig politisk instrument for å fremme det nordiske kultur-, språk- og verdifelllesskapet. Nordplus Junior skal stimulere barn og unges interesse for og kunnskap om den nordiske lands kultur, språk og livsvilkår.

Etter en evaluering av Nordplus-programmene i 2006, har Nordisk Ministerråd startet arbeidet med å videreutvikle programmene for 2008–2011. Utvidelse av program-

mene til å omfatte de baltiske landene er et prioritert område. Nordplus vil fra 2008 bli organisert som et rammeprogram med en tverrsektoriell del og tre sektorprogrammer for henholdsvis skoleområdet, høyere utdanning og voksnes læring.

MER INFORMASJON

www.norden.org
www.nordskol.org

*Samarbeidspartnere: Nordisk Ministerråd og
 Utdanningsdirektoratet
 Kunnskapsdepartementet*

Europeisk utdanningssamarbeid

EUROPARÅDET

Europarådet omfatter samarbeid om opplæring og utdanning rettet mot blant annet opplæringens rolle i å lære barn og unge demokratisk medborgerskap, som omfatter demokratiforståelse, menneskerettigheter, samfunnsdelaktelse og rettsstatens prinsipper.

Samarbeidet i Europarådet setter også søkelyset på den europeiske dimensjon i historieundervisningen i medlemslandene, som grunnlag for å motvirke etnosentrisme og intoleranse, og på språkopplæring. Det er utarbeidet et europeisk rammeverk for språkundervisning, Common European Framework of Reference for Language Learning and Assessment.

Europarådsarbeidet innen høyere utdanning er rettet mot å sikre studentrettigheter og institusjonell autonomi. Et annet viktig felt er godkjenning av kvalifikasjoner fra høyere utdanning. Ordningen skal gjøre det lettere å få høyere utdanning fra Norge godkjent i andre land.

MER INFORMASJON

www.europaportalen.no
www.coe.int
www.norway-coe.org
www.nokut.no
www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna

*Samarbeidspartnere: Utenriksdepartementet,
 Utdanningsdirektoratet, Nasjonalt senter for fremmedspråk i
 opplæringen, NOKUT*

Handlingsprogrammet for livslang læring

Kunnskapsdepartementet

Socrates og Leonardo da Vinci-programmene inngikk fra 1.1.2007 som sektorprogrammer i EUs nye handlingsprogram for livslang læring. Programmet integrerer fire sektorprogrammer: Comenius, Erasmus, Grundtvig og Leonardo da Vinci. Forvaltningen av sektorprogrammene er fra 2007 ivarettatt av Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU). Det overordnede ansvaret for hele programmet og tilskuddsforvaltningen ligger i Kunnskapsdepartementet.

COMENIUS

Comenius er EUs utdanningsprogram for barnehager, grunnskole, videregående opplæring og lærerutdanning. Støtteordningene gjelder skolepartnerskap, etterutdanning, lærerassistenter, multilaterale prosjekter og nettverk. Elevutveksling kan inngå som en del av skolepartnerskap, som også kan også ta opp pedagogiske eller administrative problemstillinger, som et tilbud til lærere

og administrativt personale. Det gis støtte til å utvikle etterutdanningstilbud for lærere, og norske lærere kan få stipend til å delta på kurs og hospiteringsopphold i et annet europeisk land. Norske skoler har øg anledning til å være vertsskoler for språkassistenter fra medlemslandene. Ordningen er gratis.

ERASMUS

Erasmus er EUs program for samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner i Europa. I tillegg til utviklingsfaglige prosjekt (felles kurs- og studieplaner, tematiske nettverk m.m.) omfatter det student- og lærerutveksling.

ERASMUS MUNDUS

Erasmus Mundus er et samarbeidsprogram som støtter nettverk av universiteter og høyskoler som tilbyr Erasmus Mundus-mastergrader, stipendprogram for studenter og lærere utenfor EU/EØS-området og tiltak som fremmer det europeisk høyere utdanningsområdet. Sammen med høyere utdanningsinstitusjoner i Sverige, Finland og Norge deltar syv russiske institusjoner i et nettverk som får støtte fra Mundus-programmet til å promotere Barents som et attraktivt studieområde.

LEONARDO DA VINCI

Leonardo da Vinci-programmet er rettet mot fag- og yrkesopplæring samt etter- og videreutdanning i arbeidslivet. Delen av Leonardo da Vinci-programmet som omfatter høyere profesjonsutdanninger er flyttet til Erasmus-programmet. Formålet er å skape bedre oversikt for søkere til programmet. Sektorprogrammet vil i større grad være rettet mot mobilitetsprosjekter.

EUROPASS

Europass har som formål å gjøre det lettere å dokumentere kompetanse og kvalifikasjoner, og dermed bygge ned barrierer for arbeidsmobilitet og mobilitet i utdanning og opplæring. Europass omfatter fem dokumenter som skal gjøre det lettere for alle og enhver å dokumentere kompetansen sin, både formelle, uformelle og ikke-formelle kvalifikasjoner: Europass CV, Europass språkpass, Europass fagbeskrivelse. Europass vitnemålstillegg og Europass Mobilitet.

MER INFORMASJON

www.siu.no
www.europass.no

Samarbeidspartnere: Utdanningsdirektoratet og Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU)

Bilateralt samarbeid Norge – Frankrike

Kunnskapsdepartementet

Franske skolemyndigheter tilbyr årlig et visst antall plasser til elever som vil ta fransk «baccalauréat» (tre-årig).

Centre Culturel Français, Det franske kultursenteret, formidler informasjon og søknadsskjema for tilbudene ved de norske seksjonene ved lycéene i Rouen, Bayeux og Lyon. Alle elevene som tas ut til skolegang i Frankrike, får et intensivt innføringskurs i fransk, og de er støtteberettiget i Statens lånekasse. Det gis også stipend til fransklærere og elever i grunnskolen og i den videregående skolen til studiereiser i Frankrike.

Nesten alle norske institusjoner, innen høyere utdanning, har utvekslingsavtaler med universiteter og høyskoler i Frankrike, oftest som ledd i Sokrates-Erasmus-samarbeidet. I tillegg finnes det tilrettelagte kurs ved studiesenteret i Caen og egne avtaler for tilrettelegging av studier i økonomi- og ingeniørfag i Toulouse. De sistnevnte forvaltes av Senter for internasjonalisering av høyere utdanning.

MER INFORMASJON

www.siu.no
www.fivai.no

Samarbeidspartnere: Utenriksdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen i Vest-Agder og Senter for internasjonalisering av høyere utdanning

Bilateralt samarbeid Norge – Tyskland

Kunnskapsdepartementet

Avtale om den tyske skolen i Oslo ble inngått mellom utdanningsdepartementene i Norge og Tyskland høsten 2002. Norge har forpliktet seg til å bidra med et årlig tilskudd til driften av den tyske skolen på en million kroner. Som en motytelse har den tyske regjeringen forpliktet seg til at tyske bedrifter tar imot 20 norske praktikanter per studieår. Norge og Tyskland arbeider nå med å fornye og oppdatere avtalen fra 2002. Norge og Tyskland inngikk i 2003 ytterligere en avtale om gjensidig utveksling av lærlinger og andre med tilknytning til fag- og yrkesopplæring («Gjør det-programmet»). Ordningen administreres i Norge av SIU (Senter for internasjonalisering av høyere utdanning). Det gis støtte til utplassering av 2 til 12 ukers varighet. Størstedelen av oppholdet må være organisert som praksis i en bedrift. Søknadsfristene er 1. mai og 1. november i begge land. Tyskland er ett av de mest populære landene for norske Erasmusstudenter. DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst) tilbyr hver sommer gratis intensivkurs i tysk for innreisende Erasmus studenter. Norge er ett av de landene som skal prioriteres.

MER INFORMASJON

www.fivai.no
www.willy-brandt-stiftung.de/stipendien.htm
www.daad.de

www.forskningsradet.no
www.norwegen.no

Samarbeidspartnere: Utenriksdepartementet

Prosjektsamarbeidet med Russland

Utenriksdepartementet

Barentssekretariatet i Kirkenes mottar et årlig rammetilskudd fra Utenriksdepartementet for støtte til regionale prosjekter, herunder barne- og ungdomsprojekter. Gjennom prosjektet Barentsplus junior får norske og russiske elever i videregående skole mulighet til ett års utveksling.

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) mottar årlig støtte til samarbeidsprosjekter mellom norske og russiske, ukrainske og hviterussiske barne- og ungdomsorganisasjoner.

11 millioner kroner settes av årlig til forsknings- og utdanningssamarbeid mellom Norge og Russland. Midlene forvaltes av Norges forskningsråd og Senter for Internasjonalt Universitetssamarbeid. I tillegg gis det støtte til norsk-undervisning ved universiteter i fire byer i Russland, samt utvekslingsstipender under flere programmer.

Gjennom Barentsplus-prosjektet gis det stipend til studenter for studie- og praksisopphold mellom norske og russiske utdanningsinstitusjoner i norsk/russisk del av Barentsregionen. Programmet forvaltes av Høgskolen i Finnmark. Som ledd i det arktiske universitetssamarbeidet University of the Arctic har utvekslingsordningen «north2north» blitt opprettet.

MER INFORMASJON

www.barentsplus.org

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Høgskolen i Finnmark

Annet internasjonalt utdanningssamarbeid

UNESCO og Den norske UNESCO-kommisjonen

Kunnskapsdepartementet

Utdanning for alle er UNESCOs hovedmål innen utdanningsfeltet, og organisasjonen arbeider for å fremme utdanning som en grunnleggende rettighet. Andre viktige mål er å bidra til en kvalitetsforbedring av opplæringens innhold og å stimulere til innovasjon og policy-dialog.

Det siste tiåret viser en forbedring i utdanningssituasjonen i utviklingslandene. Flere barn får utdanning, og analfabetisme blant voksne er redusert. Flere land har økt andelen offentlige utgifter som går til utdanning. Ifølge tall fra UNESCO var det i år 2000 likevel 862 millioner voksne og unge analfabeter, og rundt 104 millioner barn som ikke hadde tilgang til noen form for utdanning. Gjennom UNESCO støtter Norge grunnutdanningsprogrammer, blant annet rettet mot jenter på landsbygda i utviklingsland og for integrering av barn med nedsatt funksjonsevne i vanlig skole.

UNESCOs skolenettverk, UNESCO Associated Schools Project Network (ASPnet) gir norske skoler mulighet til samarbeid og kontakt med skoler i alle deler av verden. Prioriterte samarbeidsområder for internasjonalisering i skolen er utvikling for fred, FNs rolle i verden, menneskerettigheter, demokrati og toleranse, interkulturell dialog, samt utdanning for bærekraftig utvikling og forbruk. Fra juni 2006 er det Utdanningsdirektoratet som koordinerer UNESCOs skolenettverk i Norge.

FNs generalforsamling har gitt UNESCO ansvar for FNs tiår for utdanning for bærekraftig utvikling (2005–2014). Utdanningsdirektoratet har fulgt opp tiåret gjennom kampanjer og gjennom utvikling av en plan for utdanning for bærekraftig utvikling. Planen er også en oppfølging av FNs økonomiske kommisjon for Europas strategi for opplæringen på dette feltet.

MER INFORMASJON

www.unesco.no
www.unesco.org

Samarbeidspartnere: Utenriksdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Utdanningsdirektoratet

8.3 Bistand til barn i norsk utviklingssamarbeid

Norsk utenrikspolitikk har som mål å ivareta norske interesser og verdier i en verden i rask forandring. Samtidig skal Norge bidra til å fremme internasjonale fellesgoder og bygge en bedre organisert og FN ledet verdensorden. Arbeidet for fred og forsoning, for menneskerettigheter og likestilling utgjør viktige hovedområder. Norge vil øke den utenrikspolitiske innsatsen knyttet til miljø og klima.

Barn og unges rettigheter og velferd har alltid stått sentralt i norsk utviklingssamarbeid. Det gjelder ikke minst satsinger innen utdanning og helse. Men hensyn til barn og unge går langt utover dette. Overordnede utenrikspolitiske og utviklingspolitiske mål er å øke innsatsen for fattigdomsbekjempelse, mer rettferdig fordeling og en mer demokratisk verdensorden, både globalt og regionalt. Regjeringens støtte til ambisjonene i FNs tusenårs mål om å halvere ekstrem fattigdom innen 2015 er av overordnet betydning.

Tusenårsmålene

Utenriksdepartementet og Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

Den forrige regjering la i 2005 frem en norsk utviklingsstrategi for barn og ungdom i sør. Den representerer en veiledning for handling bilateralt, regionalt og globalt, med utgangspunkt i FNs konvensjon om barnets rettigheter. Til grunn for arbeidet ligger også prioriteringene fra FNs spesialsesjon om barn i 2002, målene i FNs Tusenårserklæring og FNs Barnekonvensjon.

Følgende viktige målsettinger fram mot 2015 fra FNs Tusenårstoppmøte ligger til grunn for prioriteringer av norsk bistand:

- Reduksjon av barnedødelighet med 2/3
- Reduksjon av mødredødeligheten med 3/4
- Allmenn tilgang til trygt drikkevann og sanitære forhold
- Grunnutdanning for alle
- Reduksjon av analfabetismen hos voksne, spesielt blant kvinner
- Beskyttelse av barn i spesielt vanskelige omstendigheter

Utviklingsstrategi for barn og ungdom i sør

Utenriksdepartementet

Strategien for barn og unge i Sør er et referansedokument for den norske innsatsen fram mot 2015 og samarbeidet med aktører nasjonalt og internasjonalt. Den har som mål å fremme barn og ungdoms rettigheter og levekår i de fattige landene i verden gjennom norsk utviklingssamarbeid, og fremhever en satsing på barn og ungdom som et sentralt virkemiddel i kampen mot fattigdom og for menneskelig utvikling.

Arbeidet i Utenriksdepartementet koordineres av en egen ambassadør for barnespørsmål. Det legges stor vekt på samarbeid med faglige ressursmiljøer og frivillige organisasjoner i Norge og internasjonalt. Det legges særlig vekt på tre hovedområder der Norge har fortrinn:

- Beskyttelse i tilknytning til væpnet konflikt og humanitære kriser, fred og forsoning og fredsbygging
- Bekjempelse av vold mot barn, herunder handel med barn
- Sikring av barn og unges deltakelse, herunder støtte til nettverk som arbeider for barn og unges deltakelse, institusjoner for barns rettigheter og menneskerettighetsopplæring

MER INFORMASJON

www.ud.dep.no

Utviklingsbankene – Education for All Fast Track Initiative

Utenriksdepartementet

kap. 171, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
230 000	95 000	95 000

Verdensbanken er den største finansieringskilde for utdanning i utviklingsland, og banken har en viktig rolle i arbeidet med å nå tusenårs målet om utdanning for alle innen 2015. Banken er gitt en lederrolle i initiativet Fast Track Initiative (FTI), som er et partnerskap mellom givere og partnerland med formål å styrke finansiering av grunnutdanning i fattige land. Innen rammen av initiativet skal alle land som har på plass en fattigdomsstrategi og ett troverdig sektorprogram være sikret nødvendig finansiering fra giverne til å gjennomføre dette programmet.

Det er blitt etablert et flergiverfond som gir budsjettstøtte til sektorprogrammer i land som er i stand til å bruke mer midler til utdanningsprogrammer. Til nå er det cirka 20 land som får støtte. Det er også opprettet et annet flergiverfond, Education Program Development Fund (EPDF), som skal bistå land som ikke har fått etablert et sektorprogram med faglig veiledning. Fondet er bygd på modellen for det norske fondet for utdanning i Afrika i Verdensbanken (NETF), som nå er blitt integrert i Fast Track Initiative.

MER INFORMASJON

www.worldbank.org

Samarbeidspartnere: Kunnskapsdepartementet og Norad

FNs barnefond – UNICEF

Utenriksdepartementet, (UNICEF kjernebidrag)

kap. 170, post 72 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2006:	Budsjett 2008:
300 000	350 000	400 000

Utenriksdepartementet

Tilleggsmidler til FN-systemet, andel til UNICEF

kap. 170, post 76 (i 1000 kroner):

Regnskap 2006:	Saldert budsjett 2007:	Budsjett 2008:
543 000	545 000	*

* Det legges opp til fortsatt sterk satsning på barn gjennom UNICEF også i 2008, men endelig budsjettfordeling vil ikke være klar før mot slutten av andre kvartal.

UNICEFs mandat er å fremme barns grunnleggende rettigheter til overlevelse, utvikling, beskyttelse og deltakelse. UNICEF har et særskilt ansvar for barn i spesielt vanskelige situasjoner, inkludert barn i væpnet konflikt, og barn som lever i ekstrem fattigdom og nød. UNICEF har landprogram i 158 land over hele verden.

UNICEFs strategiske plan for 2006–2009 fastslår at UNICEF skal konsentrere sitt arbeid om fem prioriterte innsatsområder. Dette er områder hvor UNICEF har et klart mandat og komparativ styrke:

- barns overlevelse og utvikling (inkludert vaksineringsarbeid)
- grunnutdanning og likestilling
- hiv/aids og barn
- beskyttelse av barn mot vold, utnyttning, misbruk og diskriminering
- UNICEFs talsmannsrolle for barns rettigheter

UNICEF spiller en svært betydningsfull rolle som talerør for barns rettigheter, ikke minst overfor nasjonale myndigheter. Kjernebidragene fra Norge benyttes til oppfylging av UNICEFs strategiske plan, og er ikke øremerket. I tillegg har Norge gjennom mange år vært en aktiv pådriver for å styrke UNICEFs arbeid med grunnutdanning, spesielt jenters utdanning. UNICEF er også en viktig samarbeidspartner for Norge mht. vaksineringsarbeid, beskyttelse av barn mot vold og overgrep, tiltak og omsorg rettet mot barn som er rammet av aidsepidemien, samt tiltak for barns tilgang til rent vann.

I arbeidet fremover vil det bli lagt særlig vekt på arbeidet for å bedre barns beskyttelse og organisasjonens rettighetsbaserte tilnærming. En prioritert oppgave er videre samarbeid om oppfølgingen av Tusenårs mål 4.

Norge leder fra 2006 en internasjonal rådgivningsgruppe for jenters utdanning (UNGEI) sammen med UNICEF og en internasjonal frivillig organisasjon. Rådgivningsgruppen skal bidra til at nasjonale utdanningsprogram i økende grad tar hensyn til likestilling og marginaliserte barns behov.

MER INFORMASJON

www.unicef.org

www.unicef.no

Samarbeidspartnere: UNICEF-komiteen i Norge

Den internasjonale arbeidsorganisasjon – ILO

Utenriksdepartementet

ILO opprettet i 1992 et eget program i kampen mot barnarbeid. Programmet mottar støtte fra en rekke givere, inkludert Norge. Det er inngått samarbeidsavtaler om avskaffelse av barnarbeid med en rekke land i Asia, Afrika, Sør-Amerika og Øst-Europa hvor barnarbeid er et stort problem. Kampen mot barnarbeid er basert på ILOs minstealderkonvensjon, hvor aldersgrensen for arbeid er satt til 15 år, og 18 år for spesielt farlig arbeid, samt en ny konvensjon om avskaffelse av de verste former for barnarbeid. Bekjempelse av barnarbeid har høy prioritet fra norsk side.

MER INFORMASJON

www.ilo.org

FNs befolkningsfond UNFPA

Utenriksdepartementet, (UNICEF kjernebidrag)

kap. 170, post 71 (i 1000 kroner):

Budsjett 2006:	Budsjett 2007:	Budsjett 2008:
246 000	332 000	332 000

Bidraget til UNFPA har som formål å fremme implementering av handlingsprogrammet fra den internasjonale befolkningskonferansen i Kairo i 1994 gjennom blant annet tiltak for informasjon, seksualundervisning og reproduktive helsetjenester for ungdom. Det blir lagt stor vekt på hiv-/aids arbeidet og spesielt nødvendigheten av integrerte planer for forebygging av hiv/aids og bedring av reproduktiv helse. UNFPA har opprettet et eget ungdomspanel som skal bidra med innspill til organisasjonens programvirksomhet. UNFPA utgir årlig en egen tematisk rapport med fokus på problemstillinger relatert til sitt mandat og startet i år med å utgivelse av en parallell rapport med ungdommers perspektiv på den samme tematikken. UNFPA er en sentral aktør innen bekjempelse av kjønnslemlestelse, jfr omtale under punktet om handlingsplan mot kjønnslemlestelse. Sentrale samarbeidspartnere er IPPF (International Planned Parenthood) og lokale NGOer.

MER INFORMASJON

www.unfpa.org

www.unfpa.dk

FNs bosettingsprogram – UNHABITAT

Som påpekt i «Norsk utviklingsstrategi for barn og ungdom – Tre milliarder grunner» utgjør i dag ungdom under 25 år nesten halvparten av verdens befolkning. Denne tiltakende trenden faller også sammen med at flere og flere unge mennesker bor i byer. Globalt sett utgjør ungdom under 25 allerede halvparten av den urbane befolkningen. I utviklingsland bor flertallet av

disse i slum og fattige byområder. Foreldreløse og andre særlig sårbare, risikoutsatte grupper havner som regel her med begrenset adgang til utdanning og yrkesopplæring. De er ofre for sosial utestengning og særlig utsatt i forhold til kriminalitet, narkotika, prostitusjon og hiv/aids. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) offentliggjorde i 2004 tall som viste at ungdom mellom 15 og 24 år nå utgjør halvparten av de arbeidsledige i verden. Unge kvinner er særlig sårbare,

UN-HABITAT har i sitt arbeid lagt stor vekt på å utnytte det betydelige potensiale for sosial og økonomisk utvikling som eksisterer blant ungdom i fattige by- og slumområder. Etter forslag fra Norge vedtok UN-HABITATs styremøte i april 2007 å opprette et eget «Opportunities Fund for Urban Youth led Development». Formålet med Fondet er bl.a å fremme organisering og mobilisering av ungdom slik at myndighetene i større grad legger til rette for deres deltakelse. Fondet vil særlig støtte innovative tiltak i forhold til sysselsetting og entreprenørskap, styresett og trygge boforhold for ungdom. Fondets retningslinjer er under utarbeidelse. Det vil bli lansert under «World Urban Forum» i Nanjing, Kina, i oktober 2008. FNs generalsekretær har allerede ytt et tilskudd til fondet på USD 200.000.

Verdens helseorganisasjon – WHO

Norge er en av de største bidragsyterne av frivillige midler til WHO. Gjennom WHO støtter Norge utvikling av ulike tiltak for å redusere risikofaktorer, sykdom og dødelighet hos barn og å fremme barns fysiske og mentale utvikling. WHO bistår utviklingsland blant annet med å sette i verk helhetlige tiltak for å fremme barn og ungdoms helse, i tillegg til vaksinasjonsprogrammer og tiltak rettet mot spesielle sykdommer. Med utgangspunkt i FNs barnekonvensjon arbeider WHO for å sikre barns rett til helse og til helsetjenester. WHO arbeider nå spesielt med å utvikle helsetiltak som skal bidra til å redusere fattigdom, og dette vil ikke minst komme barn til gode. Å redusere mødredødeligheten er også en sentral målsetting. Gjennom WHO's ernæringsprogram gir Norge også støtte til en ny vekstkurve av brysternærte barn.

MER INFORMASJON

www.who.int

GAVI

Vaksinealliansen GAVI ble etablert i 1999 og er et globalt partnerskap mellom private og offentlige aktører som har et felles mål om å bidra til redusert sykdom og dødelighet gjennom økt vaksinedekning. UNICEF og WHO er sentrale partnere. Siden starten i 1999 har 28 millioner flere barn fått basisvaksiner, og 138 millioner flere barn har blitt immunisert med nyutviklede vaksiner. Norge har bidratt med over 2 milliarder kroner til GAVI siden 2001. Fram til 2015 vil Norge bidra med i alt 6,2 milliarder

der kroner til dette formålet. Norge er dermed den nest største bilaterale giveren til GAVI etter USA. Det legges fra norsk side vekt på god koordinering og bredt samarbeid på landnivå og å sette vaksinetilbudet inn i en sammenheng med andre helsetjenester og tiltak på måter som både øker vaksinedekning og styrker helsesystemet som helhet. Norge har bidratt aktivt til etableringen av et program på USD 500 millioner i 2007 under GAVI til styrking av helsesystemer. I tillegg bidrar Norge med 27 millioner dollar i perioden 2006–2010 til en finansieringsmekanisme for vaksiner der formålet er å mobilisere USD 4 mrd. til helse- og immuniseringsprogrammer gjennom GAVI.

MER INFORMASJON

www.vaccinealliance.org

Humanitær bistand

Norge er en vesentlig bidragsyter til det internasjonale humanitære hjelpearbeidet ved konfliktsituasjoner og naturkatastrofer. Støtten går til forebyggende tiltak, nødhjelp, beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne, samt gjenoppbygging, repatriering og gjenbosetting. Situasjonen for barn og unge er sentral ved alle former for humanitær assistanse som gis fra Norge.

Tiltak mot miner og for rehabilitering av mineofre, som svært ofte er kvinner og barn, er en prioritert oppgave. Flere organisasjoner med barns behov som hovedfokus mottar norsk humanitær støtte, blant annet UNICEF, Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Leger Uten Grenser, Plan Norge og Flyktninghjelpen.

Utenriksdepartementet har ansvaret for det langsiktige samarbeidet med land i Afrika, Asia, Mellom-Amerika og Midt-Østen. Norad forvalter støtten til det langsiktige samarbeidet med partnere i det sivile samfunn og lokale næringsliv i disse landene. Gjennom samarbeidslandenes myndigheter, frivillige organisasjoner, bedrifter, fagforeninger, kulturmiljøer og forskningsmiljøer arbeides det for en bedring av levevilkårene for barn og unge. Å bidra til oppnåelse av FNs tusenårsmål er en sentral målsetting for dette samarbeidet.

Norsk støtte til barn og ungdom skal være rettighetsbasert, ikke-diskriminerende og det skal legges til rette for at barn selv kan påvirke sin egen situasjon. Utdanning generelt og spesielt for jenter støttes i flere land. Vaksinasjonsarbeid er satsingsområde fra norsk side, ved siden av tiltak for barn og unge som direkte eller indirekte er rammet av hiv/aids-epidemien. Norge støtter også tiltak for å bekjempe barnearbeid, handel med barn og for å forsvare barns rettigheter i krise- og krigssituasjoner.

Bistand til Afrika

Helse og utdanning hvor barn er en viktig målgruppe, er prioriterte sektorer for norsk samarbeid i flere land i Afrika. Grunnutdanning er en del av det bilaterale samarbeidet, samtidig som regjeringen også gir midler til utdanning gjennom organisasjoner som for eksempel UNICEF. Å sikre jenters rett til utdanning er en del av målet for utdanningsstøtten. Den norske støtten til helseprogrammer og hiv/aids tiltak i flere av våre samarbeidsland inkluderer mor/barn helse, vaksinerings av barn, forbygging av hiv/aids smitte blant barn og unge og tiltak for smittede og foreldreløse barn. Støtten til godt styre sett i flere av våre samarbeidsland inkluderer arbeidet for å fremme barns rettigheter.

Bistand til Asia

Utdanning anses som et viktig element i fattigdomsbekjempelsen, og støtte til grunnutdanning er et høyt prioritert satsingsområde i Bangladesh, Nepal, Afghanistan, Pakistan, Vietnam og Sri Lanka. Tiltak for å fremme likestilling mellom jenter og gutter, samt mellom ulike sosiale grupper og vanskeligstilte barn tillegges stor vekt.

Bistand til Mellom-Amerika

I Guatemala støtter Norge tiltak på grunnskolesektoren, særlig gjennom tilrettelegging av tospråklige utdanningsprogrammer, utdanning for fred og et nasjonalt parlament for barn og unge. Dessuten gir Norge støtte til et prosjekt for å styrke opplæringen av guatemalansk politi til bedre å kunne ta seg av barn i konflikt med loven. I Nicaragua videreføres støtte til et større program for bekjempelse av vold mot kvinner og barn i hjemmet.

I samarbeidet med nasjonale organisasjoner om forbygging av HIV-AIDS, er ungdom en egen målgruppe. Barn og ungdom er også en viktig målgruppe innen kultursamarbeidet med Nicaragua

Bistand til andre prioriterte områder

Konfliktsituasjonen i Det palestinske området rammer barn og ungdom spesielt hardt. Økende fattigdom og traumatiske opplevelser som følge av israelske militære aksjoner, overgrep mot familiemedlemmer og husødeleggelser bidrar til utrygge oppvekstvilkår. Støtte til utdanningssektoren er en prioritert del av Norges utviklingsarbeid i Det palestinske området.

Tilskudd via frivillige organisasjoner

Det gis støtte til både norske og lokale organisasjoner samt til internasjonale organisasjoner som retter sin virksomhet direkte eller indirekte mot barn og unge i utviklingsland. Dette omfatter støtte til organisasjoner som har barnerettigheter eller barnespørsmål som sitt spesielle mandat, eller til organisasjoner som har inkludert barn som en av flere målgrupper, eller i forbindelse med barnerelaterte tema. Dette gjelder støtte til beskyttelse og omsorg for barn i krig og konflikt, støtte til arbeid for å bekjempe vold og utbytting av barn generelt og som omfatter offer for menneskehandel, verste former for barnearbeid, barneprostitusjon og kjønnslemlestelse. Videre omfatter det støtte til likestillingstiltak som berører barn og unge, og støtte til omsorg for foreldreløse og andre utsatte barn som en konsekvens av HIV/AIDS. Barn og ungdoms deltakelse er et viktig prinsipp i arbeidet med barn og noen organisasjoner fokuserer i økende grad på denne tematikken. Det går også betydelig støtte til barn og ungdom via støtte innenfor ulike sektorer, særlig utdanning og helse.

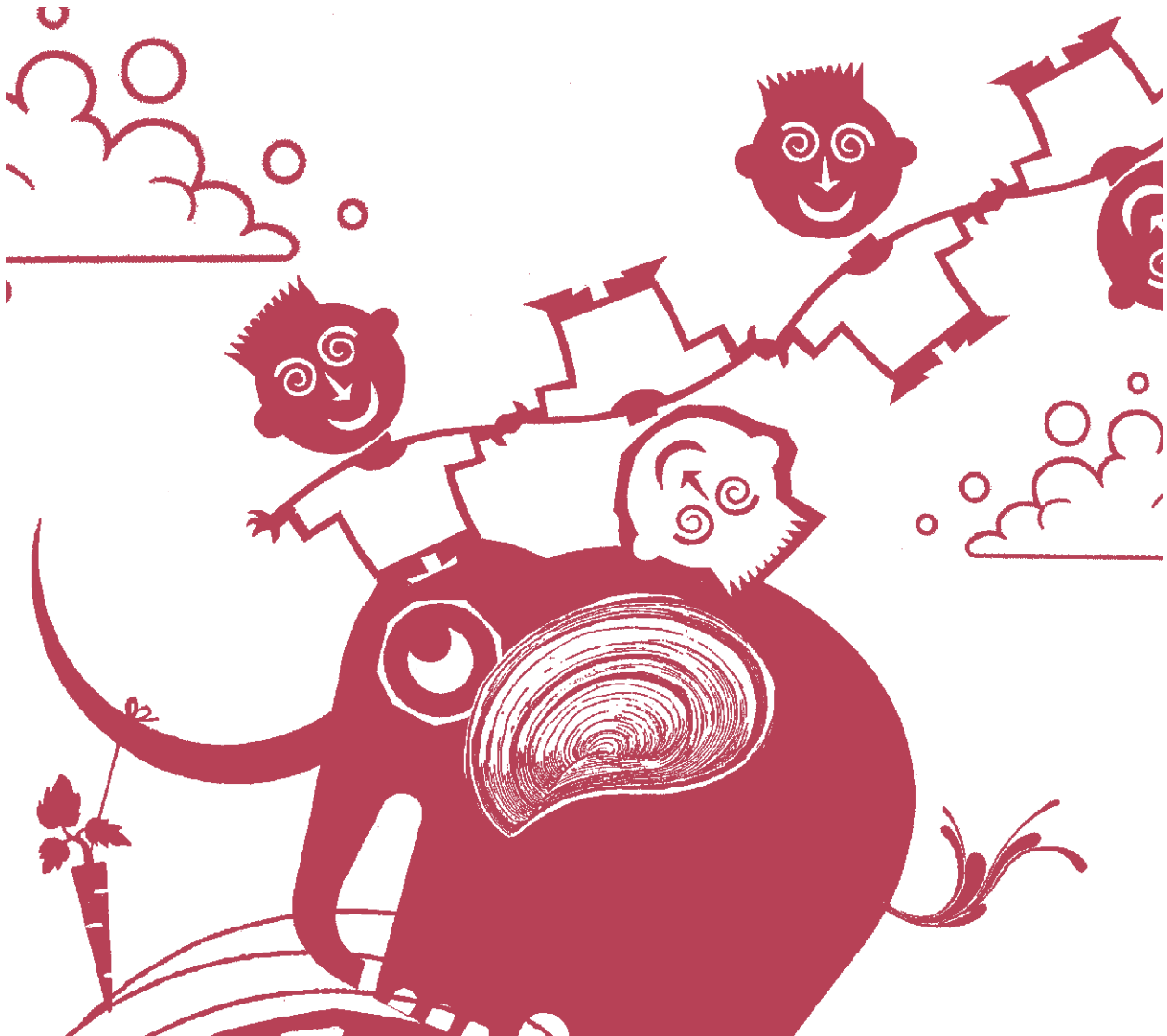
Kultur- og idrettstiltak i utviklingsland

En egen strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med land i sør (2006–2015) gjelder fra 2006. Strategien legger til grunn at støtten til kultur og idrett skal fremme menneskerettighetene generelt og ytringsfrihet spesielt, gjennom utvekslingstiltak og styrking av institusjoner og øvrig infrastruktur som tilrettelegger for et levende kultur- og idrettsliv. Delstrategien for idrettssamarbeid er særlig rettet mot barn og unge. Målsetningen er at tiltakene skal sikre maksimal tilgang til og deltakelse i egnede former for fysisk aktivitet gjennom satsning på breddeidrett («idrett for alle»).

Også på kulturfeltet rettes enkelte tiltak særlig mot barn og unge. Norsk Kulturskoleråd har blant annet støttet flere prosjekt. Utvekslingstiltak og konkurranser der barn og unge fra utviklingsland deltar, har også vært støttet gjennom Rikskonsertene og Førde internasjonale folkemusikkfestival.

Informasjons- og opplysningsarbeid

Ungdom er en prioritert gruppe i opplysningsarbeidet. Mye informasjonsmateriell retter seg mot skolene, og det er utviklet et skoleutvekslingsprogram. Både Utenriksdepartementet og Norad forvalter informasjonsstøtte til frivillige organisasjoner, journalister etc. Mye av informasjonen organisasjonene driver med midler fra denne informasjonsstøtten, er rettet mot ungdom. Det største tiltaket er en årlig kampanje i regi av de fem største frivillige organisasjonene. De siste årene har denne kampanjen gått under betegnelsen «Involveyourself». I 2004 ble det igangsatt en egen «Tusenårsmålskampanje». «Bistandsaktuel», som kommer ut med ti nummer i året, er utviklet til å bli en av de viktigste debattarenaene for bistand i Norge. Avisen kan også være godt egnet som utgangspunkt for diskusjoner i skoleundervisning, særlig i de høyere klassetrinnene.

Kortversjon av FNs konvensjon om barnets rettigheter

1. **ALDER 18 ÅR** Alle under 18 år er barn, dersom ikke en tidligere alder er lovfestet av staten.

2. **INGEN DISKRIMINERING** Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

3. **TIL BARNETS BESTE** Ved alle handlinger som angår barn som foretas av myndigheter og organisasjoner skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Staten skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for omsorgen eller beskyttelsen av barn, har den standard som er fastsatt, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.

4. **STATENS ANSVAR** Det er statens ansvar å sette barnrettighetene ut i livet.

5. **FORELDREANSVARET** Staten skal respektere de rettigheter og plikter foreldrene og andre foresatte har for å gi barnet veiledning og støtte slik at barnet skal kunne utøve konvensjonens rettigheter.

6. **RETT TIL LIV** Staten plikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og får utvikle seg.

7. **NAVN OG STATSBORGERSKAP** Barnet har, umiddelbart etter fødselen, rett til navn og nasjonalitet, og så langt det er mulig, å kjenne til sine foreldre og få omsorg av dem.

8. **IDENTITET** Staten skal respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder nasjonalitet, navn og familieforhold. Dersom et barn ulovlig blir fratatt slik identitet skal staten hurtig bistå med gjenopprettelse.

9. **HOLDE FAMILIEN SAMMEN** Barnet skal ikke atskilles fra sine foreldre mot sin vilje, unntatt når dette er nødvendig av hensyn til barnets beste.

10. **GJENFORENE FAMILIEN** Søknader om familiegjengreining over landegrenser skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til regelmessig kontakt med begge foreldre.

11. **ULOVLIG BORTFØRING OG TILBAKEHOLD** Staten skal bekjempe at barn blir tatt ulovlig ut av et land eller hindret fra å vende tilbake, og skal inngå avtaler med andre land for å få til dette.

12. **Å SI SIN MENING OG BLI HØRT** Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets mening skal tillegges vekt.

13. **FÅ OG GI INFORMASJON** Barnet har rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av alle slag og på alle måter.

14. **TANKE-, SAMVITTIGHETS- OG RELIGIONSFRIHET** Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om dets rettigheter i slike spørsmål.

15. **ORGANISASJONSFRIHET** Barnet har rett til organisasjons- og forsamlingsfrihet.

16. **RETT TIL PRIVATLIV** Barnet skal ikke utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, i familien, i hjemmet eller i korrespondansen sin. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.

17. **MASSEMEDIA** Staten skal sikre barn tilgang til informasjon fra et mangfold av nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre informasjon som skaper forståelse, kunnskap sosiale ferdigheter og velvære, til å lage eget barnestoff, også for minoritetsbarn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.

18. **FORELDREANSVARET** Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også tatt hensyn til utearbeidende foreldre.

19. **BESKYTTELSE MOT MISBRUK** Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.

20. **BARN UTEN OMSORG FRA FAMILIEN** Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett på beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig, ved egnet institusjon eller ved adopsjon.

21. **ADOPSJON** Nasjonal og internasjonal adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven, og skal være autorisert av myndighetene. Adopsjon utenlands skal ikke resultere i urettmessig økonomisk fortjeneste, og bør betraktes som et alternativ til omsorgstiltak i barnets opprinnelsesland.

22. FLYKTNINGEBARN Barn som søker flyktningestatus eller som anses som flyktninger, skal få behørig beskyttelse og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.

23. FUNKSJONSHEMMEDE BARN Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selvtillit, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Staten skal samarbeide med andre land om dette, og ta spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.

24. HELSE Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp til å komme seg etter sykdom. Staten skal arbeide for å redusere spedbarns- og barnedødelighet, sikre at alle barn får nødvendig legehjelp, gi god helsemessig omsorg til mødre etter fødselen, bekjempe sykdom og gi orientering og utdanning om helse og riktig ernæring. Staten skal også avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

25. BARN UNDER OFFENTLIG OMSORG Barn plassert i omsorgstiltak utenfor familiemiljøet har krav på periodisk vurdering av behandlingen og oppholdet der.

26. SOSIALTJENESTER Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.

27. LEVESTANDARD Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de levevilkår som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

28. UTDANNING Barnet har rett til utdanning. Staten skal gjøre grunnskoleutdanningen gratis og obligatorisk og gjøre ulike former for videregående utdanning tilgjengelig for alle barn, og sette i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Disiplin i skolen skal utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning, og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

29. MÅLET MED UTDANNING Utdanningen skal fremme utvikling av barnets personlighet, og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse,

og vennskap mellom folk. Utdanningen skal skape respekt for naturen, og for barnets egen og andres kultur.

30. MINORITETER OG URBEFOLKNING Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, har rett til sammen med andre i sin gruppe, å leve i pakt med sin kultur, religion og eget språk.

31. LEK OG FRITID Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

32. BARNEARBEID Barnet har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- eller utviklingsmulighetene.

33. NARKOTIKA Barnet har rett til å bli beskyttet mot ulovlig bruk, omsetting og produksjon av narkotiske stoffer.

34. SEKSUELL UTNYTTING Barnet har rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttning og misbruk. For å verne barn mot slik utnyttning skal staten sette i verk alle nødvendige tiltak, nasjonalt og internasjonalt.

35. BORTFØRING, PROSTITUSJON OG SALG Staten har plikt til å gjennomføre nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre kidnapping, bortføring eller salg av barn til ethvert formål og i enhver form.

36. ANNEN UTNYTTING Staten har plikt til å beskytte barnet mot alle former for utnyttning som på noen måte kan være skadelig for barnets ve og vel.

37. FENGSEL, DØDSSTRAFF OG TORTUR Barn skal ikke utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Dødsstraff eller fengsel på livstid uten mulighet for løslatelse er ikke tillatt hvis forbrytelsen ble utført før fylte 18 år. Barn som er i fengsel, skal holdes atskilt fra voksne, om ikke det motsatte anses å være best for barnet. Fengsling skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågrepelse og fengsling skal skje på lovlig måte, og barnet har rett til juridisk og annen egnet bistand og til å få en rask og uavhengig overprøving av sin sak.

38. BARN I KRIG Staten skal sette i verk tiltak for å hindre at barn som ikke er fylt 15 år, tar direkte del i krigføring.

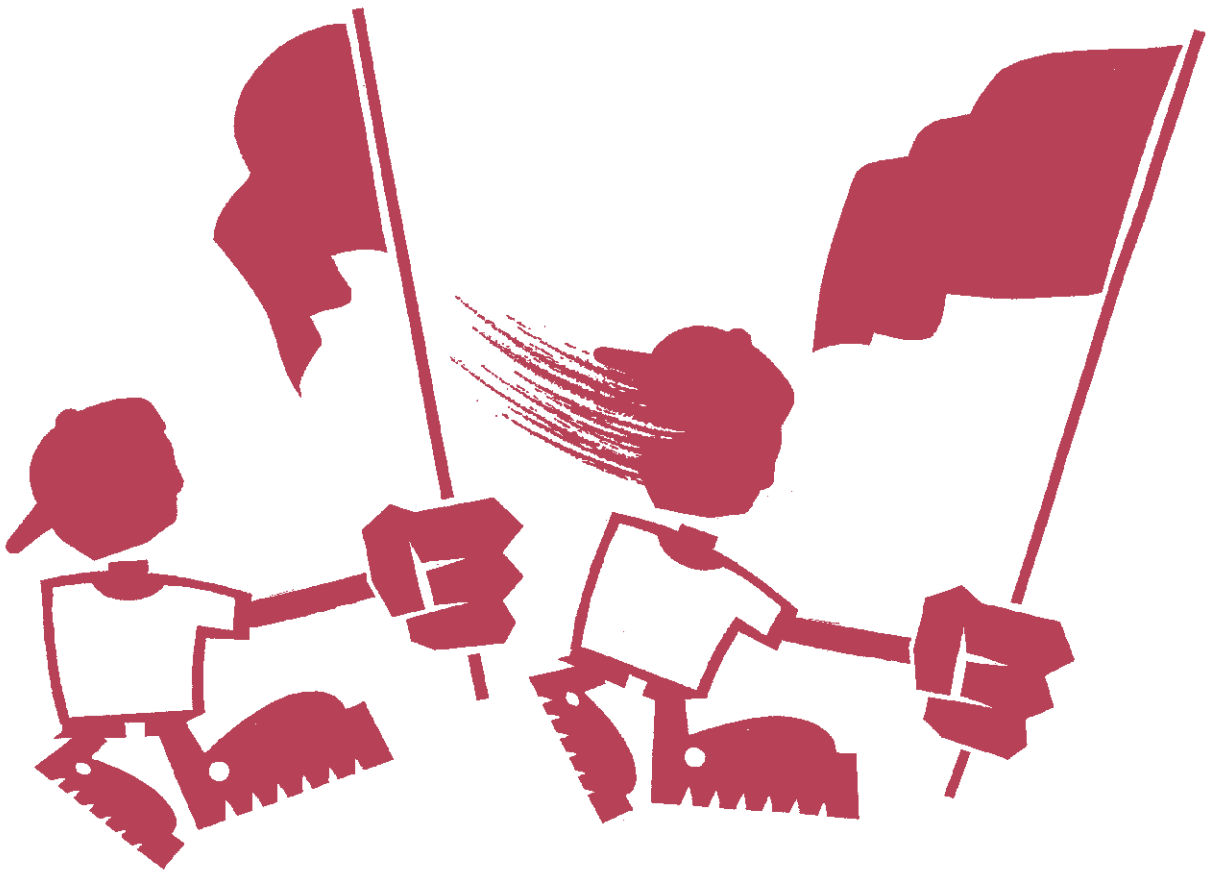
39. REHABILITERING OG REINTEGRERING Staten er forpliktet til å iverksette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og sosial reintegrering av barn som er offer for misbruk, utnyttning, forsømmelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

152

40. BEHANDLING I SAKER OM STRAFF Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger har rett til en behandling som fremmer dets følelse av verdighet og egenverd og styrker dets respekt for menneskerettighetene. Målet er at barnet påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet. Staten skal fastsette en kriminell lavalder. Det skal være mulighet til å få overprøvet en straffedom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke snakker det språket som blir brukt.

41. NÅR ANDRE LOVER ER BEDRE Hvis annen nasjonal lovgivning eller folkeretten sikrer barnet bedre enn med denne konvensjonen, gjelder disse lovene, og ikke konvensjonen.

42. KJENNSKAP TIL KONVENSJONEN SKAL SPRES Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for barn og voksne.

Årets barne- og ungdomskommune

Barne- og likestillingsdepartementet har fra 2003 kåret Årets barne- og ungdomskommune. Statsråden sender årlig en invitasjon om nominering til alle landets kommuner i april. Ungdomsråd og andre innflytelsesorgan for barn og ungdom oppfordres også til å komme med forslag. Frist for nominering er 1. september. En jury nedsatt av departementet står for utvelgelsen.

Barne- og likestillingsdepartementet ønsker gjennom ordningen å stimulere flere kommuner til å utvikle god barne- og ungdomspolitik. Kommunen må være god på samspill lokalt; mellom ulike etater og tjenester, og mellom offentlig og frivillig sektor. Kommunens arbeid for å gi barn og ungdom reell innflytelse er særskilt viktig.

Årets barne- og ungdomskommune kåres på en årlig konferanse om barne- og ungdomspolitik. Mer informasjon: www.bld.dep.no

Kommuner som har blitt utnevnt:

2007: Kristiansand

2006: Vågå

2005: Ski

2004: Bjugn

2003: Eidskog

Kristiansand fikk prisen i 2007

154

Årets barne- og ungdomskommune har utmerket seg på flere områder. Juryen har spesielt lagt vekt på det lokale tverrfaglige og tverretatlige samspillet i kommunen hvor barn og unge har reell medvirkning og innflytelse. Videre sier juryen at Kristiansand er en storby med de utfordringer dette medfører i oppvekstmiljøet. Byen har hatt utfordringer med stor uro i ungdomsmiljøet, kriminalitet og spenninger i innvandremiljøene. Kommunen utmerker seg gjennom å offensivt motvirke dette gjennom å arbeide for tilhørighet, trygghet og toleranse. Kommunen har blant annet utviklet et systematisk og godt kriminalitetsforebyggende arbeid for å møte noen av utfordringene.

Vi tror på muligheter

Dette er Kristiansand kommunes visjon for kommunens arbeid som skal utføres i fellesskap. Visjonen utfordrer hver dag til en forpliktende holdning overfor innbyggerne. Derfor arbeider kommunen for at visjonen omsettes i handling. Kommunen satser på dialog, samspill og demokratiske prosesser for å lykkes med å utvikle byen i ønsket retning.

Et godt sted å være – et godt sted å lære

Kristiansand har i flere år hatt full barnehagedekning, og har fullt trykk på å skaffe midlertidige plasser dersom foreslått utbygging, av ulike grunner ikke treffer mål. En stor andel innbyggere i kommunen er minoritetsspråklige, derfor er rekruttering av minoritetsspråklige inn i barnehager høyt prioritert. I tillegg satses det på kvalitet i barnehagene og det skal utarbeides en egen kompetanseplan. Barn og foreldres medvirkning er et viktig satsingsområde som vi har hatt fokus på i flere år, både med hensyn til bygg og barnehagens innhold.

Gjennom flere år har barnehagesektoren skåret høyt i brukerundersøkelser. I 2007 viser en medarbeidertilfredshetsundersøkelse at de ansatte i barnehageetaten scorer best på at de er fornøyde og stolte over kommu-

Varaordfører Bjarne Ugland tok imot prisen sammen med Hedda Noda Galteland og Simen Sørthe. Galteland har vært med i elevrådet på Holte skole, Sørthe har vært med i oppvekststyret. Prisen fikk de av statsråd Karita Bekkemellem.
(Foto: Roar Strand, Vågå kommune)

nen som arbeidsplass. Videre er det utviklet et samarbeid på barnehagefeltet med flere nabokommuner (Birkenes, Iveland, Lillesand, Søgne, Songdalen) i «Knutepunkt Sørlandet» for å gi best mulig tilbud til innbyggerne på tvers av kommunegrensene. Det jobbes med felles barnehageundersøkelse og en felles plan for barnehageutbygging.

Høsten 2002 startet Kristiansand en storstilt satsing på lesing, skriving og regning i skolen. Kommunen var dermed godt forberedt til Kunnskapsløftet. Kommunen har brukt 1,2 milliarder kroner til skoleanlegg siden 1997. For at barn og unge skal ha likeverdige muligheter i samfunnet, arbeider kommunen sammen med fylkeskommunen aktivt for å forbedre og legge forholdene til rette slik at overgangen fra grunnskole til videregående skole blir best mulig.

Rom for begeistring

Kristiansand kommune ble i 2007 også kåret til Norges kulturkommune. Mangeårig strategisk satsing på kultur og helhetstenkning har preget kommunens arbeid. For eksempel samarbeider skole, idrett og barnehage om bygging av oppvekstsenter. Det bygges ikke lenger små gymsaler til nye skoler, men idrettshaller der elever har gym i skoletiden og som kan brukes av idrettslag på kveldstid. Kommunen har et mangfold av anlegg som legger til rette for det frivillige kulturlivet. Et rikt kultur- liv blomstrer i og utenfor de kommunale anleggene, for eksempel Samsen kulturhus og Rosegården teaterhus. Samsen kulturhus er Norges største i sitt slag. Her finnes et syvende, energisk, ungt kultur- liv. Kristiansand folkebibliotek er landets femte største folkebibliotek – et levende hus med mange aktiviteter! Biblioteket blir flittig brukt av barn og unge.

Springbrett til livet

Gateakademiet er et kvalifiserende, alternativt opplæringsstilbud for ungdom mellom 16–25 år.

Målgruppen er ungdom som ikke nyttegjør seg av eksisterende tilbud om utdanning eller arbeid. Gateakademiet startet som et prosjekt høsten 2001, men er i dag et permanent tilbud gjennom Fritidsetaten. Det legges vekt på at deltakerne skal lære å håndtere det sosiale samspillet i et fellesskap på en fremtidig arbeidsplass eller utdanning. Nettopp denne delen av tilbudet er Gateakademiets styrke. Troen på at det er mulig å ta ansvar og valg for fremtiden, preger verdier og holdninger som kommer til uttrykk gjennom den pedagogiske innsats og ledelsesform. Tilbudet omfatter opplæring innenfor kunst, lydteknikk og media.

Vi gir alle muligheter

Med denne visjonen skal kommunen tilrettelegge for at bredden av aktivitet, idrettsanlegg og arealer gir muligheter for alle. Kristiansand har markert seg i nasjonal målestokk de siste årene med bakgrunn i satsing på idrettsanlegg og har flest kunstgressbaner per innbygger og god dekning av idrettshaller og ballbinger.

Trygghet, Tilhørighet og Toleranse

Trygg by – kampanjen ble vedtatt i 2006. Hensikten har vært å arbeide for det motsatte av vold gjennom å fremme verdier som fellesskap og toleranse, og et trygt og inkluderende samfunn. Det har vært viktig å profilere en kampanje fri for voldens og maktens språk. Verdiene er symbolisert i kampanjens logo; med tre T'er for Trygghet, Tilhørighet og Toleranse og tre mennesker i et hjerte. Kampanjen har lyktes med målsettingen om å få oppslutning fra mange samarbeidspartnere. Trygg by er markedsført i bybildet, og synliggjort i en rekke arrangementer. Rapporten «Trygg by, Kristiansand 2006» dokumenterer bredde og mangfold i aktiviteter og

engasjement fra deltakere og samarbeidspartnere som har støttet opp om kampanjen.

Strategiplan for bærekraftig utvikling

Kommunen ønsker å overlate byen til neste generasjon i en bedre økologisk, økonomisk og sosial tilstand enn vi overtok den i. Offentlig virksomhet skal utvikle en grunnleggende forståelse for, og vilje til, bærekraftig forvaltning, drift og utvikling.

Grønn barneby 2006

En Grønn Barneby har i første omgang forpliktet seg til å jobbe ned miljøansvar og de fysiske omgivelsene. Følgende er videreført: Grønt flagg og miljøfyrtårnsertifisering, «Aktive skolebarn» og «Aktiv ute». På landsbasis er det flest miljøfyrtårnsertifiserte barnehager i Kristiansand.

En folkehelseby som inkluderer alle og gir rom for utfoldelse

En strategisk plan for folkehelsearbeidet er utarbeidet og en tverretattlig folkehelseforum er opprettet for å koordinere dette arbeidet. Kommunen ønsker å sørge for god nærhet til naturområder, hav og hei og grønne lunger for økt trivsel og livskvalitet. Kristiansand har som mål å redusere antallet unge som bruker alkohol og narkotiske stoffer. Systematisk røykeforebygging i grunnskolen har gitt resultater, og er kanskje det viktigste enkelttiltak for å forebygge sykdommer. Økt tilgang til frukt og grønt i skoler og barnehager er i fokus, bl.a. vil det bli frukt og grønt til alle grunnskoleelever fra høsten 2007. 17 naturbarnehager bidrar til økt fysisk aktivitet i friluft og det er innført 2 obligatoriske utedager i uka for alle barnehager. Skolene skal ha 1 times daglig fysisk aktivitet. Kostholdsbevisstgjøring skjer ved diverse kurs. Kokeboka «Sunt og godt i SFO» med oppskrifter på sunn mat er utarbeidet og barnehagene har fått positiv omtale fra statlig hold, for økologisk bevissthet ved å tilby barna økologisk melk.

Medvirkning for barn og unge

Kristiansand har et godt renommé for sitt mangeårige satsing på medvirkning for barn og unge. Kommunen ønsker å ha høy kompetanse på medvirkningsprosesser og har derfor opprettet en ny stilling for å i vareta plan- og bygningslovens pålegg om at planprosesser skal organiseres slik at barn og unge får delta aktivt med innspill og synspunkter. Elevrådene er kjernen i barn og unges medvirkning. I flere år har Kristiansand kommune hatt en barn- og unges representant (BUR) i hel stilling. Det er utarbeidet en veileder for elevrådene og for barne- representanten.

Kristiansand Ungdomsutvalg (KUU)

Alle ungdomsskolene i kommunen har valgt representanter med personlig vara til KUU.

KUU har som mandat å, ta selvstendig initiativ overfor politikerne, fungere som høringsinstans i politiske saker og fordele egne tilskuddsmidler (300.000,- kr pr. år).

KUU skal ha egne utvalgsmøter, ha dialogmøter med folkevalgte, være representert i Oppvekststyret og Kulturstyret. KUU har egen sekretær som skal bistå KUU i arbeidet, være veileder og tilrettelegger, lage innkalling og skrive referat.

KUU ble utfordret til å finne ut hvordan prisen på 250.000 kr, som ble tildelt Kristiansand som Årets barne- og ungdomskommune, skulle brukes. Tiltaket skulle omfatte hele aldersgruppa 0–18 år. Ungdomsutvalget

vedtok at pengene skal gå til å ruste opp Bertesbukta, som er en populær badeplass i byen.

I kjølvannet av pristildelingen, ble kommunen kontaktet av den norske ambassaden i Roma. Et italiensk filmteam ønsker å lage en dokumentarfilm om en skole og/eller en barnehage i Kristiansand – hvor barn og unges medvirkning og medbestemmelse synliggjøres. Det er gøy å få anerkjennelse, men det forplikter også til fortsatt innsats for barn og unge!

Det er 77 840 innbyggere i kommunen pr. 1 januar 2007 og av de er 18 933 under 17 år.

Publikasjonen er utgitt av Barne- og likestillingsdepartementet.

Publikasjonen inneholder budsjettinformasjon fra:

Barne- og likestillingsdepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Kultur- og kirkedepartementet
Kunnskapsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet
Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Publikasjonen erstatter ikke de enkelte fagdepartementenes budsjettproposisjoner, men omtaler de viktigste innsatsområdene for barn og ungdom på tvers av departementenes ansvarsområder.

Publikasjonen kan siteres fritt med tydelig angivelse av kilde.

Barne- og likestillingsdepartementet
Barne- og ungdomsavdelingen
Postboks 8036 Dep, 0030 Oslo

Utgitt av: Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige etater kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter, Post - og distribusjon
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no Faks: 22 24 27 86

Andre (ikke offentlige instanser) retter sine bestillinger til:
Akademika AS - Avdeling for offentlige publikasjoner
E-post: offpubl@akademika.no Tlf: 22 18 81 00 Faks: 22 18 81 01

Publikasjonen finnes på internett: www.regjeringen.no

Oppgi publikasjonskode: Q-1137 B
Illustrasjon: M. M. Malvin
Design og trykk: Andvord Grafisk as - 01/2008 - opplag 7000

